

دانلود کتاب

بابا گوریو

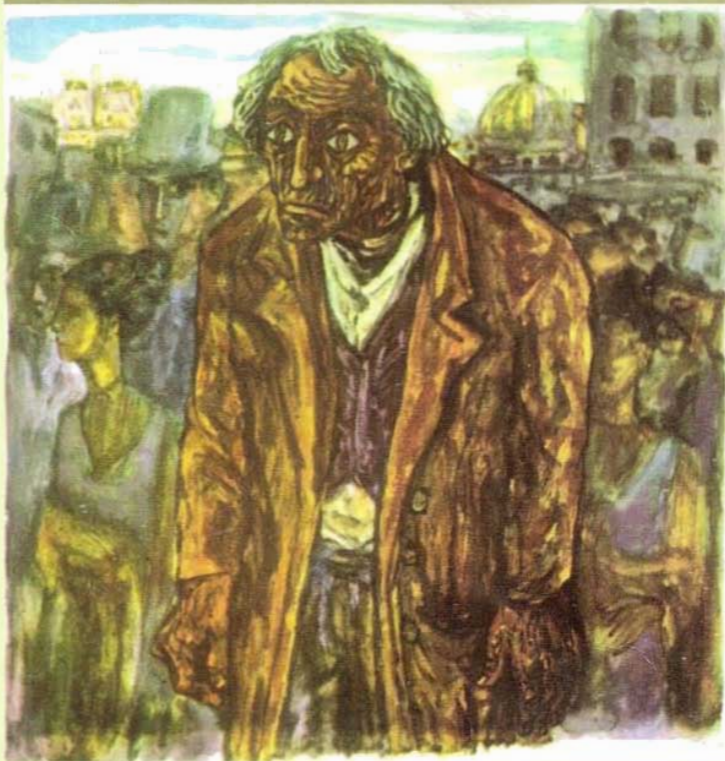
نویسنده : انوره دو بالزاک

چاپ دهم

بابا گوریو

اونوره دو بالزاک

ترجمه م. ا. به آذین

بابا گوریو

بابا گوریو

اونوره دو بالزاک

ترجمهٔ م.ا. به آذین

۵۰

اونوره دو بالزای
بابا گوریو
ترجمه م. ا. به آذین
چاپ اول: ۱۳۳۴
چاپ دهم: ۱۳۸۷

دربارهٔ اثر

برخی خواسته‌اند بابا گوریو را فقط داستان پدر بدبختی بدانند که دخترانش فداکاری مداوم و محبت بی دریغ او را با بدترین ناسپاسی و حق‌ناشناسی جواب می‌گویند. ولی این استنباط بسیار محدودی است از این اثر، که به حق در ردیف بزرگ‌ترین و قوی‌ترین شاه‌کارهای فن‌رمان‌نویسی جهان به شمار آمده است.

البته محبت سودایی گوریو، که هر بدی و زشتی را از ناحیه دختران خود به جان و دل تحمل می‌کند و نقش چهره آنان را همچنان پاک و تابناک در قلب خود نگه می‌دارد، در طول داستان با چیره‌دستی عجیبی تصویر شده و به نتیجه منطقی خود، به قربانی شدن پدر در پای هوس‌های خودخواهانه دختران، منتهی گشته است. ولی، به هر حال، داستان به همین خلاصه نمی‌شود. این جا به موازات سرگذشت گوریو داستان دیگری جریان دارد که کم‌تر از آن یک، شورانگیز نیست، و آن مواجهه یک جوان ساده‌شهرستانی است با زندگی پاریس، و یا با زندگی به طور اعم.

راستینیاک، جوان بیست و یک ساله، فرزند ارشد خانواده نجیبی است که با درآمد یک قطعه زمین کوچک، نسبتاً به سختی امرار معاش می‌کند. او برای تحصیل در رشته حقوق به پاریس آمده است و می‌داند که سرنوشت خانواده پر جمعیتش به موفقیت او بسته است. راستینیاک

می‌خواهد موفق شود، هر چه زودتر موفق شود. دو راه در پیش پای اوست:

یکی استفاده از نفوذی که زنان در گردش امور اجتماعی دارند، و برای این منظور ناچار باید عشق و نیروی جوانی خود را پیش فروش کرد، و در دل یکی از زنان مورد توجه محافل اعیانی پاریس جایی برای خود باز نمود، و با کمک او از ثروت و مقام و افتخارات سهمی برگرفت. راه دیگر طغیان است؛ ولی نه طغیان برضد نظام اجتماعی موجود، بلکه برضد کسانی که همه ثمرات و فواید آن را به خود اختصاص داده‌اند و راه را بر کسانی که شاید اشتباهی نیرومندتری هم دارند بسته‌اند.

برای راستینیاک این دو راه در وجود دلفین دونوسینگن، دختر باباگوریو، و یک محکوم فراری که به لباس تاجران درآمده است متجلی می‌گردد. در مجاورت این دو نفر، و به خصوص در برخورد با ووترن است که جوان دانشجو از قالب تنگ و معصوم جوانی بیرون می‌آید و بدون آن که کاملاً ساقط شود پندارهای ساده لوحانه ولی پاک او به یک سو می‌رود.

ووترن، با آن که روی هم یک نقش فرعی بازی می‌کند، باز قوی‌ترین شخصیت داستان است. او کسی است که به طریق خاص

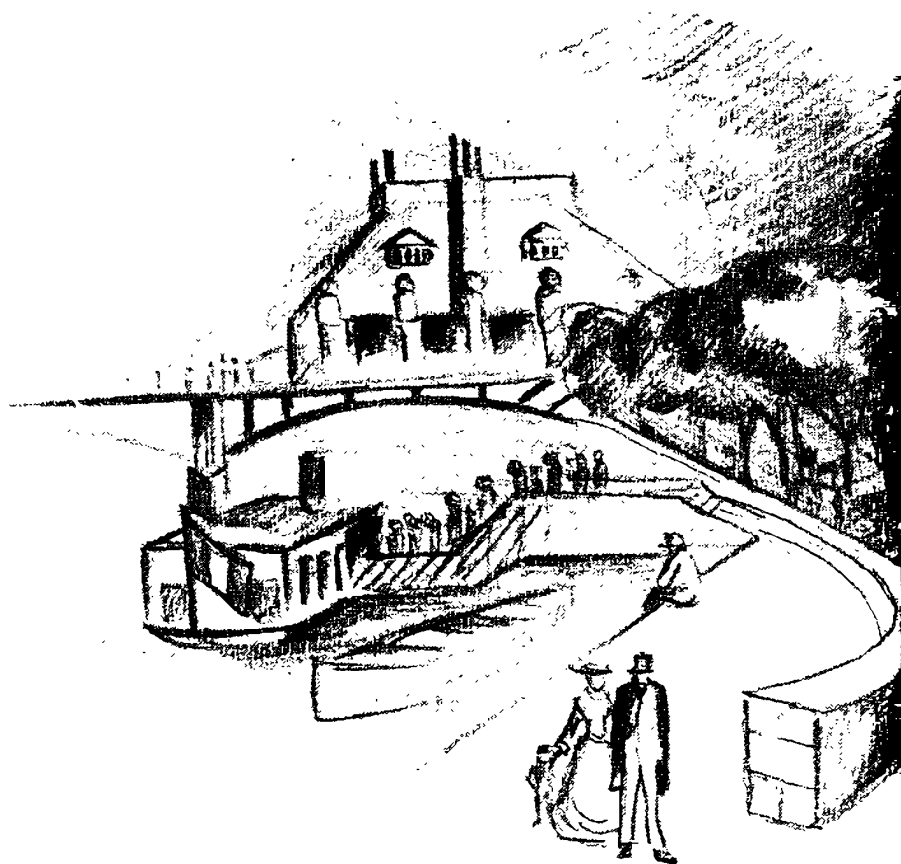
خود از نظام اجتماعی موجود بهره‌مند می‌گردد. نحوه عمل او، همان‌طور که خود می‌گوید، با آنچه اشخاص «شرافت‌مند» می‌کنند تفاوتی جز چند قطره خون ندارد. ولی تصویری که در نهایت بی‌پردگی از اجتماع موجود می‌دهد سخت‌ترین و منطقی‌ترین ادعای نامهربانانه بر ضد نظام اجتماعی است، و از این حیث می‌تواند نمونه و سرمشق باشد. مقدمات استدلال او طوری چیده شده است که به جز ووترن و بیروان مکتب او هر کس که بود نتیجه‌ای در جهت دیگر از آن می‌گرفت و شاید به کوشش برمی‌خاست. ولی ووترن همان است که هست. او و شوهر دلفین، یاکنت دوترای و امثال آن، دو رویه یک سکه‌اند. همه درندگان پراشتهایی هستند که بر پیکر اجتماع چنگ و دندان فرو کرده‌اند و در عین حال به یکدیگر چنگ و دندان نشان می‌دهند.

مسئله‌ای که ممکن است پیش آید این است که آیا بالزاک خواسته است جامعه عصر خود را — که تقریباً به تمام جهات، جامعه عصر ما نیز هست — محکوم کند؟ گمان نمی‌رود که نویسنده همچو قصدی داشته است: بالزاک اجتماع زمان خود را به عنوان یک واقعیت می‌پذیرد و از آن دورتر نمی‌رود، ولی آن را با نگاهی نافذ و موشکاف می‌بیند و به درستی تصویر می‌کند و اگر تصویر، محکوم‌کننده است باید علت آن را در خود واقعیت جست...

بابا گوریو یکی از شاه کارهای مسلم ادبیات جهان به شمار می رود، و در ترجمه آن سعی شده است که تا سر حد امکان حق مطلب ادا شود و ترجمه با اصل کم و بیش همپایه باشد. با این همه تأثیر سبک خاص بالزاک که روی هم شتابزده و ناهموار است و گاه با کنایه های بسیار دقیق ترصیع یافته و گاه بسیار ساده و روان و بی تکلف است، ناگزیر در متن فارسی مشهود می گردد. چیز دیگری که باید در نظر گرفت این است که بالزاک در آغاز همه رمان های خود و از جمله در آغاز بابا گوریو جزئیات محیط مادی داستان را با تفصیل روی هم ملال آوری توصیف می کند. علت این امر همانا اعتقاد بالزاک است که محیط مادی را در تعیین شخصیت افراد به نحو قاطعی مؤثر می داند. از این رو برای آن که اعمال و رفتار قهرمانان خود را مفهوم و مستدل سازد از ذکر ناچیزترین جزئیات شهر و خانه و اطاق و لباس و قیافه آنان خودداری نمی کند. ولی بلافاصله پس از آن داستان با قوت و قدرت زندگی پیش می رود و خواننده را به دنبال می کشد. و این صفت مشخص آثار بالزاک است: قوت و قدرت.

هونوره دو بالزاک

به مرد بزرگ و نامدار

ژو فراسنت هیلر

Geoffroy Saint - Hilaire

تقدیم گردید

تا گواهی برتحسین آثار و نبوغ او باشد.

بالزاک

مادام ووکر Vauquer که نام دوشیز گیش دو کنفلان^۱ است، پیرزنی است که از چهل سال پیش در پاریس، کوچه نو سنت ژنویو^۲، بین کار تبه‌لانی^۳ و کوی سن مارسل، یک پانسیون را اداره میکند. در این پانسیون که آنرا بنام «خانه ووکر» میشناسند، هم مرد و هم زن، هم پیر و هم جوان پذیرائی میشوند، بدون آنکه هرگز درباره اخلاق و رفتار این مؤسسه آبرومند زبان بدگوئی دراز شده باشد. ولی ناگفته نماند که از سی سال پیش هرگز یک زن جوان در آن دیده نشده است، و برای آنکه مرد جوانی در آن اقامت گزیند میبایست خانواده‌اش پول بسیار کمی در اختیارش گذاشته باشد. با اینهمه در ۱۸۱۹، هنگامی که این درام آغاز میشود، جواند ختر فقیری در آنجا یافت میشد. هر قدر هم که در این دوره رواج ادبیات دردناک، استعمال بی بندوبار و شکنجه آور کلمه درام آنرا اذاعتبار انداخته باشد، باز بکار بردن این لفظ در اینجا ضروری است. نه آنکه این داستان بمعنای واقعی کلمه فاجعه آمیز باشد؛ ولی شاید پس از پایان رساندن این اثر قطره اشکی چند ریخته شود. آیا بیرون از حدود پاریس کسی آنرا درک خواهد کرد؟ در این باره میتوان تردید داشت. ارزش خصوصیات این صحنه را که پر از دقایق و رنگ محلی است جز در فاصله تپه‌های مون مارتر Montmartre و ارتفاعات من روژ Montrouge، جز در این دشت فام آور با جویهای سیاه از لجن و دیوارهایی که گنج کاری آن هر لحظه در حال فرو ریختن است، نمیتوان دریافت؛ دشتی آکنده از رنجهای واقعی و شادیهای غالباً دروغین،

۱ - de Conflans

۲ - Neuve Sainte - Geneviève

۳ - Quartier Latin بخشی از شهر پاریس، که مؤسسات آموزشی و دانشکده‌ها غالباً در آن محل قرار دارند.

که چنان شدت آشفته است که نمیدانم چه چیز خارق العاده‌ای لازم است تا بتواند تأثیری که اندک دوامی داشته باشد در آن ایجاد کند. با اینهمه، اینجا و آنجا انسان به رنجهائی بر میخورد که تراکم صفات نیک و بد آنرا بزرگی و باشکوه مینماید: خود پرستی‌ها و سودجویی‌ها بدیدن آن متوقف میگردند و بر سر همدردی می‌آیند. ولی این تأثر همچون میوه خوشایبی زود بلعیده میشود. ارباب تمدن، مانند ارباب بت جگر نات، بخاطر قلبی که باسانی دیگران خرد نمیشود ولای جرحهای آن سخت جانی میکند، بزحمت اگر در حرکتش تأخیری رخ نماید! برعکس بزودی در همش می‌شکند و به راه پرافتخار خود ادامه میدهد. شما هم که این کتاب را در دستهای سفید خود میگیرید، شما که در یک نیمکت راحت فرو میروید و با خود میگوئید «شاید این کتاب مرا سرگرم کند»، شما نیز همین کار را خواهید کرد. پس از آنکه شرح بدبختی‌های نهانی بابا گوریو را خواندید، با اشتها شام خواهید خورد و سنگدلی خود را بحساب نویسنده خواهید گذاشت، و او را به اغراق و شعر بافی متهم خواهید کرد. آه! بدانید که این درام نه یک افسانه تحلیلی است، نه یک رمان. همه چیز آن راست است. چنان راست، که هر کس میتواند اجزاء و عناصر آنرا نزد خود، و شاید در قلب خود، بازشاند.

خانه‌ای که محل پانسیون مادام ووکر میباشد بخود او تعلق دارد. این خانه در پائین کوچه نووست زنیو واقع است، آنجا که زمین بطرف کوچه آذربالت با چنان شیب ناگهانی و تندى سرازیر میشود که بندرت اسبی از آن بالا یا پائین می‌آید. این وضع برای سکوت این کوچه‌ها، که بین گنبد والدو گراس و گنبد پانتئون فشرده شده‌اند، مساعد میباشد؛ و این دوبنا با پر تو زردی که منعکس می‌ازند و همه چیز را با رنگهای گرفته گنبدشان تیره مینمایند شرائط محیط را در این محل تغییر میدهند. اینجا سنگفرش کوچه‌ها خشک است، جویها نه آب دارند و نه لجن، در پای دیوارها سبزه می‌روید، لاابالی‌ترین اشخاص مثل هر هکذر دیگری اینجا غمگین میشود، صدای حرکت یک درشکه همچون حادثه‌ای جلوه میکند، خانه‌ها قیافه افسرده دارند و دیوارهای یوی زندان میدهند. یک پارسی که راه خود را از این طرف گم کرده باشد جز با نسیون‌ها و مؤسسات

۱- شهر مقدس هندوستان، بر ساحل خلیج بنگال، که هر ساله هنگام زیارت جمعیت بسیار انبوهی با تجار و میا و رند، و برهمنان بت بزرگی را روی ارا به میکذارند و در شهر میگردانند، میگویند مؤمنین هندو برای آنکه مستقیماً به دیات جاودانی «نیروانا» برسند سر راه ارا به می‌خواهیدند و خود را فدا میکردند.

آموزشی، جز بیچارگی و کسالت، جز پیرانی که روبه‌رگ می‌روند و جوانان شادایی که مجبور به کار و مطالعه می‌باشند، چیزی نمی‌بیند. هیچ محله پاریس تا باین حد زشت، و می‌توان گفت تا باین حد ناشناخته نیست. کوچه نووسنت ژنویو بخصوص گوئی يك قاب برنجی است که فقط همان می‌تواند مناسب این داستان باشد. داستانی که هر قدر بارنگهای تیره و اندیشه‌های تلخ هوش و دل خواننده را آماده آن کنند باز کم است. مثل آنکه هنگامی که انسان به تماشای سرداب‌های گورستان قدیم پاریس می‌رود، پله پله دوشنایی کم می‌شود و آواز راهنما خفه‌تر بگوش می‌رسد. و در این مقایسه حقیقتی هست. چه کسی از روی قطع می‌تواند بگوید که، از قلبهای خشکیده و جمجمه‌های خالی، دیدن کدامیک نفرت‌انگیزتر است؟

جبهه پانسیون مشرف بيك باغچه است، بطوریکه ساختمان خانه بر کوچه نووسنت ژنویو عمود است و در نمای آن يك بریدگی بوجود می‌آورد. در طول جبهه ساختمان، در فاصله بین خانه و باغچه، يك پشته سنگ ریزه بعرض دو متر وجود دارد، و پس از آن يك خیابان شن فرش شروع می‌شود که در کنار آن گلهای شمعدانی و خرزهره و درخت انار در گلدانهای کاشی آبی رنگ و سفید کاشته شده است. این خیابان به دري در کوچه منتهی می‌شود که بالای آن تابلویی است که روی آن می‌توان خواند: «خانه و وکر» و پائین تر: «پانسیون برای مرد وزن». هنگام روز از لای در مشبکی که يك زنگ پرسرو صدا به آن آویخته است، می‌توان تصویر طاقنمائی از مرمر سبز را دید که يك هنرمند محله در انتهای خیابان باغ، روی دیواری که بموازات کوچه است، نقاشی کرده است. زیر این طاقنمای دروغین يك مجسمه مظهر عشق برپاست، و کسانی که اهل کنایه باشند شاید از دیدن مینای زخم برداشته آن افسانه عشق پاریسی را که چند قدم دورتر معالجه می‌کنند، در نظر مجسم سازند^۱. همچنین کتیبه کم و بیش محو گشته آن زمانی را بیاد می‌آورد که این مجسمه از آن بیادگار مانده است، زیرا حاکی از شور و شوقی است که نسبت به ولتر، هنگام بازگشت از به پاریس در سال ۱۷۷۷ ابراز میشد:

هر کس که باشی، اینک خداوند گار تو:

آنکه استاد تو است، استاد تو بود یا که باید باشد.

۱- منظور فحشاء پاریس و بیماریهای ناشی از آن است که در همان نزدیکی، در دانشکده پزشکی و بیمارستانهای وابسته به آن معالجه می‌شود.

همینکه شب فرارسد، بجای درمیشك از يك در يکپارچه استفاده میشود. باغچه که پهنایش باندازه طول جبهه ساختمان است، درمیان دیوار کوچه و دیوار مشاع خانه همسایه، که سراسر آن از پیچك پوشیده است و باجلوة بدیعی که در پاریس دارد نظر مردم رهگذر را بخود جلب میکند، احاطه شده است. دریای هريك از این دیوارها درخت میوه و درز کاشته اند، که محصول ناچیز و گرد گرفته آن موجب تشویش همه ساله مادام و وکرو موضوع صحبت او با مشتریان خود میباشد. در طول هر دیوار خیابان کم عرضی رسم شده است که به سایبانی از درختان زیرفون، که مادام و وکر علی رغم تذکرات لقوی مشتریانش لجوجانه آنرا زیر قون تلفظ میکند، منتهی میگرد. بین دو خیابان جنبی يك کردکنگر فرنگی واقع است، که دور آن از درختان میوه و بوته های ترشك و کاهو و جمفری احاطه شده است. زیر سایبان زیرفون میز گرد سبز رنگی کار گذاشته اند و چند صندلی دور آن چیده اند. روزهای تابستان، در گرمائی که جوجه را از تخم بیرون میآورد، مهمانانی که پولشان آنقدر باشد که اجازه چنین کاری را بخود بدهند، به آنجا میآیند و قهوه میخورند. نمای خانه را، که بجز اطاقهای زیر شیردانی سطحه دارد، با قلوبه سنگ ساخته اند و روی آنرا باریک زردی که تقریباً به همه خانه های پاریس خصلت دلی میدهد اندوده اند. هر طبقه پنج پنجره باشیشه های كوچك دارد، و از جلوی آنها پرده های چوبی آویخته است که هیچکدام يك اندازه و يك نحو بالا کشیده نشده است، و هر يك بدیگری دهن کجی میکند. از طرف كوچه هر طبقه دارای دو پنجره است که در طبقه پائین باندۀ آهنی مزین شده است. پشت ساختمان حیاطی است به پهنای تقریباً بیست پا، که در آن خوك و مرغ و خرگوش دوستانه زندگی میکنند، و در ته آن يك انبار هیزم وجود دارد. بین این انبار و پنجره مطبخ قفسه ای برای حفظ غذا آویخته است، که آبهای چرب ظرف شوئی از زیر آن میگذرد. از این حیاط به كوچه نووستنژ نو بود كوچکی بازمیشود که از آنجا کلفت آشپز خانه زباله ها را بیرون میریزد، و از ترس عفونت و سرایت بیماری باریختن آب فراوان این مزبله را پاک میکند. طبقه پائین، که طبقه اداره پانسیون اختصاص دارد، شامل يك سالن میباشد که روشنائی از دو پنجره ای که رو بكوچه بازمیشود به آن میرسد، و برای ورود بدان باید از دری که قسمت بالای آن شیشه است گذشت. این سالن به يك اطاق نهادخوری مربوط است، و محفظه پلکان که پلهایش از تخته و قطعات چوب رنگ زده و صیقلی ساخته شده است نهادخوری را از مطبخ جدا میسازد. هیچ

چیز غم انگیز تر از منظره این سالن نیست که پارچه نیمکتها و مسندلیهای آن از نوع کتان راه راه است که متناوباً تیره و براق مینماید. در وسط سالن میز گردی است که صفحه آن از مرمر است، و یک دستگله قهوه خوری از چینی سفید، که امروز همه جامیتوان دید، و حاشیه طلائی رنگه آن دیگر تقریباً زدوده شده است، روی آنرا زینت میدهد. دیوارهای اطاق، که تخته کوبی کف آن باندازه کافی بداست، تا حد کمرباقاب چوبی تزئین گردیده است. قسمت بالای دیوار با کاغذ باسمه که صحنه های عمده تلماک Télémaque را نشان میدهد پوشیده شده است. آن قسمت از سطح دیوار که میان پنجره های نرده کشیده واقع است، صحنه پذیرائی کالیپسو Calypso از پسر اولیس Ulysse را پیش چشم مشتریان پانسیون میگذارد. روی بخاری سنگی، که آتشدان همیشه پاکیزه اش گواهی میدهد که جز در مواقع پر شکوه آتشی در آن نمی سوزد، دو گلدان پراز گل مصنوعی کهنه نهاده است و یک ساعت مرمر آبی رنگه بسیار بدسلیقه میان آندو جادارد. در این اطاق بومی شنیده می شود که دوزبان مانامی برای آن نیتولن یافت و باید آنرا بوی «پانسیون» نامید. چیزی است آمیخته از بوی مانده و کپک. زده و بوی کره تند؛ بوی اطاقی که در آن غذا خورده اند؛ بوی آشپزخانه و ادویه و نوانخانه. از این یوانسان احساس سردی میکند، به مشام فضاگ مینماید و در لباس آدم می نشیند. هر گاه طریقه ای برای اندازه گیری و تعیین عناصر مرکب انواع تراوشهای تهوع انگیزی که هر مشتری پانسیون، پیر یا جوان، به فضای سالن میافزاید اختراع میشد، شاید آنوقت توصیف این بوامکان پذیر میکشت. با اینهمه، اگر این سالن را با اطاق نهار خوری که مجاور آن است مقایسه کنید آنرا همانقدر آراسته و معطر خواهید یافت که یک اطاق پذیرائی خاص را. این اطاق نهار خوری که سراسر آن تخته پوش است، روزی رنگه روغنی داشت که امروز تشخیص آن ممکن نیست، اما زمینهای دا تشکیل می دهد که طبقات چرک و کثافت اشکال عجیبی روی آن رسم کرده است. اینجا چند گنجه ظروف قرار دارد که دیگر سطح آن چسبناک شده است، و روی آنها تنگه های لب پریده و تیره رنگ، حلقه های فلزی جای دستمال، دسته های بشقاب چینی ارزان با حاشیه آبی رنگ ساخته تورنه Tournay چیده شده است. در یک گوشه جعبه ای است که خانه های آن شماره گذاری شده و دستمال سفره مشتریان که به لکه های غذا و شراب آلوده است در آن نگهداری میشود. در این اطاق اثاثه ای یافت

میشود که دیگر از همه جا رانده شده ولی اینجا گوئی عمر جاویدان یافته اند. شما اینجا هوا سنجی می بینید که هنگام باران کشیش کوچکی از آن سر بیرون می آورد، و گراور های بسیار بدی در قاب سیاه با حاشیه طلایی می بینید که انسان را از آنها می اندازد؛ اینجا يك ساعت دیواری با قایی از صدف مسکوب، يك بخاری سبز رنگ، چند چراغ قتیله ای که روغن آن با گرد و خاک مزوج گردیده، يك میز دراز که مشمع روی آن بقدری چرب شده که يك دانشجوی شوخ پزشکی توانسته است نام خود را با ناخن روی آن حك کند، چندین صندوق پاییه شکسته و چیزهائی از این قبیل می بینید. برای آنکه بتوان شرح داد که این اثاثه چقدر کهنه، ترك دار، پوسیده، لرزان، جویده، شکسته، کور، عاجز، مردنی است، میباید دست به توصیف کاملتری زد که ناچار داستان را به تأخیر خواهد انداخت، و اشخاص عجول ما را نخواهند بخشید. كف قرمز اطاق پر از پست و بلندی هائی است که از سایش قدمها یارنگ کاری ها بوجود آمده است. بالاخره در آنجا يك بینوایی عاری از لطف و زیبایی حکمرواست؛ يك بینوایی صرف جو و در خود فرو رفته و فرسوده که اگر هنوز به لجن آلوده نیست لکه هائی بردامن دارد، و اگر پاره پاره و زنده پوش نیست بزودی می پوسد و فرو میریزد.

منتهای شکوه این اطاق در حدود ساعت هفت صبح است، هنگامی که گربه مادام ووکر پیش از خانم خود با نجا می آید و روی گنجه ها خیز بر میدارد و قدح های شیر را که بشقابی روی آنها را پوشانده است بومیکشد و خرخر صبحانه خود را سر می دهد. بزودی پس از آن بیوه زن با کلاه توری که گیس دروغینش از زیر آن آویخته است، در حالی که کفش دم پائی بد ریختش را روی زمین میکشد، پیدا میشود. چهره پیروگوشنالویش که از وسط آن يك بینی بشکل منقار طوطی سر بیرون کرده است، دستهای کوچک قر بهش، اندام چاقش که به موشهای کلیسا شباهت دارد، پستانهای گنده اش که موج میزند، همه هماهنگ این اطاق است که بدیختی از آن می بارد، سود پرستی در آن لانه دارد، و هوای گرم و عفن آنرا مادام ووکر، بدون آنکه حالش بهم بخورد، استنشاق میکند. چهره این پیرزن که مانند شبنم پائیزه سرد است، پلکهای چروکیده و چشمانش که گاه مثل چشمان رقاصان الزاماً خنده ناک و گاه مانند نگاه تنزیل خواران تلخ و عبوس است، و بالاخره سراسر وجود او مشخص پانسیون است، همچنانکه پانسیون نیز نمودار شخصیت اوست. آری، زندان و زندانیان بهم می آیند، یکی را بدون دیگری نمیتوان در تصور آورد. فریبی رنگ پریده این زن نیز محصول

همین زندگی است ، همچنانکه حمصه نیز نتیجه عفونت بیمارستان‌ها است. او، روی دامن زیرین خود که بایکی از پیراهن‌های کهنه‌اش دوخته شده است و پنبه لای آن از میان پارچه ترك خورده بیرون میزند، دامن پشم‌باف درازی پوشیده است که درعین حال سالن و اطاق نهارخوری و باغچه رادر خود خلاصه میکند، بوی مطبخ از آن برمیآید و از پیش مشتریان خود را بخاطر میآورد. اذاین‌رو وقتی که او هست ، این منظره دیگر کامل است.

مادام ووکر، که در حدود پنجاه سال دارد ، شبیه همه زنانی است که با بدبختی دست بگریبان بوده‌اند. اوچشمان بیجان و ظاهر بیگناه زن دلالای را دارد که بزور جادو و جنجال پول بیشتری بگیرد و بهر کاری تن درمیدهد تا سر نوشت خود را کمی بهتر کند. با وجود این، مشتریان او را «زن رویم رفته خوبی» میدانند ، و چون می‌بینند که مانند خودشان سرفه میکند و آه و ناله سر میدهد ، گمان می‌برند بی‌چیز است. آقای ووکر که بود و چکاره بود؟ او در باره آن مرحوم هرگز کلمه‌ای نمیگوید. چگونه شوهرش ثروت خود را از دست داده بود ؟ - «ای، بدبختی!...» همین جواب اوست. شوهرش با او بدرفتار کرده بود و فقط دوچشم برای گریه، همین خانه برای زندگی و این حق را برای او باقی گذاشته بود که دلش بچال هیچ بیچاره‌ای نسوزد. زیرا چنانکه خود او میگفت، تا جائیکه امکان داشت رنج کشیده بود.

سیلوی Sylvie کلفت چاق آشپزخانه ، همینکه صدای پای خانمش را می‌شنید، صبحانه مشتریان شبانه‌روزی را با عجله آماده میکرد. معمولاً مشتریانیکه بیرون منزل داشتند تنها برای شام که ماهانه سی فرانك بهای آن بود میآمدند. مقارن آغاز این داستان شماره مشتریان شبانه‌روزی هفت نفر بود. طبقه اول شامل دو آپارتمان بود که بهترین آپارتمان‌های خانه محسوب میشد. در آپارتمان کوچکت‌ر خود مادام ووکر زندگی میکرد. و آپارتمان دیگر در اختیار مادام کوتور Couture بود، که بیوه يك ناظر اداری جمهوری فرانسه بود. دختر بسیار جوانی بنام ویکتورین تایفر Victorine Taillefer همراه او بود که او را بجای مادر خود میدانست. هزینه پاتسیون این دو خانم به هزار و هشتصد فرانك در سال بالغ میشد. از دو آپارتمان طبقه دوم یکی را پیرمردی بنام پواره Poiret، و دیگری را مردی تقریباً چهل ساله که کلاه گیس‌مشکی بستمیگذاشت، موهای بناگوشش را رنگ میکرد، خود را بازرگان سابق معرفی مینمود و آقای ووترن Vautrin نامیده میشد اشغال کرده بود. طبقه سوم شامل چهار اطاق بود

که یکی را دوشیزه پیری بنام مادموازل می‌شونو Michonneau، و دیگری را مردی که سابقاً صاحب کارخانه رشته فرنگی و نشاسته بود و درپانسیون او را با باگوریو Goriot میخواندند دراجاره داشت. دواطاق دیگر برای مشتریان اتفاقی، برای این دانشجویان بی چیز نگهداشته شده بود که مانند با باگوریو و مادموازل می‌شونو بیش ازچهل و پنج فرانک درماه نمی‌توانستند برای خوراك و مسکن خود خرج کنند؛ ولی مادام ووکر کمتر آرزو میکرد این نوع مشتریان را درپانسیون خود ببیند؛ چون زیادندان میخوردند. دراین هنگام یکی ازاین دواطاق دراختیار جوانی بود که ازاطراف آنگولم Angoulême برای تحصیل در رشته حقوق به پاریس آمده بود، و خانواده پرجمعیتش میبایست تن به محرومیت‌های بسیار سختی بدهد تا هزار و دویست فرانک درسال برای او بفرستد. او اوزن دوراستینیak Eugène de Rastignac نام داشت، و یکی ازاین جوانانی بود که فقر آنها را به کارعادت داده است، و ازآوان خردسالی دریافته اند که درمورد آنها پدرمواد درجه آرزوهای دردل میپوروراندند. اینان باتخمین وزن و اعتبار تحصیلات خود، و باتطبیق آن از پیش بامسیر آینده اجتماع، میخواستند اولین کسانی باشند که جامعه را بدوشتند، و باین طریق بنای سرنوشت درخشان خود را پی‌ریزی کنند. هرگاه نکته سنجی عجیب این جوان و تردستی او درراه یافتن به محافل پادسی نبود، داستان این ماجرای هول انگیز، که هم کسانی که موجود آن بودند و هم کسی که آنرا تحمل می‌کرد در پنهان داشتن آن بدقت میکوشیدند، نمیتوانست با آن جلوه‌های حقیقی که بی‌شک مدیون هوش تیزبین و میل او به شکافتن رازها است رنگ آمیزی شود.

بالای طبقه سوم يك انبار و دواطاق زیر شیروانی بود، که دراولی رخت‌های شسته را پهن میکردند و درآن دواطاق هم به ترتیب نوکری بنام کریستف و نیز سیلوی، آشپز گنده، شبها میخوابیدند. گذشته از هفت مشتری شبانه‌روزی، مادام ووکر بطور متوسط هشت دانشجوی حقوق یا پزشکی و دوسه مشتری دیگر که منزلشان در همان محله بود داشت، که همه‌شان فقط برای شام میآمدند. موقع شام هیجده نفر در پانسیون غذا میخوردند و ممکن بود این‌عهده به بیست نفر هم برسد؛ ولی صبح تنها هفت نفر در اطاق نه‌ارخوری جمع میشدند، و اجتماع آنها منظره يك غذا خوردن خانوادگی را داشت. همه با کفش دم‌پایی میآمدند، و با اطمینان خاطر ناشی از یگانگی و عادت، درباره لباس و قیافه مشتریان بیرونی، یا حوادث شب گذشته، ملاحظاتی محرمانه‌ای در دبدبیل میکردند.

مادام ووکر خاطر این هفت مشتری شبانه روزی را میخواست، و به تناسب رقم هزینه پانسیون هر کدام، با دقت و درستی يك ستاره شناس از آنها پذیرائی میکرد و احترام میگذاشت. حسابگری او همه این اشخاص را که تصادف در آنجا جمع کرده بود یکسان در بر میگرفت. دو مشتری طبقه دوم بیش از هفتاد و دو فرانک در ماه نمی پرداختند. این بهای نازل، که جز در کوی سن مارسل، میان بورب Bourbe و سالپترییر^۱ Salpêtrière تطبیق ندارد و تنها مادام کوتور از آن مستثنی بود، نشان میداد که مشتریان اینجا میبایست زیر بار بدبختی های کم و بیش آشکاری باشند. در واقع هم منظره دل آزار اندرون خانه در رختولباس مشتریان، که بهمان اندازه مندرس بود، انعکاس مییافت. مردها پالتوئی میپوشیدند که رنگ آن دیگر درست شناخته نمیشد، کفشهای پیا میگردند که در مرحله های شیک آنرا در گوشه کوچها میاندازند، زیر جامه شان فرسوده و از لباسشان جز صورت ظاهر چیزی نمانده بود. زنها رختهای تیمدار، رنگ کرده، رنگ رفته میپوشیدند. تور پیراهنشان کهنه و وصله زده بود، دستکش هایشان از بس کار کرده بود برق میزد، یقه شان چرک بسته و چارقدشان نخ نما بود. بآنکه این اشخاص چنین رخت و لباس میپوشیدند، در عوض تقریباً همه شان استخوان بندی محکم و مزاحی که در مقابل طوفانهای زندگی مقاومت کرده بود داشتند. چهره شان مثل مکه هایی که دیگر از رواج افتاده است سر دو سخت و هموار بود. دهانهای پڑ مرده شان بدندانهای حریص مسلح بود. انسان بدیدن آنها وجود درامهای گذشته و یا در جریان وقوع را حس میکرد. درامهایی نه از آنگونه که در روشنائی چراغهای صحنه در میان دکورهای رنگ کرده بازی میشود، بلکه درامهای زنده و بی گفتار، درامهای یخ زده که دل را بگرمی تکان میدهد، درامهای مداوم.

مادموازل می شو نو کلاه لبه دار چرک بسته ای از تافته سبز رنگ برداشت که روی چشمان خسته اش سایه می انداخت. اندام استخوانی و نوک تیزش را، که به اسکلت میمانست، شالی باریشه های دراز و فزاد دربر میگرفت. چه اسیدی این وجود ناچیز را از اشکال لطیف زنانه محروم کرده بود؟ میبایست زمانی قشنگ و خوش اندام بوده باشد. آیا بعلت هرزگی بود، یا غم و غصه، و یا حرص؟ آیا زیاد عشق ورزیده بود؟ آیا پیش از این فروشنده لوازم بزرگ بود، یا فقط روسپی؟ آیا يك چنین دوران پیری که مردم رهگذر را از او میرماند کفاره پیروزیهای جوانی بی آزموش نبود که هر کس را برای کامجویی بسوی او میکشید؟ از نگاه

بیرنگش سرما احساس میشد. چهره ریزه ولاغرش تهدیدآمیز بود. آهنگ صدایش مانند آوای زنجره‌ای که نزدیک زمستان میان بوته‌ها میخواند صاف و زیر بود. میگفت آقای پیری‌را که به ضعف ماسکه دچار بود، و فرزندانش بگمان آنکه بی چیز است ترکش گفته بودند، پرستاری میکرد. این پیرمرد هزار فرانک درآمد مادام‌العمر به او بخشیده بود، که هر چند گاه مورد ادعای وارثانش، که انواع تهمت‌ها را باومی‌بستند، بود. با آنکه افراط در شهوات صورتش را خراب کرده بود، باز آثاری از سفیدی و لطافت پوست در او دیده میشد، که از آن حدس زده میشد که اندامش هنوز ته مانده زیبایی خود را حفظ کرده باشد.

آقای پواده یک نوع ماشین بود. کاسکت نرم کهنه‌ای بصر میگذاشت و یک عصا که دسته عاجش دیگر زرد شده بود، شل‌وول، بدست میگرفت و دامن پالتوی رنگ و ورورفته‌اش را بیاد میداد، تاحدی که دیگر شلوار تقریباً خالی و ساقهای او را، که در جوراب آبی رنگی فرو رفته و مثل پای اشخاص مست سست ولرزان بود، نمیتوانست در بر بگیرد. چه بسا کسانی که او را در این هیئت، با یک جلیتقه سفید چرکین و کراواتی که دور گردن بوقلمون مانند‌ش حلقه بسته بود، مانند سایه‌ای در طول یکی از خیابانهای «باغ نباتات» میدیدند از خود می‌پرسیدند آیا او هم از همان نژاد رشید یافت^۱ است که فرزندان آن در خیابانهای پاریس پروانه‌وار میچرخند؟ چه کاری، چه هوسی صورت و رانده‌اش را چنین میجاله و سیاه کرده بود؟ او پیش از این چه کاره بود؟ شاید کارمند وزارت دادگستری، کارمند همان اداره‌ای که جلادان صورت حساب ملزومات خود را با آنجا میفرستند: چادر سیاه برای پدرکش‌ها، سیوس برای سیدی که سر بریده را در آن میگذارند، طناب برای تیغه گبوتین. شاید هم او وقتی مأور مالیات سلاخ‌خانه و یا دستیار بازرس بهداری بود. باری، نظر میرسید که در آسیای بزرگ اجتماع ما این مرد از جمله خران عصار بوده باشد، محوری بوده باشد که بدبختی‌ها و پلیدیهای همگانی گرد آن چرخیده باشند، بالاخره یکی از این کسانی بوده باشد که ما بدیدن آنها میگوئیم: «هر چه باشد، وجود این قبیل آدمها هم لازم است». پاریس آراسته و زیبا از این قیافه‌هایی که از تواتر رنج‌های جسمی و روحی رنگ باخته شده‌اند بیخبر است. ولی، پاریس یک اقیانوس واقعی است، که هر چه در آن فرو روید هرگز به عمق آن نخواهید رسید. دور تا دور آنرا بگردید، سراسر آنرا زیر پا بگذارید، باز همیشه یک گوشه

بکر، يك غار ناشناخته، گله‌ها و مرواریدها، عجایب و چیزهای ناشنیده‌ای یافت میشود که غواصان ادب به آن بر نخورده باشند. و پانیون مادام ووکر یکی از این عجایب ناهنجار است.

در این پانیون قیافه دو نفر با سایر مشتریان و مهمانان تفاوت آشکاری داشت. مادموازل ویکتورین تایفر مانند دخترانی که دچار بیماری خون هستند رنگ سفید مایل به سبزی داشت. طبعاً افسرده بود. رفتارشان ناراحت و قیافه‌اش لاغر و مسکین مینمود. با این همه چهره‌اش پیرو فرسوده نبود. حرکاتی چابک و صدائی روان داشت. او به درخت جوانی میمانست که تازه در يك زمین نامساعد کاشته و برگهایش زرد شده باشد. موهای خرمائی رنگش که به سرخی میزد و کمربندی اندازه باریکشی دارای همان لطیفی بود که شاعران جدید در مجسمه‌های کوچک قرون وسطی دریافته‌اند. رنگ خاکستری آمیخته به سیاه چشمانش مظهر مهربانی و تسلیم و رضای مسیحی بود. رختهای ساده و کم‌بهایش راز اندام جوانش را آشکار میساخت. او در کنار دیگران قشنگ مینمود. اگر خوشبخت میبود، دلربا میشد. چه، خوشبختی شعر و هنر زنان است، همانطور که رخت و آرایش هم بزرگ آنهاست. اگر شادمانی يك مجلس رقص رنگهای گلگون خود را در این چهره رنگ پریده منعکس مینمود، اگر خوشی و راحتی يك زندگی آراسته این گونه‌های کمی تو رفته را پر میکرد و ارغوانی میساخت، اگر عشق به این چشمان افسرده جانی میداد، ویکتورین میتوانست با زیباترین دختران لاف برابری بزند. آنچه او کم داشت همان چیزی بود که زن را از نو میآفریند: یعنی جامه‌های لطیف و نامههای عاشقانه. سرگذشت او میتوانست موضوع يك کتاب باشد. پدرش بگمان خود دلایلی داشت که او را دختر خود نداند. بهمین جهت از نگهداری او در خانه خود امتناع مینمود، در سال بیش از شصدهزار فرانک به او نمیداد، و برای آنکه چیزی به او نرسد تمام دارائی خود را به پسرش انتقال داده بود. مادام کوتور از خویشان دور مادر ویکتورین بود. پس از آنکه مادر ویکتورین به خانه او روی آورده و همانجا از غصه و نومیدی جان سپرده بود، او از این دختر یتیم مانند فرزند خود نگهداری کرده بود. بدبختانه بیوه ناظر دارائی ارتش جمهوری جز مهریه و مستمری خود چیزی نداشت، و ممکن بود روزی این دختر بیچاره بی تجربه و بی عایدی را در گیر و دار جهان تنها بگذارد. او هر هفته ویکتورین را به نماز کلیسا، و هر پانزده روز یکبار برای اقربا و کنه‌ها میبرد، تا اقلاً او را دختری با خدا بار آورد. حق هم با او بود.

برای این دختر که پدرش او را به فرزندی نمی شناخت ، احساسات مذهبی می توانست آینده ای را تأمین کند . و یکتورین پدرش را دوست داشت ، و هر سال بدیدن او میرفت تا بگوید که مادرش هنگام تزع او را بخشیده است ، و هر سال هم سرش بدر خانه پدر که با لجاجت و بیرحمی بسته بود برمیخورد . برادرش ، که تنها واسطه او نزد پدر بود ، در مدت چهار سال حتی یکبار بدیدن او نیامده و کمترین کمکی به او نکرده بود . او در دعا از خدا میخواست که چشمان پدرش را باز کند و قلب برادر را بر او نرم سازد ، و بدون آنکه گناهی بر آنان بشمارد هر دو را دعای خیر میکرد . مادام کوتور و مادام ووکر در فرهنگ زبان فحش و ناسزائی که بتواند این رفتار وحشیانه را توصیف کند نمی یافتند . وقتی که آنها میلیونر پست و بی آبرو را نفرین میکردند ، بر زبان و یکتورین سخنان محبت آمیزی میگذشت که شبیه آواز کبوتر زخمی بود ، که فریاد درد و رنجش باز از عشق و مهربانی حکایت میکنند .

اوژن دوراستینیانک کاملاً قیافه مردم جنوب فرانسه را داشت . رنگش سفید ، موهایش مشکی و چشمانش آبی بود . رفتار و کردار و وضع عادیش نشان میداد که از خانواده اشراف است که تربیت اولیه شان جزیک رشته آداب و رسوم خوش مشربی چیز دیگر نیست . با آنکه آواز لباسهای خود مواظبت میکرد و روزهای عادی رختهای سال پیش را بکار میزد ، باز میتوانست گاه مانند يك جوان شیک از خانه بیرون برود . معمولاً او يك پالتوی کهنه و يك جلیقه بدوخت به تن داشت ، يك کراوات سیاه مچاله شده و بدگره خورده دانشجوئی می بست ، يك شلوار ساده و کفش هایی که از نو تخت انداخته بود میپوشید .

بین این دونفر و دیگر مشتریان پانسیون ، ووترن - مرد چهل ساله ای که موهای پناگوش خود را رنگ میکرد - ، حد فاصل شمرده میشد . آواز آن اشخاصی بود که مردم در باره شان میگویند : «چه آدم هیکل داری!»؛ شانه های پهن ، بالاتنه بزرگ ، عضلات برجسته و دستهای گنده و چهارگوشی داشت که روی بندهای انگشتان آن توده ای از موهای سرخ رنگ روئیده بود . در چهره اش که از چین های زودرس شیار شده بود نشانه های از خشونت دیده میشد که بارقار نرم و زود آشنایش تناسبی نداشت . صدای بمش که با خوشروئی بی تکلفش هماهنگ بود ، شنونده را منزجر نمیکرد . او مردی خدمتگزار و خنده رو بود ؛ هر گاه قفلی خراب میشد ، زود آن را باز میکرد ، جوری سرهمش میآورد ، روغنش میزد ، سوهانش میکرد و دوباره جامی گذاشت و میگفت : «من از این چیزها سر رشته دارم.»

در واقع هم او از همه چیز سرد می‌آورد. از کشتی، از دریا، از فرانسه و خارجه، از معاملات، مردم، حوادث، قوانین، مهمانخانه‌ها، زندان‌ها، از همه چیز. اگر کمی از چیزی مبتلاید، لزوم برای خدمت حاضر می‌شد. چندین بار به مادام ووکر و برخی از مشتریان پانسیون پول قرض داده بود. ولی کسانی که همین مفت او بودند حاضر بودند بپذیرند و در پرداخت بعدی او تأخیری روا ندادند، پس که با وجود ظاهر ساده و مهربانش نگاه عمیق و مصمم او در بیننده ایجاد قس می‌کرد. طرز تف انداختن نشانهای از خونسردی و تزلزل ناپذیر او بود، و معلوم می‌کرد که او برای آنکه خود را از وضع ناجوری بیرون بکشد از هیچ جنایتی روگردان نیست. چشمش مانند یک قاضی بیرحم گوئی عمق هر مسئله، هر وجدان و هر احساس را می‌کاوید. عادتش این بود که پس از نهار بیرون میرفت و برای شام می‌آمد. پس از آن باز فاپدید میشد و هنگام نیمه شب بر میگشت، و در را با کلیدی که مادام ووکر به او داده بود باز می‌کرد. او تنها کسی بود که از چنین لطفی بهره‌مند بود. به همین جهت هم روابطش با یوه زن بسیار خوب بود. او را مامان صدا می‌کرد و دستش را دور کمر او حلقه می‌زد، و کسی از این غوازشها سرد نمی‌آورد. مادام ووکر این کار را آسان می‌شمرد، و حال آنکه تنها ووترن بود که بازویش آنقدر دراز بود که بتواند دستش را دور کمر سنگین یوه زن حلقه بزند. یکی از خصوصیات ووترن این بود که برای قهوه و لیکور پس از دسر با سخاوت بسیار پانزده فرانک درماد می‌پرداخت. هر کسی که با اندازه این جوانان که در گرداب زندگی پاریس فرو رفته بودند، این پیران که نسبت به هر چیز که مستقیماً به آنها مربوط نمیشد بی‌اعتنا میماندند، تا این حد سطحی نبود، در مورد تأثیر مشکوکی که ووترن در انسان بجا می‌گذاشت دقت بیشتری مینمود. او از همه کار کسانی که در اطرافش بودند خبر داشت و یا آنرا حدس می‌زد، اما هیچکس نمی‌توانست از افکار و اشتغالات او سردر آورد. ولی، با آنکه او از سادگی ظاهری و خستگیزی و خورشویی مدام خویش حایلی بین خود و دیگران ساخته بود، باز غالباً گوشه‌ای از اعماق هول‌انگیز روحیه‌اش بر ملا می‌گشت. غالباً جمله‌هایی پریزانش می‌گذاشت که نشان میداد او قوانین را به سخره می‌گیرد، بزرگان و ثروتمندان را سخت انتقاد می‌کند و آنها را به سردرگمی و بی‌منطقی و در کار و رفتار خود متهم می‌سازد، و از اینجا حدس زده میشد که او از موضع اجتماع کینه‌ای بدل دارد و در اعماق زندگی‌اش سرایت است که بدقت نهفته می‌دارد.

مادام وائل تأیید، شاید بی آنکه خود بداند، مجنوب نیروی این مرد چهل

ساله وزیبايی آن جوان دانشجو شده بود، و نگاه دزدانه و اندیشه‌های نهانی او گاه بسوی این و گاه بسوی آن متوجه میشد. ولی بنظر نمیرسید که هیچکدام در فکر او باشند هر چند که امکان داشت يك روز ناگهان وضع او در گون شود و صاحب مکتب و جهاز قراوان گردد. حقیقت این است که هیچیک از اشخاص این پانسیون زحمت آنرا بخود نمیداد که تحقیق کند آیا بدبختی‌هایی که هر کدام بخود نسبت میدهند راست یا دروغ است. همه‌شان نسبت به یکدیگر بی‌اعتقائی آمیخته به عدم اعتمادی داشتند که از وضع و حال خود آنها سرچشمه میگرفت. زیرا میدانستند که قادر به تسکین دردهای هم نیستند، و استعداد همدردی‌شان به همان شنیدن داستان یکدیگر پایان مییافت. آنان به زن و شوهر چندین ساله‌ای شباهت داشتند که دیگر موضوعی برای صحبت ندارند، از این رومیان آنها جز مناسبات يك زندگی مکانیکی با چرخ و دنده‌های روغن کاری نشده چیزی باقی نمانده بود. همه‌شان در کوچه اگر به کودی برمخورند راست میگذاشتند، بدون کمترین تأثیر داستان يك مصیبت را میشنیدند، و چون برای بدبختی خود راه‌حلی جز مرگ نمی‌شناختند نسبت به دردناکترین فاجعه سرد میماندند. میان این جانهای بی برگ و بار خوشبخت‌تر از همه مادام و وکر بود، که بر این دارالالعجزه فرمانروائی داشت. تنها در چشم او بود که این باغچه، که خاموشی و سرما، آفتاب و باران، آنرا بصورت بیابان و سیبی درمیآورد، همچون بوستانی شاداب مینمود. تنها برای او بود که این خانه زرد و غم‌انگیز خوشیهائی در بر داشت. او بود که به این زندانیان ابد غذا میداد، و بهمین جهت بر آنها تحکم میورزید. آخر، با این پولی که میپراختند، این بیچاره‌ها در کجای پاریس میتوانستند غذای سالم و کافی بخورند و آسایشی داشته باشند، که هر چند شیک و راحت نبود، ولی میتوانستند آنرا پاکیزه و مطابق اصول بهداشت نگهدارند؟ از این رو اگر هم او به خود اجازه میداد که نسبت به یکی ظلم فاحشی روا دارد، آن شخص بی‌هیچ گله آنرا تحمل میکرد.

يك چنین اجتماعی میتوانست به مقیاس کوچکتر عناصر يك جامعه را نشان بدهد، و نشان هم میداد. همچنانکه در کلاسهای مدرسه و نیز در مجالس دیده میشود، در میان این هیجده مشتری پانسیون هم يك موجود بیچاره و واخورده، يك آدم بلاکش یافت میشد که همه شوخی‌ها و متلک‌ها روی او میبارید. در آغاز سال دوم اقامت در پاریس، از میان کسانی که اوژن دوراستینیانك محکوم بود دو سال دیگر با ایشان بسر برد، چهره این مرد در نظرش از همه برجسته‌تر گردید. این موجود بلاکش همان بابا گوریو بود که سابقاً کارخانه زشت‌فرنگی داشت، چه

تصادفی این تحقیر کینه آلود، این زجر آمیخته به ترحم، این بی احترامی در مقابل رنج انسانی را متوجه قدیمی ترین مشتری پانسیون کرده بود؟ آیا بعضی حرکات شایان تمسخر یا یک رفتار عجیب، که مردم کمتر از هر زگی و شهوترانی از آن چشم میپوشند، باعث این امر شده بود؟ این مسائل از خیلی نزدیک به بسیاری از پیداد گریهای اجتماعی مربوط میشود. شاید این در طبیعت بشر باشد که هر گاه کسی از روی فروتنی واقعی، یا از ضعف و یا از بی اعتنائی هر چیزی را تحمل کند، ما میل داریم همه چیز را بر او تحمیل کنیم. آیا ما همه دوست نداریم که نیرومندی خود را بزیان یک شخص یا یک چیز اثبات کنیم؟ ضعیف ترین افراد اجتماع، یعنی کودک، در بیخ بندان زمستان در خانه ها را میکوبد، یا روی پا بلند میشود تا نام خود را روی یک دیواری لك بنویسد...

با ناگوریو پیر مردی بود که در حدود شصت و نه سال داشت، و در سال ۱۸۱۳ که از تجارت دست کشید در پانسیون مادام وو کر مسکن گزید. او ابتدا آپارتمان را که اینک در اختیار مادام کوتورا است گرفته بود و سالی هزار و دویست فرانک پول پانسیون میداد. در آن زمان برای او صد فرانک کمتر یا زیاده تر اهمیتی نداشت. مادام وو کر در مقابل پولی که پیشکی از او گرفته بود سه اطاق این آپارتمان را از نو آراسته بود، یعنی چند پرده از چلووار زرد، دوسه نیمکت با رویه مخمل، چند کبیه از تابلوهای نقاشی و کاغذ برای پوشش دیوارها خریده بود. با ناگوریو که در آن زمان از روی احترام مسیو گوریو نامیده میشد، با بخشش و بلند نظری که در این امر از خود نشان داد شاید بعنوان احمقی که هیچ از معاملات سردر نمیآورد جلوه گر شد. گوریو با گنجه ای پر از لباس به آپارتمان خود آمد. مادام وو کر در آن میان هیجده پیراهن از کتان هلندی دید که لطافت آن بخصوص از آن جهت بچشم میخورد که گوریو دوسنجا که زنجیر کوچکی آنها را بهم وصل میکرد و روی هر کدامشان يك الماس درشت نشانده بود، روی پیش سینهاش میزد. او معمولاً لباس آبی رنگی میپوشید، و هر روز يك جلیقه از پیکه سفید که شکم گنده اش زیر آن موج میزد عوض میکرد. زنجیر سنگینی از طلا، که چند قطعه جواهر از آن آویخته بود، از يك طرف بطرف دیگر جلیقه کشیده میشد. جای تنباکوی گوریو، که آنهم از طلا بود، شامل حقه کوچکی پر از مو بود که از آن احتمال داده میشد که او با زنان سروکاری دارد! و هنگامیکه زن صاحب پانسیون به او گفت که باید مرد زن دوستی باشد لبخندش مانند ای بر لبانش نقش بست. انائه نقره فراوانی که یادگار زندگی گذشته اش بود گنجه های آپارتمان را پر کرد.

مادام ووکر دو طلبانه به او کمک مینمود تا بسته‌ها را باز کند و ائانه را در گنجبه بچیند. از دیدن اینهمه ملاقه، قاشق خورش، کار دو چنگال، سوس خوری، بشقاب، سرویس‌های غذا خوری از نقره طلاکار، و بالاخره چیزهایی که شاید زیبا نبود ولی در عوض هر کدام چندین صد گرم وزن داشت و گوریو نمخواست آنها را از خود دور کند، بیوه زن چشمش خیره شد. این چیزها تجمّل زندگی خانواده‌گی را به یاد گوریو می‌آورد، و او، در حالیکه کاسه کوچکی را که روی سرپوش آن دو قمری عاشقانه بهم نوك میزدند در دست میفشرد، روبه مادام ووکر نمود:

- این اولین هدیه‌ای است که زنم در سالروز عروسی ما بمن داده است. زن نازنینم! همه صرفه جوئی‌های زمان دختریش را سر این کار گذاشته بود. میدانید خانم، من ترجیح میدهم زمین را با ناخنهایم بکنم ولی این را از دست ندم، هر چند، خدا را شکر، تا زنده‌ام میتوانم هر روز صبح قهوه‌ام را در این کاسه بخورم. حال و روز گارم بد نیست، و تا مدت‌ها نانم را پخته‌ام و آماده دارم.

از این گذشته، مادام ووکر با نگاه تیزش توانست روی دفتر محاسبات گوریو پایه‌ای ارقام را ببیند و از جمع سرری آنها بفهمد که این مرد عالقدر سالانه در حدود هشت تا ده هزار فرانک درآمد دارد. از آنروز مادام ووکر که نام دوشیز گیش دو کنتلان بود، و در آن زمان درست چهل و هشت سال داشت اما پیش از سی و نه سال از آنرا اقرار نمیکرد، فکری بپرش زد. با آنکه گوشه‌های چشم گوریو برگشته و باد کرده و افتاده بود، و بهمین جهت میبایست هر چند لحظه اشک آنرا خشک کند، مادام ووکر قیافه‌اش را شایسته و دلپسند یافت. از آن گذشته، ماهیچه‌های پر گوشت و برآمده پا و بینی دراز و چار-گوشی دلالت بر بعضی صفات معنوی میکرد که ظاهراً بیوه‌زن بیش از هر چیزی به آن علاقمند بود، و قیافه گلیج و طبعاً خوش باور یار و ریز وجود آنرا تأیید می-نمود. او میبایست موجود خوش بینه‌ای باشد و بتواند همه هوش و حواس خود را در راه احساسات بکار زند. موهایش، که سلمانی مدرسه پلی تکنیک هر روز صبح می‌آمد و پود میزد، روی پیشانی کوتاهش به پنج شاخه تقسیم میشد و صورتش را بخوبی می‌پوشید. گرچه او کمی دهاتی وار بود، ولی بقدری خوب لباس میپوشید، بقدری با بزرگ منشی، مثل کسی که اطمینان دارد قوطیش همیشه پر از توتون اعلای مارتینیگ خواهد بود، تنباکورا بومیکشید که شب آنروزی که آقای گوریو در پاتسیون منزل گرفت مادام ووکر، مانند کبکی که در روغن بریان میشود، در رختخواب خویش در آتش این آدزو میسوخت که نام ووکر را با نام گوریو عوض

کند. و همه شب بارو یای زرین زندگی زناشویی پاریسی سرخوش بود: آخ! شوهر کند، پانسیونش را بفروشد، بازو بیازوی این گل سرسید بورژوازی در کوچه قدم بردارد، جزو زنان سرشناس محل درآمد و برای فقیران پول جمع کند، یکشنبه‌ها برای هواخوری به گردشگاههای اطراف پاریس برود، هر وقت دلش خواست بلیط لژ بخرد و به تئاتر برود، و دیگر منتظر بلیطهای مجانی که درماه ژوئیه برخی از مشتریانش به او میدادند نماند. او تاکنون به کسی نگفته بود که چهل هزار فرانک پول دارد که یکشاهی و صنار رویهم گذاشته است. بهمین دلیل از حیث دارائی خود را طرف مناسبی برای گوریو میدانست.

— از لحاظ چیزهای دیگر هم دست کمی از یارو ندارم!

او این کلمات را با خود گفت و در رختخواب غلطید. گویی بدینوسیله میخواست زیبایی اندام خود را که هر روز صبح سیلوی در قالب فرو رفتگیهای تشک میدید بر خود ثابت کند.

از آنروز بیعت تا نزدیک سه ماه بپوه زن از سلمانی مسیو گوریو استفاده کرد و خرجهایی برای توالست خود متحمل شد. عذرش هم این بود که میخواهد ظاهر پانسیون با اشخاص آبرومندی که در آن منزل دارند مناسب باشد. او حیلها بکارزد تا مشتریان خود را عوض کند، و ادعا نمود که دیگر جز اشخاصی را که از هر حیث شایسته باشند نخواهد پذیرفت. هر گاه که بیگانه‌ای وارد میشد برایش تعریف میکرد که آقای گوریو، یکی از معتبرترین و محترمترین بازرگانان پاریس، پانسیون او را بر دیگران ترجیح داده است. او آگهی‌هایی منتشر کرد که در بالای آن نوشته بود: «خانه ووکر» و پائین تر گفته میشد که این یکی از قدیمیترین و آبرومندترین پانسیونهای کارتیبه لاتن میباشد، که از آنجا منظره بسیار دلپذیری از دره گوبلن نمایان است، (در حقیقت فقط از طبقه سوم دیده میشد)، و دارای باغ زیبایی است که در انتهای آن يك خیابان زیرفون سایه افکننده است. او در این آگهی از هوای سالم و محیط آرام و دور از هیاهوی محله سخن میگفت. بر اثر این آگهی خانم کنتس دولامبر متیل^۱، بیوه سی و شش ساله ژنرالی که در میدان جنگ کشته شده بود به پانسیون آمد، و او، بنا به آنچه میگفت، منتظر پایان تصفیه امور و ترتیب مستمری شوهرش بود. مادام ووکر سفره خود را رنگین تر نمود، نزدیک شش ماه در سالنهای خود آتش روشن کرد، و بقدری خوب بوعده‌های آگهی خود وفا کرد که مقداری هم پول از خود بر سر این کار

گذاشت، در نتیجه کنش، در حالیکه مادام ووکر را دوست عزیز، خطاب میکرد به او وعده داد که خانم بارون دو وومرلان^۱ و بیوه سرهنکه کنت پیکوازو^۲، دو تن از دوستان خود را که در کوی ماره Marais در پانسیون گراشر از خانه ووکر بر میبردند، پس از پایان اجاره سه ماهه شان نزد او بیاورد. بخصوص که این خانها پس از اینکه کارشان در وزارت جنگ جریان خود را طی کند پولدار خواهند شد.

اما این اداره ها هم میدانید که چقدر طول میدهند!..

این دویوه زن پس از شام با اتفاق هم به اطاق مادام ووکر میرفتند، و در آنجا شربت کاسیس Cassis و تنقلاتی را که مخصوص خود خانم تهیه میشد می خوردند و باهم صحبت میکردند. مادام دولامبرنیل نظریات صاحب پانسیون را نسبت به گوریو کاملاً تأیید میکرد، و میگفت نظری عالی است، و خود او نیز در همان روز اول به آن پی برده است، و اضافه میکرد که انصافاً گوریو مرد شایسته ای است. مادام ووکر در جواب میگفت:

— آخ! خانم عزیزم. مرد سالمی است. کاملاً خوب مانده و هنوز میتواند به زن لذتهای فراوان بچشد.

کنش درباره سر و وضع مادام ووکر که متناسب با تمنیات او نبود سخاوتمندانه اظهار نظر کرد و گفت:

— دیگر باید خودتان را برای مبارزه آماده کنید.

پس از محاسبات فراوان، دویوه زن با اتفاق هم به پاله رویال Palais Royal رفتند، و آنجا يك كلاه که پره های چندی آن را زینت میداد، و نیز يك كلاه پارچه ای سبك خریدند. کنش دوست خود را به مفاضة^۳ «ژانت کوچولو» برد و آنجا هم يك پیراهن و يك شال گردن انتخاب کردند. وقتی که بیوه زن این چیزهای تازه را امتحان کرد بقدری وضوح در جهت خوبی تغییر یافته بود که خود را ممنون کنش دانست. و با آنکه زن «مفت بازی» نبود از او خواهش کرد کلاهی را که بهای آن بیست فرانك بود بعنوان هدیه ازاو بپذیرد. در حقیقت قصدش این بود که از کنش خواهش کند نزد گوریو از او تعریف کند و مزه دهن او را بفهمد. مادام دولامبرنیل از روی دوستی به این تقاضا تن درداد، و بقدری با سازنده رشته فرنگی گرم گرفت که توانست با او در خلوت صحبت کند. ولی وقتی که از پاك

1 — Baronne de Vaumerland.

2 — Comte Picquoiseau.

چشمی ، و یا بهتر بگوئیم از سر کشی او در مقابل تشبثات خود بمنظور آنکه او را شخصاً در دام خود کند ، یقین حاصل کرد ، با عصبانیت از اینهمه بی تربیتی از نزد او بیرون آمد و بدوست خود گفت :

... جانم ، چیزی از این مرد دستگیرتان نخواهد شد . واقعاً مسخره است . پس که ترسو است . يك آدم خسیس و احمق و نفهم که جز در درس چیزی برای شما فراهم نخواهد کرد .

بین عسیو گوریو و مادام دولامبرنیل چیزهائی گذشت که کنش نخواست دیگر با او در يك مکان باشد . فردای آنروز از آنجا رفت و فراموش کرد شش ماه پول پانسیون را بپردازد . رخت کهنه هائی هم که از او بجایماند فقط پنج فرانک ارزیابی شد . با همه کوششی که مادام ووکر برای دست یافتن به او از خود نشان داد ، باز نتوانست در تمام پاریس کوچکترین اطلاعی از کنش دولامبرنیل بدست آورد . از آن پس او غالباً از این واقعه تأسف انگیز حرف میزد و از خوشباوری خود گله میکرد ، و حال آنکه او بدگمان تر و محتاط تر از يك ماده گربه بود . ولی از این جهت اوشبه بسیاری از کسان بود که به نزدیکان خود اعتماد نمیکند ، ولی راز دل خود را به اولین کسی که بر سر راه خود ببینند میگویند . این يك پدیده اخلاقی عجیب ولی واقعی است ، که ریشه آنرا با سانی میتوان در دل انسانی پیدا کرد . شاید برخی اشخاص در میان کسانی که با آنها محشورند دیگر چیزی نمیتوانند بدست آورند ، باین معنی که بی برگ و باری روح خود را به آنان نشان داده اند و در دل حس میکنند که آنها همانطور که شایسته است درباره شان بسختی قضاوت مینمایند . اما چون احتیاج غلبه ناپذیری در آنها است که از یکی تعریف بشنوند ، یا چون بشدت میل دارند خود را واجد صفاتی جلوه دهند که از آن محرومند ، این است که به اشخاص بیگانه رو میآورند تا احترام یا محبت آنرا بخود جلب کنند ، حتی اگر احتمال آن باشد که بزودی هم این و هم آنرا از دست بدهند . بالاخره اشخاصی پیدا میشوند که تجارت پیشه به دنیا آمده اند ، یعنی هیچ خوبی در باره دوستان و خویشان ندان نمیکنند ، چون این يك وظیفه شرمه میشود ، اما نسبت به افراد ناشناس خدمت میکنند و از آن مایه خود پستی میسازند : دایره تعلق هر چه نزدیکتر باشد آنان کمتر دوستی نشان میدهند ، و هر چه دورتر باشد آنها هم بیشتر خدمتگزار میگردند . بی شك مادام ووکر از این هر دو طبیعت که ذاتاً پست و نادرست و نفرت انگیز است ، بهره مند بود .

و وترن به او میگفت :

نوقت اینجا بودم ، این گرفتاری برای شما پیش نیامد !
خوب برایتان رسوا میکردم . آخر ، من قیافه‌هاشان را

مثل همه اشخاص کوتاه فکر ، مادام و و کرامت داشت که از دایره حوادث بیرون نرود و در پی کشف علت آن نباشد . او میل داشت تقصیر اشتباه خود را به گردن دیگری بیندازد . از اینرو و قتی که این ضرر به او وارد شد سازنده رشته فرنگی را که مردی شرافتمند بود سرمشاء ناکامی خود تصور کرد ، و بقول خود ، از آن پس چشمش درمورد او باز شد . وقتی هم که پی برد عشوه گری و خرج توانش بیهوده است ، بزودی علت سردی گوریو را حدس زد و دریافت که مشتریش برای خود رفت و آمدهائی دارد . دیگر بر او ثابت شد که آرزوئی که به شیرینی در دل میپوراند بر اساس موهومی بنا شده است ، و بنا بگفته کنتس که ظاهراً در این گونه مسائل خبرگی داشت ، هرگز از این مرد چیزی دستگیرش نخواهد شد . پس ناچار در زمینه کینه و بدخواهی دورتر از آن رفت که در راه دوستی پیش رفته بود . و این کینه نه از عشق او ، بلکه آرزوهایش که بر باد رفته بود سرچشمه میگرفت . اگر قلب انسانی هنگامیکه به ارتفاعات محبت صعود میکند گاه نفسی تازه می کند ، برعکس ، هیچ چیز آن را در سراشیب تند احساسات کینه آلود متوقف نمی سازد . با اینهمه مسیو گوریو مشتری او بود . بنا بر این بیوه زن میبایست یتیمی و رشک خود را بپوشاند ، آه و افسوس خود را از این شکست فرو خود ، و میل انتقام را در دل خود دفن کند . اشخاص پست و حقیر احساسات خوب یا بد خود را با حقارت های مداوم ارضاء میکنند . بیوه زن هم موزیگری زنانه اش را بکار انداخت تا وسایلی برای زجر و آزار بی سر و صدای قربانی خود اختراع کند . ابتدا چیزهای زائیدی را که در زندگی پانسیون وارد کرده بود ملفی ساخت ، و صبح همان روزی که برنامه ساقش را از سر گرفت به سیلوی گفت :

- دیگر خیار شور و ماهی کنسر و لازم نیست : هم‌اش دغلبازی است !

مسیو گوریو مردی کم غذا بود . اما سکی که لازمه کسانی است که به سعی خود ثروتی اندوخته اند در او بصورت يك عادت درآمده بود . سوپ ، گوشت آب پز ، يك بشقاب سبزی همیشه بهترین غذای او بود . بنا بر این مادام و و کر بدشواری میتوانست مشتری خود را از این راه شکنته دهد ، زیرا بهیچ عنوان ممکن نبود سلیقه و اشتیهای او را نارضی ساخت . وقتی که بیوه زن پی برد با مردی و و پرو شده است که حملاتش بر او کارگر نیست ، دست به آن زد که او را در نظرها پست

و كوچك نمايد و كينه خود را نسبت به گوريو به ساير مشريان خود تزيق كند؛ آنها هم سبكسرانه و براي تفریح اورا در اين كينه جوئی ياری كردند. در پايان سال اول بيوه زن به آن درجه از بدگمانی رسیده بود كه از خود مپرسيد چرا اين تاجر، كه هفت هشت هزار فرانك درآمد دارد و صاحب ائانه نقره مجلل و جواهرات بسيار زيباست، در پانسیون او منزل كرده است و در مقابل اين همه ثروت پول ناچیزی بهاو ميدهد. طی قسمت اعظم اين سال گوريو اغلب يك يا دو بار در هفته بيرون شام خورده بود، ولي كم كم كار بجائی رسیده بود كه در ماه فقط دو بار بيرون غذا ميخورد. غيبت های گوريو البته با منافع مادام و وكر سازگار بود. بهمين جهت نمیتوانست از موقع شناسی روز افزون مشتری خود برای حضور سريمز غذا ناراضی نباشد. اين تغييرات از يك طرف بكاوش تدريجي ثروت گوريو منسوب ميشد، و از طرف ديگر به قصد لجباری با صاحب پانسیون. بدبختانه در آخر سال دوم مسيو گوريو و راجی هائی را كه در باره او ميشد به اثبات رسانيد و از مادام و وكر خواهش كرد كه اورا به طبقه دوم منتقل كند و پول پانسیون را تا نهمه فرانك تقليل دهد. اوحتی ناچار از رعايت چنان صرفه جوئی گرديد كه در سراسر زمستان در اطاق خود آتش روشن نكرد. مادام و وكر خواست كه پول پانسیون پيشگی داده شود، مسيو گوريو نيز بدان رضاداد، و از آن پس بيوه زن اورا بابا گوريو خطاب نمود. ديگر هر كس در تلاش آن بود كه علت اين سقوط را بداند. ولي اين كاری بس دشوار بود. همچنانكه آن كنش دروغی گفته بود، بابا گوريو مردی تودار و كم حرف بود. منطق اشخاص تهی مغز، كه خود جز ياه حرفی ندارند و بهمين علت كنجكا و فضول هستند، حكم ميكند كه هر كس كه از كارهای خود چیزی نميگويد ميبايد بكارهای بداشتغال داشته باشد. پس ناچار تاجر متشخص كلاهبردار شد و مرد زن دوست پير بی سرو پا، گاه، بنا بگفته و وترن كه در همين اوقات به پانسیون آمده بود، بابا گوريو کسی بود كه پس از ورشكست شدن در معاملات بورس هنوز به آنجا ميرفت تالفت و ليسی كند. گاه اورا قمار بازی ميدانستند كه هر شب ميرود و ده قرانگی ميبرد يا ميبازد. گاه نيز اورا جاسوس پليس ميشمردند، گرچه ووترن مدعی بود كه او چندان حيله گر نيست كه بتواند پليس مخفی باشد. از آن گذشته، بابا گوريو پولدار خيسی بود كه قرض ميداد و سر هفته منفعت می خواست. باری، اورا بصورت تاريكترين معجونى از شهوت و رسوائی و ناتوانی در میآوردند. اما رفتارش هر چند پست و معايش هر چند ذيلانه بوده باشد، باز كينه ای كه نسبت به او حس ميشد تا آنجا نميرفت كه

اورا از پانسیون بیرون کنند؛ زیرا پول خود را بموقع میبرد اداخت. از آن گذشته وجودش سودمند بود: هر کس میتوانست خوشی و ناخوشی خود را با چند تشر یا متلک بردوش او بار کند. عقیده‌ای که بیش از همه محتمل بنظر میرسید، و همه نیز آنرا پذیرفتند، عقیده مادام ووکر بود. بنا بگفته‌ی او این مرد، که آنقدر سالم و خوب مانده بود که هنوز میتوانست لذت‌های فراوانی به یک زن بپشاند، آدم عیاشی بود که سلیقه عجیب و غریبی داشت. مادام ووکر این تهمت را بر پایه این واقعه وارد میکرد: چند ماه پس از رفتن آن کننثس پشماره که توانسته بود شش ماه مفت در پانسیون بسر برد، یک روز صبح، پیش از آنکه بیوه زن از رختخواب برخیزد، خش خش یک پیراهن ابریشمی و صدای پای لطیف و سبک زن جوانی را در پلکان خود شنید. در این هنگام در اطاق گوریو باز شد و آن زن نزد او رفت. بلافاصله سیلوی، آشپز گنده، نزد خانمش آمد و گفت که یک دختر خوشکتر از آنکه بتواند عقیف باشد، بسیار خوش پوش، با کفشهایی که یک ذره گل آلود نبود، از در کوچه تا مطبخ مثل ماهی لغزیده بود و سراغ آپارتمان آقای گوریو را از او گرفته بود. مادام ووکر و آشپزش از پشت در گوش دادند و در این ملاقات که مدتی طول کشید چندین کلمه محبت آمیز به گوششان رسید. هنگامیکه مسیو گوریو برای مشایعت آن خانم رفت، سیلوی بیدرنکه زنبیل را بیپناه بازار برداشت و آن دودل داده را دنبال کرد. وقتی که برگشت به خانمش گفت:

— این مسیو گوریو باید خیلی پولدار باشد تا بتواند برای معشوقه‌هایش چنین دم و دستگاهی فراهم کند. فکرش را بکنید، یک درشکه بسیار مجلل گوشه آن کوچه ایستاده بود و آن خانم سوارش شد.

وقت نهار مادام ووکر رفت و پرده پنجره را کشید تا نور آفتاب که درست به چشم گوریو میتابید او را اذیت نکند، و در حالیکه بملاقات آنروز صبح اشاره مینمود، گفت:

— دخترهای قشنگ باید شمارا دوست بدارند، چون آفتاب بسراغ شما می‌آید. راستی، سلیقه خوبی دارید. چقدر آن خانم قشنگ بود! گوریو، با غروری که مشتریان پانسیون آنرا به خود پسندی پیرمردی که میخواهد حفظ ظاهر کند حمل نمودند، گفت:

— دخترم بود.

یکماه پس از این بازدید، باردیگر خانمی بملاقات مسیو گوریو آمد. این همان دختری بود که آن دفعه بالباس صبح آمده بود؛ اما این بار پس از شام آمده

بود و رخت مهمانی به تن داشت. مختریان پانسیون که در سالن نشسته بودند و صحبت میکردند، زنی زیبا و موخرمائی دیدند که کمرباریک و رفتار دلپذیر داشت، و بیش از آن متشخص بود که دختر کسی مانند بابا گوریو باشد. سیلوی، آشنی کنده او را شناخت و گفت:

— اینهم دوتا!

چند روز دیگر باز دختری بلند و خوش اندام، گندم گون، با موهای سیاه و چشمان رخشنده بسراغ مسیو گوریو آمد. سیلوی گفت:

— اینهم سومی!

این دختر دومی که اوهم صبح به دیدن پدرش آمده بود، چندی بعد، شب هنگام، بالباس رقص و سوار درشکه آمد. مادام ووکر و سیلوی، که از آن دختر ساده پوشی که همان روز صبح به دیدن گوریو آمده بود اثری در او نمیدیدند، گفتند:

— این هم چهارمی!

گوریو در آن هنگام هنوز هزار و دویست فرانک پول پانسیون میداد. در نظر مادام ووکر این يك امر طبیعی بود که مرد ثروتمندی چهار یا پنج مشوقه داشته باشد. این راهم به زرنگی اونسیت میداد که آنها را دختر خود معرفی می کرد، و ایرادی به این نداشت که او آنها را به پانسیون ووکر بیاورد. اما چون این ملاقاتها علت بی اعتنائی گوریو را نسبت به وی روشن میکرد، در آغاز سال دوم به خود اجازه داد که او را به نام «گر به نرپیر» بخواند. سرانجام، پس از آنکه مشتریش تاسالی نهصد فرانک تنزل کرد، يك روز او یکی از این خانها را دید که پائین می آید. آن وقت با گستاخی از گوریو پرسید مگر خانه اش را با جای دیگر عوضی گرفته است. بابا گوریو جواب داد که این خانم دختر یزرگ اوست. مادام ووکر بتندی گفت:

— مگر شما سی تا دختر دارید؟

گوریو با فرمی مرد ورشکسته ای که بدبختی او را به بردباری و امیدارد، گفت:

— من دودختر بیشتر ندارم.

نزدیک پایان سال سوم بابا گوریو با زهم از مخارج خود کاست، و با چهل و پنج فرانک پول پانسیون در ماه به طبقه سوم رفت. از آن پس دیگر از توتون چشم پوشید، سلمانی خود را جواب گفت و پودر به موهایش نزد. وقتی که برای اولین بار بابا گوریو با موهای پودر نزده نمایان شد، صاحب پانسیون بدیدن موهای

خاکستری بد رنگ مایل به سبزش از تعجب یکه خورد. قیافه اش که اذردردهای نهانی هر روز به نحو نامحسوسی غم انگیزتر شده بود، اسفناکتر از همه قیافه هائی بود که دورمیز دیده میشد. از آن پس دیگر برای هیچکس شك نماند، بابا گوریو پیرمرد هوسبازی بازی بود که تنها مهارت يك پزشك توانسته بود چشمان او را از تأثیر مخرب داروهائی که درمعالجه بیماریهائی آمیزشی بکار میرود محفوظ دارد. رنگ تهوع انگیز موهای معلول زیاده زوهای او، و نیز بر اثر معجون هائی بود که برای ادامه این زیاده روی ها میخورد. وضع جسمانی و روحانی پیرمرد هم این یاهه سرائی ها را تأیید میکرد. پس از آنکه رختهایش فرسوده شد، بجای آن زیرجامه های لطیف، چلوامتری چهارده شاهی خرید. الماسها، جای تنباکوی طلا، زنجیر و جواهراتش يك به يك ناپدید شدند. دیگر پالتوی آبی رنگ و لباس پربهای خود را ترك کرده بود، و زمستان و تابستان يك پالتوی بلوطی رنگ از ماهوت ارزان، يك جلیقه از پشم بز و يك شلوار خاکستری می پوشید. بیش از پیش لاغر شد. ماهیچه های پایش وادفت، چهره اش، که از خرسندی صداقت بورژوائی باد کرده بود، بیش از اندازه چروکیده گشت. پیشانی چین برداشت، آروارهایش بیرون زد. در سال چهارم اقامت خود در کوچه نو سنت ژنویو، او دیگر به آنچه پیش از این بود شباهتی نداشت. مرد ثروتمند و دوساله ای که بنظر نمیرسید چهل سال هم داشته باشد، بورژوازی قریه و شادابی که مردم بدیدن رفتار چالاکش سرور میشدند و در لبخندش هنوز طراوت جوانی دیده میشد، اینك پیرمرد هفتادساله رنگ پریده و لرزان و عقل باخته ای مینمود. نگاه آیش که از فروغ زندگی میدرخشید تیرگی گرفته به رنگ خاکستر درآمده بود. چشمانش دیگر اشك آلود نبود، بلکه پلكهای سرخشی گوئی خون میگریست. دیدار او در برخی تنفر، و در برخی دیگر حس ترحم بر میانگیخت. چند تن از دانشجویان جوان پزشکی، پس از آنکه فرو افتادگی لب پائینش را دیدند و زاویه نیمرخش را اندازه گرفتند، پس از آنکه مدتی با او در رفتند و چیزی دستگیرشان نشد، اعلام کردند که مردك خرف شده است. يك شب، پس از شام، مادام وو کر تمسخر - کتان به او گفت: «خوب دخترها تان دیگر به دیدن شما نمی آیند؟» و از این راه می خواست در پند بودن او تردید کند. بابا گوریو از این حرف چنان یکه خورد که گوئی خنجر به تنش فرو رفته است، و با صدای تأثر آمیزی گفت:

— گاهی می آیند.

دانشجویانی که در پانسیون غذا میخوردند قریاد کردند:

— او هو! شما بازم آنها را میبینید؟ واقعا، بابا گوریو، آفرین!

ولی پیرمرد متلك هائی را كه برانگیخته بود نشنید. به دریای فكر فرو رفته بود، و كسانى كه سرسرى نگاهش مىكردند آنرا به حالت كرخى پیرانه‌ای كه از كودنى اوسر چشمه مىگرفت نسبت دادند. شاید اگر آنها خوب او را شناخته بودند، مسئله حالت روحى و جسمى او بشدت جلبشان مىكرد؛ ولى هیچ كاری تا این اندازه دشوار نبود. گرچه با سانی ممكن بود تحقیق كرد آیا واقعا گوریو صاحب كارخانه دشته فرنگى بوده یانه، و یا اینکه رقم دارائش چقدر است، ولى پیرانى كه كنجكاویشان درباره او تحريك شده بود از محله خارج نمیشدند و مانند صدفى كه به تخته سنگ چسبیده است زنده گیشان به پانسیون پیوند خورده بود. اما جوانان هم، وقتى كه از پانسیون بیرون مىرفتند، كمش خاص زندگى پاریس، پیرمرد بیچاره‌ای را كه بیاد ریشخند مىگرفتند از یادشان مىبرد. هم برای آن اشخاص تنگ فكر و هم برای این جوانان بیغم، فقر یی پیرایه بابا گوریو و وقیافه احتمافاش نمیتوانست با ثروت و یا هر گونه استعدادى جمع گردد. درباره زنهائى هم كه اود دختر خود مینامید، هر كسى با عقیده مادام و و كره همراه بود، كه با منطق خشك پیر زنانى كه شب ها وقت خود را به پر گوئى مىگذرانند استدلال مىكرد: — اگر بابا گوریو مثل این خانم ها كه بدیدنش آمده اند دختران ثروتمندى میداشت، هر كز در خانه من، آنهم در طبقه سوم با ماهى چهل و پنج فرانك، نمیمانند و مثل كذاها لباس نمىپوشید.

هیچ چیز نمیتوانست این استنباط را نفى كند. بهمین جهت در اواخر ماه نوامبر ۱۸۱۹، هنگامى كه این درام بوقوع پیوست، هر كسى در پانسیون نظر كاملا قاطعى درباره پیرمرد بیچاره داشت. او هر كز نه زنى داشت و نه دختری. افراط در شهوات، بقول يك كارمند موزئوم تاریخ طبیعى كه از مشتریان شام پانسیون بود، او را مانند يك حلزون نرم و سست كرده بود و فقط صورت انسانى برایش باقى گذاشته بود. در مقایسه با گوریو، پواره يك تا بنه و يك جنتلمن بود. پواره حرف میزد، استدلال مىكرد، جواب میداد، گرچه در حقیقت، او با همه حرف زدن و دلیل آوردن و جواب دادن هیچ چیز نمىگفت، زیرا عادت داشت آنچه را كه بر زبان دیگران گذشته بود یا بیان دیگرى تكرر كند. ولى، بهر حال، اوصحیت را كرم نگه میداشت، زنده بود، بنظر مىرسید كه حسی داشته باشد. و حال آنكه بابا گوریو، باز بنا بگفته كارمند موزئوم، همیشه درجه صفر گرماسنج را نشان میداد. اوژن دوراستینیك با حالت روحى خاص جوانان باقریحه، یا كسانى كه يك

موقعیت دشوار موقتاً خصایل مردان استثنائی را به آنها میدهد، به پاریس بازگشته بود. از آنجا که در درجات نخستین دانشگاه کارچندان زیاد نیست، او در طی سال اول اقامت خود در پاریس آنقدر آزاد مانده بود که از لذات ظاهری زندگی پاریس کامی برگیرد. یک دانشجو وقت کافی در اختیار ندارد که بر نامه نمایش همه آثارها را ببیند، باراهای پر پیچ و خم زندگی پاریس آشنا شود، آداب و رسوم یا تئخت را بیاموزد، زبان آنرا فراگیرد و به لذایذ خاص آن معتاد شود، جاهای خوب و بد را زیر پا بگذارد، درسهای فرح انگیز دانشکده‌ها را تعقیب کند، گنجینه هنری موزه‌ها را از نظر بگذراند. آنوقت دانشجو دلباخته چیزهای پوچی میشود که در نظر او بزرگ و باشکوه مینماید. مرد بزرگ اوفلان استاد کلژ دو فرانس است که پول میگیرد تا خود را هم سطح شنوندگان خود قرار دهد. او گره کراوات خود را بالا می‌آورد و با فلان زنی که در گالری درجه یک اپرا کمیگ نشسته است تفریح بازی میکند. در این نوآموزیهای منوالی دانشجو از پوست کودکی بیرون می‌آید، افق زندگی خود را وسعت می بخشد، و سرانجام قشرهای انسانی را که بر روی هم قرار گرفته و باهم جامعه را تشکیل میدهند بخوبی درک میکند. اگر او در ابتدای کالسکه‌ها در شانزلیزه در یک روز خوش آفتابی دیده و تحسین کرده است، بزودی به آنجا میرسد که خود نیز تملک آنرا آرزو کند. اوژن، هنگامی که پس از قبول شدن در امتحان ادبیات و حقوق سال اول برای تعطیلات تابستان نزد خانواده خود بر میگشت، بی آنکه خود بداند، این دوره نوآموزی را گذرانده بود. پندارهای کودکانه و افکار محدود شهرستانی را از دست داده بود. فهم و ادراک تازه و جاه طلبی تحریک شده اش سبب شدند که خانه پدری و زندگی خانواده را با نظری درست ببیند. پدرش، مادرش، دو برادر و خواهرش، و نیز یک زن عمو که دارای پیش منحصراً به حقوق مستمری بود، در ده کوچک راستینیاک بسر میبردند. درآمد این زمین که به سه هزار فرانک میرسید محکوم همان نوسانات قیمت محصول انگور بود، و با اینهمه هر سال میبایست هزار دو دست فرانک از آنرا صرف او کنند. منظره این تنگدستی مداوم که جوان مردانه از نظر او پنهان نگهداشته میشد، مقایسه ناگزیر بین خواهران خود که در کودکی آنهمه در چشم او زیبا مینمودند، و زنهای پاریس، که نمونه زیبایی رؤیاهای او را در نظرش مجسم میساختند، آینده نامعلوم این خانواده پر جمعیت که بر دوش او تکیه

داشت، دقت و صرفه جوئی بی اندازه ای که در جمع آوری ناچیزترین محصولات زمین بکار میرفت، مشروطی که از تنافله انگور فشرده شده برای مصرف خانواده تقطیر میشد، و بالاخره انبوهی از جزئیات که ذکر آن در اینجا بیفایده است، میل موفقیت در زندگی را در دل او ده برابر کرد و عطش جاه و مقام را در او پراکنگشت. ولی، هم چنانکه در اشخاص بزرگ منش دیده میشود، اراده کرد که اینهمه را فقط از راه شایستگی و لیاقت خود بدست آورد. اما روحیه مردمان جنوب به نحو برجسته ای در او بود؛ بنا بر این هنگام اجرای این تصمیمات می بایست دچار تردیدهای شود که جوانان در دریا بدان مبتلا میگردند و نمیدانند نیروی خود را در کدام جهت مصرف کنند و بادبانها را با چه زاویه ای در مقابل باد قرار دهند. او در ابتدا خواسته بود که با جدیت تمام کار کند، ولی بزودی لزوم پیدا کردن آشنایان متنفذ او را متوجه این امر ساخت که زنهادر زندگی اجتماعی از چه نفوذی برخوردارند. پس ناگهان بفکرش رسید که میباید خود را در مجامع بزرگ وارد کند و در آنجا حامیانی از جنس لطیف بوجود آید؛ آیا ممکن بود که آنان به جوان پر شور و باهوشی مانند او، به کسی که رفتاری موقر و یک نوع زیبایی پر قدرت داشت که با سانی زنهارا شیفته خود میساخت و شور و هوش او را بطرز برجسته ای نمایان میکرد رغبت نشان ندهند؟ همه این افکار هنگامی از مغزش میگذشت که او با خواهرانش، که اینک او را بکلی دگرگون مییافتند، مانند پیش در کشتزارها گردش میکرد. زن عمویش، مادام دومارسیاک de Marcillac که سابقاً به دربار معرق شده بود، در آنجا با سرشناس ترین اشراف فرانسه آشنائی حاصل کرده بود. جوان جاه طلب ناگهان از میان خاطراتی که بارها از زن عمویش شنیده بود، عناصر چند موفقیت اجتماعی را که دست کم اهمیتش با اندازه امکاناتی بود که تحصیل حقوق برایش فراهم میکرد در نظر آورد. از زن عمویش درباره رشته های خویشاوندی که هنوز امکان داشت از نو پیوند داده شود سؤال کرد. خانم پیر همه شاخه های ارتباطات خانوادگی را زیر و رو کرد، و به نظرش رسید که از میان جنس خود خواه خویشاوندان ثروتمند تنها کسیکه امکان داشت از خدمت نسبت به برادرزاده اش دریغ نوردد مادام ویکتس دو بوستان Vicomtesse de Beuséant بود. از اینرو برای این خانم جوان نامه ای به سبک انشای قدیم نوشت و آنرا بدست اوژن داد، و گفت که هر گاه بتواند نزد ویکتس توفیقی یابد، او خود سایر خویشاوندان را برایش جستجو خواهد کرد. چند روز پس از آنکه راستینیاک به پاریس برگشت، نامه زن عموی خود را برای

مادام دوبوستان فرستاد. ویکنتنس، در جواب، او را برای مجلس رقص فردا دعوت کرد.

این بود وضع عمومی پانسیون در آخر ماه نوامبر ۱۸۱۹. چند روز بعد اوژن، پس از آنکه به مجلس مادام دوبوستان رفت، در حدود دو بعد از نیمه شب به پانسیون آمد. برای جبران وقت تلف شده، دانشجوی ساعی هنگام رقص عهد کرده بود که تا صبح کار کند. این اولین باری بود که او میخواست در این محله خاموش شب زنده داری کند، زیرا از دیدن شکوه و جلال زندگی اشرافی يك انرژي کاذب در او ظاهر گشته بود. آن شب او در پانسیون شام نخورده بود و مشتریان پانسیون حدس زده بودند که او، همانطوری که بعضی اوقات از جشن های پرادو یا مجالس رقص اودئون بازگشته بود، صبح روز دیگر، در حالی که جوراب ابریشمیش گل آلود و کنشهای تخت نازکش از یکطرف کج شده است، خواهد آمد. آخر شب، کریستف، پیش از آنکه کلون را ببیند، در را باز کرده بود تا نگاهی به کوچه بیافکند. در همین اثنا راستینیك رسیده بود و توانسته بودی - سروصدا به اطاق خود برود. اوژن لباس خود را در آورد، کنش راحتی بپا کرد، پالتوی کهنه‌ای پوشید، آتش روشن کرد و بزودی آماده کار شد، و کریستف که از دنبال او بالا میآمد با تق تق کنشهای چوبی گنده اش حرکات کم و سروسدای او را در اطاق پوشاند. اوژن، پیش از آنکه به مطالعه کتابهای حقوق بپردازد، چند لحظه‌ای به فکر فرو رفت. او در وجود مادام ویکنتنس دوبوستان بایکی از ملکه‌های مد پاریس آشنا شده بود، که خانه اش یکی از بهترین محافل کوی سن ژرمن بشمار میرفت. از آن گذشته، او هم از لحاظ خانواده و هم از لحاظ ثروت از برجسته ترین افراد محافل اشرافی بود. دانشجوی بینوا بواسطت زن عمویش دوماریاک در در این خانه بخوبی پذیرائی شده بود، اما می آنکه به تمام اهمیت این لطف پی برده باشد. پذیرفته شدن در این سالن های زرنگار مادل با گواهینامه بالاترین درجه اشرافیت بود. با ورود در این محفل، که کمتر کسی را در آن راه بود، او این حق را بدست آورده بود که همه جا برود. اوژن، که از این اجتماع باشکوه خیره شده بود، پس از آنکه چند کلمه ای با ویکنتنس حرف زد، در میان ماهر و یان پاریسی که به این دعوت بزرگ آمده بودند چشمش به یکی از آن زنهایی افتاد که در همان وهله اول هر جوانی باید پرستش کند. کنتنس آنستازی دورستوا بلند و خوش اندام بود، و شهرت داشت که صاحب یکی از قشنگترین کمرهای پاریس است.

اوچشان درشت سیاه، دستهای عالی، پاهای خوش برش و حرکاتی آتشین داشت. زنی بود که مارکی دورونکرو^۱ او را به یک اسب نجیب تشبیه میکرد. این ظرافت نقش او را از هیچ یک از شروط زیبایی محروم نمیکرد. بی آنکه بتوان او را فربه نامید، دارای اشکالی گرد و برجسته بود. در آن زمان اصطلاحاتی مانند اسب نجیب و یکپارچه زن تازه جایگزین فرشته آسمانی یا تعبیرات دیگر از اساطیر قدیمی عشق که مد روز آنها را بنور ریخته بود میشد. ولی، بخصوص در نظر راستینیک، مادام آناستازی دورستو همان زنی بود که وی آرزو میکرد. او زن موفق شد که نام خود را برای دودور رقص درسیاه کاوالیه‌های او که روی بادبزش نوشته میشد وارد کند. در رقص اول توانست با او حرف بزند، و با آن حدت آرزو که آنهمه مورد پسند زنان است ازاو بپرسد:

— خانم دیگر کجا میتوانم شمارا ملاقات کنم؟

— در بوادوبولنی، در تئاتر بوفن، منزل خودم، همه جا.

جوانک بی پروا، تا آنجا که میتوان حین رقص با زنی دوست شد، با آن کنتس دلفریب طرح دوستی ریخت. و چون خود را پسر عموی مادام دو بوستان معرفی کرده بود، از آن خانم، که می پنداشت زنی از اشراف بزرگ است اجازه یافت که به منزل او برود، و هنگامی که خانم برای آخرین بار بر او لبخند زد دیگر یقین کرد که لازم است از او دیدن کند. خوشبختی او در آن مجلس این بود که با مریدی آشنا شده بود که او را بسبب نادانی وی اطلاعات مسخره نکرده بود. زیرا این در میان نجیب زادگان جوان و گستاخ آن زمان، امثال مولنکور Maulincourt، دونکرو^۲، ماکسیم دوترای، دومارسه، آژوداپینتو و واندنس Vendennesse، که در شکوه و جلال خود خواهی شان قد برافراشته بودند و با رعنا ترین زنان، مانند لیدی براندون، دوشس دولانژه، کنتس دو کرگاروئت Kergarouët، خانم سریزی Sérizy، دوشس کاریلیانو Carigliano، کنتس فرودو Ferraudont، خانم لانتی، مارکیز دگلمون d'Aiglemont، خانم فیرمیانی Firmiani، مارکیز لیستومر Listomère و مارکیز دسپار d'Espard و دوشس دومو فرینیو^۳ Maufrigneuse و خانم های گرانلیو Grandlieu در آمیخته بودند، — عیب کفنده‌ای شمرده میشد. باری، خوشبختانه دانشجوی ساده لوح به مارکی دومون ریوو^۴، عاشق دوشس دولانژه^۲، برخورد کرده بود، و او

۱ — Marquis de Ronquerolles

۲ — Marquis de Montriveau

۳ — Duchesse de Langeais

ژنرالی بود به سادگی يك پچه كه بی تكلف به او گفته بود كه كنتس دورستو در كوپه هلدِر Helder منزل دارد. آه ! انسان جوان جوان باشد، دلش در آرزوی ورود به محافل اشرافی پرواز کند، تشنه نوازشهای يك زن باشد، و آن وقت ببیند كه درهای دو خانه بیکبار برویش باز میشود ! يك پایش كوی سن ژرمن در خانه و بكنتس دو بوستان، و پای دیگرش در خیابان شومه دان تن در خانه كنتس دورستو باشد ! بايك نگاه زود گذر كه به سالن های پاریس بیندازد خود را آنقدر خوشگل پسر تصور کند كه بتواند بار خنه در قلب يك زن از كمك و حمایت او بیخوردار شود ! آنقدر جاه طلب باشد كه با قوت قلب يك بند باز روی طناب كشیده زندگی استادانه پا بگذارد و در وجود يك زن طناب بهترین لنگر تامل را بیابد ! با چنین افكار و در مقابل این زن كه با شكوه بسیار كنار آتش بخاری قد برافراشته بود، مجموعه قوانین از يك طرف و بینوائی و فقر از طرف دیگر، چه کسی بود كه مانند اوژن اعماق آینده را نكاود و آنرا مر از موقیعت نبیند ؟ اندیشه دور پروازش با چنان واقعیتی خوشیهای آینده را در نظرش مجسم میکرد كه گوئی هم اینك نزد مادام دورستو بود. ولی در این میان ناگهان ناله ای خاموشی شب را بهم زد و در قلب آن جوان طنین افكند، چنانكه تصور كرد کسی در حال نزاع است. اوژن در اطاق را باز كرد و وارد دهلیز شد، و دید كه از زیر اطاق گوریو يك نوار روشنائی بیرون میزند. ترسید كه مبادا حال همسایه اش بهم خورده باشد. چشمش را به سوراخ كلید نزدیک كرد و بیدرون اطاق نظری افكند. پیرمرد راسرگرم كارهائی دید كه بیش از آن رنگ جنایت آمیز داشت كه او برای خدمت به اجتماع خود را موظف به دقت بیشتری نداند، تا ببیند كه این باصطلاح سازنده رشته فرنگی در دل شب چه كار میکند. بابا گوریو میزی را وارونه كرده بود و يك بشقاب و يك سوپ خوری نقره طلاكار را به میله زیر آن بسته بود، و طنابی را با چنان قوتی در این چیزهای گرانبها میپسجید كه ظاهراً میخواست آنها را بصورت شمش در آورد. راستینيك بدیدن بازوان پر عضله پیرمرد كه بی سروصدا بكمك این طناب نقره طلاكار را مانند خمیری نرم میکرد، با خود گفت :

– نه ! عجب پهلوانی !

لحظه ای قد راست كرد و به فكرش رسید :

– نكند كه این پیرمرد دزد یا نگهبان مال دزدی باشد ، و فقط برای آن قیافه احمق و ناتوان به خود میدهد و مثل گدایان زندگی میکند كه بهتر

بتواند به کار خود برسد ؟

دانشجو باردیکر چشمتی را به سوراخ در نزدیک کرد. بابا گوریو طناب را باز کرده بود. پس از آنکه لحاف خود را روی میز پهن کرد، شمش نقره را برداشت و روی میز گذاشت و غلطاند تا بشکل میله مدوری درآید. او این کار را با سهولت شگفت انگیزی انجام داد. پس از آنکه میله مدور تقریباً درست شد، اوژن با خود گفت :

— یعنی که این مرد به اندازه او گوست، پادشاه لهستان، زور دارد ؟
بابا گوریو با قیافه افرده‌ای محصول کار خود را نگرست، و اشک از چشمش فرو ریخت. چراغ موشی را که در روشنائی آن این ظرفها را درهم پیچانده بود خاموش کرد، و اوژن شنید که پیرمرد آهی کشید و به رختخواب رفت. دانشجو با خود اندیشید :

— دیوانه است .

بابا گوریو با صدای بلند گفت :

— طفلك بیچاره !

بشنیدن این کلمات راستینیاك لازم دانست محض احتیاط در این باره چیزی نگوید و از روی مبکسری همسایه‌اش را محکوم نکند. دیگر میخواست به اطاق خود برگردد که ناگهان همه‌ای که به اشکال در میان می‌آید به گوش رسید، و ظاهراً میبایست از راه رفتن اشخاصی که کفشی گیوه مانند پوشیده بودند و از پله‌ها بالا می‌آمدند تولید شده باشد. اوژن گوش فرا داد و در واقع صدای متناوب نفس کشیدن دو نفر را شنید. بی آنکه از باز شدن در یا قدمهای اشخاص هیچ صدایی به گوش رسیده باشد، ناگهان روشنائی ضعیفی در طبقه دوم در اطاق ووترن دید. بابا خود گفت :

— اینهمه اصرار در يك پانسیون !

چند پله بزر آمد و گوش فراداد. صدای سکه‌های طلا به گوش رسید. بزودی روشنائی خاموش گشت و بار دیگر بی آنکه در ناله‌ای کند، صدای دو مرد شنیده شد. پس از آن، بتدریج که مردها پائین رفتند همه‌ی ضعیف‌تر شد. مادام ووکر پنجره اطاق خود را باز کرد و فریاد زد :

— کیست که راه میرود ؟

ووترن با صدای کلفت خود جواب داد :

— مامان ووکر، منم که آمده‌ام .

اوژن ، در حالیکه به اطاق خود برمیگشت ، با خود گفت :
 - عجیب است ! کریستف کلون در را بسته بود. انسان در پاریس باید
 بیدار خوابی بکشد تا بفهمد دوروبرش چه خبر است.
 این حوادث كوچك دیگر او را از تفكر عاشقانه و جاه طلبانه اش بازداشته
 بود . خواست بار دیگر مشغول کار شود. اما سوء ظنی که در باره باباگوریو
 داشت ، و از آن بیشتر چهره مادام دورستو که هر لحظه مانند پیک يك سر نوشت
 درخشان در برابر چشمش ظاهر میشد ، اینهمه حواس او را از کار منحرف
 میساخت . سر انجام روی تخت دراز کشید و بخواب سنگینی فرو رفت . آری ،
 از ده شبی که جوانان میخواهند وقف کار کنند هفت شب صرف خواب میشود .
 برای بیدار ماندن باید بیش از بیست سال داشت !

صبح فردا یکی از آن مه های غلیظ بر پاریس مستولی بود که چنان شهر
 را در بر میگيرد و هوا را تیره میسازد که دقیق ترین اشخاص در مورد وقت
 به اشتباه میافتند. وعده های ملاقات بهم میخورد . هر کس تصور میکند که ساعت
 هشت است ، و حال آنکه زنگه ظهر به گوش میرسد . ساعت نه و نیم بود و هنوز
 مادام ووکر از بستر خواب نجنبیده بود. کریستف و سیلوی ، که خود نیز دیر از
 خواب برخاسته بودند ، قهوه خود را با خامه شیری که برای مشتریان پانسیون
 خریده میشد با آرامی میخوردند . و برای آن که مادام ووکر از این مالیات
 غیر قانونی یوئی نبرد ، سیلوی شیر را مدت زیادی میجو شایند. کریستف ، در
 حالیکه نان برشته خود را در قهوه خیس میکرد ، گفت :

- میدانی، سیلوی، این مسیو ووترن، که هر چه باشد آدم خوبی است، باز
 هم دیشب دو نفر را اینجا ملاقات کرد . اگر خانم پرسید ، نباید بهش چیزی
 گفت .

- مگر پولی به شما داد ؟

- جای انعام ماهیانه اش پنج فرانك دستم گذاشت . یعنی که و صدات در
 نیاد . »

- غیر از او و مادام کوتور، که به این چیزها نگاه نمیکنند ، آنهای دیگر
 میل دارند آنچه را که دست راستشان روز اول سال به ما میدهد با دست چپ بگیرند.
 کریستف گفت :

- تازه ، مگر عیدی چه میدهند ؟ يك سكه پنج فرانكي . دو سال است
 که باباگوریو کفشهایش را خودش واکس میزند . این پواده . . . خور هم که

اصلا با واكس میانه‌ای ندارد، و اگر كارش نداشته باشند بجای آنكه واكس را به كفش بزنند آنرا میخورد. اما آن پسر دانشجو، فقط دو فرانك به من میدهد. دو فرانك برای پول يك ماهوت پاكن نمیشود. از آن بدتر، لباس كهنه‌هایش را میفروشد. این هم شد پانسیون!

سیلوی، درحالیكه قهوه‌اش را با جرعه‌های كوچك میخورد، گفت:
- به! تازه جای ما توی این محله از همه بهتر است: به آدم خوش میگذرد. راستی، کریستف، حالا كه صحبت از ووترن بمیان آمد، بگو ببینم راجع به او چیزی به شما نگفته‌اند؟

- چرا. چند روز پیش بديك آقائی توی كوچه برخوردم كه به من گفت:
«تو پانسیون شما نیست كه يك آقاي گنده هست كه موهای بنا گوش را رنگه میکند؟» من گفتم: «نه، آقا، رنگش نمیکند. آدمی كه مثل او سر حال باشد، وقت این كارها را ندارد.» این را آدمم به آقاي ووترن گفتم. جواب داد:
«خوب كاری كردی، پسر! همیشه همین جور جواب بده، هیچ چیز از این بدتر نیست كه آدم بگذارد دیگران بفهمند چه نقایصی دارد. این كار ممكن است باعث شود كه به آدم زن ندهند.»

- راستش، به من هم تو بازار خواستند نارو بزنند و از دهنم حرف بکشند، كه هر گز دیده‌ام او پیراهنش را جلوی من پیوشد. چه مسخره! ...
در همین میان سیلوی حرف خود را قطع كرد و گفت:

- ساعت وال دو گراس ده و ربع كم رازده است و باز هیچكس بلند نشده!
- بده! همه شان بیرون رفته‌اند. مادام كوتور و آن دختر خانم از ساعت هشت رفته‌اند کلیسای سنت اتین عبادت خدا را بكنند. بابا گوریو با يك بسته بیرون رفت. دانشجو هم بعد از درسش، ساعت ده خواهد آمد. من وقتیكه داشتم پله‌ها را صیقل میدادم دیدم شان كه می‌رفتند. حتی بابا گوریو با آن بسته‌ای كه زیر بغل داشت يك ضربه به من زد، مثل آهن سفت بود. این مرد هم نمیداند چه میکند! آنهای دیگر او را مثل فر فره به میل خودشان میچرخانند. با وجود این مرد خوبی است، از همه آنها بهتر است. به من چندان چیزی نمیدهد، اما آن خانمهایی كه گاه مرا پیششان میفرستد انعامهای شاهانه میدهند، و چقدر هم سرو وضعشان خوب است.

- ها، همان‌هایی كه میگویند دخترش هستند؟ ده دوازده تا میشوند.
- من كه فقط پیش دو نفر رفتم. همان‌هایی كه اینجا آمده‌اند.

— آه، خانم دارد تکان میخورد. حالا باز سرو صدا راه میاندازد. بایست برم پیشش. کریستف، ملنفت شیر باش که گربه نخورد. سیلوی نزد خانمش رفت.

— چطور، سیلوی! ساعت ده و ربع کم است و شما گذاشتید من تا این وقت بخوابم! هرگز همچو چیزی برایم اتفاق نیفتاده بود. — تقصیر مه است، که با چاقو نمیشود بریدش. — صبحانه چه شد؟

— به! مشتریهای شما مثل اینکه امروز مورچه تو تشنان میدوید. هوا گور-گامیش بود که هر کدامشان از يك طرف دررفتند. مادام ووکر براو ایراد گرفت:

— سیلوی، درست حرف بزن. باید گفت: هوا گرگ و میش بود. — او! خانم، هر جور شما بخواهید همان رامیگویم. بهر حال شما ساعت ده میتوانید نهار بخورید. ماد مازل می شنو و پواره هنوز از جاشان نجنبیده اند. همین دوتا توی خانه هستند و مثل مرده خوابیده اند.

— او، سیلوی، تو آنها را باهم اسم میبری، مثل اینکه... سیلوی خنده پر صدا و احمقانه ای سرداد و پرسید: — راستی، سیلوی، چیز عجیبی است: دیشب بعد از آنکه کریستف کلون در را بست، مسیوووترن چه جوری آمد تو؟

— به، خانم، برعکس. کریستف صدای مسیوووترن را شنید، و آمد پائین در را باز کرد. برای همین بنظر تان رسید که...

— پیراهن مرابده وزود برو سراغ نهار. آن گوشت گوسفند را که باقی مانده با سیب زمینی حاضر کن؛ برای دسر هم گلایبی پخته از آنهایی که دانه ای نیم شاهی میخوری، بده...

چند لحظه پس از آن مادام ووکر پائین آمد — درست در موقعی که گربه اش بشقای را که روی یک کاسه شیر بود با پنجه اش کنار زده بود و با عجله نیس میزد. مادام ووکر فریاد زد:

— مستیگری!

گربه در رفت، ولی دوباره برگشت و خود را به به پاهای خانم مالید.

— آها! آها! هی چا پلوسی کن، بیغیرت! سیلوی! سیلوی!

— ها، خانم. چه شده؟

- آخر ببینید گربه چه داشت میخورد.
- تقصیر این حیوان کریستف است. گفته بودم بشقابها را روی میز بچیند.
نمیدانم کجا رفته است. - ولی، خانم، نگران نباشید. برای قهوه بابا گوریو
است. توش آب میریزیم، نخواهد فهمید. اصلاً او هیچ چیز، حتی آنچه میخورد،
توجهی ندارد.

مادام ووکر، در حالیکه بشقابها را میچید، گفت:
- پس کجا رفته است، این یارو؟
- که میدانم چه کار میکند، کجا میرود؟
مادام ووکر گفت:
- زیاد خوابیدم.
- برای همین هم هست که خانم مثل گل تروتازه است...
در این میان صدای زنگه کوچه بگوش رسید. ووترن، در حالیکه با صدای
کلفتش آوازمیخواند، داخل سالن شد:

مدتها دنیا را زیر پا گذاشتم،
واژه رگوشه‌ای سرد را آوردم...
وقتی که چشمش به صاحب پانسیون افتاد، او را در میان بازوان خود گرفت
و گفت:

- اوه! اوه! روز بخیر، مامان ووکر.
- خوب، دیگر. بس است
- بگوئید: وجه پررو! آها، بگوئید. آه، من هم باشما بشقایها را روی
میز میچینم، خوب پسری هستم. نه؟

به سیاه و سفید عشق ورزیدم،
از این و آن کام گرفتم، آه کشیدم.

امروز من يك چیز عجیبی دیدم.
بیوه زن پرسید: - چه چیزی؟
- بابا گوریو را ساعت هشت و نیم در کوچه دوفین دیدم، پیش يك زرگر
که کار دو چنگال نقره قدیمی و طلا آلات میخرد. یارو يك ظرف نقره طلاکار را
که خوب جوری هم تابش داده بود در مقابل پول خوبی فروخت.
- اوه! واقعا؟

- بله. من یکی از دوستانم را که با سرویس مسافربری پادشاهی از فرانسه

خارج میشد مشایعت کرده بودم و داشتم به اینجا میآمدم. محض خنده منتظر بابا گوریو شدم تا بیاید. او آمد به این محله و در کوچه دگره بخانه يك رباخوار مشهور که اسمش را گوبسك Cobseck میگویند رفت. این گوبسك آدم بسیار ناقلای است که حاضراست با استخوانهای پدرش مهره های دومینو درست کند. يك جهود، يك عرب، يك یونانی، يك کولی، چه بگویم، يك آدمی است که خیلی مردم میخواهد که بتواند پولش را بزنند، چونکه سکه هایش را در بانك میگذارد. — آخر، این بابا گوریو چه کار میکند؟

و ترن گفت:

— کاری نمیکند، رشته هارا پنبه میکند. مردك احمق بخاطر دختر خوشگل — ها خودش را بخاك سیاه مینشاند...

سیلوی گفت:

— دارد میآید.

بابا گوریو صدا زد:

— کریستف، بامن بیا بالا.

کریستف بدنبال بابا گوریو رفت و پس از اندکی پائین آمد. مادام ووکر نوکر خود را صدا کرد:

— کجا میروی؟

— میروم برای مسیو گوریو پیغامی ببرم.

و ترن نامه ای را که روی آن نوشته بود: «خدمت خانم کنتس آناستازی دورستو» از دست کریستف بیرون کشید و گفت: «ببینم چیست..» سپس، در حالیکه نامه را به کریستف باز میداد، پرسید:

— کجا بایست ببری؟

— کوچه هلدر. بمن گفتند این نامه را بدست خود خانم کنتس بدهم.

و ترن باز نامه را گرفت و در مقابل روشنائی قرارداد:

— توش چه هست، يك چك بانك؟ نه.

نامه را باز کرد و فریاد زد:

— يك سند ذمه پرداخت شده. او، عجب پیرمرد عاشق پیشه ای هست.

و در حالیکه دست پهنش را روی سر کریستف گذاشته و او را مانند انکشتانه ای دور خود میچرخاند، گفت:

— برو، پهلوان، انعام خوبی خواهی داشت.

بشقابها روی میز چیده شده بود. سیلوی شیر را میچوشانید. مادام ووکر بخاری را روشن میکرد. ووترن، که همچنان زیر لب میخواند، با او کمک مینمود:

مدتها دنیا را زیر پا گذاشتم
و از هر گوشه‌ای سر در آوردم...

هنگامیکه همه چیز آماده شده بود، مارام کوتور و مادموازل تایفر آمدند. مادام ووکر پرسید:

— خانم قشنگ من، صبح به این زودی کجا رفته بودید؟
— رفتیم به کلیسای سنت اتین، برای نماز و دعا. آخر ما امروز باید پیش آقای تایفر برویم.

مادام کوتور جلو بخاری نشست و کفش خود را نزدیک در بخاری نگهداشت، بطوریکه بخار از آن بلند شد. گفت:

— دختر بیچاره، مثل برگ درخت می‌لرزد.
مادام ووکر گفت:

— ویکتورین، خودتان را گرم کنید.
ووترن يك صندلی برای دختریتیم جلو آورد و گفت:

— مادموازل، دعا کردن و از خدا خواستن که قلب پدرتان را نرم کند، کار خوبی هست. ولی کافی نیست. باید دوستی بیاید و به این بی‌همه چیز، به این آدم وحشی که شنیده‌ام سه میلیون ثروت داد و به شما جهاز نمیدهد، دو کلمه حرف حساب بگوید. این روزها يك دختر قشنگ که نیاز لازم دارد.

مادام ووکر گفت:

— طفلك بیچاره! قربان، پدر بی عاطفه‌تان بمیل خودش به استقبال بدبختی میرود.

چشمان ویکتورین بشنیدن این کلمات پرازشك شد، و بیوه زن به يك اشاره مادام کوتور خاموش گشت. بیوه ناظر دارائی گفت:

— همینقدر اگر میتوانستیم او را ببینیم، اگر میتوانستیم خودم با او حرف بزنم و آخرین نامه زنش را بدستش بدهم... هرگز جرأت نکردم این نامه را بایست برایش بفرستم، چونکه خط مرا میشناسد...

ووترن سخنان او را قطع کرد و يك مصرع شعر خواند:

«ای زنان بیگناه و بدبخت زجر دیده!»

— پس کارتان اینقدر گیر دارد؟ تا چند روز دیگر خودم کار شما را بدست

میگیرم، و همه چیز رو برآه میشود.
ویکتورین نگاهی در عین حال اشک آلود و سوزان، که تأثیری در ووترن نکرد، به او افکند و گفت:

— اوه! آقا، اگر وسیله‌ای داشتید که نزد پدرم بروید، بگوئید که محبت او و شرافت نام مادرم از همه ثروتهای دنیا برایم بیشتر ارزش دارد. اگر توانستید این سختگیرهای او را قدری کم کنید، من همیشه شما را دعا خواهم کرد. باور کنید، خیلی از شما ممنون...

ووترن به آهنگی مسخره آمیز خواند:

مدتها دنیارا زیر پا گذاشتم...

در این لحظه بابا گوریو، مادموازل می‌شونو و پواده پائین آمدند. شاید بوی سوسی که سیلوی برای باقیمانده گوشت گوسفند درست میکرد آنها را کشانده بود. در اثنا ئیکه هفت مشتری پانسیون پس از اسلام و تعارف دور میز می‌نشستند، ساعت ده زنگ زد. در کوچه صدای پای دانشجو شنیده شد. سیلوی گفت:

— مسیواوژن، خوب شد؛ امروز شما با همه نهار می‌خورید.

دانشجویه حاضران سلام کرد و کنار بابا گوریو نشست. در حالیکه گوشت گوسفند را به فراوانی در بشقاب خود میریخت و یک تکه نان، که مادام ووکر همیشه زیر چشمی اندازه میگرفت، برای خود میبرد، گفت:

— ما برای عجبی برایم اتفاق افتاده.

پواده پرسید: ماجرا؟

ووترن روبه پواده نمود:

— خوب، برای چه تعجب میکنید؟ آقا قیافه‌شان برای همین کار ساخته

شده.

مادموازل تایفر با شرمندگی نگاهی به دانشجو افکند. مادام ووکر خواهش کرد:

— خوب، ماجراتان را برای ما بگوئید.

— دیشب من در مجلس رقص مادام ویکنتس دو بوستان، که نوه عموی من است و خانه مجللی با آپارتمانهای اطلس پوش دارد، بودم. باری، برای مایک جشن عالی ترتیب داده بود. و من راستی کیف کردم، مثل خود شاه. ووترن یکباره گفتار او را قطع کرد:

— پرک.

اوژن بتندی پرسید:

— آقا، منظورتان چه باشد؟

— میگویم پرک، چونکه شاه پرک خیلی بیشتر از شاه کیف میکند.

پواده، که جز تصدیق گفته‌های دیگران هنری نداشت، گفت:

— راست میگوید. من ترجیح میدهم آن پروانه کوچک و بیغم باشم تا شاه.

چونکه...

دانشجو حرف او را قطع کرد و ادامه داد:

— باری، من بایکی از زیباترین زنان مجلس، بایک کنتس دلفریب، با شیرین ترین موجودی که به عمرم دیدم رقصیدم. موهایش را با گل‌های هلو آراسته بود، و یک دسته گل، یکدسته گل طبیعی خوشبو، به کمرش زده بود؛ ولی، به شما میبایست خودتان او را دیده باشید، چونکه توصیف یک زن که رقص او را به نشاط درآورده محال است. و این کنتس پریش را من امروز صبح در حدود ساعت نه، پیاده در کوچه دگره دیدم. او! قلبم چنان میزد و فکر میکردم که...
ووترن نگاه نافذی به دانشجو افکند و گفت:

— که میخواهد بیاید اینجا. نه، جانم، داشت میرفت پیش بابا گوبسک، یک رباخوار. اگر شما قلب نه‌های پاریس را بکاوید قبل از آنکه به عاشق برسید به رباخوار برمیخورید. این کنتس شما نامش آناستازی دورستواست، و در کوچه هلدروم خانه دارد.

بشنیدن این اسم دانشجو خیره خیره ووترن را نگاه کرد. بابا گوریو بتندی سر بلند کرد و نگاه درخشان و پراز تشویشی به آندو افکند، بطوری که مشتریان پانسیون متعجب شدند. پس از آن با صدای دردناکی گفت:

— کریستف دیر کرد، او خودش رفت بسراغ مرد که.

ووترن بطرف مادام ووکر خم شد و گفت:

— حدم درست بود.

گوریو ماشین وار، بی آنکه بداند چه میخورد، غذا را فرو میبرد. هرگز قیافه اش به این اندازه گیج و درخود فرو رفته بنظر نیامده بود. اوژن پرسید:

— آقای ووترن، چه کسی نامش را به شما گفت؟

— آه، بله. وقتی که بابا گوریو اسمش را بداند، من چرا نباید بدانم؟

دانشجو فریاد زد: آقای گوریو؟

پیرمرد بیچاره گفت:

— بله! پس دیشب خیلی قشنگه بود؟

— کی؟

مادام دورستو.

مادام ووکر روبه ووترن نمود:

— ببینید، پیرمرد چه جور چشمش برق میزند.

ماداموازل می‌شونو آهسته به دانشجو گفت:

— یعنی که این یارو خرجش را می‌کشد؟

اوژن، که بابا گوریو حریصانه به او چشم دوخته بود، گفت:

— آه، بله. بی‌اندازه قشنگه بود. اگر مادام دو بوستان آنجا نبود کنتس

پریوش من مملکت مجلس میشد. جوانان چشمشان فقط به او بود. هر دفعه هم میرقصید، و

من دوازدهمین نفری بودم که اسم را برای رقص نوشت. زنهای دیگر حسودیشان

میشد. اگر دیشب یک نفر خوشبخت پیدا میشد، همان او بود. بیخود نیست که می-

گویند هیچ چیز مثل کشتی بادبان کشیده واسب دونه وزن رقصنده زیبا نیست.

ووترن گفت:

— زنهای پاریس همین‌اند: دیشب بالای چرخ فلک، درخانه يك دوشی،

امروز پائین نردبان، پیش يك تنزیل خوار. اگر شوهرها نتوانند تجمل بی -

بند و بارشان را تأمین کنند، خودشان را می‌فروشند. اگر نتوانند خودشان را

بفروشند، شکم مادرشان را پاره می‌کنند که چیز براقی بجویند و با آن بتوانند

خودنمائی کنند. بله، چه کارها که نمی‌کنند. تازگی هم ندارد.

چهره بابا گوریو، که بشنیدن سخنان دانشجو مثل آفتاب روشن شده بود

از این اظهارات بیرحمانه ووترن تیره گشت. مادام ووکر پرسید:

— خوب، در این میان ماجرای شما کدام بود؟ با او حرف زدید؟ پرسیدید

آیا میل دارد درس حقوق بخواند؟

اوژن جواب داد:

— مرا ندید. ولی دیدن یکی از زیباترین زنان پاریس، ساعت نه صبح

در کوچه دگره، زنی که لابد دوساعت پس از نیمه شب از رقص برگشته، آیا این

عجیب نیست؟ از این ماجراها فقط در پاریس اتفاق می‌افتد.

ووترن فریاد زد:

— به! خیلی عجیب‌تر از این‌ها هم هست.

ماداموازل تایفر، پس که اقدامی که در پیش داشت او را به خود مشغول می-

نمود، بزحمت به گفتگو گوش داده بود. مادام کوتور به او اشاره کرد که برخیزد و لباس عوض کند. پس از آنکه آن دو خانم بیرون رفتند، بابا گوریو نیز به آنها تأسی نمود. مادام ووکر به ووترن و دیگر مشتریان پانسیون گفت:

— خوب، حالا دیدید؟ پر واضح است که او بخاطر این زنها خودش را ورشکست کرده.

دانشجو فریاد زد:

— هرگز ممکن نیست باور کنم که کنتس دورستو، به آن زیبایی، به این بابا گوریو تن بدهد.

ووترن حرف او را قطع کرد:

— اصراری نداریم که شما باور کنید. شما هنوز خیلی جوانید تا بتوانید پاریس را خوب بشناسید. بعدها خواهید دانست که اینجا آدم‌هایی پیدا میشوند که ما آنان را «دربانی هوس» مینامیم...

بشنیدن این کلمات، مادموازل می‌شونو، مثل اسب سربازخانه که صدای شیپور بگوشش رسیده باشد، نگاه کنایه فهمی به ووترن افکند. ووترن حرف خود را قطع کرد و با نگاه نافذی به او چشم دوخت:

— آها! یعنی که ما از این هوس کوچولوها نداریم؟

دوشیزه پیر، مانند راهبه‌ای که مجسمه لخت دیده باشد، سربزیر افکند.

ووترن پرسر سخنان خود رفت:

— بله، این اشخاص فکری بحرمان میزنند و دیگر از آن دست بردار نیستند. آنها فقط برای آب يك چشمه، که آنهم اغلب مانده است، احساس تشنگی میکنند. برای آنکه از آن آب بنوشند زنهان، بچه‌شان را میفروشند؛ روحشان را به شیطان میفروشند. این چشمه برای بعضی‌ها قمار است، بورس است، يك کلکسیون نقاشی یا حشره است، موسیقی است؛ برای برخی دیگر زنی است که میتواند غذاهایی را که دوست دارند برایشان درست کند. شاهمه زنه‌ای روی زمین را به این اشخاص بدهید، برایشان کمترین جلوه‌ای ندارد. آنها جز همان یکی که هوسشان را ارضاء میکند دیگری را نمیخواهند. اغلب این زن اصلاً دوستان ندارد، با آنها بدرفتاری میکند، يك لذت ناچیز را بقیمت گزافی به آنها میفروشد؛ ولی باز این دلقک‌ها خسته نمیشوند، و آخرین لحافشان را گرو میگذارند تا آخرین پولشان را به دامنش بریزند. بابا گوریو یکی از این اشخاص است، و چونکه آدم رازداری هست، کنتس او را میدوشد. این هم زندگی محافل

اشراقی ! مردکۀ بیچاره جز به او به چیز دیگری فکر نمیکنند . بیرون از این هوس ، خودتان می بینید ، حیوان نتراشیده ای است . ولی همینکه از این مقوله بابا و حرف بزنید صورتش مثل الماس برق میزند . حالا پی بردن به سرقتیه مشکل نیست . امروز صبح او یک ظرف نقره طلاکار را برد فروخت ، و من دیدمش که به خانۀ گویشک در کوچۀ دگره داخل شد . خوب دقت کنید ! وقتی که از آنجا برگشت کریستف را پیش کنتس دورستو فرستاد . و این پسرۀ خل هم آدرس نامه را که یک سند ذمه پرداخت شده در آن بود به ما نشان داد . واضح است که اگر کنتس هم پیش آن پسر مرد تنزیل خوار میرفته است ، لابد کار فوریت داشت . بابا گوریو جوانمردانه بعوض او پول داد . فهمیدن این موضوع فکر زیادی لازم ندارد . این به شما ، دانشجوی جوان من ، ثابت میکند که همان موقع که به شما میخندید ، رقص میکرد ، بازی میمون در میآورد ، گل های هلودا روی سرش تاب میداد و دامن پیراهنش را با انگشت میگرفت ، از تشویش سندهای بی محل خودش یا عاشقش ، بقول گفتنی ، خودش را خیس میکرد .

اوژن فریاد زد :

— شما بطرز عجیبی وادارم میکنید که حقیقت را بدانم . فردا من پیش مادام دورستو خواهم رفت .

پواده گفت :

— بله ، فردا باید پیش مادام دورستو رفت .

— شاید آنجا این مرد که بابا گوریو را ببینید ، که آمده است پاداش جوانمردی خودش را وصول کند .

اوژن از روی بیزاری گفت :

— پس پاریس شما هم لجن زاری است .

— وجه لجن زار عجیبی ! کسانیکه در کالسکه به این لجن فرو میروند اشخاص شرافتمندی هستند ، اما آنها یک پیاده گذرشان به آنجا میافتد دزدند . اگر بدبختی دامنگیرتان شود و چیز بی اهمیتی بلند کنید ، شما را به عنوان یک حیوان تماشائی در میدان داد گستری به نمایش میگذارند . اما اگر یک میلیون بدزدید ، در سالنها شما را بعنوان نمونۀ تقوی نشان میدهند . و برای این که این اصول اخلاقی حفظ شود ، شماسی میلیون به نیروهای انتظامی و داد گستری میدهید ...

بامزه است . نه !

مادام ووکر گفت :

- پس ، بابا گوریو ظرف نقره طلاکارش را آب کرد ؟
اوژن پرسید :

- روی سرپوشش دوتا قمری نبود ؟
- بله ، درست است .

- معلوم بود خیلی به آن علاقه داشت ، چون وقتی که کاسه را با سرپوش گرفت
و بیچاند گریه کرد . من این را بر حسب اتفاق خودم دیدم .
پیرزن جواب داد :

- آنرا مثل جان خودش دوست داشت .
ووترن فریاد کرد :

- می بینید مرده چقدر پابندهوس است ! آن زن که هم میداند دلش را چه جور
باید قلقك بدهد .

دانشجو به اطاق خود رفت . ووترن از پانسیون خارج شد . چند لحظه بعد مادام
کوتورو و ویکتورین به درشکه ای که سیلوی برایتان حاضر کرده بود سوار شدند .
پواره بازو بازوی مادموازل می شونو داد و دونفری ، در خوشترین ساعات روز ،
برای گردش به باغ نباتات رفتند . سیلوی آتشپز گنده گفت :

- خوب ، دیگر . انگار عروس و داماد شده اند . امروز اولین باری
است که باهم بیرون میروند . هر دو شان بقدری خشک هستند که اگر بهم بر بخورند
مثل کبریت آتش میگیرند .
مادام ووکر خنده کنان گفت :

- باید ملنفت شال گردن مادموازل می شونو بود ، چونکه مثل کاه الو
میگیرد .

چهار بعد از ظهر ، وقتی که گوریو برگشت ، درنور دو چراغ دودزده
ویکتورین را با چشمان سرخ شده دید . مادام ووکر شرح ملاقات بی نتیجه ای را که
آنروز صبح از آقای تایفر بعمل آمده بود می شنید . تایفر که از آمدن دختر خود و این
پیرزن حوصله اش سررفته بود ، گذاشت که آن ها بحضورش بیایند تا حرف حسابش
را به آنها بگوید . مادام کوتورو میگفت :

- خانم عزیزم . فکرش را بکنید که حتی به ویکتورین تعارف نکرد بنشیند ،
و دختر که تا آخر سر پامانند . به من هم ، بدون آنکه تنبری بکنند خیلی سردی گفت
که دیگر زحمت آمدن به خانه او را به خودمان ندهم . و بجای آن که بگوید دخترم ،
گفت مادموازل هم با مزاحم شدن نزد او خودش را سبك میکند (سالی یکبار ،

ناکس !) ؛ و چون مادر و یکتورین در وقت ازدواج ثروتمنی از خود نداشت ، بنا بر این مادموازل ادعائی نمی‌تواند داشته باشد . باری ، چنان حرف‌های سختی زد که دخترک بیچاره را مثل ابر بهار به گریه انداخت . آنوقت دخترک پیای پدر افتاد و بدون آنکه خود را بیازد ، گفت که اصرار او فقط بخاطر مادرش است ؛ گفت هر چه پدرش بگوید بیچون و چرا اطاعت میکند ، ولی تمنا دارد که وصیت‌نامهٔ مادر بیچاره‌اش را بخواند . بعد نامه را گرفت و بدست اوداد ، و در آن حال چنان حرف‌های قشنگی که از ته دل بر می‌آمد به او میزد که من نمیدانم از کجا این حرف‌ها را یاد گرفته بود ، حتماً خدا بر زبانش جاری میکرد . طفلک بقدری خوب الهام شده بود که من از شنیدنش مثل مادر مرده‌ها گریه میکردم . ولی میدانید این بی‌همه چیز در این میان به چه کاری مشغول بود ؟ ناخنش را می‌گرفت ! او نامه‌ای را که بدیخت مادام تایفر با اشکش تر کرده بود گرفت و روی طاقچهٔ بخاری انداخت و گفت : « کافی است ! » خواست دخترش را ببلد کند ، و وقتی که این یکی دستش را گرفت و خواست بیوسد ، دستش را عقب کشید . آیا این جنایت نیست ؟ پسر احمقش هم به اطاق آمد ، ولی به خواهرش سلام نکرد .

بابا گوریو گفت :

— پس اینها آدم نیستند ؟

مادام کوتور ، بی آنکه به این اظهار تعجب اعتنا کند ، گفت :

— بعدش پدر و پسر رفتند و از من خواستند که آنها را ببخشم : کار فوری داشتند . این بود ملاقات ما . باز هر چه باشد دختر خودش را دید . من نمیدانم چه جور میتواند بگوید که دخترش نیست . چونکه مثل دو پاره سیب به او شبیه است .

مشتریان پانسیون ، از شبانه‌روزی و بی‌رونی ، یکی پس از دیگری آمدند ، به هم سلام کردند و از آن حرف‌های میان تهی که نزد برخی طبقات مردم پاریس نوعی خوشمزگی تلقی میشود ، به یکدیگر گفتند . عنصر اصلی این خوشمزگیها حماقت است ، و چاشنی آن بخصوص در طرز تلفظ و حرکاتی است که همراه آن میباشد . این نوع زبان عامیانه دائم در تغییر است ، و مضمونی که در آن بکار میرود هرگز بیش از یک ماه عمر ندارد . یک حادثهٔ سیاسی ، یک محاکمه دردناک گناهائی ، یک تمصیف کوچه بازاری ، مثلک‌های یک هنرپیشه ، همه چیز برای گرم نگاهداشتن این بازی هوش بکار گرفته میشود ، و آن بخصوص عبارت از این است که کلمات و مفاهیم را بگیرند و مثل توپ بازی بطرف یکدیگر پرتاب کنند .

کارمند موزئوم گفت :

- خوب ، آقای پواره ، حال نازنین شما چطور است ؟
پس از آن ، بی آنکه منتظر جواب باشد ، روبه مادام کوتور وویکتورین
نمود :

- خانم ها ، غصه دار هستند .

هوراس بیانشون Horace Bianchon ، دانشجوی پزشکی و دوست
داستینیاك گفت :

- کی شام می خوریم ؟ شکم کوچولوی من دیگر از حال رفت .
ووترن گفت :

- خوب سرد است . بابا گوریو ، کمی آن ورتز بروید ! به ، پاهاتان
تمام دهنه بخاری را گرفته .

- آه ! آه ! جناب مارکی دوراستینیاك تشریف آوردند . آهای ، آهای ،
بیائید !

بیانشون بشوخی گلوی اوژن را گرفته بود و فشار میداد . مادموازل
می شونو آرام وارد شد ، ویی آنکه صدائی از او شنیده شود ، به حاضران سلام کرد
ورفت کنار سوزن دیگر نشست . بیانشون ، در حالیکه مادموازل می شونو را به
ووترن نشان میداد ، آهسته گفت :

- هروقت که این پیرشب کور را می بینم از سرما میلرزم . من که سیستم
قیافه شناسی گال^۱ را مطالعه میکنم ، می بینم که او باید مثل یهودا خائن باشد .
ووترن پرسید :

- مگر آقا با او آشنائی داشته اند ؟

بیانشون جواب داد :

- چه کسی اورا سر راهش ندیده ؟ قول میدهم که این روسپی پیر از آن
کرههائی باشد که سر آخریك كنده را میجوئد .
مرد چهل ساله موهای پنا گوش خود را شانه زد و گفت :
- درباره او باید این شعر را خواند :

گل بود و مانند گلها ،

نیم روزی پیش عمر نکرد .

۱ - Gall پزشك آلمانی و صاحب نظریه ای درباره درك خصوصیات معنوی و
اخلاقی اشخاص از روی شكل جمجمه و برآمدگیها و فرو رفتگی های آن (۱۸۲۸-۱۷۵۸).

کریستف ، در حالیکه ظرف سوپ را با وقار تمام میآورد ، وارد شد .
پواره گفت :

- آه ! آه ! چه سوپ روحانی !

مادام وو کر گفت :

- ببخشید آقا ، این سوپ کلم است .

همه جوانان قاه قاه خندیدند .

- پواره ، نوش جان !

- نوش جان ، پواره !

- بیست ، مامان وو کر !

کارمند موزئوم گفت :

- هیچکس به این ماهمروز صبح توجه کرده است ؟

بیانثون گفت :

- مه پرزور و بیسابقه ای بود . يك مه شوم ، مالیخولیائی ، سبز رنگه ،

نفس گیر ، گوریو صفت !

نقاش جوانی که شبها در پانسیون شام میخورد گفت :

- بله ، گوریو صفت ! چونکه هیچ چیز نمی شد دید .

- او هوئی ! لرد گائوریوت ، راجع به شوما حرف زدن .

بابا گوریو در انتهای میز ، نزدیک دری که از آن غذاها را میآوردند

نشسته بود . سر بلند کرد و يك تکه نان را که زیر دستمال سفره اش بود برداشت ،

وبعد از قدیمی کسب و تجارتش که گاه دراو برومی کرد ، آنرا بوئید . مادام

وو کر ، با صدائی که همه قاشقها و بشقابها و گفتگوها را فرو نشاند ، به

ترشروئی گفت :

- ها ، مگر بنظر تان این نان خوب نیست ؟

- برعکس ، خانم . با آرد درجه اول اتامپ درست شده .

اوژن ازاد پرسید :

- از کجا فهمیدید ؟

- از سفیدش ، از طعمش .

مادام وو کر گفت :

- طعم بینی ، لابد . چونکه فقط نان را بو کردید . شما بقدری صرفه جو

شده اید که آخر طریقه ای پیدا میکنید که بابوی آشپز خانه سیر بشوید .

کارمند موزئوم گفت :

- پس برای اختراع تانك امتیاز بگیرید ، ثروت هنگفتی بدست می آورید .

نقاش گفت :

- ول کنید ، بابا . او این کارها را می کند که ما یقین کنیم سازنده رشته فرنگی بوده .

کارمند موزئوم باردیگر گفت :

- معلوم میشود که بینی شما خودش قرع و انبیق است ؟

بیانشون پرسید :

- ان ، چی ؟

- انبه .

- انبان .

- انبر .

- انگل .

- انفیہ .

- انزروت .

- انگشت .

- انگشتانه .

این هشت جواب از اطراف اطاق بسرعت فشفشه های آتش بازی دررفت ، و بخصوص از آن جهت موجب خنده شد که بیچاره بابا گوریو حاضران را باقیافه سادلوحانه ای مینگریست ، مثل کسیکه تلاش می کند زبان بیگانه ای را بفهمد . او به ووترن که در کنار او بود گفت :

- ان... ؟

ووترن بایک توسی کلاه بابا گوریو را چنان فروبرد که تا چشماش را پوشاند ، و در آن حال گفت :

- انگولک ، باباجان .

پیرمرد بیچاره از این حمله ناگهانی بکلی گیج شد و یک لحظه بی حرکت ماند . کریستف بخیال آنکه اوسوپ خودش را تمام کرده است ، بشقابش را برداشت ، بطوریکه او ، پس از آنکه کلاهش را بالا آورد و خواست غذا بخورد ، قاشقش بهمیز برخورد . هم محاضران قهقهه خندیدند .

پیرمرد گفت :

- آقا ، شما آدم بیمزه‌ای هستید. اگر یکبار دیگر به خودتان اجازه چنین کاری را در مورد من دادید...

ووترن در حرف او دوید و گفت :

- خوب ، باباجان ، آنوقت چه خواهد شد ؟

- يك روزی خواهید دید که برایتان خیلی گران تمام می‌شود ...

نقاش گفت :

- لایذ روز قیامت ، در جهنم . آن گوشه تاریکی که بچه‌های شیطان را آنجا می‌گذارند !

ووترن به ویکتورین گفت :

- مادموازل ، شما غذا نمی‌خورید . معلوم می‌شود باباجان بدجوری تا کرد.

مادام کوتور گفت :

- مصیبتی بود !

- باید او را سر عقل آورد .

راستی‌نيك گفت :

- حالا که مادموازل چیزی نمی‌خورد، میتواند راجع به مسئله غذا به محکمه شکایت کند . اهه ! نگاه کنید بابا گوریو چه جور به مادموازل ویکتورین خیره شده .

پیرمرد غذای خود را فراموش کرده بود و دختر بیچاره را می‌نگریست که يك درد واقعی، درد فرزندی که پدرش را دوست دارد ولی این يك نمی‌خواهد او را بشناسد ، بطرز نمایانی در چهره‌اش خوانده می‌شد.

اوژن که نسبتاً نزدیک بیانشون نشسته بود ، آهسته گفت :

- عزیزم . ما درباره بابا گوریو اشتباه کرده‌ایم . او نه احمق است نه يك آدم بی‌حس و بی‌زور . سیستم قیافه‌شناسی گال را روی او امتحان کن و عقیده‌ات را درباره او برآیم بگو . دیشب دیدمش که يك ظرف نقره طلاکار را طوری تاب میداد که انگار از موم بود . حالا هم قیافه‌اش احساسات فوق‌العاده‌ای را نشان میدهد . زندگی‌ش بنظم آنقدر اسرارآمیز هست که به زحمت مطالعه بیازد . بله ، بیانشون ، هر چه دلت می‌خواهد بخند، من شوخی نمی‌کنم.

بیانشون گفت :

- من هم موافقم که از لحاظ پزشکی قابل مطالعه است. اگر بخواهد، من

تشریحش میکنم.

- نه، با سرش ور برو.

- ای بابا، شاید حماقتش مسری باشد.

روز دیگر راستینیاك لباس بسیار برازنده‌ای پوشید و در حدود ساعت سه بعد از ظهر عازم خانه مادام دورستو شد. در راه با آرزوهای گیج و دیوانه‌واری که زندگی جوانان را با انواع تأثرات خود آنهمه زیبا مینماید سرخوش بود. آنان هیچ مانع و خطری را بحساب نمی‌آوردند، در هر کاری خود را موفق می‌بینند، تنها با خواب و خیال به زندگی خود وضع شاعرانه میدهند، و با درهم ریختن نقشه‌هایی که جز در تمایلات بی‌بند و بارشان امکان زندگی ندارد خود را غمگین و بدبخت می‌پندارند، - هرچند اگر جوانان خجول و نادان نبودند زندگی اجتماعی غیر ممکن میگشت. . . اوژن بعد احتیاط قدم برمیداشت تا گل آلوده نشود؛ ولی در حین راه رفتن فکر میکرد که به مادام دورستو چه بگوید. پیش خود تمرین حاضر جوابی میکرد، جوابهای يك گفتگوی خیالی را در نظر می‌آورد، معانی ظریفانه و جمله‌های صقل یافته سکه میزد، و برای اظهار عشق - عشقی که همه آ آینده‌اش میبایست بر آن بنا شود، موقعیت‌های مناسبی را زمینه می‌جید. در گیر و دار این افکار لباس دانشجو گلی شد، و او ناچار گردید در پاله رویال کفش خود را واکس بزند و شلوارش را ماهوت پاک‌کن بکشد. هنگامی که يك سکه پنج فرانکی را، که برای خرجهای غیر مترقبه در جیب گذاشته بود، خرد میکرد با خود گفت:

- اگر پولدار بودم درشکه میگرفتم و راحت میتوانستم فکر کنم.

سرانجام به کوچه هلدر رسید و کنتس دورستو را خواست. اوژن، با غضب خاموش مردی که مطمئن است روزی پیروز خواهد شد، نگاه تحقیرآمیز خدمه را، که بی آنکه قبلاً صدای توقف درشکه را در کوچه بشنوند او را دیده بودند که از حیاط خانه عبور میکند، تحمل نمود. این نگاه خاصه از آن جهت در او کارگر افتاد که او خود حقارت خویش را هنگام ورود به حیاط حس کرده بود. زیرا در يك گوشه اسب‌بیزی که بیصبرانه سم بر زمین میکوفت به درشکه پر زرق و برقی بسته بود، و این همه نفاذ تجمل يك زندگی مسرفانه بود و ضمناً از همه خوشیهای زندگی پاریس خیر میداد. از این رو خود بخود اوقاتش تلخ شد. زیرکی و ظرافت او را ترك گفت. گیج و کودن گشت. به انتظار جواب کنتس، که يك پیشخدمت نام ملاقات کنندگان را به او خبر میداد، اوژن کناپ پنجره سر را

روی يك پا ایستاد، آرنجش را به میله آهنی پنجره تکیه داد و بی اراده به داخل حیاط نگاه کرد. زمان در نظرش طولانی میآمد، و اگر آن استقامت و پایداری مردمان جنوب که هر گاه در راه راست مصرف شود اعجاز میکند، در او نبود سر خویش میگرفت و میرفت. پیشخدمت گفت:

— آقا. خانم در سالن خصوصی شان هستند و خیلی مشغولند. جوابی به من نداده اند. ولی اگر آقا میل داشته باشند میتوانند به سالن بروند. فعلا يك نفر دیگر آنجا هست.

راستینيك، در عین آنکه به قدرت و حشمتك این اشخاص که با يك کلمه از با بان خود را متهم میسازند و قضاوت میکنند آفرین میگفت، درى را که پیشخدمت از آن خارج شده بود مصمانه باز کرد. لابد میخواست به این نوکران بی ادب نشان بدهد که او خانم خانه را میشناسد. ولی غفله به اطاقی داخل شد که در آن چند چلچراغ، چند گنجه جای ظرف، يك دستگاه برای گرم کردن حوله حمام نهاده بود، و در عین حال به يك دهلیز تاریک و يك پلکان داخلی راه داشت. خنده های فروخورده ای، که از سرسراپكوش رسید شرمساری اوژن را بحد نهایت رساند. پیشخدمت با آن ادب و احترام دروغی، که خود يك ریشخند دیگر بنظر میرسید، گفت:

— آقا، سالن از اینطرف است.

اوژن با چنان سراسیمگی به عقب برگشت که به وان حمام برخورد، ولی خوشبختانه توانست کلاه خود را بگیرد و نگذارد درون وان بیفتد. در همین اثنا در انتهای آن دهلیز دراز که چراغ کوچکی آنرا روشن میکرد درى باز شد. راستینيك صدای مادام دورستو، صدای بابا گوریو و صدای يك بوسه را شنید. از دنبال پیشخدمت وارد اطاق نهارخوری شد و از آن عبور کرد، پس از آن به يك سالن فرعی رسید که پنجره اش رو بحیاط باز میشد. اوژن کنار پنجره ایستاد. میخواست ببیند آیا این مرد واقعا همان بابا گوریو است یا نه. قلبش بطرز عجیبی میزد. کلمات و حشمتك و وترن از خاطرش میگذاشت. پیشخدمت جلوی در سالن منتظر اوژن ایستاد، ولی ناگهان يك جوان آداسته از آن بیرون آمد و با بی حوصلگی گفت:

— موریس، من میروم. به خانم کنتس بگوئید که بیش از نیم ساعت منتظرش بوده ام.

این جوان گستاخ که لابد حقى برای گستاخ بودن داشت، در حالیکه يك

آهنگ ایثالیائی زمزمه میکرد بطرف پنجره‌ای که اوژن در کنار آن ایستاده بود آمد. ظاهراً میخواست هم صورت دانشجورا ببیند و هم در حیاط نگاه کند. موریس، پیش از آنکه به سرسرا باز گردد، گفت:

— ولی بهتر است آقای کنت يك لحظه دیگر هم صبر کنند؛ خانم دیگر تنهاست.

در این لحظه بابا گوریو از پلکان داخلی وارد حیاط شده و نزدیک دروازه رسیده بود. پیرمرد، بدون توجه به اینکه در بزرگی برای عبور کالسکه سبکی که يك جوان آراسته آنرا راه میبرد باز شده است، خواست چتر خود را باز کند. او بزحمت فرصت یافت خود را کنار بکشد، و چیزی نمانده بود که کالسکه او را زیر بگیرد. پارچه چتر بابا گوریو اسب را ترساند. بهمین جهت حیوان کمی از راه منحرف شد و با سرعت بطرف پلکان ورودی تاخت. جوان باقیافه خشمگین سر برگرداند، بابا گوریو را نگاه کرد و پیش از آنکه این يك از دیربرون برود سلامی به او کرد. سلامی که بهر باخواران طرف احتیاج از روی ناچاری میدهند، یا کرنشی که به يك مرد بدنام میکنند و بعد از خجالت سرخ میشوند. بابا گوریو با سلامی دوستانه که سرشار از مهربانی بود جواب داد. این وقایع با سرعت برق میگذشت. اوژن همه حواسش را به حیاط دوخته بود، و متوجه نشد که تنها نیست. ولی ناگهان صدای کفنتس را شنید که بالحن سرزنش آمیخته به دلتنگی میگفت:

— آه! ما کسیم، میخواستید بروید؟

کفنتس توجهی به ورود کالسکه ننموده بود. راستینا که باندی برگشت و کفنتس را دید که بصد عشوهرخت گشادی از شال کشمیر سفید با گره‌های گلی رنگه بتن کرده بود. موهایش، مثل گیسوان زنان پاریس بهنگام صبح، کمی آشفته بود؛ بوی خوشی از او شنیده میشد؛ لابد استحمام کرده بود و زیبائیش که، اگر بتوان گفت، نرمش تازه‌ای یافته بود، شهوت خیز تر مینمود؛ چشمانش نمناک و شاداب بود. چشم جوانان همه چیز را می‌بیند؛ هوش و حواسشان، همانگونه که گیاه موادی را که خاص اوست از هوا میگیرد، تشمعات وجود زن را جذب میکنند. اوژن نیز شادابی و شکفتگی دستهای این زن را، بی آنکه نیازی به لمس کردن داشته باشد، حس کرد. آواز و رای پارچه کشمیر رنگ پشت گلی سینه را، که گاه برهنه از چاک نیم باز لباس خود نمائی میکرد، میدید و نکاهش بر سطح آن گسترده میشد. کفنتس احتیاجی به کمرست نداشت؛ کمر باریک و انعطاف پذیر او را فقط يك کمر بند به جلوه در میآورد. گردش دعوت به عشق میکرد، و پاهایش در

کفش راحتی زیبا مینمود . هنگامی که ماکسیم دست او را گرفت و بوسید ، فقط آن وقت اوژن به حضور ماکسیم پی برد و کنتش متوجه اوژن گردید . کنتش ، با آن لحنی که مردمان باذوق میتوانند بموقع بگیرند ، گفت :

— آه ! آقای راستینیاک ، شماغید ! خیلی از دیدارتان خوشوقتم .

ماکسیم گاه اوژن و گاه کنتش را با نگاه پرمعنائی ، که میبایست مهمان ناخوانده را از میدان بدرکند ، نگرست .

— آها ، عزیزم ، امیدوارم که عذر این پسر را زود خواهی خواست ! این جمله ترجمه واضح و قابل فهم نگاه های آن جوان مغرور و گستاخ بود که کنتش آناسازی او را بنام ماکسیم صدا میکرد ، و باچنان نیت رضاجویانه ، که راز زن را بی آنکه خود حدس بزند فاش میسازد ، در چهره او مینگریست . راستینیاک کینه شدیدی نسبت به این جوان درخود حس کرد . نخست آنکه موهای بور و مجعد ماکسیم به او میفهماند که چقدر موهای خود او زشت است ؛ دیگر آنکه ماکسیم کفشهای خوشدوخت و پاکیزه ای پیادداشت ، و حال آنکه کفشهای خود او ، با همه دقتی که در راه رفتن نموده بود ، با پرده نازکی از گل پوشیده بود ؛ بالاخره پالتوی ماکسیم کمرش را تنگ میفشرد و او را شبیه یک زن زیبا مینمود ، حال آنکه اوژن در ساعت دو و نیم بعد از ظهر لباس سیاه رسمی بتن داشت . فرزند هوشیار شهرهتازان شارانت Charente بخوبی حس میکرد چه مزیتی بجهت همین لباس مناسب این جوان شیک پوش بر او دارد ؛ جوانی باریک و بلند اندام ، با چشمانی روشن و چهره رنگ پریده ، یکی از آن مردانی که ابائی ندارند از این که ثروت یقیمان را غارت کنند و بخاک سیاهشان بشانند . مادام دورستو ، بی آنکه منتظر جواب اوژن باشد ، دریک آن به سالن دیگر رفت ، و دامن لباسش که موج میزد و تاب میخورد او را به یک پروانه شبیه میساخت . ماکسیم هم بدنبال او رفت . اوژن ، که دیگر از خشم خود را نمی شناخت ، نیز از پی کنتش و ماکسیم شتافت . با این ترتیب این سه نفر در وسط سالن بزرگ در محاذات بخاری باز مقابل یکدیگر قرار گرفتند . دانشجو خوب میدانست که حضورش مایه مزاحمت این ماکسیم نفرت انگیز است ؛ ولی حتی بقیمت درنجش خاطر مادام دورستو خواست مزاحم آن جوان باشد . و با آن تهور جوانی که باعث ارتکاب حماقت های بزرگ و پاکسب موقعیتهای شایان میگردد ، باخود گفت :

— این رفیق من است ، و من باید براو غلبه کنم .

چه بی احتیاطی! اوژن نمیدانست که کنت ماکسیم دوترای - Maxim de Trailles - کاری میکند که به او توهین کنند، و آنوقت درد و تل تیرا اول را خود خالی میکند و طریش را جا بجا میکشد. اوژن شکارچی ماهری بود، ولی هنوز در مسابقه تیراندازی از بیست دوهدف تیرش به بیست هدف اصابت نکرده بود. کنت جوان خود را در نیمکتی نزدیک بخاری انداخت و انبر را بدست گرفت و با چنان حرکات خشن و بیحوصله ای آتش را بهم زد که چهره زیبای آناستازی ناگهان غمناک شد. زن جوان بطرف اوژن رو برگرداند و نگاه سرد و پرش-آمیزی به او کرد که معنایش جز این نبود: «چرا پی کارتان نمیروید؟» و اشخاص با ادب به همین یک نگاه جمله هائی بر زبان می آوردند که باید آنها را جمله های مرخصی نامید. ولی اوژن قیافه خوشایندی به خود گرفت و گفت:

- خانم، من عجله داشتم شما را زیارت کنم، برای اینکه ...

و دیگر نتوانست چیزی بگوید. درمی باز شد. ناگهان همان آقائی که کالسکه را میراند بدون کلاه وارد شد، سلامی به کنتس نکرد، اوژن را با تشویش نگرست، دستش را بسوی ماکسیم دراز کرد، و با لحنی برادرانه که بسیار باعث تعجب اوژن شد، گفت: «روز بخیر». آری، جوانان شهرستان نمیدانند که زندگی سه نقری چقدر شیرین است.

کنتس شوهر خود را به دانشجو نشان داد و گفت:

- آقای دوستو.

اوژن خم شد و تعظیم کرد. کنتس ادامه داد و اوژن را به کنت دوستو

معرفی نمود:

- آقای دوراستینیاک، از خویشان مادام ویکنتس دو بوستان از طرف

مارسیاکها، که من در دعوت اخیر ویکنتس ملاقاتشان کردم.

خویشان وندامادام ویکنتس دو بوستان از طرف مارسیاکها!

کنتس این کلمات را تقریباً با طمطراق ادا کرد، و این نشانه غرور او بود و میخواست نشان دهد که جز اشخاص نجیب و متشخص در منزلش راه ندارند. با اینهمه، این کلمات گوئی دارای اثری سحرآمیز بود: کنت قیافه سرد و تکلف آمیز خود را کنار گذاشت و به دانشجو سلام کرد و گفت:

- آقا، از آشنائی شما بسیار محظوظم.

حتی کنت ماکسیم دوترای نگاه مضطربانه ای به اوژن کرد و یکبار به ظاهر گستاخ خود را از دست داد. این تغییرات ناگهانی، که مدیون تأثیر نیرومند

يك اسم بود، زیر کی و ظرافت طبع را به اوژن باز داد. يك روشن بینی ناگهانی به او امکان داد در فضای محافل اعیانی پاریس که هنوز در نظرش تاریک بود بنگرد. دیگر پانسیون مادام ووکرو با بابا گوریو از فکرش بکلی دور شده بود. کنت دورستو به اوژن گفت :

— من تصور میکردم که خانواده مارسیاک بلاعقب مانده است .

— بله ، آقا. عموی پدرم، شوالیه دوراستینیاک ، با آخرین وارث خانواده مارسیاک ازدواج کرد . از این ازدواج فقط يك دختر بوجود آمد که زن مارشال دوکلارمبو، جد مادری مادام دوبوستان شد. ما از شاخه کوچکتر خانواده هستیم، و بخصوص از آن جهت ثروت ما ناچیز است که عموی پدرم که دریا سالار بود همه دارائی خود را در خدمت شاه ازدست داد ، و دولت انقلابی در موقع تصفیه حساب کمپانی هند نخواست طلبهای ما را بپردازد .

— آقا ، عموی پدر شما آیا قبل از ۱۷۸۹ فرمانده ناو وانزور Vengeur

نبود ؟

— درست است .

— پس پدر بزرگ مرا که فرمانده وارویک Warwick بود می شناخت . ما کسیم نگاهی به مادام دورستو افکند و شانهاش را کمی بالا انداخت . میخواست چنین بفهماند : «اگر با این یاروسر صحبتش راجع به نیروی دریائی باز شود کار ما زارست .» آناستازی پی به معنای نگاه آقای دوترای برد ، و با آن قدرت تحسین آوری که زنان دارند ، لبخندی زد و گفت :

— ما کسیم ، بیایید اینجا ، میخوام چیزی به شما بگویم... آقایان ، ما شما را تنها می گذاریم که به اتفاق هم روی وانزور و وارویک دریا نوردی کنید . کنتس از جا بلند شد و اشاره ای پرازدخمه به ما کسیم نمود . هر دو با هم راه سالن خصوصی را پیش گرفتند . هنوز آن دو بدر نسیده بودند که کنت گفتگوی خود را با اوژن قطع کرد و با کج خلقی گفت :

— آناستازی ! عزیزم ، همین جا باشید . شما میدانید که ...

کنتس حرف او را قطع کرد و گفت :

— برمی گردم ، برمی گردم . میخوام کاری به ما کسیم رجوع کنم و گفتنش فقط يك لحظه طول می کشد .

کنتس بزودی برگشت . مثل همه زنهایی که مجبورند خلق و خوی شوهرشان را در نظر بگیرند تا بتوانند بمیل خود رفتار کنند ، و چون دیگر دانسته اند که تا

کجا می‌توانند بروند بی آنکه اعتماد گرانیهای شوهر را ازدست بدهند، و ناچار در امور کوچک زندگی هرگز برخلاف میل او کار نمیکنند، کنتس از آهنگ صدای شوهرش دریافت که هیچ تأمینی در صورت ماندن در سالن خصوصی نخواهد داشت. و این وضع ناموافق باعث حضور اوژن بود. کنتس با قیافه و اشاراتی سرشار از دلشنکی دانشجورا به ماکسیم نشان داد، و او خیلی به ترشروئی به کنت و زنش و اوژن گفت:

— گوش کنید، شما کاردارید و من نمیخواهم مزاحم باشم. خدا حافظ!
و بیرون رفت. ولی کنت فریاد زد:
— ماکسیم، باشید همین‌جا!
کنتس گفت:
— برای شام بیایید.

ویکبار دیگر کنت و اوژن را بخود وا گذاشت و بدنبال ماکسیم به سالن دیگر رفت. آندو، به امید آنکه آقای دوستو اوژن را مرخص خواهد کرد، مدتی آنجا ماندند. راستینیاک میشنید که آنها گاه میخندیدند و گاه حرف میزدند و گاهی خاموش میماندند. ولی دانشجوی حیل ساز با آقای دوستو ظرافت بخرج میداد، از او تعریف میکرد، یا او را به بحث میکشید تا بتواند باردیگر کنتس را ببیند و بداند که بابا گوریو با او چه روابطی دارد. این زن که پیدا بود به ماکسیم عشق میورزد، این زن که مورد علاقه شوهر خود بود و محرمانه بارشته ساز پیر پیوندداشت، بنظر او مخزن اسرار جلوه میکرد. اوژن میخواست به راز او پی ببرد، و از اینراه بر قلب این زن، که به بهترین وجهی مظهر زنان پاریس بود، فرمانروا گردد.

کنت باردیگر زن خود را صدا زد: «آناستازی!»
کنتس به ماکسیم گفت:

— عزیزم، دیگر چاره نیست. دیدار به امشب...
و او در گوش کنتس گفت:

— نازی جان، امیدوارم این جوانک را، که هر وقت لباس شما کمی باز میشد چشمش مثل آتش برق میزد، دیگر راه ندهید. میدانم که به شما اظهار عشق خواهد کرد و باعث بدنامی‌تان خواهد شد و شما مجبورم خواهید کرد او را بکشم.
— مگر دیوانه شده‌اید، ماکسیم؟ برعکس. این دانشجوها خوب میتوانند بجای برقگیر مفید واقع شوند. من کاری خواهم کرد که دستواو بدش بیاید.

ما کسیم قاه قاه خندید و بیرون رفت . کننس بدنبال او تا نزدیک پنجره رفت و او را نگاه کرد که سوار کالسکه میشد ، اسبش را برای میانداخت و شلاق را بحرکت میآورد . پس از آنکه دروازه دوباره بسته شد ، کننس از کنار پنجره دور شد . وقتی که به سالن برگشت ، کنت فریاد زد :

— عزیزم ، نگاه کنید . زمینی که خانواده آقا در آن سکونت دارد از ورتوی ، در ساحل رودخانه شادانت ، چندان دور نیست . عمویزرگه این آقا و پدر بزرگ من با هم آشنا بودند .

کننس ، بی آنکه توجهی کند ، گفت :

— خیلی خوشوقتم که آشنا درآمدم .

اوژن آهسته گفت :

— پیش از آنچه تصور میکنید .

کننس بتندی پرسید :

— چطور؟

— من آقائی را دیدم که از اینجا خارج میشد . ما در یک پانسیون همسایه

اطاق به اطاق هستیم . اسمش بابا گوریو است .

کنت که آتش بخاری را تیز میکرد ، بشنیدن اسم گوریو که کلمه «بابا» هم آنرا زینت میداد ، انبر را در آتش انداخت ، چنانکه گوئی دستش سوخته است . برخاست و فریاد کرد :

— آقا ، نمیتوانستید بگوئید آقای گوریو!

کننس بدیدن عصبانیت شوهرش رنگ خود را باخت . پس از آن سرخ شد . پیدا بود که ناراحت است . با صدائی که میخواست طبیعی نشان دهد و با قیافه ای که بدروغ آرام وانمود میکرد ، گفت :

— شما نمیتوانید کسی را پیدا کنید که ما از او بیشتر دوستش داشته باشیم .

حرف خود را قطع کرد و نگاهی به پیانوافکند ؛ گوئی هوس تازه ای در

اوس بر میآورد . گفت :

— آقا ، شما موسیقی را دوست دارید؟

اوژن ، که از اندیشه مبهم اینکه حماقت بزرگی از او سرزده است سرخ

شده و خود را باخته بود ، گفت :

— بسیار .

کننس بسوی پیانوفرقت و همه شستی های آنرا با یک حرکت سریع صدا

در آورد و پرسید :

— میتوانی بخوانی ؟

— نه ، خانم .

گفت دورستو در اطاق بالا و پائین میرفت . گفتی گفت :

— جای تأسف است . شما خودتان را از يك وسیله بزرگ موفقیت محروم

کرده اید .

پس از آن يك آهنگ ایتالیائی خواند :

« عزیزم ، عزیزم ، شك نکن . »

بابا تلفظ اسم بابا گوریو ورد سحر آمیزی بر زبان اوژن گذشته بود که اثر آن درست برخلاف تأثیر این کلمات بود : « خوشاوند مادام دوبوستان . » خود را در حالت کمی میدید که در حق او لطف کرده و به خانه يك آماطور اشیاء عتیقه و نایاب راهش داده باشند ، و سپس بدون توجه دست به يك گنجی پراز مجسمه های کوچک برده و چند سر را که درست به تنه نجسیده است انداخته باشد . در این حال میل داشت زمین باز میشد و او را فرو میبرد . چهره مادام دورستو خشک و سرد بود ، چشمانش ، که دیگر بی اعتنا شده بود ، از بر خورد با چشمان دانشجوی تشرایشده پرهیز داشت . اوژن گفت :

— خانم ، شما با آقای دورستو صحبت دارید . بنابراین اظهار بندگی خود را تجدید میکنم و اجازه میخواهم . . .

گفتی با يك حرکت دست اوژن را متوقف کرد و با عجله گفت :

— هر بار که بیائید مطمئناً موجب بالاترین خوشحالی من و آقای کنت خواهید

شد .

اوژن به آندو تعظیم کرد و خارج شد . آقای دورستو با وجود اصرار فر اوان اوژن او را تا سرسرا مشایعت کرد . پس از آن به مورس دستور داد :
— هر وقت که این آقای بیاید من و خانم هیچکدام در خانه نخواهیم بود .
و قتی که اوژن بالای پلکان حیاط رسید ، مشاهده کرد که باران می آید . بابا خود گفت :

— من نه تنها يك ناشیگری مرتکب شدم که علت وجود و تأثیر آن را هیچ نمیدانم ، بلکه علاوه بر آن لباس و کلامم را نیز ضایع خواهم کرد . من میبایست يك گوشه بنشینم و درس حقوقم را یاد بگیرم ، و فکری جز این نداشته باشم که يك قاضی خشن بشوم . من چگونه میتوانم در محافل اعیانی بروم ، و حال آنکه اگر کسی بخواهد

بطرز آبرومندی در آن ظاهر شود باید نرمش فوق العاده ای داشته باشد ، کفشهایش همیشه واکس زده باشد ، به زر و زیور آراسته باشد ، زنجیرهای طلا به خود بپاویزد ، صبح دستکش سفید پوست گوزن که شش فرانک میارزد بدست کند و عصر همیشه دستکش زرد ببوشد ! هی ، بابا گوریو ی پیر مسخره !

وقتیکه اوژن به در کوچه رسید ، راننده يك درشكه كرایه ای ، که بی شک عروس و دامادی را به خانه رسانده بود و آرزویی جز این نداشت که چند راه اضافی بطور قاچاق برود ، او را با لباس سیاه و جلیقه سفید و دستکش زرد و کفش واکس زده اما بی چتر دید و به او اشاره ای کرد . اوژن در آن حالت خشم بیصدائی بود که جوانان را وادار میسازد هر چه بیشتر در گردابی که در آن افتاده اند فرو بروند ، و گوئی امیدوارند با این لجاج راه خروجی از آن بیابند . با اشاره سر بتقاضای درشکه چی رضا داد و سوار شد . چند بهار نارنج و خرده های نثقه که بر کف درشکه ریخته بود بر عبور يك تازه عروس گواهی میداد . درشکه چی که دیگر خودمانی شده بود پرسید :

— آقا کجا میخواهند بروند ؟

اوژن با خود گفت : « بجهنم ! حالا که دارم می نلطم ، بگذار اقلاً فایده ای برای من داشته باشد . » و صدای بلند اضافه کرد :

— بروید به کاخ بوستان .

درشکه چی پرسید : — کدام یکی ؟

کلمه عجیبی بود که اوژن را به مخمض انداخت . این جوان شیک تازه به دوران رسیده نمیدانست که در پاریس دو کاخ بوستان هست . نمیدانست که چه خویشتاوندان فراوانی دارند که از وجود او بیخبرند .

— ویکنت دو بوستان ، کوچه . . .

درشکه چی سری جنباند و حرف او را قطع کرد :

— کوچه گرئل Grenelle .

و در حالیکه رکاب درشکه را بالا میکشید ، افزود :

— چونکه بغیر از این یکی کاخ کنت و مارکی دو بوستان هم هست ، در

کوچه سن دومینیك Saint-Dominique .

اوژن بخشی جواب داد :

— میدانم .

کلاه خود را روی مسند جلوی درشکه انداخت و با خود گفت :

— امروز همه کس مسخره ام میکنند! این گردش برای من گران تمام میشود. ولی، اقلاً بازدید من از اصطلاح دختر عموم بطرز اشرافی انجام میگردد. این بدجنس بابا گوریو تا اینجا ده فرانك مرا بخرج انداخته است! بهر حال، ماجرای خودم را به مادام دو یوسئان خواهم گفت و او را خواهم خنداندا. او بی شك به راز روابط جنایت بار این موش پیردم بریده با آن زن زیبا پی خواهد برد. بهتر است کاری کنم در دل دختر عموم بنشینم، نه اینکه با آن زن نانجیب که باید خیلی هم پرخرج باشد بیهوده خود را خسته کنم. اگر فقط نام این ویکنتنس زیبا دارای چندان قدرتی باشد، پس خود او چقدر اهمیت دارد؟ بله، چرادرست بالا را نگیرم؟ وقتی که انسان در آسمان به چیزی حمله می کند، بهتر است خود خدا را نشان کند!

این کلمات بیان ساده و مختصر هزارویک اندیشه ای است که از مغز او میگذشت. وقتی که دید باران هنوز میبارد کمی آرام شد و دلش قرار گرفت. با خود گفت که اگر دو عدد از سکه های گرانهای پنج فرانکی را که برایش باقی مانده خرج میکند بیهوده نیست. این پول اقلاً صرف محفوظ نگهداشتن کفش و لباس و کلاهش میشود. اوژن از فریاد درشکه چی که میگفت: «لطفاً در را باز کنید!» بخنده در افتاد. يك دربان که لباس قرمز با یراق طلایی پوشیده بود در عمارت را باز کرد. راستینیاك با خرسندی دلچسپی دید که درشکه اش از زیر دروازه گذشت و کنار سایبان پلکان ورودی متوقف شد. درشکه چی که شل آبی رنگی با حاشیه سرخ بتن داشت، پائین آمد و رکاب درشکه را پائین کشید. اوژن، موقعی که به زیر می آمد، خنده های فروخورده ای را که از پشت ستونهای راهرو برمی خاست شنید. جوان دانشجو وقتی بملت خنده آنها پی برد که درشکه کرایه ای خود را بایکی از مجلل ترین کالسکه های پاریس که در حیاط توقف کرده بود مقایسه نمود. دو اسب چابك که مهار خود را میجویدند و گوششان به گل های سرخ مزین بود به کالسکه بسته شده بود، و يك سوچی با موهای پودر زده و کروات بسته مهارشان را چنان نگهداشته بود که گوئی میخواستند فرار کنند. در شوشه دانتن، در حیاط خانه مادام دورستو، کالسکه سبك يك مرد بیست و شش ساله توقف کرده بود، ولی اینجا در کوی سن ژرمن کالسکه پر تجمل يك اعیان درجه اول که بیش از سی هزار فرانك میارزید به انتظار ایستاده بود. اوژن از خود پرسید:

— چه کمی اینجا هست؟ عجب! پس دختر عمومی من هم برای خودش يك

ماکسیم دارد!

او، که گرچه کمی دیر، ولی بالاخره میفهمید که در پاریس کم زنی پیدا میشود که سرگرمی نداشته باشد و برای تسخیر قلب یکی از این ملکه‌ها بیش از خون و جان آدمی باید مایه گذاشت، از پله‌ها بسیار به دلنگی بالا رفت. همینکه نزدیک در رسید، در شیشه‌ای گشوده شد. پیشخدمتها بیش از الاغهای که در زیر قشو باشند قیافه جدی داشتند. جفنی که اوژن در آن حضور یافته بود در آپارتمان طبقه اول جریان یافته بود، و او چون در فاصله پذیرائی ورقص فرصت نیافته بود که به دیدن دختر عموش برود، از این جهت در آپارتمان خاص مادام دو بوستان قدم نگذاشته بود. پس این اولین بار بود که او شگفتی‌های این ذوق و ظرافت شخصی را که مبین روح و اخلاق یک زن متشخص است میدید. و این مطالعه بویژه از آن جهت جالب بود که سالن مادام دورسو برای او وسیله سنجش و مقایسه بود. و بکنس در ساعت چهارونیم قابل رؤیت بود، و اگر پسر عموش پنج دقیقه پیش‌تر می‌آمد او را نمی‌پذیرفت. اوژن که چیزی از آداب و رسوم گوناگون پاریس نمیدانست، از یک پلکان بزرگ بادستگیره مطلا، که گلهای سفید رنگ از دو طرف آن را می‌آراست و با قالی سرخ رنگی مفروش بود، نزد مادام دو بوستان رفت، بی آنکه شرح حال شفاهی او را، یعنی یکی از این داستان‌های تغییرپذیر که هر شب در سالنهای پاریس در گوشها زمزمه میشود، شنیده باشد.

ویکنس از سه سال پیش با یکی از مشهورترین و دارا ترین اعیانهای پرتغال، مارکی دآژودا پینتو D'Ajuda pinto را بطه دوستی داشت. و این یکی از آن پیوندهای مصومانه‌ای بود که برای هر دو طرف چنان لذت بخش است که نمیتوانند حضور شخص سومی را در این میان تحمل کنند. بهمین جهت ویکنس دو بوستان خود این سرمشق را بمردم داده بود که خواه ناخواه این پیوند غیر رسمی را محترم بشمارند. کسانی که در روزهای اول این دوستی ساعت دو بیدار و ویکنس می‌آمدند مارکی دآژودا پینتو را آنجایی دیدند. مادام دو بوستان البته نمیتوانست در خانه اش رابیندند، زیرا کار بسیار ناشایستی بود. ولی چنان اشخاص را بسردی می‌پذیرفت و چنان بدقت چشم به طاقچه میدوخت که هر کس میفهمید تا چه حد مزاحم او شده است. وقتی که همه کس در پاریس دانست که باز دید بین ساعت دو و چهار مایه مزاحمت مادام دو بوستان است، دیگر او را کاملاً تنها گذاشتند. او همراه آقای دو بوستان و آقای دآژودا پینتو به تئاتر بوفون یا اپرا میرفت؛ ولی، مسبود بوستان،

که آداب زندگی را خوب میدانست ، همیشه پس از آنکه زنی و دوست بر تقالی و ی درلر مستقر میشدند آنها را ترك میکرد . آقای داوود درصدد ازدواج بود و میخواست با ماداموازل دوروشفید de Rochefide عروسی کند . درعنه محافل بزرگه اعیانی تنها یکنفر از این عروسی هنوز بی خبر بود ، و آنهم مادام دو بوستان بود . برخی از زنان که دوست او بشمار میرفتند در این باره بطور مبهم با او صحبت کرده بودند . ولی او ، بخیال آنکه دوستانش از روی حسد میخواستند سعادت او را بهم بزنند ، به این حرفها خندیده بود . با اینهمه خبر رسمی این زناشوئی میبایست بزودی اعلام شود . بر تقالی زیبا ، گرچه برای همین آمده بود که رسماً خبر این عروسی را به ویکنس بدهد ، ولی چیزی دشوار تر از آن نیست که یک چنین «اتمام حقیقه» به زن داده شود . برخی از این مردان در میدان دوئل ، در مقابل مرد دیگری که قلب آنها را با شمشیر تهدید میکند ، آرامش بیشتری حس میکنند تا در مقابل زنی که پس از دو ساعت نوحه سرائی خود را بر دهن میزند و سر که می خواهد باری ، آقای داوود اپینتو در آن لحظه سخت نگران بود ، میخواست خارج شود ، و با خود میگفت که مادام دو بوستان این خبر را خواهد شنید ؛ خود او برایش خواهد نوشت ؛ بله ، کشتن عشق گذشته بوسیله نامه آسانتر است تا به زبان ... در این میان پیشخدمت و یکنس خبر داد که آقای اوژن دوراستیناك آمده است . مارکی داوود اپینتو از خوشحالی یکه خورد . باید خوب بخاطر سپرد که زنی که یکی را دوست دارد خیلی بیشتر از آنچه در رنگ آمیزی و تغییر لذت خود استاد است ، در پیدا کردن موجبات شك و حسادت موشکافی نشان میدهد . هنگامی که نزدیک است او را ترك کنند معنای کوچکترین حرکتی را بسرعت برق در مییابد . مادام دو بوستان نیز این لرزش سبك و غیر ارادی ولی وحشتناك را دریافت . اوژن نمیدانست که در پاریس هرگز نباید به دیدن کسی بروند مگر آنکه قبلاً داستان شوهر و زن و بچه ها را بوسیله آشنایان اهل خانه شنیده باشند ، تا با اصطلاح ناگهان دسته گلی به آب ندهند . اگر برای ناشیگریهای ضمن گفتار هنوز در فرانسه کلمه خاصی وضع نشده است ، لابد از آن جهت است که این امر را محال میدانند ، بسکه آنجا بد گوئی درباره این و آن بمقیاس عظیمی همه جا انتشار مییابد . اوژن پس از آنکه نزد مادام دورستو دسته گلی به آب داده بود ، اینجا ، نزد مادام دو بوستان نیز ممکن بود اینکار را تکرار کند . ولی اگر او بطرز نفرت انگیزی مزاحم مادام دورستو و مسیودو ترای شده بود ، اینجا آقای داوود را از يك وضع ناگوار رهایی میبخشید . همینکه اوژن به سالن كوچك خوش منظری برنگهای خاكستری و پشت گلی

وارد شد که تحمل آن جز لطافت ذوق چیزی نبود، میسوداژودا با عجله خود را به در رسانید و گفت:

— خدا حافظ.

مادامدوبوستان سر بر گرداند و نگاهی به مار کی افکند و گفت:

— امشب که شمارا می بینم. مگر ما به تئاتر بوفن نمیرویم؟

اودستگیره در را گرفت و گفت:

— نمیتوانم.

مادامدوبوستان از جا بلند شد، و بی آنکه کمترین توجهی به اوژن داشته

باشد، او را نزد خود خواند. اوژن در کناری ایستاده بود. برق این ثروت شگفت—

انگیز او را خیره کرده بود و واقعیت قصه های شرقی را در پیش چشمش مینهاد.

اودر حضور این زن که او را نمیدید، نمیدانست کجا بایستد و چه بکند. ویکنتس

انگشت سیاه دست راستش را بلند کرد و بایک حرکت زیبا جایی را روی خود

به مار کی نشان داد. در این حرکت استبداد عشق او چنان بقوت نمایان بود که مار کی

دستگیره در را رها کرد و آمد. اوژن که بر او رشک میبرد، او را مینگریست و میگفت:

— صاحب آن کالسکه همین مرد است. پس انسان باید اسبهای چابک،

نوکران متعدد و خروارها طلا داشته باشد تا بتواند نگاه یک زن پارسی را ببرد؟

دیو تحمل در دلش به جنبش در آمد، تب بول وجودش را فرا گرفت، تشنگی

طلا گلویش را خشک کرد. او برای سه ماه صدوسی فرانک داشت. پدرش، مادرش،

برادران و خواهرانش، عمه اش، همه با هم دو بیست فرانک در ماه خرج نمیکردند.

این مقایسه سریع بین وضع کنونی خود و هدفی که میبایست به آن برسد او را

حیرت زده بجا گذاشت.

ویکنتس به مار کی داژودا گفت:

— برای چه نمیتوانید به تئاتر بیایید؟

— کاردارم! پیش سفیر انگلیس به شام دعوت شده ام!

— بعد از شام از آنها جدا میشوید.

وقتی که مرد میخواهد فریب دهد ناچار دروغ روی انبار میکند.

میسوداژودا خنده کنان گفت:

— حتماً میخواهید؟

— خوب، البته.

او یکی از آن نگاههای ظریفاته ای که هر زن دیگری را مطمئن میساخت

به ویکنتنس افکند و جواب داد :

— میخواستم همین را از دهان شما بشنوم .

پس از آن دست ویکنتنس را گرفت و بوسه داد و رفت . اوژن دست خود را در میان موهای خود فرو برد و بیج و تاب به خود داد که سلام بکند . تصور میکرد که هم اینک مادام دو بوستان بیاد او خواهد افتاد . ولی ناگهان ویکنتنس سرعت بطرف دهلیز رفت و خود را به پنجره رساند و آقای داژودا را که سوار درشکه میشد نگاه کرد . ویکنتنس گوش فراداد و شنید که او به سورچی میگفت :

— منزل مسیودوروشفید .

این کلمات و طرز نشستن مسیوداژودا در درشکه مثل برق و صاعقه ای بود که برای زن فرو درآمد ، او بانگرانی و ترس کشته ای از کنار پنجره دور شد . در محافل اعیانی و حشمتنا کترین مصائب جز از این قبیل نیست . ویکنتنس در اطاق خواب خود رفت ، کنار میزی نشست و کاغذ خوش رنگ و خوش برشی برداشت و نوشت :

« چون در منزل روشفید شام میخورید نه در سفارت انگلستان ، لازم است بیایید به من توضیح بدهید . منتظر شما هستم . »

پس از آنکه او بعضی حروف را که بعلت تشنج و لرزش دست نتوانسته بود خوب بنویسد درست کرد ، يك حرف « ك » که علامت « كلردو بورگونی » بود در پای نامه نوشت و زنگ زد . پیشخدمت بیدرنگ حاضر شد ، ویکنتنس گفت :

— ژاك ، ساعت هفت و نیم میروید منزل آقای روشفید . اگر آقای مارکی آنجا بود این یادداشت را به او میدهید و دیگر منتظر جواب نمیمانید . ولی اگر آنجا نبود بر میگردید و نامه مرا بر ابرام میآوردید .

— خانم ویکنتنس ، يك نفر در سالن منتظر است .

مادام دو بوستان ، در حالیکه در را باز میکرد ، گفت :

— آه ! صحیح است .

اوژن کم کم بکلی ناراحت میشد . بالاخره چشمش به ویکنتنس افتاد . این يك با لحن پراز تأثیری که تارهای قلب او را تکان داد گفت :

— ببخشید ، آقا . داشتم يك نامه مینوشتم . حالا کاملاً در اختیار شما هستم .

نمیدانست چه دارد میگوید ، زیرا آنچه از فکرش میگذشت این بود :

«آه ! میخواهد مادموازل دوروشفید را بگیرد ! ولی مگر اختیارش با اوست ؟ همین امشب این عروسی بهم خواهد خورد و یا اینکه من ... ولی نه ، فردا دیگر از این موضوع صحبتی نخواهد بود . »
اوژن گفت :

... دختر عمو ...

ویکنتنس نگاهی ، که از جسارت آن جوان دانشجو بر جا خشک شد ، به او افکند و گفت :

... هان ؟

اوژن معنای این «هان» را فهمید . در این سه ساعت گذشته بقدری چیز یاد گرفته بود که دیگر در حال آماده باش بود . سرخ شد و گفت :

... مرا خواهید بخشید . من بقدری احتیاج به حمایت شما دارم که يك ذره خوشاوندی نمیتوانست ضرری داشته باشد .

مادام دو بوسٹان لیخند غم آلودی زد . او بدبختی را در محیط زندگی میدید که چنگ و دندان نشان میدهد . اوژن ادامه داد :

... شما اگر میدانستید که خانواده ام در چه وضعی بسر میرد ، شاید بدتان نمیآمد که نقش یکی از این پری های نیکوکار را که موانع را از سر راه مردم بر میدارند بازی کنید .

ویکنتنس خندید و گفت :

... بسیار خوب ، پسر عمو من ، چه کاری برای شما میتوانم بکنم ؟
... من از کجا میتوانم بدانم ؟ همینقدر که با يك رشته نازك خوشاوندی با شما مربوط باشم خودش گنجی محبوب میشود . شما مرا گنج کرده اید . دیگر نمیتوانم آمده بودم چه به شما بگویم . شما تنها کسی هستید که من در پاریس میشناسم ... آه ! من میخواستم با شما مشورت کنم و از شما بخواهم که مرا بعنوان كودك بینوائی که در دامن شما چنگ میاندازد و حاضر است بخاطر شما بمیرد قبول کنید .

... ممکن است کسی را بخاطر من بکشید ؟

... یکنفر که سهل است ، دو نفر را میکشم !

ویکنتنس بزحمت اشك خود را نگهداشت و گفت :

... بچه اید ! بله ، بچه هستید . شما در عشق تان صمیمی خواهید بود !

اوژن سر تکان داد و گفت : اوه !

ویکنتنس بخاطر این جوابهای جاه طلبانه بشدت از دانشجو خوشش آمده. این اولین حسابگری اوژن بود. در فاصله سالن آبی رنگ مادام دورستو و سالن گلرنگ مادام دوبوستان اودوره سه ساعه «حقوق پارسی» را گذرانده بود که هر چند حرفی از آن در میان نیست، ولی يك علم بلند پایه اجتماعی است که اگر خوب فرا گرفته شود و خوب بکار رود انسان را به همه جا میسرماند. اوژن گفت:

— آه! یادم آمد. من در مجلس رقص شما با مادام دورستو آشنا شدم. امروز نزد او رفتم.

مادام دوبوستان لبخند زنان گفت:

— باید خیلی مزاحم اوشده باشید.

— بله. من آدم نادانی هستم که اگر شما از کمک به من دریغ بورزید همه کس را برضد خود می شورانم. گمان میکنم بسیار مشکل است که انسان در پارسی زن جوان زیبا و تروتمند و متشخص را بیابد که سرگرمی نداشته باشد، و حال آنکه من یکی را لازم دارم که زندگی، یعنی آنچه را که شما تنها به آن خوبی میتوانید شرح دهید، به من یاد بدهد. من هر جا بروم مانند مسیود و ترای مردی را سر راهم خواهم یافت. بهمین جهت پیش شما آمدم که راز يك معما را از شما بخواهم و ببرسم حماقتی که آنجا از من سرزد چه بود. من از يك بابا ...

در این میان ژاک آمد و حرف دانشجو را قطع کرد.

— خانم دوش دولانژه.

اوژن با حُرکتی که به خود داد معلوم کرد که چقدر آمدن این مهمان بر او ناگوار بوده است. مادام ویکنتنس آهسته به او گفت:

— اگر میخواهید موفق شوید اینهمه صریح نباشید.

ویکنتنس از جا برخاست و به استقبال دوش رفت، و با چنان گرمی و نوازشی دست او را فشار داد که تنها از دو خواهر میتوان انتظار داشت. دوش هم در مقابل با شیرین ترین چالپوسی ها به او جواب داد.

— آه! روز بخیر، عزیزم!

راستینیاك با خود گفت:

— معلوم است خیلی با هم دوستاند. بنا بر این من دو حامی خواهم داشت. هر دو زن باید سلیقه شان يك جور باشد، و این يك حتماً مرا مورد توجه قرار خواهد داد.

مادام دو بوستان گفت :

— آتوانت عزیزم، چه فکر خوشی بمرتبان زد که مرا به دیدار خودتان سرافراز کردید ؟

— چون دیدم که میسو داژودا پینتو به منزل آقای دوروشفید میرفت فکر کردم که در این صورت تنها هستید .

مادام دو بوستان هیچ لبش را گاز نگرفت، سرخ نشد، نگاهش همان که بود ماند و پشانیش هنگامیکه دوش این کلمات شوم را بر زبان میراند بنظر روشن تر آمد . دوشش بطرف اوژن سر بر گرداند و اضافه کرد :

— اگر میدانستم که شما مهمان دارید...

ویکنتس گفت :

— این آقا، اوژن دوراستینیاک، یکی از پسر عموهای من است . راستی از ژنرال دومون ریو خبری دارید ؟ دیروز سریزی Sérizy بمن گفت که دیگر پیداش نیست . آیا امروز پیش شما آمده بود ؟

دوشش، که گفته میشد آقای دومون ریو او را ترك کرده است، ولی او باز هم سخت دلپسته اش بود، این سؤال را مانند نیشتری در قلب خود حس کرد، سرخ شد و جواب داد :

— دیروز در کاخ الیزه بود .

مادام دو بوستان گفت :

— لابد برای کشیک ؟

دوشش که از نگاهش امواج بدجنسی میبارید، از سر گرفت :

— لابد میدانید که خبر رسمی عروسی آقای داژودا پینتو با ماداموازل دوروشفید فردا اعلام میشود .

این ضربه خیلی شدید بود. ویکنتس رنگه خود را باخت ، ولی باخنده جواب داد :

— این از آن بگو مگوهای است که احمق ها دلشان را به آن خوش میکنند . چه دلیل دارد که آقای داژودا یکی از زیباترین نامهای پرتقال را با نام روشفید جفت کند ؟ روشفیدها تازه دیروز در جزو اشراف درآمده اند .

— ولی میگویند که برت Berthe دو یست هزار فرانك در آمد خواهد داشت.

— آقای داژودا پیش از آن ثروت دارد که چنین حسابهایی بکند .

— ولی ، عزیزم ، ماداموازل دوروشفید خیلی دلرباست .

- آه !

- بهر حال ، اوامشب آنجاشام میخورد . شرایط ازدواج همه معین شده است . خیلی تعجب میکنم که شما اینقدر بیخبر مانده باشید .
مادام دوبوستان گفت :

- خوب ، آقا . چه خطائی از شما سرزد ؟ - این کودک بینواتازه در محافل اشرافی وارد شده است و از این حرفهای ماهیچ چیز دستگیرش نمیشود . آنتوانت عزیزم ، نسبت به او مهربان باشید . این حرفها را بگذاریم برای فردا . لابد فردا همه چیز رسمیت خواهد یافت و شما میتوانید بدون تردید در شمار منابع موثق درآئید .

دوشس اوژن را با یکی از این نگاههای جسورانه که انسان را از پا تا بسر دربر میگردد و او را با خاک یکسان میکند و بصورت يك صفر درمیاورد ، ورنده انداز کرد .

- خانم ، من بدون آنکه بدانم خنجری در قلب مادام دورستو فرو کردم . و گناه من این است که این کار ندانسته از من سرزد . (دانشجو نسبتاً خوب برداشت کرده بود ، و کنایه های زنده ای را که زیر جمله های محبت آمیز این دوزن نهفته بود کشف نموده بود .) شما کسانی را که میدانند چه بدی در حق شما میکنند باز می بینید ، گرچه شاید از آنها ترس هم دارید . ولی آن کسی را که زخم میزند و خود نمیداند چه زخم عمیقی وارد کرده است ، يك احمق ، يك آدم ناشی میشمارید که نمیتواند از هیچ چیز استفاده ببرد ، و همه کس هم تحقیرش میکند .

مادام دوبوستان یکی از آن نگاههای لطیف خود را ، که مردم بزرگداشتش در عین حال میتوانند آنرا به حق شناسی و وقار هر دو بیامیزند ، متوجه جوان دانشجو کرد . این نگاه مانند مرهمی بود که زخمی را که از نگاه خریداری دوشس در قلبش بوجود آمده بود شفا بخشید . اوژن به سخن ادامه داد :

- فکرش را بکنید که من نظر مساعد کنت دورستو را نسبت به خود جلب کرده بودم .

بطرف دوشس برگشت و بالحنی در عین حقیرانه وزیر کانه گفت :
- زیرا ، خانم ، باید به شما بگویم که من دانشجوی بینوایی هستم ، بسیار تنها ، بسیار فقیر ...
- آقای دوراستینیاك این حرف را نزنید . ما زنها چیزی را که هیچکس

قبولش نکرده است هرگز نمیخواهیم .

اوژن گفت :

— به ! من فقط بیست و دو سال دارم . انسان باید نارواییهای سن و سالش را تحمل کند . از آن گذشته ، من در اقرارگاه هستم ، و ممکن نیست کسی در اقرارگاهی قشنگتر از این زانو بنزد : گناهانی را که شخص جای دیگر از آن توبه میکند اینجا مرتکب میشود .

دوش از این حرفهای ضدمنهیی قیافه سردی گرفت و برای محکوم کردن این بد سلیقهی روبه ویکنتس نمود :

— آفاتازه آمده اند ...

مادام دو بوستان از ته دل هم به پسر عموی خود و هم به دوش خندید :

— بله ، عزیزم . آفاتازه آمده است و دنبال يك خانم معلم میگردد که باو درس خوش مشربی بدهد .

اوژن دوباره به سخن درآمد :

— خانم دوش ، آیا طبیعی است که انسان بخواهد به اسرار آنچه مفتونش میسازد پی ببرد؟ و با خود گفت : واه . من مثل يك شاگرد سلمانی دارم با اینها حرف میزنم .

دوش گفت :

— ولی گمان میکنم مادام دورستو خودش شاگرد آقای دوترای است .

دانشجو گفت :

— خانم ، من که از این موضوع چیزی نمیدانستم . بهمین جهت هم گیج وار خودم را وسط آنها انداختم . بهر حال ، من باشوهر نسبت خوب راه میآمدم و میدیدم که زن هم وجود مرا تحمل میکند . ولی ناگهان بسم زد که بگویم من مردی را که از پلکان اندوئی دینمش بیرون میرفت و در ته دهلیز کنتس را بوسیده بود میشناختم .

هر دو خانم پرسیدند :

— که بود ؟

— يك پیرمرد ، که مثل من دانشجوی فقیر ، در ته کوی سن مارسل باماھی چهل فرانک در يك پانسیون زندگی میکند . يك بدبخت واقعی که همه کس او را مسخره میکند و ما بابا گوریو صداش میکنیم !

ویکنتس فریاد زد :

— واه! شما عجب بچه‌ای هستید. مادام دورستو نام دوشیز گیش گوریو است.

دوش گفت:

— دختر يك رشته ساز که با دختر يك شیرینی فروش دریکروز به‌دربار معرفی شد، خاطراتان هست، کلارا! شاه‌خندید و دربارۀ آورد به‌زبان لاتین شوخی کرد. نمیدانم. اشخاصی که... چي هستند؟

اوژن گفت:

— خمیرشان را از يك آرد سرشته‌اند.

دوش گفت:

— بله همین است.

اوژن با قیافۀ وحشت زده گفت:

— آه! پس او پدرش بود!

— خوب، بله. این مردك دو دختر دارد، که هرچند هر دو از او رو برگردانده‌اند، باز تقریباً دیوانۀ آنهاست.

ویکنتس روبه مادام دولانژه نمود و پرسید:

— دختر دومی زن يك بانكدار که اسم آلمانی دارد نیست، مردی بنام بارون دونوسینگن de Nucingen خودش هم اسمش باید دلفین Delphine باشد؟
يك زن موخرمائی که دراپرا يك لژکنار صحنه دارد، و گاه به‌تأثیر بوفن می‌آید؛
خیلی هم بلند می‌خندد که مردم متوجه او بشوند؟
دوش لبخندی زد و گفت:

— عزیزم، آفرین، ولی چرا اینقدر با این جور اشخاص خودتان را مشغول میکنید؟ راستی، آدم باید مثل رستودویوانه و اراعاشق باشد تا با مادمازل آناستازی در يك جوال برود. او! او از این تجارت نفعی نخواهد برد. زتش در چنگ مسیود و ترای است که زندگیش را به‌باد خواهد داد.
اوژن تکرار میکرد:

— که آنها از پدرشان روگردان شده‌اند!

ویکنتس گفت:

— خوب، بله پدرشان، پدرمهربانی که می‌گویند برای آنکه خوب شوهر کنند و خوشبخت باشند بهر کدامشان پانصد یا شصت هزار فرانك داد، و برای خودش تنها هشت تاده هزار فرانك درآمد سالیانه نگهداشت. خیال میکرد که

دخترانش بازهم دختر او خواهند بود ، و او باشوهر دادن آنها برای خود دو زندگی ، دوخانه درست کرده است ، که در آن او را دوست خواهد داشت و از او بخوبی پرستاری خواهند کرد . ولی بفاصله دوسال دامادهایش او را مثل گدای بدبختی از نزد خود رانندند ...

اوژن که تازه از تأثرات پاك و مقدس خانوادگی شاداب شده بود و هنوز زیر تأثیر معتقدات جوانی بود ، در این اولین روز پیکار در میدان جنگ زندگی پاریس چند قطره اشك از چشمان فرو ریخت . تأثرات واقعی بقدری مسری است که این سه نفر يك لحظه خاموش ماندند و يكدیگر را نگرستند . مادام دولانه گفت :
 - آه ! خدایا ، بله این خیلی وحشتناك بنظر میرسد . با وجود این ما هر روز شاهد نظایر آن هستیم . آیا این علتی ندارد ؟ عزیزم ، بگوئید ببینم هیچ فکر کرده اید که داماد چگونه چیزی است ؟ داماد مردی است که ما ، یعنی من و شما ، يك موجود كوچك عزیز را که با هزاران رشته محبت به آن پیوسته ایم برای او پرورش میدهم ! کسی که هفده سال مایه شادی خانواده است ، و بقول لامارتین روح پاك و بی آلاش آن است ، و بعد طاعون خانواده میگردد . وقتی که این مرد او را از ما گرفت ، عشق خود را مانند تبری بلند خواهد کرد و در قلب این فرشته همه احساساتی را که با آن به خانواده اش بستگی داشت قطع خواهد کرد . دیروز دختر ماهمه چیز ما بود ، و ما برای او همه چیز بودیم ، ولی فردا دشمن ما میشود . آیا ما این داستان غم انگیز را هر روز در پیش چشم نداریم ؟ اینجا يك عروس با پدر شوهرش که همه چیز خود را فدای پسرش کرده است در نهایت بی حیائی رفتار میکند . کمی دورتر يك داماد مادر زن خود را از خانه بیرون میکند . من میثوم که امروز مردم از خود میپرسند چه چیز در جامعه فاجعه آمیز است . ولی درام داماد واقعا وحشت آوراست . بگذریم از زناشویی های ما که بسیار چیز احمقانه ای شده است . من آنچه را که بر سر این رشته ساز پیر آمده است خوب درك میکنم . بخاطر من میاید که این فوریو ...

- گوریو ، خانم .

- بله ، این موریو در زمان انقلاب رئیس شورای محله خودش بود . او در آن قحطی مشهور دسئی داشت ، و ثروتش از اینجا شروع شد که در آن زمان آرد را به ده برابر قیمت خرید میفروخت ، و از این راه تا بخواهی پول بدست آورد . مباشر مادر بزرگ من مبالغ بسیار گزافی آرد به او فروخت . لابد این فوریو مثل همه کسان دیگر پولها را با کمیته نجات ملی قسمت میکرد .

خاطر من هست که مباشر به مادر بزرگم میگفت که در کمال آسودگی خاطر میتوانم در گرانولیه بمانم، چون گندمش بهترین گواهینامه وطن پرستی او خواهد بود. باری این لوریو که به جلادان انقلاب گندم میفرودخت، در زندگی تنها يك عشق داشت. بقدری که میگویند دخترهای خود را میپرستد. دختر بزرگش رادر خانواده دورستو جاداد و دختر دیگرش را روی بارون دو نو سینگن، يك بانكدار ثروتمند که خود را شاه پرست نشان میدهد، پیوند زد. خوب میدانید که در دوره امپراطور دامادها از بودن این انقلابی پیر در خانه شان چندان در زحمت نبودند؛ چونکه بوئوناپارت بود، و این چیزها اهمیت نداشت. ولی، وقتی که بودبون ها برگشتند، مردك باعث دردسر مسیودورستو، و از آن بیشتر باعث زحمت بانكدار شد. دخترها، شاید هنوز پدرشان را دوست داشتند، خواستند هم او را و هم شوهرشان را نگهدارند. به این معنی که هر وقت کسی نزدشان نبود از توریو پذیرائی میکردند، و برای این کار بهانه های محبت آمیزی میتراشیدند: «باباجان، بیائید. وقتی که تنها باشیم بیشتر لذت دارد!»، و از این قبیل حرف ها. . . ولی من، عزیزم، عقیده دارم که احساسات واقعی چشم و گوش یاز دارند و خوب هر چیز را میفهمند. بی شك دل این انقلابچی بدبخت خون بارید. پس میبایست خودش را فدا کند. و خود را فدا کرد. چونکه پدر بود. بمیل خودش از پیش آنها رفت. وقتی هم که دید دخترهایش راضی هستند، دانست که کار درستی کرده است. در این جنایت پدر شريك دخترها شد، ما این را همه جا می بینیم. آیا این بابا دوریو در سالن دخترانش يك وصلة ناجور نبود؟ خواه ناخواه آنجا ناراحت بود، کسل میشد. آنچه به سر این پدر آمد، ممکن است به سر قشنگ ترین زنان از طرف مردی که بیشتر از هر چیز و هر کس دوستش دارد بیاید. هر گاه او باعث خود دردسر آن مرد بشود، در میرود. بهر پستی تن در میدهد که از دست او بگریزد. همه احساسات دچار همین سر نوشت هستند. قلب ما مثل يك گنج است، اگر یکباره آنرا خالی کنید دیگر ورشکست شده اید. همانطوری که ما به مردی که يك شاهی در جیب ندارد رحم نمیکنیم، همانطور هم به يك احساس که خود را کاملاً می پرده نشان داد ابقاً نمیکنیم. این پدر هم همه چیز خود را داده بود قلب خود را، عشق خود را طی بیست سال، و ثروت خود را در يك روز بخشیده بود. وقتی که این لیمو خوب فشرده شد، دخترهایش او را کنار کوچه انداختند.

و یکنش بی آنکه سر بالا کند، در حالیکه باریشه های شال خود بازی میکرد، گفت: دنیای کیفی است؛ زیرا کلماتی که مادام دولا نزه ضمن نقل این حکایت

کنایه وار گفته بود سخت در او کار گر شده بود . دوش گفت :
 - کثیف؟ نه ، دنیا به راه خودش می رود . همین . اگر من باشم این جور حرف
 می زنم ، برای این است که نشان بدهم گول دنیا را نمی خورم . من هم مثل شما فکر
 می کنم . (دست و یکتنس را گرفت و فشرده) دنیا لجن زاری است . پس سعی کنیم که
 هر چه بالاتر باشیم !

پس از جا برخاست و پیشانی مادام دو بوستان را بوسید و گفت :
 - عزیزم ، شما الان بسیار زیبا هستید . رنگ چهره تان قشنگ ترین رنگی
 است که من تا کنون دیده ام .
 پس از آن اندکی سر را بجان پسر عمو خم کرد و نگاهی به او افکند و رفت .
 اوژن بابا گوریو را بیاد آورد که چگونه ظرف طلاکار را می پیچاند ، و
 گفت :

- واقعا بابا گوریو مرد بزرگواری است
 مادام دو بوستان حرف او را نشنید . به فکر فرو رفته بود . لحظه ای چند
 بخاموشی گذشت . دانشجوی بیچاره حیرت زده مانده بود و از خجالت جرأت
 نمی کرد برود ، بماند یا چیزی بگوید . و یکتنس به سخن درآمد :
 - دنیای کثیف و شروری است . همینکه يك بدبختی به ما روی آورد ، همیشه
 دوستی پیدا میشود که حاضر است بیاید و خبر آنرا به ما بدهد ؛ و در حالیکه خنجر
 به قلب ما فرو میکند ، از ما بخواهد که دسته اش را تحسین کنیم . هنوز چیزی نشده
 کنایه و ریشخند شروع شده است . آه ! از خود دفاع خواهیم کرد !
 او ، این خانم اشرافی ، سر بلند کرد و چمشان مغرورش برق زد . وقتی
 که اوژن را دید ، گفت :
 - آه ! شما اینجا هستید ؟

اوژن به او خوردگی جواب داد : - هنوز ، بله .
 - بسیار خوب ، آقای دوراستینیاک ، با این دنیا همانطور که شایسته آن است
 رفتار کنید . شما می خواهید بجائی برسید ، من به شما کمک خواهم کرد . شما به عمق
 فساد زنان پی خواهید برد . شما خود پسندي حقیر مردان را اندازه خواهید گرفت .
 با آنکد من کتاب این دنیا را خوب خوانده بودم ، باز صفحه هائی بود که بنظر من
 نرسیده بود . الان دیگر همه را میدانم . شما هر چه با خون سردی بیشتری حساب
 کنید دورتر خواهید رفت . بیرحمانه ضربت وارد کنید ، همه از شما خواهند ترسید .
 بگذار مردان و زنان برای شما اسبها می باشند که منزل بمنزل می تازانید تا جان شان

در آید؛ به این ترتیب به قله آرزوهای خود خواهید رسید. ببینید، اینجا اگر زنی نباشد که به شما توجه کند، شما چیزی نخواهید شد. این زن باید جوان و ثروتمند و متشخص باشد. ولی اگر يك احساس واقعی در شما بود، مثل گنج آنها را پنهان نگهدارید؛ هرگز نگذارید آن را حدس بزنند، و گرنه از دست رفته‌اید. دیگر شما جلاد نخواهید بود، بلکه قربانی هستید. اگر زمانی عاشق شدید، راز خود را خوب نگهدارید؛ و تا خوب ندانید پیش چه کسی قلب خود را باز نکنید، چیزی نگویید. برای آنکه قبلا این عشق را که هنوز وجود ندارد از خطر حفظ کنید، یاد بگیرید که به هیچ‌کس اعتماد نداشته باشید. میگل ... (ویکتس بی آنکه ملتفت باشد بسادگی نامه‌ها را عوضی میگرفت.) و حقیقتاً کمتر از ترک بدربوسیله دخترانش، که میل دارند او مرده باشد، باز چیزی هست. و آن رقابت و حسادت این دو خواهر است. رستو از خانواده بزرگی است، زنش را در میان اقوام شوهر پذیرفته‌اند، به دربار هم معرفی شده است. ولی، خواهرش، خواهر ثروتمندش، خانم دلفین دونوسینگن، این زن زیبا، زن يك مرد پولدار، دارد از غصه میمیرد. حسادت او را میخورد؛ او فرسخها از خواهرش دور است، خواهرش دیگر خواهر نیست؛ این دوزن از یکدیگر روگردان هستند، همانطور که از پدرشان روگردان بودند. مادام دونوسینگن حاضر است همه لجن‌هایی را که بین کوچه سن لازار و کوچه گرئل وجود دارد فرو ببرد، بشرط اینکه بسالزمن راه یابد. تصور میکرد که دومارسه de Marsay او را به آرزویش خواهد رسانید و به همین جهت کنیز دومارسه شد، دومارسه را بستوه آورد. ولی دومارسه اعتنائی به او ندارد. اگر شما او را به من معرفی کنید در دلش خواهید نشست، شما را خواهد پرستید. اگر توانستید دوستی بدارید، و گرنه از وجودش استفاده کنید. من يك یادوبار او را در شب نشینی‌های بزرگ، و قتی که جمعیت خیلی زیاد باشد، خواهم دید، ولی هرگز روز او را نخواهم پذیرفت. همینقدر با اوسلام خواهم کرد، و همین کافی است. شما در خانه کنتس را با ادای کلمه «بابا گوریو» بروی خود بستید. بله عزیزم، بیست بار هم که نزد مادام دورستو بروید، بیست بار خواهید شنید که منزل نیست. او این را به نوکرش سپرده است. ولی، حالا بگذارید بابا گوریو راهنمای شما نزد مادام دلفین دونوسینگن باشد. مادام دونوسینگن، این زن زیبا، برای شما بجای تابلوی منازعه بکار خواهد رفت. همینکه شما مرد مورد علاقه او شدید، زنهای دیگر شما را دیوانه وار دوست خواهند داشت. رقیبان او، دوستان او، بهترین دوستان اوسمی خواهند کرد شما را از دست بیرون بیاورند. زنهایی

هستند که هر مردی را که دیگری انتخاب کند دوست دارند ، همانطور که زنهای بیچاره بورژواها امیدوارند که اگر مثل ما کلاه به سر بگذارند، میتوانند حرکات و رفتار ما را هم یاد بگیرند. به این طریق شما موفقیت‌هایی بدست خواهید آورد. در پاریس، موفقیت در مورد زنان یعنی همه چیز، یعنی کلید قدرت. اگر زنان بگویند که شما ظرافت یا هنر دارید، مردم هم باور خواهند کرد، بشرط آنکه خودتان آنها را از اشتباه در نیاورید. در این صورت میتوانید هر چیزی را بخواهید، پای شما به همه جا باز خواهد شد. آنوقت خواهید دانست که دنیا چیست: اجتماعی از اشخاص گول خورده یا فریب کار. سعی کنید نه از جمله اینها و نه از آنها باشید. من نام خود را مانند چراغی به دست شما خواهم داد تا در این غارتاریک و پرپیچ و خم وارد شوید.

گردنش را خم کرد و مانند يك ملکه جوان دانشجو را نگرست و به حرف خود ادامه داد:

— باعث بدنامی من نشوید، نام مرا پاك و منزه به من برگردانید. حالا دیگر مرا تنها بگذارید. ما زنهام برای خود پیکارهایی داریم که باید آماده آن شوم. اوژن حرف او را قطع کرد:

— اگر داوطلبی لازم داشته باشید که بخاطر شما فتنه يك مین را آتش

بزند؟

ویکنتس گفت: — بسیار خوب، چی؟

دانشجو بامشت به سینه خود کوفت، و وقتی که لبخند دختر عمویش را دید خندید و بیرون رفت. ساعت پنج بود. اوژن گرسنه بود و میترسید بموقع برای شام به پانسیون نرسد. با این نگرانی، امکان رفت و آمد سریع در پاریس بنظرش همچون سعادت بی جلوه گر شد، و این لذت ماشینی خالص او را در مقابل هجوم افکار تنها گذاشت. وقتی که جوانی پسن و سال او تحقیر میبیند عصبانی میشود، از کوره در میرود، بامشت سراسر اجتماع را تهدید میکند، میخواهد انتقام بگیرد و در عین حال نسبت به خود ظنین میشود. راستینیاك هنوز زیر تأثیر سوزش این کلمات بود:

و شما در خانه کنس را بروی خود بستید.

و با خود گفت:

— من خواهم رفت، و اگر حق با مادام دو بوستان بود، اگر سپرده باشند که راهم ندهند ... من ... مادام دوستو به رسالتی که بیرون مرا خواهد

دید. من شمشیر بازی و تیراندازی با طپانچه را یاد خواهم گرفت ، ماکسیم را برایش خواهم کشت .

ولی وجدانش میپرسید : «پول ؟ پول را از کجا خواهی آورد؟»

ناگهان آنهمه ثروت که در خانه کنتم دورستویی پرده خود نمائی میکرد پیش چشمات درخشید. او در آن خانه تجملی را که دختر گوریو میبایست طبعاً دلبسته آن باشد دیده بود : اثاثه طلاکار، چیزهای قیمتی درست در مقابل چشم، تجمل احمقانه آدم نوکیسه، اسراف کاری زن نشانه شده. این تصویر خیره کننده ناگاه زیر بار عظمت کاخ بوستان خرد شد و ازمم باشید. خیالتش، که به قشرهای بالائی محافل پاریس رفته بود، هزاران اندیشه بد به دلش الهام کرد، ولی مغز و وجدان او را وسعت بخشید . اوژن دنیا را همانطور که هست در نظر آورد : قانون و اخلاق را در مورد ثروتمندان بی اثر و ثروت و مال را آخرین حجت دنیا دید. آنوقت با خود گفت :

– ووترن حق دارد، ثروت همان تقوی است !

وقتی که به کوچۀ نووست ژنویورسید ، سرعت بالا رفت و بعد آمد وده فرانک به درشکه پی داد. سپس به آن اطاق ناهارخوری تهوع انگیز رفت، و آنجا هیجده نفر مشتریان پانسیون را دید که مثل چارپایانی که به آخور بسته باشند شکم خود را سیر میکردند. از تماشای آنهمه بینوائی و از منظره این اطاق نفرت کرد . انتقال از چنان محیط با شکوه به این پانسیون محقر چنان ناگهانی و تضادشان چنان کامل بود که نمیتوانست حتی جاه طلبی را در او بیش از اندازه تقویت نکند. از یکطرف تصاویر شاداب و دلربای ظریف ترین طبیعت اجتماعی، چهره های جوان و زنده ای که در قابی از شگفتی های هنر و تجمل قرار داشتند ، سرهائی پر شور و شاعرانه ؛ از طرف دیگر تابلوهای شومی که از لجن حاشیه داشت ، رخسارهائی که جز تار و پود هوس ها چیزی بر آن بجانمانده بود . اندر زهای مادام دو بوستان ، که از خشم ناکامی سرچشمه میگرفت ، و پیشنهادهای مست کننده اش باز به یاد اوژن آمد، و این صحنه بدبختی بر آن تفسیر نوشت. راستینیاک تصمیم گرفت برای رسیدن به ثروت و مقام دو خندق موازی حفر کند ، تکیه اش به علم و عشق هر دو باشد، و در عین حال يك دكتر دانشمند و يك مرد آلامد بشود. راستی او هنوز خیلی بچه بود! این ها دو خط مجانب هستند که هرگز نمیتوانند به هم برسند.

ووترن یکی از آن نگاهاراء، که با آن گوئی این مرد به نهانی ترین رازهای

دل انسانی پی میبرد، به او افکند و گفت:
- آقای مارکی، خیلی گرفته بنظر می آید.

اوژن جواب داد:

- من این شوخیها را تحمل نمیکنم که مرا «آقای مارکی» صدا بزنید.
اینجا برای آنکه انسان واقعاً مارکی باشد باید صد هزار فرانک درآمد داشته
باشد، و کسی که در پانسیون ووکر منزل میکند معلوم است که بخت چقدر با او
یاری کرده است.

ووترن با قیافه ای پدرا نه و تحقیر آمیز راستینیاک را نگاه کرد، انگار
میخواست بگوید: «نیم وجبی! لقمه چپ من هم نمیشود!» پس از آن
جواب داد:

- شاید اوقاتتان از این تلخ است که موقعیتی نزد کنتس و درستوی زیبا بدست
نیاوردید.

راستینیاک فریاد کرد:

- در خانه اش را بروی من بست، چونکه گفتم پدرت با ما سر یک میز غذا
میکشورد.

حاضران همه به یکدیگر نگاه کردند. بابا گوریو سر را بریز انداخت و بر گشت
که چشمش را پاک کند. به پهلوشینش گفت:
- شما توتون به چشم من ریختید.

اوژن نگاهی به همسایه رفته ساز قدیم افکند و گفت:

- از این بیعد هر کس که بابا گوریو را اذیت کند مثل این است که به من
حمله کرده است. اواز همه ماها بهتر است. سپس بطرف مادموازل تایفر بر گشت
و گفت: - مقصودم به خانها نیست.

این جمله وضع را برگرداند. اوژن آنرا بالحنی ادا کرد که حاضران
سکوت اختیار کردند. تنها ووترن بالحن تمسخر گفت:

- برای اینکه بابا گوریو را بحساب خودتان بگذارید و سرپرست او بشوید،
باید بتوانید خوب شمشیر بزنید و خوب باطبا آنچه تیر در کنید.

اوژن گفت: - همین کار را خواهم کرد.

- پس از امروز وارد پیکار شده اید؟

- شاید، ولی لازم نمیدانم برای کارهای خودم به کسی حساب پس بدهم،
چون خود منم در پی آن نیستم که بدانم دیگران شبها به چه کارهایی مشغولند.

ووترن نگاه کجی به راستینیاك افكند و گفت :

... بچه جان ، کسی که نخواهد گول عروسكها را بخورد ، باید کاملاً وارد خیمه شب بازی بشود ، و تنها به همین اکتفا نکند که از سوراخ پرده ها نگاه کند .

ولی چون دید که اوژن آماده دعا است ، اضافه کرد :

... هر چه حرف زدیم بی است . هر وقت خواستید میتوانیم دوتائی حسابمان را باهم روشن کنیم .

شام آندوهیار و سر شد . بابا گوریو ، که سخنان دانشجودلش را عمیقاً بدر آورده بود ، بخود فرو رفته بود و نمی فهمید که رفتار حاضران نسبت به او عوض شده است ، و يك جوان که قادر است دیگران را وادار به سكوت نماید از او دفاع میکند . مادام و وکر آهسته گفت :

... پس در این روز روزگار مسیو گوریو پدر يك كتنس است ؟

راستینیاك جواب داد :

... و همچنین پدر يك بارون .

بیانشون به راستینیاك گفت :

... بله ، هیچ کار دیگری از او بر نمی آید . من سرش را خوب واری کردم : تنها يك برآمدگی دارد ، برآمدگی ابوت . او مظهر جاوید ابوت خواهد بود .

اوژن جدی تر از آن بود که شوخی بیانشون وی را به خنده در آورد . او میخواست اندر زهای مادام دو بوستان را بکار بندد ، و از خود میپرسید کجا و چگونه پول بدست خواهد آورد . از این درتشویش بود که میدید دشتهای دنیا در عین حال خالی و پراز شکار در مقابل چشمش گسترده است . پس از آنکه شام به آخر رسید ، همه رفتند و او را در اطاق ناهار خوری تنها گذاشتند ، بجز گوریو که بالحنی پراز تأثر پرسید :

... پس شما دختر مرا دیدید ؟

اوژن ، که پیرمرد وی را از تفکر بازداشته بود ، دست او را گرفت و با تأثر دراو تگریست و گفت :

... شما آدم خوب و محترمی هستید . در باره دختر انتان بعد صحبت خواهیم کرد .

بی آنکه دیگر بخواد به سخنان بابا گوریو گوش دهد ، از جای برخاست و

به اطاق خود رفت و نامه زیر را برای مادرش نوشت :

«مادر عزیزم.

بین آیا پستان سومی نداری که در کام من روان کنی . من در وضعیتی هستم که میتوانم بزودی به ثروت و مقام برسم . احتیاج به هزار و دویست فرانک پول دارم ؛ و باید به هر قیمتی هست این پول به دست من بیاید . از این تقاضای من چیزی به پدرم نگو . شاید مخالفت کند . و آنوقت اگر این پول بدستم نرسد ، دچار چنان نومیدی خواهم شد که ناچار مغزم را پریشان خواهم کرد . دلایل این درخواست را ، همینکه باردیگر همدیگر را ببینیم ، به تو خواهم گفت ، زیرا اگر بخوام موقعیت خود را به تو بفهمانم ، باید چندین جلد کتاب بنویسم . مادر مهربان ، من نه قمار کرده ام و نه چیزی مقروضم . ولی اگر میخواهی حیاتی را که به من داده ای حفظ کنی ، باید این مبلغ را برایم تهیه کنی . بهر حال ، به من پیش و یکتس دو پوستان ، که مرا زیر حمایت خود گرفته است ، میروم . من باید به محافل اعیانی بروم ، و یکشاهی ندارم که يك جفت دستکش پاکیزه بخرم . من میتوانم نان خالی بخورم ، جز آب چیزی نیاشامم و در صورت لزوم روزه بگیرم ، ولی نمیتوانم از افزارهایی که در این شهر باید با آن کار کرد چشم ببوشم . مسئله ای که برای من مطرح است این است که یاراه خود را بازکنم ، یا آنکه در میان لجن باقی بمانم . من میدانم شما چه امیدواریهایی درباره من دارید ، و میخواهم زودتر آنها را صورت واقعیت بدهم . مادر مهربان ، چندتا از جواهرات قدیمی خودت را بفروش ، بزودی عوض آنها را به تو خواهم داد . من باندازه کافی به وضع خانواده مان آشنا هستم تا قدر چنین فداکارها را بدانم ، و باور کن من بیهوده این فداکاری را از تو نمیخواهم ، و گر نه بایست دیو بیعاطفه ای باشم . دانسته باش که خواهش من فریاد يك ضرورت ناگزیر است . همه آئنده ما به این کمک ، که با آن باید وارد مبارزه شوم ، بستگی دارد ، زیرا این زندگی پاریس يك مبارزه دائمی است . در صورتیکه برای کامل کردن وجه هیچ وسیله ای جز فروختن پارچه های تور زن عمونیست ، با او بگو که توره های قشنگتری برایش خواهم فرستاد ...»

برای هر يك از خواهران خود نیز نامه نوشت و از آنها خواست که پس اندازشان

را برای او بفرستند. برای اینکه آنها پولشان را بدهند و از این فداکاری، که البته با خوشوقتی انجام خواهند داد، حرفی در خانواده نزنند، طبع ظریفشان را با نواختن تارهای شرافت که در دلهای جوان همیشه کشیده و پرتنین است به این کار جلب نمود. پس از آنکه این نامه‌ها را پایان رسانید، هنوز بی‌اختیار در تشنج بود. دلش می‌طپید، تنش میلرزید. این جوان جاه‌طلب از نجات روح پاک خواهران خود که در تنهایی ملک‌پدري فرو رفته بودند خبر داشت. میدانست چقدر آنها نگران خواهند شد؛ و باز چقدر شادی خواهند کرد؛ و با چه لذتی در انتهای باغ از این برادر محبوب نهانی حرف خواهند زد. وجدانش بروشنی تمام آنها را نشان میداد که مجرمانه اندوخته مختصر خود را می‌شمارند، آنها را دید که با شوخ طبعی دختران جوان سعی میکنند این پول را بطور ناشناس برای او بفرستند، و برای آنکه عالی‌طبع و منیع باشند برای اولین بار دست به قریب می‌زنند. اوژن باخود گفت:

— دل خواهر از پاکی مثل الماس است. دل خواهر غرقاب محبت است! اوژن از نوشتن این نامه‌ها شرم داشت. چقدر دعاایشان سوزناک خواهد بود! چقدر پرواز دلباشان بطرف آسمان پاک خواهد بود! با چه لذتی آنها خود را فدا خواهند کرد! چقدر مادرش، اگر نتواند تمام پول را بفرستد، رنج خواهد برد! و او این احساسات زیبا، این فداکاریهای هراس‌انگیز را مانند نردبانی زیر پا خواهد گذاشت تا خود را به دلفین دونوسینگن برساند... چند قطره اشک، که آخرین دانه‌های عود و عیبر در محراب مقدس خانواده بود، از چشمانش فرو ریخت. با اضطرابی سرشار از نومیدی در اطاق قدم زد. بابا گوریو از لای در نیم باز او را دید و بدرون آمد و گفت:

— آقا، چه تان است؟

— آه! همسایه خوب من، همانطور که شما پدر هستید، منم پسر و برادر هستم. شما حق دارید که برای کننسی آناستازی نگران باشید. او در دست کسی مثل آقای ما کسیم دوترای افتاده است که زندگیش را بیاد خواهد... بابا گوریو بیرون رفت، و در آن حال چند کلمه‌ای زیر لب جوید که اوژن معنای آنرا نفهمید. فردای آن شب راستینیاک نامه‌های خود را به پست فرستاد. تا آخرین لحظه در تردید بود، ولی سر آخر آنها را در جعبه انداخت و باخود گفت: «من موفق خواهم شد!» این کلمه‌ای است که هر قمارباز و هر سردار بزرگی میگوید؛ کلمه‌ای است که اگر کمانی را نجات داده‌است عده بیشتری را از

پا درآورده است .

چندروز پس از آن اوژن به خانه مادام دورستو رفت ، ولی راهش ندادند . سه بار دیگر به آنجا رفت و هر سه بار ، با آنکه در ساعت‌هایی میرفت که کنت ماکسیم دوترای آنجا نبود ، در را بروی خود بسته دید . و یکنکس حق داشت . دانشجو دیگر از درس چشم پوشید و فقط برای حضور و غیاب به دانشکده سری میزد ؛ و وقتی که حضورش را ثبت می‌رساند در میرفت . او همان استدلالی را که بیشتر دانشجویان با خود می‌کنند کرده بود . درس خواندن را برای موقع امتحان گذاشته بود . تصمیم گرفته بود دروس سال دوم و سوم را رویهم انبار کند ، و بعد در آخرین لحظه حقوق را بطور جدی و یکباره یاد بگیرد . به این طریق او پانزده ماهی در پیش داشت تا در آقیانوس پاریس دریا نوردی کند ، و در آن یا به داد و ستد زنها بپردازد ، یا ثروت و مقام را سید کند . در این یک هفته دو بار مادام دو بوستان را دید . موقعی نزدش میرفت که کالسکه مارکی داژودا از خانه اش بیرون می‌آمد . این زن نامبردار ، این شاعرانه ترین چهره کوی سن ژرمن ، باز برای چند روزی فاتح شد و ازدواج دروشفید را با مارکی داژودا پیشتو به تأخیر انداخت . ولی این روزهای اخیر ، که ترس از دست دادن سعادت آنها را گرمتر و پر شورتر از همیشه نموده بود ، باعث شد که بلا سریع تر به او روی آورد . مارکی داژودا ، با توافق خانواده دروشفید ، این قهر و آشتی را موقعیت مناسبی میدید . آنها امیدوار بودند که مادام دو بوستان با فکر این ازدواج خو خواهد گرفت و سرانجام ملاقات‌های روزانه خود را فدای آینده‌ای که در زندگی هر مردی پیش بینی میشود خواهد کرد . در واقع با وجود همه عهد و پیمان مقدسی که هر روز تجدید میشد ، آقای داژودا کم‌دی بازی میکرد ، و ویکنکس هم دوست داشت فریب بخورد . بهترین دوستش دوشی دولا نژه میگفت : « بجای آنکه نجیبانه خود را از پنجره پرت کند ، فقط در پلکان سر خواهد خورد . » بالا یهمه ، این آخرین آتش‌ها يك چند قروzan ماندند . و در این مدت ویکنکس در پاریس ماند و توانست به درد خویشاوند جوانش ، که نسبت به او يك محبت خرافاتی نشان میداد ، بخورد . آری ، در لحظاتی که زنها رحم و دلداری حقیقی را در هیچ نگاهی نمی بینند ، و اگر مردی در چنین موقع سخنان شیرینی بگوید فقط بحساب امیدی است که در دل می‌پروراند ، اوژن خود را نسبت به ویکنکس سرشار از فداکاری و حماسیت نشان میداد .

داستيناك برای آنکه میدان نبرد خود را كاملاً بشناسد ، قبل از آنکه اقدام به حمله به خانه نوسینگن بنماید ، خواست از زندگی گذشته بابا گوریو با خبر باشد .

اواطلاعات محققى در این باره بدست آورد که میتوان آنرا چنین خلاصه کرد :

ژان ژوکن گوریو Jean Joachim Goriot قبل از انقلاب کارگر رشته سازی بود ، در کار خود استاد ، صرفه جو و به اندازه کافی باجریزه ، که توانست محل کسب استاد خود را ، که از قضا در اولین قیام سال ۱۷۸۹ کشته شد ، بخرد . او در کوچه ژوسین Jussienne ، نزدیک میدان گندم ، مستقر شد ، و اینقدر عقل به سرش بود که ریاست شورای محله خود را قبول کند ، تا بتواند کسب خود را زیر حمایت متنفذترین اشخاص آن دوره پرخطر ادامه دهد . این عقل وزیر کی سرمشاء ثروت او شد ؛ یعنی در قحطی راست یا دروغی ، که در نتیجه آن قیمت غلات در پاریس به میزان هنگفتی رسید ، پایه دارائی او گذاشته شد . مردم دم دکانهای نانوایی خود را میکشند ، و حال آنکه برخی اشخاص رشته فرنگی و دیگر خمیرها را بدون هیچ ازدحامی نزد عطاران میخریدند . در طی این سال همشهری گوریو سرمایه ای بدست آورد ، که بعدها به او امکان داد تجارت خود را با توفقی که يك توده عظیم پول به دارنده آن میدهد راه ببرد . آنچه پس از آن براو گذشت همان بود که بر همه کسانی که جز يك استعداد نسبی چیزی ندارند میگنند : یعنی ، همان استعداد متوسطش او را نجات داد . از آن گذشته ، چون ثروتش وقتی بر ملا شد که دیگر دارا بودن خطری در بر نداشت ، کسی براو حسد نورزید . بنظر میرسید که تجارت غلات همه هوش و ادراک او را به خود جذب کرده باشد . در مورد گندم ، آرد ، دانه های خرده برای مرغان ، در مورد شناختن جنس و مبداء صدور و طریقه نگهداری آنها ، در مورد پیش بینی قیمت ها و پیشگویی فراخی و کمبود محصول ، در مورد تهیه غلات به قیمت ارزان و خرید آنها در سیسیل و اوکرائین ، گوریو نظیر نداشت . هر کس که میدیدش چگونه کارهای خود را اداره میکند ، قوانین مربوط به صدور و ورود غلات را شرح میدهد ، و مفهوم آنها را مطالعه میکنند ، و روی نقایص آنها انگشت میگذارد ، او را لایق آن تصور میکرد که وزیر باشد . گوریو مردی بود صبور ، فعال ، پرکار و پیگیر ؛ در انجام کارها صبور بود ، نظر صائبی داشت ، زود می جنبید ، همه چیز را پیش بینی میکرد ، همه چیز را میدانست ، همه چیز را پنهان میداشت . وقت نقشه کشیدن دیپلمات ، وقت انجام کار سرباز بود . ولی همینکه از تخصص خود ، ازدکان ساده و تاریک خود ، که در ساعات بیکاری دم آن میایستاد و به چاره چوبه در تکیه میداد ، بیرون میآمد باز همان کارگر کندذهن و تتراشیده میشد ، همان مردی که هیچ استدلالی را نمی فهمید و نسبت به همه لذتهای معنوی بیگانه

بود، مردی که در تئاتر خوابش میبرد، و تنها نیرویش در بیشعوریش بود. اینگونه اشخاص همه به یکدیگر شبیه اند. شما در قلب همه شان يك عاطفه و احساس عالی می یابید. دو احساس قلب رشته ساز را بتمامی پر کرده و شیرۀ آنرا کشیده بود، همانطور که تجارت گندم نیز همه هوش و ادراک مغزش را به خود گرفته بود. او برای زنتی، که دختر يك دهقان ثروتمند ناحیه بری Brie بود، يك تحسین مذهبی، يك عشق بیكران احساس میکرد. گوریو مقتون طبیعت ظریف و نیرومند و حساس و قشنگ او شده بود، که با طبیعت خودش بکلی متفاوت بود. اگر در قلب مرد يك احساس غریزی باشد، همانا غروری است که حمایت همه ساعته از يك موجود ضعیف در او پرورش میدهد. شما عشق، یعنی حق شناسی گرم همه دل های صمیمی را نسبت به آنچه منشاء لذت آنهاست، به این احساس غرور پیافزائید، آنوقت بسیاری از غرایب اخلاقی مردم برای شما مفهوم خواهد گشت. گوریو پس از هفت سال سعادت بی لك زنتی را ازدست داد، و این برای او يك بدبختی واقعی بود. زیرا زنتی کم کم داشت بیرون از دایرۀ عواطف براو تسلط پیدا میکرد. شاید او میتوانست این طبیعت کزخ را بشکفاند، شاید او میتوانست بذرفهم مسائل جهان وزن دگی را در آن بیاشد. پس از مرگ زن، حس پدري تاسر حد دیوانگی در گوریو رشد کرد. او محبت خود را که از مرگ شکست خورده بود متوجه دخترانش کرد، و آنها نیز در ابتداء همه عواطف او را کاملاً راضی نگه میداشتند. با وجود پیشنهاد های در خفانی که تاجران و یازمین داران به او مینمودند و میخواستند دختر خود را به او بدهند، تصمیم گرفت که دیگر زن نگیرد. پدر زنتی، تنها مردی که گوریو به او علاقمند بود، مدعی بود که یقین میداند گوریو قسم خورده است که نسبت به زنتی، اگر چه مرده باشد، وفادار بماند. دکانداران انبار گندم، که از این دیوانگی باشکوه سر در نمی آوردند، او را مسخره کردند و لقب مستهجنی به او دادند. ولی اولین کسی که هنگام سر کشیدن جام شراب بافتخار ختم يك معامله جرأت کرد آن لقب را بر زبان آورد، چنان مشتى به شانه اش نواخته شد که يك طرف پرتاب گشت و سرش به سنگ کناو کوچۀ او بلن خورد. فدا کاری بی- تعقل و عشق نگران و ظریف گوریو نسبت به دخترانش چنان مشهود بود که یكروز یکی از رقیباتش، برای آنکه او را از میدان بیرون کند و خود معامله ای را انجام دهد، به او گفت که يك درشکه دلقین را زیر گرفته است. رشته ساز بارنگ پریده مثل گچ بید رنگ میدان را ترك کرد. و بر اثر واکنشی که این خبر در او بوجود آورد چندین روز ناخوش بود. اما اگر مشت کشنده اش را روی شانه این مرد

فروید نیامرد، در عوض در يك موقع بحرانی موجب ورشکستگی او شد و بکلی ازمیدان بیرونش کرد. طبیعی است که تربیت دخترانش بر خلاف عقل و منطق پیش رفت. او که بیش از شصت هزار فرانک درآمد داشت و بزحمت هزار و دویست فرانک برای خود صرف میکرد، سعادتش در این بود که همه هوسهای دخترانش را ارضاء کند. بهترین معلمان موظف شدند هنرهای را که از يك تربیت خوب انتظار میرود به آنها بیاموزند. برای دختران خود يك دوشیزه همدم گرفت، و خوشبختانه این زن ظریف و با ذوق بود. آنها سوار اسب میشدند، در شكه داشتند و مانند معشوقه‌های يك اعیان پیر پولدار زندگی میکردند. کافی بود پرخرج‌ترین چیزها را آرزو کنند تا پدرشان بیدرتنگ آنها فراهم کند، و در عوض این هدایا به يك نوازش دلخوش باشد. گوریو دختران خود را در شمار فرشتگان مینهاد و الزاماً آنها را بالاتر از خود میدانست. بیچاره! حتی آزادی را که از ایشان بر او وارد میشد دوست داشت. وقتی که دخترانش به سن ازدواج رسیدند، توانستند شوهران خود را بسلطه خود انتخاب کنند: زیرا هر کدام بعنوان جهیز نصف دارائی پدر را می‌بایست بگیرند. آناستازی، که کنت دورستو بعلت زیبایی دلباخته او شد، دارای تمایلات اشرافی بود و همین کمک کرد که خانه پدر را برای ورود به محافل عالی اجتماع ترك گوید. دلفین پول را دوست داشت، و بانوسینگن نام بانکداری، که اصلاً آلمانی بود و از امپراطور اتریش لقب بارون گرفته بود، ازدواج کرد. اما گوریو همچنان رشته‌ساز باقی ماند. دختران و دامادهایش بزودی از اینکه او به کسب خود ادامه میداد ناراضی شدند، - هر چند که دیگر تمام زندگی او همین کسب بود. پس از آنکه گوریو مدت پنج سال در مقابل اصرار آنها مقاومت ورزید، سرانجام راضی شد که محل کسب خود را بفروشد و با منافع این چند ساله اخیر دست از کار بکشد. و همین سرمایه بود که مادام و وکر، در ابتدای ورود گوریو به پانسیون وی، به هشت تا ده هزار فرانک درآمد سالانه تخمین زد. گوریو از اینکه میدید دامادهایش دختران او را مجبور کردند نه تنها او را نزد خود نگه ندارند بلکه حتی او را بطور رسمی در سالن خود نپذیرند، چنان دچار نومیدی شد که به این پانسیون پناه آورد.

این بود همه اطلاعاتی که شخصی بنام موره Muret، که محل کسب گوریو را خریده بود، درباره او داشت. به این ترتیب فرضیاتی که راستینیاك از دهان دوش دولانه شنیده بود تأیید گشت. و اینجا شرح این تراژدی گمنام ولی وحشتناك پاریسی خاتمه می‌یابد

در آخر نخستین هفته ماه دسامبر دو نامه به دست راستینیاك رسید، یکی از

مادر، و دیگری از خواهر بزرگه او. این خطهای آشنا در عین حال قلب او را از شادی به طیش درآوردند و از وحشت تنش را لرزاندند. بر این دو کافد نازک حکم مرگوزندگی آرزوهای او نوشته بود. اگر چه خاطره تنگدستی خانواده کمی در او ایجاد نگرانی و وحشت میکرد، اما او بارها محبت آنها را نسبت به خود آزموده بود تا اینک از مکیدن آخرین قطره خونشان پشیمان نباشد. نامه مادرش چنین بود:

«فرزند عزیزم

آنچه را که خواسته بودی برایت میفرستم. این پول را درست به مصرف برسان. چون دیگر، اگر هم برای نجات زندگی تو باشد، نمیتوانم چنین مبلغ بزرگی پیدا کنم مگر آنکه پدرت از آن باخبر شود؛ و این کار نظم زندگی ما را به هم خواهد زد، یعنی برای آنکه بتوانیم چنین مبلغی تهیه کنیم مجبور خواهیم شد زمینمان را گرو بگذاریم. من درباره خوب و بد نقشه‌هایی که از آن اطلاع ندارم نمیتوانم قضاوت کنم. ولی، آخرین چه نقشه‌ای است که جرات نمیکنی حتی به من بگویی؟ برای توضیح احتیاج به نوشتن چند جلد کتاب نیست، یک کلمه برای ما مادرها کافی است، و این یک کلمه مرا از اضطراب و شک و تردید بیرون می‌آورد. نمیتوانم از تو پنهان کنم که چه اثر دردناکی نامه‌ات روی من گذاشت. پسر عزیزم، چه احساسی تو را مجبور کرد که قلب مرا دچار چنین وحشتی بکنی؟ تو باید موقع نوشتن این نامه خیلی در رنج بوده باشی، چون من با خواندن آن سخت رنج بردم! آخر چه شغلی در پیش گرفته‌ای؟ آیا زندگی تو، سادت تو، باید بسته به این باشد که خود را آنچه نیستی بنمایی، با کسانی معاشرت کنی که بدون خرج‌هایی که بیرون از طاقت تو است، بدون تلف کردن وقتی که آتندر برای تحصیلات گرانهاست، توانی نزدشان بروی؟ اوژن عزیزم، آنچه را که قلب مادر درت میگوید باور کن. راههای پرپیچ و خم به هیچ چیز بزرگی نمیتواند منتهی شود. صبر و رضا باید خصلت جوانانی باشد که در موقعیتی قطعی قرار دارند. من تو را سرزنش نمیکنم، نمیخواهم هیچ تلخی همراه این هدیه ما باشد. حرفهای من حرف مادری است که اگر اعتماد دارد، دوراندیش نیز هست. تو باید بدانی که وظایف تو چیست. من هم میدانم که چقدر قلب تو پاک و نیت تو عالی است. به همین جهت بی تشویش میتوانم به تو بگویم: برو عزیزم، پیش برو! من اگر نگران و مضطربم،

برای این است که مادرم. ولی در هر قدم دعاهاى خیرما، امیدواریهای ما همراه تو است. بچه عزیزم احتیاط کن. باید مثل يك مرد عاقل باشی. سر نوشت پنج نفر که تو دوستان داری بردوش تو است.

آری، همه هست و نیست ما در وجود تو است؛ همانطور که سعادت تو سعادت ما است. ماهمه خدا را دعا میکنیم که تورا در اقدامات خودیاری کند. زن عمومیت ماریساک در این مورد خوبی را نسبت به تو به خدا اعلا رساند؛ تا جایی که آنچه را که تو درباره دستکش های خود میگوئی تأیید میکرد. ولی خودش با خنده میگوید که اولادش را بیشتر دوست دارد. اوژن من، زن عمومیت را خیلی دوست بدار، من کاری را که او بخاطر تو کرد برای نخواهم گفت، مگر پس از آنکه موفق شده باشی؛ و گرنه پول او انگشتان تورا میسوزاند. شما بچه ها نمیدانید که فدا کردن يك پادگاری چه معنائی دارد؛ ولی چه چیز هست که انسان فدای شما نکند؟ به من سپرده است به تو بگویم که پشانی تو را میبوسد و میخواهد با این بوسه نیروی خوشبخت بودن را به تو تزریق کند. این زن خوب و والاسرشت، اگر انگشتانش به درد مفاصل مبتلا نبود، برای نامہ مینوشت. پدرت سالم است. محصول ۱۸۱۹ از آنچه هم که ما امید داشتیم بهتر است. خدا حافظ بچه عزیزم، از خواهرانت چیزی نمیگویم. چون لور برای نامہ مینوید. من لذت صحبت درباره حوادث کوچک خانواد را به او واگذار میکنم. خدا کند که موفق بشوی؛ آه، بله، اوژن من، موفق باش. دردی را که به من چشاندی سوزان تر از آن بود که بتوانم یکبار دیگر آنرا تحمل کنم. من میدانم فقیر بودن یعنی چه، چون بسیار دلم میخواست ثروتی میداشتم که به فرزندانم بدهم. خوب، خدا نگهدار. ما را بیخبر نگذار، و اینك بوسه ای را که مادرت میفرستد قبول کن.

وقتی که اوژن خواندن نامہ را به پایان رسانید، اشک از چشمانش میریخت، بابا گوریو را در نظر میآورد که ظرف طلاکار خود را درهم می پیچاند، و میرفت که آنرا بفروشد تا سنده ذمه دخترش را بپردازد. باخود گفت:

— مادرت هم جواهراتش را فروخت. زن عمومیت هم لابد وقتی که بعضی از پادگارهای زندگی خود را میفروخت گریه کرد. به چه حقی تو آنستازی را محکوم میکنی؟ تو برای آینده ات از روی خودخواهی همان کاری را کردی که او بخاطر معشوقش انجام داد. از میان تو او کدامیک بهتر است؟

دانشجو حس کرد که گرمای تحمل ناپذیری قلبش را میسوزاند. میخواست از ورود به محافل اشرافی چشم پيوشد. میخواست این پول را نگذارد. اینك

او در خود آن پشیمانی گرانمایه وزیرا را حس میکرد، که مردم وقتی که دربارهٔ هموعان خود قضاوت میکنند بندرت قیمتی برای آن قابل میشوند، اما فرشتگان آسمان بخاطر آن جنایتکاری را که قضات زمین محکوم کرده اند می بخشند . راستیناگ نامهٔ خواهرش را باز کرد ، و جملات معصومانه و دلپذیر آن به دلش آرام بخشید :

• برادر عزیز

نامهات بموقع رسید. آگات Agathe ومن میخواستیم پول خود را به هزار طریق مختلف خرج کنیم ، و دست آخر هم نمیدانستیم چه بخریم . تو مثل پیش خدمت پادشاه اسپانیا که ساعت های اربابش را به زمین انداخت ، آمدی و ما را باهم توافق دادی . واقعاً ، ما همیشه در جدال بودیم که کدام يك از آرزوی های خود را مقدم بشماریم . اما اوژن نازنین من ، حدس نزده بودیم يك راه هست که همهٔ آرزوهای ما را شامل خواهد شد . آگات از خوشحالی از جاجست . ما تمام آن روز مثل دیوانه ها بودیم ، بطوریکه مادرمان باقیافهٔ جدیش به ما گفت « آخر ، خانم ها ، چه خبرتان هست ؟ » ولی گمان میکنم ، اگر کمی غرولند میشنیدیم باز بیشتر راضی میشدیم . زن از رنج کشیدن بخاطر کسی که دوستش دارد لذت میبرد ! تنها من در میان شادی خود فکور و اندوهگین بودم . بی شك من زن بدی خواهم شد ، چون خیلی ولخرج هستم . من دو کمر بند و يك منگنه برای سوراخ کردن جا-دکمهٔ کمرست برای خود خریده بودم ، - چیزهای بی معنی ، بطوریکه پول من از پول این آگات گنده که مثل يك زانجه صرفه جواست و سکه هایش را انبار میکند کمتر بود . او دوست فرانك داشت ! ولی من ، برادر بیچاره ام ، فقط صد و پنجاه فرانك دارم . راستی که سخت تنبیه شده ام . دلم میخواهد کمر بندم را در جابه بیندازم ، چون برایم همیشه ناگوار خواهد بود که آنرا به کمرم ببینم . مثل اینکه پولش را از تو دزدیده ام . آگات دختر خوبی بود . به من گفت : « بیا دوتائی سید و پنجاه فرانك بفرستیم ؟ » ولی من نتوانستم خودداری کنم که این چیزها را همانطور که هست برایت بنویسم . میدانی برای اطاعت امر تو چه کردیم ؟ پول پرافتخار خود را برداشتیم و دوتائی به گردش رفتیم . و قتیکه به جادهٔ بزرگ رسیدیم ، تا روفك Ruffec تاخت زدیم ، و خیلی بسادگی آن مبلغ را به آقای گرمبر Grimbert که دفتر مسافربری رویال را اداره میکند سپردیم . وقت برگشتن

مثل چلچله سبك بودیم . آگات به من گفت : دآیا خوشبختی ما را سبك كرد است! ما هزار چیز باهم گفتیم كه آنها را برای شما ، آقای پارسی ، تکرار نخواهم كرد ، چونكه صحبت ما همه دوباره شما بود . اوه ! دردو كلمه حرفمان این بود : برادر عزیز ، ما تو را خیلی دوست داریم ! اما راجع به رازداری ، همانطور كه زن عموی ما میگوید ، از دختر كوچولوهای مثل ما هر كاری برمیآید ، حتی اینکه خاموش بمانیم . مادرم بازن عمومحرمانه به آنكولم رفتند و این مسافرت را پس از مذاكرات مفصل ، كه ما همچنین آقای بارون را در آن راه نبود ، انجام دادند ، و هر دو درباره علت آن سكوت اختیار كردند . دركشور راستینیاك مسائل مهمی افكار را به خود مشغول داشته است . پیراهن حریر گلداز و ژور زده ای كه شاهدخت ها برای علیاحضرت ملكه میدوزند بصورت بسیار محرمانه ای رو به اتمام میرود ، و فقط به اندازه دو عرض پارچه كار آن باقیمانده است . دیگر اینکه تصمیم گرفته شد كه باغ را از طرف ورتوی Vertueil بادبوار محصور نکنند ، بلكه پرچین بگذارند . باین ترتیب رعایا میوه و درختان کنار دیوار را از دست خواهند داد ، ولی برای ییگانگان منظره زیبایی درست خواهد شد . اگر ولیعهد احتیاج به دستمال داشته باشد به اطلاع میرساند كه ملكه سابق دومارسياك ، هنگامی كه در گنج ها وسندو قهای خود كاوش میکرد ، يك قطعه كتان عالی هلندی كه از وجود آن خبر نداشت پیدا كرد . شاهدخت ها آگات ولور نخو سوزن و دستهای پیوسته قرمز خود را در اختیار میگذارند . شاهزاده های جوان دون هانری و دون گابریل هنوز این عادت زشت خود را ترك نكرده اند كه مر بای انگور را با حرص تمام بخورند ، خواهران شان را اذیت كنند ، چیزی یاد نگیرند ، به لانه پرندگان دستبرد زنند ، شلوغ كنند و علیرغم قوانین كشور شاخه های بید را بشكنند و با آن عصا درست كنند . نماینده پاپ ، كه عوام او را كیش خطاب میکنند ، گفته است كه اگر آنها بجای آموختن قوانین مقدس گرامر ، باز با فلاخن سنگ بیندازند آنها را از كیش مسیحی اخراج خواهد كرد . خدا حافظ ، برادر عزیزم . هرگز نامه ای اینهمه دعا برای خوشبختی تو و اینهمه محبت كامروا بهمراه نیاورده است . البته وقتی كه نزد ما برگشتی چیزهای بسیاری خواهی داشت كه برای ماحكايت كنی . باید همه چیز را برای من بگوئی ، چون من خواهر بزرگتر هستم ! زن عموی ما سر بسته به ما فهماند كه تو در محافل اشرافی موفقیت هایی داشته ای . شاعر میگوید :

نام زنی را میبرند و از باقی دم نمیزنند...

و این البته ، فقط در حضور ماست . راستی ، اوژن ، اگر بخواهی ممکن است از دستمال صرف نظر کنیم و برای تو پیراهن بدوزیم . زود در این باره برایم بنویس . اگر پیراهن خوشدوخت لازم داری ، ما مجبوریم بیدرنگه دست بکار شویم . و اگر درپاریس دوختی باشد که ما ندانیم ، مدلتی را برای ما بفرست ، بخصوص سرآستین . خداحافظ ، خداحافظ ! من تو را روی پیشانی طرف چپ ، نزدیک شقیقه‌ات که مخصوص من است میبوسم ... صفحه دیگر نامه را به آگات واگذار می‌کنم ، او قول داده است آنچه را که من برایت نوشته‌ام بخواند . ولی ، برای اطمینان بیشتر ، در اثنائیکه برایت چیز مینویسد من پهلویش میمانم . خواهرت که تو را دوست دارد .

لور دوراستینیاك .

اوژن باخود گفت :

— بله، بله ، بهر قیمتی که هست باید ثروتمند شد ، این همه فداکاری‌ها باهیچ گنجی نمیتوان قیمت گذاشت . می‌خواهم همه خوشبختی‌ها را یکباره برایشان ارمغان ببرم ، (کمی مکث کرد .) هزاروپانصدوپنجاه فرانك ! باید هر سکه‌اش مثل تیر به هدف بخورد ! برای خوشبختی دیگری يك دختر جوان مثل يك دزد دست پخیله میزند ! در مورد خودش معصوم و در مورد من باریك بین است ، او شبیه فرشته آسمان است که گناهان اهل زمین را بی آنکه بفهمد میبخشد . دیگر دنیا به او تعلق داشت . خیاط خود را احضار کرد ، با او بمذاکره پرداخت و نظر مساعد او را جلب کرد . راستینیاك بایدن مسیودو ترای فهمیده بود که خیاط درزندگی جوانان چقدر نفوذ دارد . افسوس ! حد وسطی بین این دو نیست : خیاط یا دشمن انسان است ، یا دوستی است که دستمزده خوب به انسان اهدا میکند . خیاط اوژن مردی بود که نقش پدرانۀ شغل خود را دریافته بود ، و خود را پلی بین حال و آینده جوانان میدانست . به همین جهت راستینیاك از روی حق-شناسی با یکی از آن جمله‌هایی که بعدها توانست به‌استادی سکه بزند ، باعث شهرت او گشت . می‌گفت :

— من میدانم که او دوتا شلوار دوخت که هر کدام از آن ازدواج صاحبش را با دختری که بیست هزار فرانك درآمد داشت جوش داد .

هزاروپانصدو فرانك پول ، و لباس آنطوری که دل آرزو کند ! در این لحظه جوان شهرستانی دیگر ازهیچ بابت نگرانی نداشت . با آن قیافه و صف‌ناپذیری که داشتن میلی پول به يك جوان میدهد ، برای نه‌هزار پائین آمد . همین که

پول به جیب يك دانشجو وارد میشود ، يكباره قد راست میکند ، بهتر از پیش قدم برمیدارد ، نقطه اتكائی برای خود حس میکند ، نگاهش گستاخ و مستقیم میشود ، حرکاتش تند و چابك میگردد . دیروز خجول و فروتن بود و ممکن بود به سرش بزنند ، روز بعد میتواند يك سیلی به گوش نخست وزیر حواله کند . پدیده های باور نکردنی در او ظاهر میشود : دلش همه چیز میخواهد ، همه کاری میتواند ، بیجهت به هر چیز میل میکند ، شاد است ، بخشنده است ، زود جوش است . بالاخره ، پرنده ای که پیش از این بال نداشت دوباره پرواز میکند . دانشجوی بی پول مثل سگی که از میان هزاران خطر تکه استخوانی بدزد ، يك لذت ناچیز را میقاپد ، آنرا درهم میشکند ، مغز آنرا میخورد و باز میدود . اما جوانی که چند سکه زود گذر طلا در کيسه اش چرخ میخورد ، لذات خود را از سر فرصت میچشد ، جزئیات آنرا با خاطر میسپارد ، وقت را بخوشی میگذراند ، در آسمان پرواز میکند ، و دیگر حتی معنی کلمه تنگدستی را نمیداند . پاریس بشما می مال اوست . در این سن و سال همه چیز رخشنده است و برق میزند و زبانه میکشد ؛ سالهای نیروی شادمانه که هیچکس ، نه مرد و نه زن ، از آن بهره نمیگیرد ؛ سالهای قرض و ترس های شدید ، که همه لذتها ده برابر بزرگ مینماید ؛ کسیکه مدتی را در ساحل چپ رودخانه سن ، بین کوچه سن ژاک و کوچه سن پیر Saints-Pères ، نگذرانده باشد ، چیزی از زندگی انسانی نمیداند !

راستینیاك گلایه های پخته دانه ای نیم شاهی مادام ووکر را می بلعید و با خود میگفت :

— آه ، اگر زنهای پاریس میدانستند ، میآمدند تا اینجا عشق بازی کنند ؛ در این میان فراش ینگاه مسافربری رویال ، پس از آنکه زنگ در مشبك کوچه را بصدا درآورد ، وارد اتاق نهاد خوری شد و آقای اوژن دوراستینیاك را خواست . او دو کيسه پول و يك دفتر برای امضاء بطرف جوان دراز کرد . نگاه عمیقی که در آن لحظه و وترن به اوژن افکند ، گوئی ضربه شلاقی بود که بر او وارد شد . این مرد به او گفت :

— حالا برای تمرین شمشیر بازی و تیراندازی پول دارید .

مادام ووکر کيسه ها را نگاه کرد و گفت :

— کشتی های نقره دیگر به بندر رسیدند .

مادماوژل میثونو از ترس آنکه مبادا متوجه میل او به داشتن اینهمه پول بشوند ، به آن طرف نگاه نمیکرد .

مادام کوتور گفت : - شما مادر مهربانی دارید .
 پواده تکرار کرد : - آقا مادر مهربانی دارد .
 ووترن گفت :

- بله ، مامان داروندارش را فرستاد . حالا دیگر میتوانید همه جور بازی
 دریابورید ، به محافل اشرافی بروید ، دخترهای جهیزدار شکار کنید ، با کنتس -
 هائی که گل هلو به سرشان میزنند برقصید . ولی ، جوان ، ازمن بشنوید ، تیراندازی
 تمرین کنید .

ووترن ادای کسی را که به دشمن نشانه می رود در آورد . راستینیاك خواست
 به فراش انعام بدهد ، اما هر چه گشت در جیب خود پولی پیدا نکرد . ووترن دست
 به جیب برد ، و يك فرانك پیش فراش انداخت و به دانشجو گفت :
 - اعتبارتان خیلی است .

راستینیاك ناچار شد از او تشکر کند . هر چند از آن روز که از خانه مادام
 دو بوستان برگشته و آن حرفهای تلخ بین آنها ردوبدل شده بود ، دیگر حوصله
 آن مرد را نداشت . در این هشت روز اوژن و ووترن در حضور یکدیگر خاموش
 میماندند و مراقب هم بودند . اما جوان دانشجو خود هم علت این امر را نمی -
 دانست . بی شك افکار به نسبت مستقیم نیروئی که با آن از ضمیر انسان برمیآیند
 پرتاب میشوند و به جائی که مغز آنها را میفرستد اصابت میکنند . ولی تأثیر آنها
 مختلف است . همانطوریکه بعضی طبیعتها پذیرای افکار و احساسات هستند و
 آنها را در خود جای میدهند ، طبیعتهای پرتوان ، مجموعه هائی با جدارهای
 مغرفی ، نیز وجود دارد که اراده دیگران روی آن پخش میشود و فرو میافتد ،
 مثل گلوله ای که به يك دیوار محکم بخورد . ازین هر دو گذشته ، باز طبیعتهای
 نرم و وارفته مثل پنبه هست که افکار دیگران مانند خمپاره ای که در خاک نرم
 پای قلعه از حرکت میافتد ، نیروی زنده خود را در آنها از دست میدهند . راستینیاك
 سری داشت که مثل يك مخزن باروت به کمترین ضربتی منفجر می شد . او بیش
 از آن جوان و سرشار از نیروی زندگی بود که در تیررس افکار و در معرض سرایت
 احساسات نباشد . از یکماه به اینطرف صفات نیک و بد به يك اندازه در اوژن
 رشد کرده بود . معایش زائیده آشنائی با محافل اشرافی و برآورده شدن امیال
 روزافزونی بود . اما از جمله صفات نیک او یکی از آن اراده های مردان جنوب
 بود ، که شخص را وادار می کند به پیشواز دشواریها برود و آنها را از میدان
 بردارد ، و بهر حال به او اجازه نمیدهد که در تردید و بی تصمیمی بماند . این صفت

را مردان شمال عیب میدانند و میگویند اگر مورا ، سردار فرانسوی و پادشاه ناپل بسبب آن به چنان مقامی رسید، در عوض مرگ او نیز به همین علت بود . بنابراین باید نتیجه گرفت که اگر يك نفر از اهالی جنوب بتواند حيله گری و دورویی مردم شمال و تهو رو بیباکی جنوب را جمع کند از همه حیث کامل است . باری ، راستینیاك نمیتوانست مدت مدیدی زیر آتش توپخانه ووترن بماند ، بی آنکه بیقین بدانند این مرد عجیب به عواطف گوناگون او پی میبرد و درون قلب او را می بیند . و حال آنکه خودش چنان در بسته و نفوذناپذیر بود که گوئی ابوالهولی است که میداند و می بیند و چیزی نمیگوید .

اوژن که دیگر جیب خود را پر میدید ، سرکشی آغاز کرد . به ووترن ، که پس از آخرین جرعه قهوه خود بر میخواست تا برود ، گفت :
- لطفاً کمی صبر کنید .

مرد چهل ساله کلاه لبه پهن خود را به سر نهاد و عصای آهنی را که غالباً مثل کسی که از حمله چهار دزد هم باکی ندارد آرامی جر خاند ، به دست گرفت و جواب داد :

- چرا ؟

- میخوام پولتان را بدهم .

راستینیاك بسرعت يك کیسه را باز کرد ، صدو پنجاه فرانك شمرد و به مادام ووکر داد و گفت :

- آدم خوش حساب شريك مال مردم است . دیگر تا آخر دسامبر حسابان تصفیه شده است . این پنج فرانك را به من خرد بدهید .

پواده نگاهی به ووترن افکند و تکرار کرد :

- شريك مال مردم آدم خوش حساب است .

راستینیاك سکه ای را به ابوالهول کلاه گیس برداد و گفت :

- این هم يك فرانك شما .

ووترن با نگاهی که میخواست در اعماق روح اوژن فرو رود ، یکی از آن نگاههای تمسخر آمیز خود را ، که صد بار نزدیک بود دانه جوی جوان را بر آشفته کند ، به او تحویل داد و گفت :

- گویا میترسید چیزی به من بدهکار باشید .

اوژن ، که کیسه های پول خود را به دست گرفته و بلند شده بود تا به اطاق خود برود ، جواب داد :

— راستش . . . بله .

ووترن داشت اذدری که به سالن باز میشد میگذاشت، ودانشجو، میخواست اذدری که به طرف پلکان راه داشت برود . ولی ووترن در سالن را بشدت بست و به طرف دانشجو، که بخونسردی نگاهش میکرد، آمد و گفت :

— آقای مارکی دوراستینیاك، هیچ میدانید که آنچه بمن گفتید مؤدبانه

نیود ؟

راستینیاك در اطاق نهارخوری را بست و ووترن را با خود به نزدیک پلکان، در فضای مربع شکلی که نهارخوری را از مطبخ جدا میکرد ، برد . از آنجا يك در چوبی ، که بالای آن يک قاب شیشه‌ای با میله‌های آهنی وجود داشت، به باغچه باز میشد . دانشجو در حضور سیلوی ، که از مطبخ بیرون آمده بود، گفت :

— آقای ووترن ، به شما گفته‌ام که من مارکی نیستم .

مادموازل می‌شونو با می‌اعتنائی گفت :

— حالا دعوا میکنند .

پواره تکرار کرد : — دعوا میکنند .

مادموازل و کر سکه‌های خود را ، که مانند ستونی رویهم گذاشته بود، نوازش

داد و گفت .

— نه‌خیر ، دعوا چیست ؟

مادموازل و ویکتورین از جا بلندشد و در باغ نگرست و فریاد زد :

— آه ، می‌روند طرف درختهای زیرفون . آخر ، این جوان بیچاره حق

داشت .

مادماد کوتور گفت :

— دختر كغزیم ، برویم بالا . این کارها به ما مربوط نیست .

مادموازل کوتور و ویکتورین برخاستند . نزدیک در به سیلوی گنده

برخوردند که راه را برایشان بست و گفت :

— نمیدانید چه شده ؟ مسیو ووترن به مسیواوژن گفت : « برویم حرفهایمان

را بزنیم . » بعد بازوی او را گرفت ، والان دوتائی دارند تو باغچه کنگر فرنگی

های مارا لگد میکنند .

در این میان ووترن ظاهر شد و لبخند زنان گفت :

— مامان و وکر ، هیچ ترسید . میخواهم زیر درختهای زیرفون طپانجه‌هایم

را امتحان بکنم .

ویکتورین دودست خود را بهم زد و گفت :

— اه ! آقا ، چرا میخواهید مسیواژن را بکشید ؟

ووترن دودستم به عقب رفت و ویکتورین را نگرست ، و با لحن مسخره —

آمیژی که دختر بیچاره را از شرم سرخ کرد و گفت :

— این هم داستانی است . جوانک خوب پسری هست ، نه ؟ فکری به سرم

زده ، میخواهم باعث خوشبختی هردوتان بشوم ، خانم قشنگ .

مادام کوتور بازوی دختر را گرفت و او را با خود برد ، و در گوش

می گفت :

— واه ! ویکتورین . امروز کارهاتان هیچ معنی ندارد .

مادام ووکر گفت :

— من نمیخواهم در خانه من تیر خالی کنید . همسایه ها را به وحشت

میاندازید و پلیس را به اینجا میآورید . چه کاری است ؟

ووترن جواب داد :

— خوب ، مامان ووکر ، آرام بگیرید . خیلی خوب ، میرویم میدان

تیراندازی .

خود را به راستینیاک رساند و دوستانه بازوی او را گرفت و گفت :

— اگر به شما ثابت کنم که من از سی و پنج قدمی پنج دفعه پشت سرهم تیرم

را وسط آس پیک مینشانم ، آیا باز از تصمیم خودتان برنمیگردید ؟ شما بنظرم

کمی لجباز هستید و خودتان را به کشتن میدیدید .

اوژن گفت : — دارید پس میزنید ؟

— سرغیظم نیارید .

ووترن صندوقهای سبز رنگی را که زیر درختان زیرفون بود نشان داد

و گفت :

— امروز هوا سرد نیست . بیائید . اینجا هیچکس حرف ما را نخواهد

شنید . میخواستم با شما صحبت کنم . شما جوانک خوبی هستید و من بدتان را

نمیخواهم . جان ترومپ . . . (عجب چیزی است !) جان ووترن ، من شما را

دوست دارم . چرا دوستتان دارم ، باشد برای بعد . ضمناً بگویم ، شما را طوری

خوب میشناسم که انگار پسر خود من هستید ، این را هم به شما ثابت میکنم .

میزگرد را نشان داد و گفت : — کیسه ها را اینجا بگذارید .

راستینیاك پولش را روی میز گذاشت . تنبیر ناگهانی رفتار این مرد ، که بعد از آنکه دم از کشتن او زده بود اینك خود را دوست و حامی او معرفی میکرد ، کنجکاوی او را بعد اعلی تحریک کرده بود . ووترن به سخنان خود ادامه داد :

— خیلی دلتان میخواهد بدانید من که هستم ، چه کرده ام ، حالا چه میکنم . بچه جان خیلی کنجکاو هستید . خوب ، آرام باشید . شما خیلی چیزهای دیگر از من خواهید شنید ! من در زندگی گرفتاریهایی داشتم . اول گوش کنید چه میگویم ، بدش جواب خواهید داد . زندگی قبلی من در این دوسه کلمه خلاصه میشود : که هستم ؟ ووترن . چه میکنم ، هر کاری که دلم بخواهد . بگذریم . میخواهید اخلاق مرا بدانید ؟ من با کسانی که به من خوبی کنند و دلشان بامن همراه باشد ، خوبم . اینها هر کاری بامن بکنند میتوانند . میتوانند لگد به استخوان پایم بزنند ، بی آنکه بگویم : ده ، ملتفت خودت باش ! ولی ، پناه بر خدا . با کسانی که در در سرم میدهند یا از قیافه شان خوشم نمیآید ، مثل شیطان بیرحم هستم . خویشت خبرتان کنم که برای من آدم کشتن مثل تف کردن بی اهمیت است . (ووترن مانند فواره ای آب دهانش را بیرون جهاند .) چیزی که هست ، وقتی ببینم این کار مطلقاً لازم است ، سعی میکنم آنرا پاك و پاکیزه انجام دهم . لابد میگوئید من هنرمند هستم . در واقع ، همین مرا که اینجا می بینید ، من خاطرات بنو توچلینی Benvenuto Cellini را ، آنهم به زبان ایتالیائی ، خوانده ام ! من از این مرد که آدم بسیار بیباك و خوشگذرانی بود یاد گرفتم از خدا که به هیچ و پوچ ما را میکشد تقلید کنم ، و نیز چیزهای زیبا را هر جا که بیام دوست بدارم . از آن گذشته ، آیا این بازی قشنگی نیست که انسان تنها در مقابل همه مردم بایستد و بخت هم با او مساعد باشد ؟ من درباره ماهیت کنونی بی نظمی اجتماعی تان خیلی فکر کرده ام . بچه جان ، دوئل يك بازی کودکانه ، يك حماقت است . وقتی که از دو نفر زنده یکی باید بمیرد ، انسان باید احمق باشد که تصمیم در این باره را به قضا واگذار کند . دوئل ، یعنی شیر یا خنجر ! همین . من روی يك آس پيك پنج گوله را به نشانه میز نم ، بطوریکه هر گوله در دست روی گلوله قبلی می نشیند ، آنهم از سی و پنج قدمی ! وقتیکه کسی چنین هنری دارد باید مطمئن باشد که طرفش را از پا در میآورد . ولی من از بیست قدمی روی یک نفر تیراندازی کردم و تیرم خطا شد . آن یارو در تمام زندگیش يك طبانچه بدست نکرفته بود . نگاه کنید ! ووترن ، این مرد فوق العاده ، دکمه جلینقه اش را باز کرد و سینه خود را ، که مثل پشت خرس پشمالو بود و رنگ سرخ موی آن در

بیننده نفرت آمیخته به وحشتی ایجاد میکرد ، نشان داد ، و در حالیکه انگشت راستینیاک را روی سوراخی که در پستانش بود میگذاشت ، گفت : پسرۀ نیموجبی پشمهای مرا سوزاند . آنوقت ها من بچه بودم ، سن و سال شما را داشتم ، بیست و یکسال . هنوز به بعضی از چیزها اعتقاد داشتم ، مثلاً به عشق زن ، - چیز جفنگی که شما میخواستید بروید و در آن سردرگم بشوید . مامیرفتم با هم دوئل کنیم ، همینطور نیست ؟ ممکن بود شما مرا بکشید . فرض کنید من روی زمین افتاده ام ، شما چه وضعی داشتید؟ میبایست فرار بکنید ، به سوی بروید ، پول باباجان را ، که پولی هم ندارد ، خرج کنید . حالا من وضع شمارا برایتان روشن میکنم ، ولی من این کار را با نظر صائب مردی میکنم که کارهای این دنیای دون را خوب دقت کرده و دیده است که تنها دوراه در پیش است : یا اطاعت سفیهانه ، یا طغیان . ضمناً برایتان روشن باشد که خود من به هیچ چیز سرفرونیآورم . خوب ، با این روش که در پیش گرفته اید ، میدانید چه چیزی لازم دارید ؟ یک میلیون پول ، آنهم هر چه زودتر . و گرنه با آن مغز کوچکی که داریم ممکن است گیر بیافتم و برای استراحت به زندان برویم . اما من این یک میلیون را به شما میدهم . کمی مکث کرد و به اوژن چشم دوخت .

- ها ! ها ! دارید روی بهتری به بابا ووترن نشان میدهید . شما با شنیدن این کلمات ، مثل دختری هستید که به او گفته اند : « خدا حفظ ، تا امشب ! » و می رود و خودش را بزرگ میکند ، و لبهایش را مثل گربه ای که شیر میخورد میلیلید . بسیار خوب ، چه بهتر ! دوتائی میرویم خوش باشیم ! خوب ، جوان ، اینهم وضع شما . اما ، آنجا سر ملک مان ، باباجان هست ، ماما هست ، زن عموی بزرگ ، و دو خواهر (هیجده ساله و هفده ساله) ، دو برادر کوچک (پانزده ساله و ده ساله) هستند . اینهم سرشماری افراد خانواده . زن عمو خواهرتان را بزرگ میکند . کمیش میآید و به دو برادران لاتین درس میدهد . خانواده بیشتر بلوط آب پز میخورد تا نان سفید . باباجان مواظب شلوارهاش هست که زود از کار نیفتد . ماما بزرگم یک رخت زمستانی و یک رخت تابستانی در سال میخرد . خواهرها مان هم بالاخره یک جوری میگذرانند . من همه اینها را میدانم ، چون در جنوب فرانسه بوده ام . در شهرستان شما اوضاع از همین قرار است . یعنی در صورتیکه زمین سالی سه هزار فرانک بیشتر درآمد نداشته باشد و بخواهند هزار و دو صد فرانک آنرا برای شما بفرستند . ما یک کلفت و یک نوکر داریم ، چونکه باید ظاهر را حفظ کنیم ، آخر باباجان بارون هست . اما ، خودمان ، ما

جاه طلب هستیم . بوستان ها با ما خویش هستند ، ولی ما خودمان پیاده راه میرویم . ما دنبال ثروت میگردیم ، ولی یکشاهی نداریم . ما غذای گندیده ماهان و وکر را میخوریم ، ولی شامهای عالی کوی سن ژرمن را دوست داریم . ما روی تشک کهنه میخوابیم ، ولی میخواهیم یک کاخ داشته باشیم ؛ من این خواست های شما را سرزنش نمیکنم . بچه عزیزم ، هر کسی نمیتواند جاه طلب باشد . از آنها پیرسید دنبال چگونه مردی میگردند : دنبال جاه طلبها . جاه طلب زور کمزش زیاد است ، خوشن آهمن بیشتری دارد و قلبش گرم تر از مال دیگران است . زن هم در آن ساعاتی که قوی است ، بقدری خوشبخت ، بقدری زیبا است که مردی را که زورش از همه بیشتر باشد ترجیح میدهد ، حتی اگر این زور بنا باشد او را خرد کند . من صورت ریز آرزوهای شما را میخوانم برای آنکه سؤالی از شما بکنم . سؤال این است . ما مثل گرگ گرسنه هستیم ، دندانها مان تیز است . بنابراین برای این که دیگران همیشه با ریاضت چه باید بکنیم ؟ اول باید این مجموعه قوانین را تو کله مان فرو بکنیم . کار دلچسبی نیست . از آن گذشته چیزی به آدم یاد نمیدهد . ولی چاره چیست ؟ ما وکیل دعاوی و سر آخر رئیس یک دادگاه جنائی میشویم ، و بدبخت هایی را که از خود ما بهتر هستند به حبس میفرستیم و روی شانه شان داغ ا . ش .^۱ میگذاریم تا به ثروتمندان ثابت کنیم که میتوانند آمده بخوابند . این هم کار با مزه ای نیست . از آن گذشته ، زیاد طول میکشد . اولاً دو سال باید در پاریس انتظار بکشیم و چیزهای خوبی را که آنقدر دلمان میخواهد ببینیم و دست نز نیم . آخر ، این خسته کننده است که آدم همیشه دلش بخواهد و هرگز آرزویش برآورده نشود . اگر شما آدم بیرنگی بودید و طبیعت شل و وارفته ای داشتید چندان ضرر نداشت . ولی ما خونی داریم که مثل خون شیر در تبوتاب است ، و اشتها ی ما آنقدر هست که روزی بیست کارناشایست از ما سر بزند . پس در مقابل این شکنجه ، که خدا هم در جهنم از این وحشتناکتر چیزی ندارد ، تاب نخواهید آورد . فرض کنیم شما آدم عاقلی باشید ، به شیر خوردن اکتفا کنید و اشعاری در مذمت دنیا بسازید ؛ باید ، با آن جوانمردی و بخشندگی که در شما هست ، پس از دردسرها و محرومیت های زیاد که سگ را هم هار می کند ، به یک شهر دور افتاده که دولت معین میکند بروید و هزار فرانکی را که پیش شما میاندازد ، مثل سوپی که جلوی سگ دم قصای میگذارند ، بگیرید و زیر دست یک ناکس دادیار باشید . ها ، دنبال دزدها پارس کن ، برای پولدارها

یقه چاک بده و اشخاص پردل و باجرات را زیر گیوتین بفرست . خیلی ممنونم ! اگر کسی نباشد که از شما حمایت کند ، در همان دادگاه شهرستان خواهید پوسید . در حدود سی سالگی قاضی خواهید شد و سالی هزار و دویست فرانک خواهید داشت . مگر آنکه لابد قضاوت را دور بیندازید و در بروید . وقتیکه به چهل سالگی رسیدید ، با دختر فلان آسیابان که در حدود شش هزار فرانک در آمد دارد ازدواج میکنید . متشکرم . اما اگر کسی پشتیبان شما بود ، درسی سالگی دادستان خواهید شد و سه هزار فرانک حقوق خواهید گرفت ، و با دختر شهردار ازدواج خواهید کرد . اگر چندتا از این رذالت های سیاسی را هم انجام بدهید ، مثلاً در يك اطلاعیه بجای مانوئل بخوانید و یلل ، (می بینید قافیه جور آمده ، پس وجدان راحت است) ، در این صورت در چهل سالگی دادستان کل خواهید شد و میتوانید نماینده مجلس بشوید . خوب توجه کنید ، بجای عزیزم ، که در این میان لکه هائی بر وجدان کوچولوی ما نشسته است ، بیست سال در درس و بدبختیهای نهانی داشته ایم ، و خواهان ما هم دختر مانده اند . از آن گذشته ، افتخار دارم نظر شما را به این حقیقت جلب کنم که در قرائنه تنها بیست و دو مقام دادستانی کل هست ، و شما بیست هزار نفر داوطلب هستید ، و در میان شما رجاله هائی هستند که حاضرند خانواده شان را بفروشند تا يك رتبه بالاتر بروند . حالا اگر از این شغل نفرت دارید ، برویم پی کار دیگر . آیا بارون درواستینیاك میخواهد وکیل دعاوی بشود ؟ اوه ! بسیار قشنگ ! باید ده سال خون جگر خورد ، ماهی هزار فرانک خرج کرد ، يك کتابخانه داشت ، يك دفتر کار ترتیب داد ، وارد مجامع شد ، دامن قبای باز پرس را پوسید تا دعوائی به انسان رجوع کند ، باید با زبان خود صحن محکمه را جادو کرد . تازه ، اگر این شغل شما را به جائی میرساند ، نمی گفتم نه . ولی شما در پاریس پنج وکیل بهمن نشان بدهید که در پنجاه سالگی بیش از پنجاه هزار فرانک در سال درآمد داشته باشند . به ! عوض این که روحم را این جور به پستی بکشانم ، بهتر میدانم بروم دزد دریائی بشوم . از آن گذشته ، پولش را از کجا بیاورم ؟ واقعاً دلخوش کننده نیست . يك راه پیش پای ماهست که برویم يك زن جهیزدار پیدا کنیم . آیا میل دارید زن بگیرید ؟ مثل این است که يك سنگ به گردن آویزان کنید . از آن گذشته ، اگر شما بخاطر پول زن بگیرید ، پس حس شرف و دوستی و نجات ما چه خواهد شد ؟ بنابراین بهتر است از هم امروز طغیان خودتان را بر ضد نظامات بشری شروع کنید . وقتی که بنا باشد انسان مثل مار کنار يك زن بخوابد ، پاهای مادر زنی

را بلیسد ، ردالت هائی مرتکب شود که اه ! خوک از آن نفرت می کند ، اگر در مقابل آن خوشبخت باشد باز چندان عیبی ندارد . ولی شما ، اگر با چنین زنی ازدواج کنید ، مثل سنگ چاه مستراح بدبخت خواهید بود . آدم بهتر است بامردان بجنگد ، تا اینکه در خانه با زنت دعوا داشته باشد . خوب ، جوان ، این چهار راه زندگی است . انتخاب کنید . ولی شما از هم اکنون انتخاب کرده اید: به خانه و یکت دو بوستان رفته اید و آنجا بوی تجمل را شنیده اید . نزد کنتس دورستو ، دختر بابا گوریو ، رفته اید و آنجا بوی زن پاریسی به مشام شما رسیده است . آن روز که شما برگشتید يك كلمه روی پیشانی تان نوشته بود ، و من آنرا خوب خواندم : « باید بجائی برسم ! » بهر قیمتی هست باید بجائی رسید . با خود گفتم : « آفرین ! این از آن پهلوان هائی است که من دوست دارم . »

احتیاج به پول پیدا کردید . از کجا بگیرید ؟ داروندار خواهرهایتان را گرفتید . همه برادرها کم و بیش سر خواهرهاشان کلاه میگذارند . این هزار و پانصد فرانک که خدامیدانده جور از آن محل که شاه بلوط در آن بیشتر از سکه های پنج فرانکی پیدا میشود به دستتان رسید ، بزودی مثل سر بازاری که برای میوه دزدی میروند سر به نیست خواهد شد . بعدش چه خواهید کرد ؟ کار می کنید ؟ کار ، آنجوری که دیگران باید فهمیده باشید چیست ، در روزهای پیری به کسانی از قبیل پواره يك اطاق نزد مامان و وکر خواهد داد . ثروتی که زود به دست بیاید ، این آن مسئله ای است که در این لحظه پنجاه هزار جوان که موقعیتی نظیر شما را دارند میخواهند حل کنند . شما يك واحد از این عدد هستید . فکر کنید چه کوشش ها باید بکنید ، و چقدر مبارزه شدید خواهد بود . مثل عنکبوت . هائی که در يك شیشه انداخته باشند ، باید همدیگر را بخورید ، چونکه پنجاه هزار محل خوب وجود ندارد . میدانید اینجا مردم چه جور راه خودشان را باز می کنند ؟ با پرتو نیوغ یا باتردستی فساد ! یا باید در این انبوه مردم مثل يك گلوله توپ گذر کرد ، یا مثل طاعون از میانشان لیز خورد . پا کد امنی و درستی به هیچ درد نمی خورد . مردم زیر بار نیوغ خم می شوند ، دشمنش میدارند ، می کوشند به آن افترا بزنند ، زیرا نایبه همه چیز را خود میگیرد و با کسی قسمت نمی کند ؛ ولی اگر استقامت نشان دهد ، همه زیر بارش کمر خم میکنند ! مختصر ، اگر نتوانند زیر لجن مدفونش کنند ، زانومی زنند و او را می پرستند . فساد بسیار است و هنر کمیاب . فساد حربه اشخاص متوسط است که بسیار فراوانند ، و شما همه جا نیش آنرا حس خواهید کرد . خواهید دید ، زنانی هستند که شوهرانشان فقط

شش هزار فرانك حقوق دارند و بیش از ده هزار فرانك برای آرایش خود خرج می کنند . زنهایی را می بینید که با هزار و دوست فرانك در سال می توانند زمین بخرند . زنهایی را می بینید که از ناموس خود می گذرند تا سوار کالسکهٔ پسر يك سناتور بشوند و بتوانند در خیابان وسطی لو نشان^۱ بگذارند . شما این احمق بیچاره بابا گوریو را دیدید که سندهٔ دخترش را که شوهرش پنجاه هزار فرانك درآمد دارد پرداخت کرد . من یقین دارم که شما نمی توانید در پاریس دو قدم بردارید و به اینگونه دوزوكلكهای جهنمی برخورد کنید . من سرم را در مقابل یکی از این بتهای کاهو شرط می بندم که شما در زندگی هر زنی که دلتان خواست ، حتی اگر جوان و ثروتمند و زیبا باشد ، يك كثافتکاری پیدا کنید . همه شان به تریبی در دام قانون هستند و دربارهٔ همه چیز باشوهرانشان در جنگند . اگر می بایست همهٔ معاملات زیر پرده را که بخاطر معشوق ، بخاطر رخت و لباس ، بخاطر ریچه ، برای امور داخلی خانه ، یا محض خودنمایی ، و مطمئن باشید بندرت از روی تقوی ، صورت می گیرد برایتان شرح بدهم نمیتوانم تمام بکنم . بهمین جهت است که مرد درست و پاکدامن دشمن مشترك همه است . ولی تصور می کنید مرد درست چه کسی باشد؟ در پاریس مرد درست کاردکی است که حرف نمی زند و از شرکت در بندوبست دیگران خودداری می کند . من از این برده های بیچاره که همه جا کارها را انجام می دهند بی آنکه هرگز پاداش ببینند حرفی نمی زنم . البته شما اینجا تقوی را در کمال شگفتگی حماقت خویش می بینید . ولی بدبختی و تنگدستی هم با آن همراه است . اگر خدا باما این شوخی را بکند که در روز قیامت غایب باشد ، آنوقت می بینید که این مردمان خوب چه قیافه تلخی به خود خواهند گرفت . پس اگر می خواهید زود به ثروت برسید یا باید قبلا دارا بوده باشید ، یا آنکه مردم شمارا دارا بدانند . اینجا برای آنکه انسان به ثروت برسد ، باید بزرگ بازی کند ، و گرنه بیخود معطل است . اگر در میان صدغلی که ممکن است شما انتخاب کنید ده نفر پیدا شوند که زود موفق شوند ، مردم آنها را دزد می خوانند . پس خودتان نتیجه بگیرید . زندگی همین است که می بینید . هیچ بهتر از مطبخ نیست ، به همان اندازه هم بد بواسطهٔ کسی که بخواند غذا درست بکند باید دستهایش را کثیف بکند . فقط باید بعد دست و رو را خوب شست . همهٔ اصول اخلاقی عصر ما در همین جمله خلاصه میشود . اگر من دربارهٔ دنیا این جور باشم حرف میزنم ، برای این است که دنیا چنین حقی را بمن داده است . من دنیا را شناخته ام . تصور می کنید آنرا

ملاط میکنم ؟ ابدأ . دنیا همیشه همین بوده است . اخلاق نویسان هرگز آنرا عوض نخواهند کرد . انسان کامل نیست . گاه کمتر و گاه بیشتر مزور است ، و آنوقت مردم ساده می گویند اخلاق فلان خوب یا بد است . من ثروتمندان را بخاطر بینوایان متهم نمیکنم : انسان ، خواه بالا و خواه پائین و خواه وسط ، همه جایکان است . درمیان هر يك میلیون از این حیوانات عالی ده نفر پیدا میشود که خود را بالای همه چیز حتی قانون قرار می دهند . من یکی از آنها هستم . شما ، اگر يك انسان طراز عالی هستید ، بخط مستقیم پیش بروید و سر را بلند نگهدارید . ولی باید با حسد و افتراء و دنائت ، با همه کس مبارزه کنید . ناپلئون به يك وزیر جنگ بنام او بری مصادف شد که نزدیک بود او را به مستعمرات پرتاب کند . شما خوب امتحان کنید ! ببینید آیا می توانید هر روز صبح با اراده ای بیشتر از روز پیش از خواب برخیزید . در چنین صورتی من يك پیشنهاد به شما میکنم که هیچکس ممکن نیست آن را رد کند . خوب گوش کنید . می دانید ، فکری به سرم زده است . فکرم این است که بروم در يك ملك وسیع مثلاً سی چهل هزار جریبی در کشورهای متحده آمریکا ، در ایالات جنوب ، برای خودم يك زندگی پدرشاهی درست کنم . می خواهم در آنجا ملك باشم ، عده ای غلام زیر دستم باشند و با فروش گاو و تنباکو و تخته چند میلیونی بدست بیاورم و يك زندگی شاهانه راه بیاورم ، هر کاری که دلم خواست بکنم ، و طوری زندگی بکنم که مردمی که اینجا در لانه های گچ - کاری شده بسر می برند حتی فکرش را هم نمی توانند بکنند . من شاعر بزرگی هستم . اما شعرهای خودم را نمی نویسم : شعر من عمل است و احساسات . من الان پنجاه هزار فرانک دارم ، که بزرگم قیمت چهل تا کا کاسیاه می شود . احتیاج به دوست هزار فرانک دارم ، چونکه دوست تا غلام می خواهم تا سلیقه پدرشاهی من ارضاء شود . می دانید ، سیاهان مثل بچه هایی هستند که حاضر و آماده انسان بدست می آورد و هر چه دلش می خواهد با آنها می کند ، بدون آنکه فلان دادستان بیاید و از شما درباره شان حساب بخواهد . با این سرمایه سیاه من در عرض ده سال سه یا چهار میلیون پول پیدا خواهم کرد . اگر موفق شدم ، هیچکس از من نخواهد پرسید : « تو که هستی ؟ » من آقای چهار میلیون ، تبعه آمریکا ، خواهم بود . پنجاه سال خواهم داشت ، از کار افتاده نخواهم بود ، به سلیقه خودم تفریح خواهم کرد . درد و کلمه ، اگر من برای شما يك جهیز يك میلیونی فراهم کنم ، دوست هزار فرانک به من خواهید داد ؟ بیست درصد دلالی ، هان ! خیلی گران است ؟ شما کاری خواهید کرد که زن کوچولو تان شما را دوست بدارد . پس از

آن که عروسی انجام گرفت، اظهار نگرانی و پشیمانی خواهید کرد، پانزده روزی خودتان را غمگین نشان خواهید داد، و یک شب، پس از کمی ادا و کرشمه، در حالی که او را «نازنین من!» خطاب می کنید، در میان دو بوسه به زنتان خواهید گفت که دوست هزار فرانک قرض دارید. این نمایش مسخره همه روزه از طرف جوانان خیلی مشخص بازی میشود. یک زن جوان کیسه پولش را از کسی که صاحب قلب اوست دریغ نمی دارد. تصوری کنید ضربه بکنید! نه. شماراهی پیدا خواهید کرد که دوست هزار فرانک خودتان را در یک معامله بدست بیاورید. با پولتان و باهوشی که دارید هر قدر که دلتان بخواهد ثروت جمع خواهید کرد. پس، در مدت شش ماه شما باعث خوشبختی خودتان، خوشبختی یک زن دوست داشتنی و با او وترن خودتان خواهید شد! بگذریم از خوشبختی خانواده تان که زمستانها از نداشتن هیزم کافی توی دستان هاه می کنند. نه از آنچه به شما پیشنهاد می کنم، نه آنچه از شما می خواهم، تعجب نکنید. از شصت عروسی عمده که در پاریس صورت می گیرد، چهل و هفت تاش با معاملات مشابهی جوش خورده است. اتحادیه دفترداران . . .

راستینا يك صحبت و وترن را قطع کرد و حریصانه پرسید :

— چه کاری باید بکنم ؟

و وترن، مانند ماهیگیری که وجود ماهی را در انتهای قلاب خود حس میکند، توانست مانع حرکت شادمانه خود بشود. جواب داد :

— تقریباً هیچ کار. خوب گوش کنید! قلب يك دختر بیچاره بدبخت و بینوا اسفنجی است که بسیار حریص به عشق است، اسفنج خشکی که بمحض ریختن يك قطره عاطفه بی درنگ بزرگه میشود. اظهار عشق به دختر جوانی که در تنهایی نو میدی و فقر بسر می برد و از ثروت آینده اش چیزی نمی داند، مثل آنست که انسان در قمار دستی بیاورد که بردش حتمی باشد، مثل آنست که در بخت آزمای نمره های برنده را بداند، یا با اطلاع صحیح از وضع روز روی او را قیامدار معامله کند. شما به این ترتیب بنای نا شوئی خلل ناپذیری را پی ریزی می کنید. در این صورت، وقتی که میلیونها پول به این دختر برسد، او آنها را مثل سنگه ریزه در پای شما می ریزد و میگوید بگیر، عزیزم، آدلف Adolphe! بگیر! آلفرد! بگیر! اوژن! اما بشرط آن که آدلف، آلفرد یا اوژن اینقدر عقل داشته باشند که خود را فدای او نکنند. آنچه من اسم فداکاری روی آن میگذارم این است که لباس کهنه تان را بفروشید و او را به دستوران و کادران بلو Cadran Bleu، بپیرید و با هم قارچ سرخ کرده

بخورید ، و از آنجا شب به تئاتر آمبیگو Ambigu بروید ؛ این است که ساعت خودتان را گرو بگذارید و برایش يك شال گردن بخرید . من دیگر از این رنگ-آمیزیهای عشق ، از این خلبازیهـا ، که زنها آنقدر شیفته آن هستند ، چیزی نمیگویم ؛ مثلاً این که وقتی که از او دور هستید چند قطره آب بجای اشک روی کاغذتان بپاشید . اما به نظر م میرسد که شما زبان عشق را کاملاً دانسته باشید . پاریس ، میدانید ، مثل يك جنگل امریکاست که در آن بیست قبیله وحشی در تکا پوهستند و از قبل قشرهای مختلف اجتماع زندگی میکنند . شما شکارچی میلیون هستید . برای دست یافتن به آن ازداد و تله و سوتک و غیره استفاده میکنید . شکار کردن هم اشکال مختلف دارد . بعضی ها جهیز شکار میکنند . برخی دیگر در کمین تصفیه و رشکسنگی ها هستند . این یکی وجدان را صید میکند ، آن دیگری موکل خود را دست و پا بسته می فروشد . کسی که از این میان با کوله پشتی پر بر میگردد همه به او درود میگویند ، مقدمش را گرامی می شمارند ، در مجامع آبرومند از او پذیرائی میکنند . پس نسبت به این خاک مهمان نواز به عدالت رفتار کنیم . شما سرو کارتان با ساز گاترین شهری است که در جهان وجود دارد . اگر اشراف پر نخوت دیگر پایتخت های اروپا امتناع دارند از این که يك میلیون را در صاف خود راه بدهند ، پاریس آغوش خود را بروی او باز میکند ، نزد او به مهمانی میرود ، شام او را میخورد ، بدنامی او را می بیند و جام خود را به سلامتی آن بلند میکند .

اوژن گفت :

- خوب ، همچو دختری را کجا پیدا کنم ؟

- دختر مال شماست ، پیش چشم شماست !

- مادموازل ویکتورین ؟

- بی کم و کاست !

- چه جور ؟

- اوه ، خانم کوچولو تان ، از حالا شما را دوست دارد !

اوژن با تعجب گفت :

- او که یکشاهی پول ندارد .

- ها ، رسیدیم سر مطلب . دو کلمه دیگر بگویم ، همه چیز روشن خواهد

شد . تاینر ، پدر ویکتورین ، پیرمرد بیشرقی است که گفته میشود در زمان انقلاب یکی از دوستانش را کشته است . این هم یکی از آن لوطی هائی است که برای خودش استقلال عقیده دارد . بانکه اداست و در شرکت قر دریک تاینر و کمپانی صاحب سهام

عمده‌اوست. تنها يك پسر دارد، و می‌خواهد با محروم کردن و یکتورین تمام ثروتش را برای آن پسر بگذارد. اما من این بی‌عدالتی‌ها را دوست ندارم. من مثل دون کیشوت هستم. دوست دارم از ضعیف در مقابل قوی دفاع کنم. اگر خداوند اراده کند که پسرش را از او بگیرد، تا یغرد خترش را دوباره به خانه خود خواهد برد. چونکه او يك وارث می‌خواهد، و این هم یکی از حماقت‌هایی است که در طبیعت بشر است. ولی برای او دیگر بچه نخواهد شد. این را من میدانم. و یکتورین مهربان و خوب است. بزودی نبض پدرش را به دست خواهد گرفت، و با شلاق احساسات مثل فرقه او را به میل خود خواهد چرخاند! عشق شما در موقعیت فعلی آنقدر در او تأثیر خواهد داشت که دیگر نتواند شمار افراموش کند، بنا بر این شما با او ازدواج خواهید کرد. اما من به عهده خودم می‌گیرم که نقش خدا را بازی کنم، کاری می‌کنم که خدای مهربان هم اراده کند. من دوستی دارم که نسبت به او فداکاریهائی کرده‌ام، يك سرهنگ سپاه لوار که تازه به گارد سلطنتی منتقل شده است. از من حرف شنوی دارد و در جرگه شاه پرستان افرای درآمده است: چون از این احمق‌ها نیست که به يك عقیده پایند باشد. اگر می‌باید يك اندرز دیگر به شما بدهم، آن اینست که نه به عقیده و نه به قول خود، به هیچ‌کدام پایند نباشید، و اگر خریداری پیدا شد هر دورا بفروشید. کسی که بخود می‌بالد که هرگز تغییر عقیده نپسندد، آدمی است که خود را مجبور میکند همیشه به خط مستقیم راه برود، مرد ساده لوحی است که معتقد به خطا ناپذیر بودن خودش است. ولی هیچ اصل مسلمی وجود ندارد، فقط يك سلسله حوادث است. هیچ قانونی نیست، تنها يك رشته شرایط و احوال است. انسان طراز عالی با حوادث و شرایط جور می‌آید تا بتواند آنها را رهبری کند. هر گاه اصول و قوانین ثابتی وجود می‌داشت، ملتها به همان آسانی که ما پیراهن عوض می‌کنیم آنها را تغییر نمی‌دادند. فرد موظف نیست که عاقلتر از تمام يك ملت باشد. مردی که از همه کمتر به فرانسه خدمت کرده است، بقی که چون همیشه دنیا را به رنگ خون دیده او را احترام کرده‌اند، حمد اعلی شایستگی آن دارد که در موزه صنعتی او را در میان ماشین‌ها جابجا بدهند و این اتیکت را به پایش بچسباندند: لافایت La Fayette. اما شاهزاده‌ای که همه سنگ بطرفش می‌اندازند، کسی که آنقدر بشر را كوچك می‌شمارد که هر قدر از او بخواهند قسم می‌خورد و باز زیر پا می‌گذارد، توانست در کنگره وین مانع تقسیم فرانسه شود! و امروز کسانی که تاج خود را مدیون او هستند، به صورتش لجن

میباشند. او! من از کارها خوب سر در میآورم. اسرار خیلی کسان پیش من است! ولی، کفایت میکند. من روزی دارای عقیدهٔ تزلزل ناپذیری خواهم شد که سه نفر را پیدا کنم که دربارهٔ تفسیر يك اصل توافق داشته باشند، و مسلماً مدت‌ها به انتظار خواهم نشست. در داد گاهها سه قاضی نمیتوان جست که دربارهٔ يك مادهٔ قانون هم عقیده باشند. باری، برگردیم به یاروی خودمان. اگر به او بگویم که حضرت عیسی را دوباره داربزن، خواهد زد. کافی است بابا ووترن يك کلمه به زبان بپارد، و او با این ناکس که حتی پنج فرانك برای خواهرش نمیفرستد دعوا راه بیندازد، و...

اینجا ووترن از جا برخاست، مثل شمشیر بازان حالت آماده‌باش به خود گرفت و حمله کرد، و گفت:

— ده، برو بهیر!

اوژن گفت:

— چه جنایتی! منظور تان شوخی است، آقای ووترن؟

آن مرد جواب داد:

— خوب، خوب. آرام باشید. بچگی را کنار بگذارید. با وجود این، اگر دلتان می‌خواهد اوقات تلخی کنید، عصبانی شوید، بگوئید که من يك آدم رسوا، خیبت، بی‌شرف، دزد سرگردنه هستم؛ ولی نه کلاه بردار بهمن بگوئید، نه جاسوس! ها، بگوئید، دلتان را خالی کنید. شما را می‌بخشم. چون این چیزها برای سن و سال شما طبیعی است. من هم همینطور بوده‌ام! چیزی که هست فکر کنید. یکروز از این بدتر از شما سر خواهد زد. با فلان زن قشنگ رفیق خواهید شد و از او پول خواهید گرفت. این خیال را هم خودتان داشته‌اید! وگرنه، اگر عشقتان را پیش فروش نکنید، چه جور ممکن است موفق بشوید؟ تقوی، دانشجوی عزیزم، چیزی نیست که بتوان تقسیمش کرد: یا هست، یا نیست. بهما می‌گویند که از گناهان خود توبه کنیم. عجب سیستم قشنگی، که بموجب آن انسان بایک اظهار ندامت حساب يك جنایت را پاک میکند! فریفتن يك زن برای آنکه بتوانید پای خود را به فلان پلهٔ نردبان اجتماعی بند کنید، اختلاف انداختن میان فرزندان يك خانواده، بالاخره همهٔ رسوائی‌هایی که به منظور کسب لذت یا برای نفع خصوصی انجام میگیرد، گمان می‌کنید که نشانهٔ ایمان و امید با آخرت و رحم باشد؟ چرا فلان مرد شیک پوش که در يك شب بجهای را از نصف دارائیش محروم میکند به دو ماه زندان محکوم میشود، و چرا بدبختی که يك

اسکناس هزارفرانکی دزدیده است برایش علل مشدده قائل میشوند و با محکومیت به اعمال شاقه به زندانش میفرستند ؟ این قوانین شماست . حتی يك ماده آن نیست که جفنگ و بی معنی ازکار در نیاید . مردی که دستکش زرد دارد و خود را در صحنیت مؤدب نشان میدهد مرتکب قتل‌هایی شده است که در آن خونی ریخته نمیشود ، اما قاتل دری را با دیلم شکسته است : کار هر دو شان هم شبانه بوده است ! بین آنچه من به شما پیشنهاد میکنم و آنچه شما خودتان یکروز خواهید کرد اختلاف تنها در مقداری خون است . آنوقت شما در یک چنین دنیائی معتقد به یک چیز ثابت هستید ! بیائید مردم را هیچ بشمارید ، و ببینید در شبکه قوانین کجا سوداخی هست که بتوان از آن عبور کرد . راز ثروتهای بزرگ که علت آشکاری ندارد ، جنایتی است که چون پاك و پاکیزه انجام یافته فراموش شده است .

— ساکت ، آقا ! دیگر نمیخواهم حرفهای شما را بشنوم . شما مرا نسبت به خودم ظنین میکنید . الان تنها چیزی که قطع میدانم همان احساس من است . — بسیار خوب ، بچه جان ! گمان میکردم شما قوی تر از این هستید . دیگر چیزی به شما نخواهم گفت . با وجود این ، فقط يك کلمه دیگر .
خیره خیره دانشجو را نگاه کرد و گفت :
— حالا به شما بهسر من پی برده اید .

— جوانی که پیشنهاد شما را رد میکند میتواند آنرا هم از یاد ببرد .
— این را خوب گفتید ، خوش آمد . میدانید ، اگر دیگری بود اینقدر درستی بخرج نمیداد . یادتان بماند که میخواهیم برایتان چه کاری بکنم . پانزده روز به شما مهلت میدهم . میخواهید قبول کنید ، میخواهید قبول نکنید . راستینیاك وقتی که دید و وترن عصایش را زیر بغل گرفته است و با آرامی میرود ، با خود گفت :

و راستی این مرد کله اش از آهن است ؟ هر چه را که مادام دو بو شان در لفافه جملات قشنگ بیان میکرد ، او پی برده بامن گفت . قلم را با پنجه های فولادی پاره میکرد . چرا من میخواهم پیش مادام دو نویسنکن بروم ؟ او انگیزه های مرا بمحض آنکه در من بوجود آمد حدس زد . خلاصه آنکه این راهزن بیش از آنچه مردم و کتابها بامن یاد داده بودند درباره تقوی برایم صحبت کرد . خوب ، اگر تقوی متحمل هیچ خدشهای نمیشود ، پس من این پول را از خواهرانم دزدیده ام ؟

اوژن این جمله را باخود گفت و کیسه‌ها را روی میز انداخت . پس از آن خود نیز نشست و در تفکرات سردرگمی فرو رفت .

« پیروی از تقوی ، چه شکنجه‌اشکوهی ! به ! همه به تقوی اعتقاد دارند ، ولی چه کسی با تقوی است ؟ ملت‌ها از آزادی بقی ساخته‌اند ، ولی کدام ملت در روی زمین آزاد است ؟ جوانی من هنوز مثل يك آسمان صاف و نیلگون است ؛ اما خواستن این که مردی بزرگ یا ثروتمند باشم ، آیا نشانه آن نیست که تصمیم دارم دروغ بگویم ، کمر خم کنم ، روی زمین بخزم ، بلندشوم ، چابلوسی کنم ، دورو باشم ؟ آیا این به معنی آن نیست که راضیم نوکر کسانی باشم که دروغ گفته‌اند ، کمر خم کرده‌اند ، خزیده‌اند ؟ پیش از آن که شريك جرعثان بشوی باید نوکر آنها باشی . ولی ، نه ، من میخواهم با نجابت و سلامت نفس کار کنم و ثروت خود را فقط مدیون زحمت خود باشم . این ثروت بسیار بکندی بدست خواهد آمد ، ولی من هر شب بدون اندیشه ناگوار سرم را روی بالش خواهم گذاشت . چه چیزی زیباتر از این است که انسان به زندگی خود نگاه کند و آنرا مثل گل ذنبق سفید و پاک ببیند ؟ من وزندگی مثل يك جوان و نامزدش هستم . ووترن به من نشان داد که زناشویی پس از ده سال به چه روزی خواهد افتاد . لعنت بر شیطان ! سرم گیج شده است ، دیگر نمیخواهم به هیچ چیزی فکر کنم ، قلب من راهنمای خوبی است . »

صدای سیلوی گنده که خبر میداد خیاط آمده است اوژن را از تفکرات خود بیرون کشید . نزد خیاط رفت . کیسه‌های پولش را دردست داشت ، و از اینکه خیاط او را در این وضع میدید ناراضی نبود . پس از آنکه لباسهای شب را امتحان کرد ، لباس تازه روز را ، که بکلی شکل او را عوض میکرد ، پوشید و با خود گفت :

« دیگر از آقای دوترای چیزی کم ندارم . بالاخره سر و صورت يك نجیب‌زاده را پیدا کردم ! »

بابا گوریو به اطاق آمد و گفت :

— آقا ، از من پرسیده بودید آیا خانه‌هایی را که مادام دونوسینگن به آنجا رفت و آمد میکند میشناسم ؟

— بله .

— پس ، دوشنبه آینده به مجلس رقص خانم سپهد کارلیا نو Carigliano دعوت دارد . اگر توانستید آنجا بروید ، برایم خواهید گفت آیا دخترهای

من خوب تفریح کردند ، چه لباسی داشتند ؛ خوب ، دیگر ، همه را برایم خواهید گفت .

اوژن او را نزدیک آتش نشاند و پرسید :

- بابا گوریو جان من ، این را از کجا توانستید بدانید ؟

پیرمرد باقیافه شادمانه جواب داد :

- کلفت مخصوصش به من گفت . من بوسیله ترز و کنستانس از همه کارهاشان

خبر دارم .

پیرمرد به عاشقی میمانست که هنوز آنقدر جوان هست که از تدبیری که او را با معشوقه اش ، بی آنکه وی بویی از آن ببرد ، مربوط میکند سرور گردد .

در حالی که بسادگی آرزوی دردناکی را بیان میکرد ، گفت :

- شما آنها را خواهید دید ، آخ !

اوژن جواب داد :

- نمیدانم . من نزد خانم دو بوستان میروم و میپرسم آیا میتواند مرا به زن

سپهبد معرفی کند .

اوژن با نوعی شادی نهانی فکر میکرد که در لباسی که از این پس خواهد

پوشید بحضور مادام دو بوستان میرود . آنچه را که اخلاق نویسان غرقاب های

روح انسانی نامیده اند ، همانا فقط اندیشه های فریبده و حرکات غیر ارادی نفع

شخصی است . راستینیاك وقتی که خود را با لباس خوب ، دستکش خوب و کفش خوب

دید ، تصمیم تقوی را فراموش کرد . جوانان وقتی که بطرف بدی کشیده میشوند

جرات نمیکند خورا در آئینه و جدان نگاه کنند ، و حال آنکه پیران خود را

در آن دیده اند ؛ اختلاف این دو مرحله زندگی تنها در همین است . چند روزی

بود که این دو همسایه ، اوژن و بابا گوریو باهم دوست شده بودند . دوستی نهانی

آنها نتیجه همان علل روحی بود که بین جوان دانشجو و ووترن احساسات

مخالف بوجود آورده بود . فیلسوف بیباکی که خواسته باشد اثرات احساسات

ما را در عالم طبیعی در نظر آورد ، بی شک در روایتی که این احساسات

بین ما و حیوانات ایجاد میکند شواهد بسیاری دال بر مادی بودن آنها پیدا

خواهد کرد . کدام قیافه شناس میتواند سریع تر از یک سگ ، که میفهمد فلان

ناشناس او را دوست دارد یا نه ، خصایل کسی را حدس بزند ؟ و قتی که انسان حس

میکند که دوستش دارند ، این احساس بر همه چیز نقش مینهد و از فضاها گذر

میکند . یک نامه خود یک روح است ، و چنان ! نمکس درستی از صورت گوینده

است که صاحبان طبع ظریف آنرا در شمار گرانبها ترین گنجینه های عشق میدانند. بابا گوریو، که عاطفه دوران تعقلش او را به منتها کمال طبیعت سگ ارتقاء داده بود، بوبرده بود که در دل دانشجوی جوان يك همدردی و لطف تحسین آمیز، يك تمایلی نسبت به او وجود دارد. با اینهمه، این دوستی نخواستۀ هنوز به آنجا نرسیده بود که آندو اسرار خود را با هم در میان بگذارند. اوژن، اگر اظهار تمایل کرده بود که مادام دو نویسنکن را ببیند، نه برای آن بود که میخواست بر پیر مرد تکیه کند و بوسیله او نزد دخترش راه یابد. ولی این امید در او بود که پرگویی های او برایش مفید باشد. بابا گوریو هم، جز بمناسبت سخنانی که اوژن در روز اول بازدیدش به خود اجازه داده بود تا در حضور همه درباره کنتش بگوید، از دخترانش با او حرفی نزده بود. پیر مرد، فردای آنروز، به اوژن گفته بود:

- آقای عزیز من، شما چطور توانستید تصور کنید که مادام دورستو از این که شما نام مرا به زبان آوردید از شما رنجیده باشد؟ دخترانم هر دو مرا خیلی دوست دارند. من يك پدر خوشبخت هستم. تنها دامادهای من هستند که با من بد رفتاری کرده اند. من نخواستم این موجودات عزیز بخاطر اختلافات من با شوهرانشان رنجی ببینند. بهمین جهت ترجیح دادم که از آنها پنهانی دیدن کنم. این پنهانکاری برای من هزار گونه لذت در بردارد، که برای دیگر پدران، که هر وقت بخواهند میتوانند دخترانشان را ببینند، قابل فهم نیست. من، میفهمید؟ نمیتوانم آنها را هر وقت که میلم باشد ببینم. بهمین جهت، روزهایی که هوا خوش است، پس از آنکه از کلفت های شان خبر یافتم که دخترانم به گردش میروند، به شانزه لیزه میروم و منتظر میمانم تا از آنجا عبور کنند. وقتی که کالکشان میرسد دلم میزند. لباس و آرایش آنها را می بینم و تحسین می کنم. آنها موقع عبور خنده کوچکی به من میکنند که مثل شمع آفتاب سراسر وجود مرا زرين میکند. بعد همانجا می ایستم، چونکه باید برگردند. و یکبار دیگر می بینمشان! گردش به وجودشان سازگار بوده است، گونه هاشان گل رنگ شده است. دور و بر خود می شنوم که میگویند: «چه زن قشنگی!»، دلم از این حرفها شادمیشود. آخر، پاره تن من هستند! من آن اسبهای را که به کالکشان بسته است دوست دارم؛ دلم میخواهد آن سگ کوچولوئی باشم که روی زانو شان نشسته است. من با خوشیهای آنها زندگی میکنم. هر کس بك جور دوست دارد. طرز دوست داشتن من ضرری به کسی نمیرساند. پس چرا مردم در کار من دخالت میکنند؟ من

بطریق خاص خودم خوشبخت هستم. آیا این خلاف قانون است که من عصر ، وقتی که دخترانم برای رفتن به مجلس رقص از خانه بیرون می آیند ، به دیدنشان میروم ؟ چقدر غصه میخورم اگر دیر برسم و به من بگویند : « خانم بیرون رفته است ! » يك بار من تا سه ساعت بعد از نیمه شب منتظر ماندم تا نازی را پس از دو روز که ندیده بودم ببینم . نزدیک بود از خوشی قالب تهی کنم ! از شما خواهش میکنم هر وقت خواستید درباره من حرف بزنید ، جز خوبی و مهربانی دخترهای مرا به زبان نیارید . آنها دلشان میخواهد همه جور هدیه برایم بیاورند ؛ من مانعشان میشوم . میگویم : « پولاتان را نگهدارید ! آخر اینها به چه کارم میخورد ؟ من هیچ چیز لازم ندارم . » درواقع ، آقای عزیزم ، من که هستم ؟ يك لاشه بی خاصیت ، و روح آنجاست که دخترهایم باشند .

اوژن آماده رفتن میشد . میخواست به باغ توئیلری برود ، و تا موقعیکه بتواند نزد مادام دوبوستان حضور یابد آنجا گردش کند . پیرمرد ، پس از يك لحظه سکوت ، گفت :

– وقتیکه مادام دونوسینکن را دیدید ، به من خواهید گفت کدام يك از دخترهای مرا ترجیح میدهید .

گردش آن روز سر نوشت دانشجور امین کرد . چند زن به او توجه نمودند . آخر ، پس که اوزیبا وجوان بود ، و پس که رفتار و لباسش ظریف و با سلیقه بود . وقتی که خود را مورد توجه کم و بیش تحسین آمیزی دید ، دیگر به خواهران و زن عموی که آنها را چاپیده بود فکر نکرد و تنفر خود را نسبت به فساد از یاد برد . اوژن دیوی را که به آسانی میتوان با فرشته اشتباه کرد ، ابلیس را با آن بالهای رنگارنگ خود که یاقوت می افشاند و برجبه کاخها زروزیور میریزد و زنان را لباس ارغوانی میپوشاند ، دید که از بالای سرش میگذاشت . همانطور که نیمرخ فرومایه يك پیرزن فالگیر که گفته است : « پول و عشق ، تا بخواهی ! » در خاطره يك دختر نقش می بندد ، سخنان و وترن باهه بی غمتی و دریدگی در قلبش نشسته بود . اوژن ، پس از آن که مدتی با دل بیغم پرسه زد ، نزد مادام دوبوستان حضور یافت ، و آنجا یکی از آن ضربات وحشتناکی که قلب جوانان در مقابل آن بی سلاح است بر او وارد آمد . او تا آنوقت و یکنهش را سرشار از این خوشروئی مؤدبانه ، از این لطف شهد آمیز دیده بود ، که محصول تربیت اشرافی است ، و تنها اگر ازدل بر خیزد میتواند کامل باشد .

وقتی که اوژن وارد شد ، مادام دوبوستان بخشکی حرکتی کرد و پاسدای

قاطع گفت :

— آقای دوراستینیاك برایم ممکن نیست شما را ببینم ، یا اقلاً حالانمی توانم !
کاردارم ...

برای يك ناظر دقیق ، (دوراستینیاك بزودی دارای دقت نظر شده بود) ، این جمله ، آن حرکت ، آن نگاه ، آن لحن گفتار ، همه نماینده تاریخ اخلاق و عادات اشرافیت محسوب میشد . اودست آهنبین را زیر دستکش مخمل ، شخصیت و خود پرستی را زیر اطوار ملایم حس کرد . راستینیاك میخواست خود را به مجلس رقص دوش دوکاریلیانو برساند ، از این رو ، این باد و طوفان زود گذر را تحمل کرد و با لحن آمیخته به تأثر گفت :

— خانم ، اگر موضوع مهمی در پیش نبود ، مزاحم شما نمیشدم . لطفاً اجازه بفرمائید بعد شما را ببینم ، منتظر خواهم ماند .

ویکنتس از خوشنودی که در گفتارش راه یافته بود شرمنده شد و گفت :
— خیلی خوب ، بیائید با هم شام میخوریم ، — زیرا ، این زن ، واقعاً همانقدر که بزرگ بود رئوف نیز بود .

اوژن ، با آنکه از این تغییر ناگهانی مشعوف شد ، هنگام رفتن با خود میگفت :

— سینه بخاك بمال ، همه چیز را تحمل کن . اگر بهترین همه زنان در يك لحظه وعده های دوستی را فراموش میکند و با تومنل يك كفش كهنه رفتار میکند ، پس دیگران چه هستند؟ یعنی که ، هر کس برای خودش ! اگر چه درست است که خانهاش کاروانسرا نیست ، و من بیجا میکنم که به او احتیاج دارم . بقول ووترن ، باید مثل گلولهٔ توپ شد .

لذتی که دانشجو از شام در حضور ویکنتس به خود وعده میداد ، بزودی این افکار تلخ را از میان برداشت . به این ترتیب گوئی سر نوشت چنان بود که کوچکترین حوادث زندگی او را به راهی بکشاند که در آن ، همچنانکه ابوالهول وحشتناك خانهٔ ووکر میگفت ، میبایست مثل سربازی که در میدان جنگ است بکشد تا کشته نشود ، فریب بدهد تا فریب نخورد ؛ اوژن میبایست وجدان و قلب خود را در قدم اول دور بیندازد ، ماسکی به صورت بزند ، و با مردم بیرحمانه به میل خود بازی کند . و دور از نظرها ، مانند مردم اسپارت ، ثروت را به چنگ بیاورد ، تا شایستهٔ تاج افتخار باشد . وقتی که اوژن دوباره به خانهٔ کنتس آمد ، او را سرشار از آن خویی و لطفی دید که همیشه در باره اش ابراز داشته بود . آن دو با هم به

اطاق نهار خوری رفتند، و در آنجا ویکننت منتظر نش بود. آن تشریفات و تجمل سفره، که در دورهٔ بازگشت بوربون‌ها، همچنانکه هر کسی میداند، به آخرین درجه رسیده بود، آنجا میدرخشید. آقای دو بوستان، مانند بسیار کسانی که از همه چیز سرخورده‌اند، دیگر جز غذای خوب لذتی نمیشناخت و از این لحاظ شاگرد مکتب لوئی هیجدهم و دوک دسکار بود. تجمل سفره‌اش از دو جهت بود، یعنی هم ظرف و هم ظروف. تا آنوقت هر گز چنان منظره‌ای به چشم اوژن نخورده بود. برای اولین بار در یکی از این خانه‌ها که بزرگی در آن موروثی است شام میخورد. شامی که در دوران امپراطوری ناپلئون پس از رقص داده میشد و نشانهٔ احتیاجی بود که نظامیان داشتند تا برای همهٔ نبردهائی که در اندرون و یا در خارج به انتظارشان بود کسب نیرو کنند، دیگر از مد افتاده بود. اوژن هم تاکنون جز به مجالس رقص نرفته بود. خویشین داری و وقاری که بعدها از مشخصات برجستهٔ او شد، و اینک تازه در اوج ظاهر میگشت، مانع از آن شده که راستینیاک از دیدن این تجمل خبره شود. ولی برای جوانی که نیروی تخیل درخشانی داشت، با دیدن آن همه نقرهٔ حکاکی شده و هزاران ریزه کاری يك سفرهٔ پر تجمل، با تحسین خدمت می‌صدای نوکران برای نخستین بار، مشکل بود که این زندگی همواره ظریف و مجلل را به زندگی سراسر محرومیتی که صبح آن روز میخواست انتخاب کند ترجیح ندهد. اندیشه‌اش يك لحظه او را به پانسیون مادام ووکر باز کشاند. اوژن چنان نقرتی از آن احساس کرد که با خود عهد بست که در ماه ژانویه آنجا را، هم برای آن که به يك خانهٔ پاکیزه برود، هم آن که از ووترن که پنجهٔ پهن او را روی شانهٔ خود حس میکرد بگریزد، ترك گوید. وقتی که انسان دربارهٔ هزاران شکل گویا و گنگی که در پاریس فساد به خود میگیرد بیندیشد، اگر کمی عقل داشته باشد از خود میپرسد این چه گمراهی است که دولت گرفتار آن شده است که دانشکده‌ها و مدارس را در این شهر جای میدهد و جوانان را در آن جمع میکند. چگونه در این شهر به زندهائی قشنگ تخطی نمیشود؟ چگونه طلاهای که در مغازه‌های صرافى به نمایش گذاشته شده است یکباره از درون کاسه‌ها و کیسه‌ها پرواز نمی‌کند؟ ولی، اگر فکر کنیم که نمونه‌های جنایت و حتی جرمی که جوانان مرتکب میشوند بسیار کم است، آنوقت چه احترامی باید برای این غولهای پر شکیب قایل شویم، که با نفس خود می‌جنگند و تقریباً همیشه پیروزمی‌گردند؛ اگر چهرة دانشجوی فقیر در مبارزه‌اش با فساد پاریس خوب تصویر شود، یکی از موضوعات بسیار دراماتیک تمدن معاصر ما خواهد بود.

مادام دوبوستان بیهوده اوژن را نگاه میکرد تا بلکه او را به حرف وادارد، ولی او در حضور ویکنت نخواست چیزی بگوید. ویکنتس از شوهرش پرسید:

— امشب مرا به تئاتر ایتالیا میبری؟

ویکنت، با خوشامدگویی آمیخته به ریشخند که توانست دانشجوی را فریب دهد، جواب داد:

— تردید نداشته باشید که از اطاعت امر شما بسیار محظوظ خواهم شد، ولی وعده داده‌ام در تئاتر وارینه با یکی باشم.

ویکنتس با خود گفت: «با مشوقه‌اش».

ویکنت پرسید:

— مگر داژودا امشب با شما نخواهد بود؟

ویکنتس به دل‌تنگی جواب داد: — نه.

— خیلی خوب. اگر حتماً لازم است مردی همراه شما باشد بازوی آقای دوراستینیاک را بگیرید.

مادام دوبوستان لیخند زنان اوژن را نگاه کرد و گفت:

— آخر باعث بدنامی‌شان خواهد شد.

راستینیاک سرش را خم کرد و جواب داد:

— همانطور که آقای دوشاتوبریان گفته است: فرانسویان خطر را دوست دارند، چونکه در آن افتخار می‌جویند.

چند لحظه پس از آن اوژن در کنار مادام دوبوستان در یک کالسکه تیزرو

به تئاتر رسید، و وقتی که به لژ و پرووارد شد گویی به کشور پریان پا گذاشته

است. از هر طرف دوربین‌ها متوجه او و ویکنتس که آرایش بسیار دلربایی داشت

گردید. اوژن همه شادی و شگفتی بود. مادام دوبوستان گفت:

— با من حرفی داشتید؟ آه! می‌بینید، مادام دونوسینگن سه لژ آن طرف‌تر

نشسته است. خواهرش و آقای دوترای در طرف دیگر هستند.

ویکنتس این سخنان را می‌گفت و چشمش به لژی دوخته بود که در آن

میبایست مادمازل دوروشفید باشد، و چون آقای داژودا را آنجا ندید چهره‌اش

رخسندگی فوق‌العاده‌ای پیدا کرد. اوژن، پس از آن که مادام دونوسینگن را

دید، گفت:

— زن دلقربی است.

— مزه‌های سفیدی دارد.

- بله ، ولی چه کمر باریک و قشنگی !

- دستهایش گنده است .

- چشمهای زیبایی دارد !

- صورتش دراز است !

- ولی صورت کشیده باوقار است .

- برایش جای خوشوقتی است که اقلاً صورتش وقاری داشته باشد . ببینید

چطور دوربینش را به چشم میگذارد و برمی دارد ! در همه حرکاتش چیزی از گوریو هست .

ملاحظات و بکنتنس بسیار باعث تعجب اوژن میشد . زیرا او با دوربین خود همه سالن تئاتر را مینگریست ، و بنظر نمیرسید توجهی به مادام دونوسینگن داشته باشد ! باوجود این حتی يك حرکت او را از نظر دور نمیداشت . اجتماع زیبا و دلپذیری بود . دلفین دونوسینگن بخود میبالید که پسر عموی جوان و زیبا و خوش منظر مادام دو بوستان را منحصر آبه خود مشغول داشته است . در واقع ، اوژن تنها به او چشم دوخته بود .

- آقای دوراستینیاك ، اگر شما اینطور نگاهش کنید باعث رسوائی خواهید شد . این جور سر راه مردم را نگیرید ، چونکه موفق نخواهید شد . اوژن گفت :

- دختر عموی عزیزم ، شما تاکنون از من پشتیبانی کرده اید ! اگر خواسته باشید لطف خودتان را به نهایت برسانید ، تنها يك خدمت دیگر بکنید که برای شما زحمتی ندارد اما برای من خیلی نافع خواهد بود . من عاشق شده ام .

- به این زودی ؟

- بله .

- آنهم عاشق این زن ؟

اوژن نگاه نافذی به دختر عمویش افکند و گفت :

- مگر بلند پروازی من ممکن است جای دیگری مورد قبول باشد ؟

و پس از کمی مکث اضافه کرد :

- خانم دوشس دو کاریلیا نواز و ابستگان خانم دوشس دو بری de Berry

است . شما به دیدنش میروید . لطفاً مرا هم به او معرفی کنید و به مجلس رقص دو شنبه با خود ببرید : آنجا خواهم توانست با مادام دونوسینگن آشنا شوم و در

اولین نبرد خود زور آزمائی کنم .

— با کمال میل . اگر علاقه ای نسبت به او حس می کنید ، بدانید که کاروبار عشقتان رو برآه است . می بینید ، دومارسه در لئو شاهزاده خانم گالاتیون نشسته است ، و مادام دونوسینگن از حسد خودش را میخورد . برای مرد فرستی از این بهتر نمی تواند باشد که با يك زن ، بخصوص با زن يك بانكدار آشنا شود . همه این خانمهای شوسه دانتن انتقام جو هستند .

— خودتان در چنین موقعیتی چه میکردید ؟

— من می سرورمدا رنج می کشیدم .

در این میان مارکی داژودا به لئو مادام دوبوسشان آمد و گفت :

— کارهایم را سرهم بندی کردم تا بتوانم بیایم و شما را ببینم . این را هم

برای آن میگویم که دیگر يك فداکاری به حساب نیاید .

رخشندگی چهره و یکتگی به اوژن آموخت که تظاهرات يك عشق حقیقی را بشناسد ، و آنرا با اداهای عشوه گری پارسی اشتباه نکند . او دختر عموی خود را تحسین کرد . چیز دیگری نگفت ، آهی کشید و جای خود را به آقای داژودا داد ، و با خود اندیشید :

— زنی که اینطور عشق می ورزد ، چه موجود نجیب و عالی است ! و این مرد بیخاطر يك عروسک به او خیانت می کند ! آخر چگونه می توان به او خیانت کرد ؟ خشم بیگانه ای در دل خود حس کرد . میخواست به پای مادام دوبوسشان بیفتد . آرزو داشت يك قدرت شیطانی در او می بود تا ، مانند عقابی که بزغاله سفید شیرمستی را از میان دشت برمی دارد و به آشیانه خود می برد ، وی را در قلب خود جای می داد . از این سر افکننده بود که در این موزه زیبایی تابلویی ، معشوقه ای ، خاص خود نداشت . با خود میگفت :

— داشتن يك معشوقه و يك مقام بلند ، نشانه قدرت است !

مانند مرد توهین شده ای که خصم خود را نگاه کند ، مادام دونوسینگن رانگریست . و یکتگی بطرف او برگشت ، تا دريك حرکت چشم هزاران سپاس به سبب حجب و رازپوشی اش به او تقدیم کند .

پرده اول تمام شده بود . مادام دوبوسشان به مارکی داژودا گفت :

— آیا شما به اندازه کافی با مادام دونوسینگن آشنائی دارید که آقای

دوراستینیك را به او معرفی کنید ؟

مارکی گفت :

— بی شك اواز دیدن آقا محظوظ خواهد شد .

پرتقالی زیبا بر خاست و بازوی دانشجورا گرفت . اوژن به يك چشم بر هم زدن خود را نزد خانم دونوسینگن دید . مارکی گفت :

— خانم بارون ، افتخار دارم که شوالیه اوژن دوراستینیاك ، یکی از پسر عموهای ویکنتس دوبوستان را به شما معرفی کنم . شما چنان تأثیر شدیدی در او داشته اید که من می خواستم سعادت او را کامل کنم و به بت خویش نزدیکش سازم . این کلمات تا اندازه ای بالحن شوخی گفته شد تا مفهوم کمی خشن آنرا ، که اگر خوب در لافافه گفته شود هرگز به يك زن بر نمی خورد ، تعدیل کند . مادام دونوسینگن لبخندی زد و جای شوهر خود را که تازه بیرون رفته بود ، به او داد و گفت :

— جرأت نمی کنم پیشنهاد کنم پیش من باشید . وقتی که انسان سعادت آنرا دارد که نزد مادام دوبوستان باشد همانجا می ماند .

اوژن آهسته گفت :

— ولی ، خانم ، گمان می کنم اگر خواسته باشم دل دختر عمویم را بدست بیاورم باید نزد شما بمانم ...

پس از آن به صدای بلند اضافه کرد :

— قبل از آنکه آقای مارکی بیایند ، ما از شما و بر ازندگی سراسر وجود شما حرف می زدیم .

آقای داژودا مرخص شد . خانم بارون گفت :

— واقعا آقا ، نزد من خواهید ماند ؟ پس بهتر آشنا خواهیم شد . مادام دورستوقبلا میل شدیدی در من بوجود آورده بود که شما را ببینم .

— معلوم می شود خیلی دور و است . چونکه در خانه اش را بروی من بست .

— چگونه ؟

خانم ، من از روی وجدان علتش را به شما می گویم ، ولی نظر عمو شما را خواستارم که يك چنین سری را با شما در میان می گذارم . من همسایه پدر شما ، آقای گوریو هستم . البته نمیدانستم که خانم دورستودختر این آقا است . بهمین جهت بی پروا وبدون هیچ نظر در این باره حرف زدم ، و خواهر شما و شوهرش را بر خود خشمگین کردم . نمیتوانید تصور کنید چقدر خانم دوش دولائزه و دختر عمو من این انگار علقه پدر فرزندی را از بدی سلیقه تشخیص داده اند .. من این صحنه را برایشان حکایت کردم و آنها دیوانه وار از آن خندیدند . آنوقت

مادام دوبوستان ، ضمن مقایسه بین شما و خواهرتان ، با لحن بسیار خوبی از شما تعریف کرد ، و به من گفت که چقدر شما نسبت به همسایه من ، آقای گوریو ، مهربان هستید . در واقع هم چگونه ممکن است شما او را دوست نداشته باشید ؟ او با چنان شوری شما را می پرسد که من از حال حسد می برم . همین امروز ما دوساعت درباره شما صحبت کردیم . بعد درحالی که هنوز سخنان پدرتان در گوش من بود ، امشب ، هنگامیکه با دخترعمویم شام میخوردیم ، به او می گفتم که ممکن نیست شما به همان اندازه که مهربان هستید زیبا باشید . مادام دوبوستان ، که لابد میخواست به يك چنین احساسات گرمی مساعدت نماید ، مرا به اینجا آورد ، و با لطف معمولی خود گفت که شما را اینجا خواهم دید .

زن بانکدار گفت :

— چطور آقا ، پس منم که باید از شما سپاسگذار باشم ! اگر کمی بگذرد یکبارہ ملتفت میشویم که دوستان قدیمی هستیم .

راستینیاك گفت :

— با آنکه دوستی برای شما نباید احساس مبتذلی بوده باشد ، هرگز نمی خواهم دوست شما باشم .

این جفنگهای بخشناهوار ، که برای استفاده نو آموزان عشق ساخته شده ، همیشه برای زنان دلچسب است ، و تنها وقتی که روی کاغذ سرد و بی جان خوانده شود فقر آن ظاهر میگردد . حرکات و نگاه و لحن گفتاریك جوان ارزش بی حسابی به آن می دهد . مادام دونوسینگن راستینیاك را بسیار دوست داشتنی می دید . ولی ، مانند هر زن دیگر ، از آنجا که نمیتوانست به مسائلی که جوان دانشجو آنهمه رك و راست مطرح کرده بود جواب دهد ، به موضوع دیگری پرداخت .

— بله ، خواهرم با رفتاری که با این پدربچه چاره میکند به خودش لطمه میزند ، پدری که واقعاً برای ما مثل خدا بوده است . آقای دونوسینگن مجبور شد صریحاً به من امر کند که پدرم را فقط صبح ها ببینم ، تا من در این بابت از او تمکین کنم . ولی مدتها من از این حیث خود را بدبخت می دانستم و گریه می کردم . این گونه اعمال زور که پس از خشونت های عروسی پیش آمد ، یکی از عللی بود که زندگی زناشویی مرا آشفته کرد . بی شك من در قتل مردم از خوشبخت ترین زنان پاریس هستم ، ولی در واقع بدبخت ترین زن منم . لابد خواهید گفت دیوانه شده ام که با شما از این گونه صحبت میکنم . ولی ، شما پدر

مرا میشناسید ، و به همین جهت نمیتوانید برای من بیگانه محسوب شوید .
 - ممکن نبود شما با کسی روبرو شوید که بیش از این در آرزوی آن باشد
 که به شما تعلق داشته باشد . شما همه پی چه میگردید؟ پی خوشبختی .. اوژن
 این کلمات را با صدائی که در دل می نشست میگفت . - بسیار خوب ، اگر برای
 يك زن سعادت در آن است که به او عشق بورزند ، او را بپرستند ، و دوستی داشته
 باشد که بتواند آرزوهای خود ، هوسها و غمها و شادیهای خود را با او در میان
 بگذارد ، و بدون ترس از این که اسرارش فاش گردد ، روح خود را با معایب
 قشنگ و صفات زیبایش پیش او عریان کند ، باور کنید چنین قلب فداکار و آتشین
 را جز نزد جوانی ساده دل که حاضر باشد به يك اشاره شما بمیرد نمیتوانید پیدا
 کنید ، - جوانی که هنوز از دنیا چیزی نمیداند و نمیخواهد هم بداند ، چون در
 نظر او دنیا یعنی شما . ممکن است بسادگی من بخندید ، ولی می بینید ، من از
 گوشه يك شهرستان آمده ام و کاملاً تازه هستم . چون جز قلبهای پاک چیزی را
 نشناختم . قصد داشتم به دام عشق نیفتم . اما از اتفاق دختر عمویم را دیدم که
 مرا بیش از حد به قلب خود نزدیک کرد ، و گذاشت که هزاران گنجینه عشق را
 به حدس دریابم . مثل شروبن Chérubin^۱ ، تا زمانیکه بتوانم کاملاً خود را
 وقف يك زن بکنم ، عاشق همه زن ها هستم . وقتی که به اینجا آمدم و شما را دیدم ،
 حس کردم که جریانی مرا بطرف شما میکشد ، پس که پیش از آن درباره شما
 فکر کرده بودم ! ولی در رؤیاهای خود شما را به این اندازه که در واقعیت
 زیباترین نمیدیدم . مادام دو بوستان به من امر کرد که اینقدر به شما چشم ندوزم .
 آخر ، نمیداند که دیدن لبهای سرخ و قشنگ شما ، رنگ سفید اندامتان ،
 چشمان بس مهربانتان ، چقدر جالب و گیراست . من هم برای شما حرف های
 دیوانه واری میزنم ، ولی بگذارید ، بگذارید بگویم .

زنها شنیدن هیچ چیزی را بقدر این سخنان شیرین خوش ندارند .
 مقدس ترین زنها حاضر است آنرا بشنود ، اگر چه نخواسته باشد به آن پاسخ
 دهد . راستینیاك، پس از آنکه به این طریق شروع کرد ، باقی قصه خود را نیز
 با صدائی که برای دلربائی آهسته و پیوسته کرده بود تا به آخر گفت . مادام دونوسینگن
 هم لبخند زنان او را تشویق میکرد ، و در همان حال دومارسه را که همچنان در
 لژ شاهزاده خانم گالاتیون بود مینگریست . راستینیاك نزد مادام دونوسینگن
 بود ، تا آنکه شوهرش باز آمد که او را به منزل برساند . اوژن گفت :

۱- یکی از اشخاص معروفی که کارو ، کمدی ، اثر بومارشه Beaumarchais

- خانم ، من این لذت را به خودم وعده میدهم که قبل از مجلس رقص دوشی دو کاریلیانو به دیدن شما بیایم .

بارون ، يك آزرآسی خشن ، که چهره گردش ظرافت خطرناکی را نوید میداد ، گفت :

- وقتیکه خانم شما را دعوت میکند ، مطمئن باشید که خوب پذیرائی خواهید شد .

مادام دوبوستان برخاسته بود و میخواست با آقای داژودا برود . اوژن ، درحالیکه برای خدا حافظی بسوی او میرفت ، با خود گفت :

- کارهایم خوب رو برآه است . چون وقتیکه به او گفتم : « آیا دوستم خواهید داشت ؟ » ، تعاشی نکرد . دیگر اسبم را دهنه زده ام . حالا باید سوارش بشوم و راهش بیرم .

دانشجوی بیچاره نمیدانست که خانم بارون حواسش با خود نبود ، و منتظر بود که ازدومارسه یکی از آن نامه ها که روح را اذهم می دزد بدستش برسد . اوژن ، خوشحال از این موفقیت دروغین ، و یکتنس را تا ایوان بیرونی تئاتر که هر کسی آنجا منتظر کالمرکه خود بود مشایعت کرد . وقتی که ازدختر عموی خود جدا شد ، مارکی داژودا خنده کنان به ویکتنس گفت :

- پسر عموی شما را دیگر نمیتوان شناخت . بزودی بانك را خواهد زد و خواهد برد . مثل مار نرم است ، و گمان میکنم خیلی ترقی بکند . تنها از شما برمیآید که زنی را برایش انتخاب کنید که درست در آن حالتی باشد که احتیاج به دلداری دارد .

مادام دوبوستان گفت :

- ولی ، باید دید آیا آن کسی را که از او روگردان شده هنوز دوست دارد

یا نه .

جوان دانشجو از تئاتر ایتالیائی پیاده به کوچه نووست ژنویو آمد ، و در راه نقشه های بسیار شیرینی میکشید . خوب دیده بود که مادام دورستو ، خواه درلژ ویکتنس و خواه درلژ مادام دونوسینگن ، متوجه او بود . و از اینجا حدس میزد که دیگر درخانه کنتس بروی او بسته نخواهد بود . بنابراین حساب میکرد که چهاررشته محکم او را به قلب محافل عالی پاریس مربوط خواهد ساخت . زیرا قصد داشت که خود را دردل زن سهبعد فیز جا کند . او ، بی آنکه تصور درستی از وسایل این کار داشته باشد ، از پیش درمی یافت که در بازی پرپیچ و خم

منافع و اغراض دنیوی باید خود را به يك چرخ دنده ای بچسباند تا بالای دستگاه برود ؛ و آن قدرت را هم در خود حس میکرد که آنوقت بتواند چرخ را ثابت نگهدارد .

— اگر مادام دونوسینگن با من سر لطف داشته باشد ، به او یاد خواهم داد که بر شوهرش حکومت کند . این شوهر معاملات پرسودی دارد و میتواند به من کمک کند تا یکباره ثروتی بهم بزنم .

اوژن این سخنان را بی پرده با خود نمیگفت : هنوز آنقدر سیاستمدار نبود که بتواند با ارقام موقعیت معینی را تخمین بزند و حساب کند . این افکار بصورت ابرهای سبکی در افق ضمیرش شناور بود ، و با آنکه درشتی و خشونت افکار ووترن در آن نبود ، باز اگر در بوته وجدان گذاخته میشد چیز چندان پاکی از آن بدست نمی آمد . در نتیجه فعل و انفعالاتی از این قبیل است که مردم به این روحیه بی بند و بار عصر کنونی میرسند ، عصری که در آن کمتر از هر زمان دیگر میتوان به مردانی سر سخت ، به اراده هائی پاک که هرگز در مقابل بدی سر خم نمی کنند برخورد کرد ، کسانی که در نظرشان کمترین انحراف از خط راست جنایت بشمار می آید . این تصاویر با شکوه در ستکاری باعث الهام دو شاهکار شده اند ، یکی آلست Alceste مولیر ، دیگری جنی دینس Jenny Deans و پدرش به تازگی در آثار والتر اسکات . شاید اثری در جهت مخالف ، یعنی نقاشی پیچ و خم هائی که يك مرد جاه طلب به وجدان خود میدهد ، و برای رسیدن به هدف سعی میکند از کنار بدی ها بگذرد و در ضمن ظاهر را هم حفظ کند ، از این همه نه کمتر زیبا از کار در آید و نه کمتر در امانتیک . وقتیکه رامتینیاك به آستانه در پانسیون رسید دیگر عاشق مادام دونوسینگن شده بود ، که در نظرش مانند چلچله جاك اندام و ظریف مینمود . مهر بانی مستی بخش چشماش ، بافت لطیف و ابریشمین پوستش که وی بگمان خویش گردش خون رازیر آن میدید ، لحن دلفریب صدایش ، موهای خرمائی رنگش ، همه را بیاد می آورد . شاید هم پیاده روی خونش را بچریان انداخته بود و به این خبر گی و شیدائی کمک میکرد . دانشو در اطاق بابا گوریو را بشدت کوبید و گفت :

— همسایه عزیز ، من مادام دلفین را دیدم .

— کجا ؟

— در تئاتر ایتالیا .

— خوش میگذاشت به دخترم ؟ ... بیائید تو .

پیرمرد که بایکتا پیراهن برخاسته بود ، دراطاقش را باز کرد و دوباره
بسرعت به رختخواب رفت و خواهش کرد :
- خوب ، حالا برایم ازاو تعریف کنید .

اوژن ، که برای اولین بار به اطاق بابا گوریو آمده بود ، ازدیدن مزبله‌ای
که این مرد در آن زندگی میکرد آنهم پس از تحمین لباس و آرایش دخترش ،
به بیچ وجه نتوانست از حیرت خودداری کند . پنجره پرده نداشت ، و کاغذ دیوار
بر اثر رطوبت چندین جا کنده شده و تا خورده بود ، بطوریکه گچ زیر آن که
دودزده شده بود نمایان بود . پیرمرد روی تختخواب ناراحتی دراز کشیده بود .
تنها يك لحاف نازك رویش گسترده بود و يك لحافچه که با تکه‌های رخت کهنه
مادام و وکر درست شده بود روی پاهایش نهاده بود . کف اطاق نمناک و پراز گرد
و خاک بود . در مقابل پنجره یکی از کمدهای کهنه شکم برآمده قرار داشت که
دستگیره مسی آن بشکل شاخه‌تاک با برگ ساخته شده بود . روی يك چهارپایه
کهنه کوزه آبی در داخل يك طشت کوچک نهاده بود ، و وسایل ریش تراشی در
کنار آن بود . کفش‌های بابا گوریو در يك گوشه افتاده بود . کنار تخت يك میز
پاتختی دیده میشد که نه در داشت و نه روپوش مرمر . کنار بخاری ، که اثری
از آتش در آن نبود ، میز چهارگوشی از چوب گردو بود ، که با میله زیر آن
بابا گوریو سوپخوری طلاکار خود را پیچانده بود . يك میز تحریر بدرخت که
کلاه پیرمرد روی آن نهاده بود ، يك نیمکت تیره رنگ که نشیمن آن از کاه پر
شده بود ، و دو صندلی اثاثه فقیرانه این اطاق را تکمیل مینمود . شاید پیچاره ترین دلال
در اطاق زیر شیروانی خود اثاث بهتری داشت تا بابا گوریو در پانسیون مادام و وکر .
منظره این اطاق سرد بود و قلب را میفشرد ، و به غم انگیز ترین سلولهای زندان
شبهت داشت . خوشبختانه وقتی که اوژن شمع خود را روی میز کوچک کنار
تخت خواب گذاشت گوریو خطوط قیافه او را ندید . پیرمرد ، که تا پائین چانه
زیر لحاف بود ، رو به او نمود :

- خوب ، بنظر شما از مادام دورستو و مادام دو نویسنکن کدام يك بهتر
است ؟

دانشجو گفت :

- من مادام دلفین را ترجیح میدهم ، چونکه بیشتر شما را دوست دارد .
بشنیدن این جمله که با گرمی ادا شده بود ، پیرمرد بازویش را بیرون
آورد و دست اوژن را فشار داد و با تأثر در جواب گفت :

— ممنونم ، ممنونم . خوب ، درباره من چه حرفی زد ؟
 دانشجو سخنان خانم بارون را با آب و تاب بیشتر از اصل تکرار کرد .
 پیرمرد طوری به سخنان او گوش میداد که گوئی صدای خدا را میشنود .
 — بچه نازنین ! بله ، بله . مرا خیلی دوست دارد ، ولی آنچه را که درباره
 آناستازی گفته است باور نکنید . میدانید ، دوتا خواهرها بهم حسد میبرند !
 این هم دلیل دیگری بر مهر بانی آنهاست . مادام دورستوهم خیلی مرادوست دارد .
 من میدانم ، يك پند با بچه هایش مثل خداست باما : تا اعماق قلبشان فرو میرود
 و نیاتشان را میفهمد . هر دو شان مثل هم مهربان هستند . اوه ، من اگر دامادهای
 خوبی می داشتم ، بیش از اندازه خوشبخت بودم . لابد در این دنیا هیچ خوشبختی
 نباید کامل باشد . اگر من در خانه آنها زندگی میکردم ، فقط از این لحاظ که
 صدایشان را میشنیدم ، میدانستم همانجا هستند و میدیدم مثل زمانی که در خانه
 من بودند میروند و می آیند ، بی شك قلب من زیاده از حد سرمست میشد... راستی
 لباسشان خوب بود ؟
 اوژن گفت :

— بله . ولی ، آقای گوریو ، با داشتن دخترانی که اینقدر در ثروت و
 ناز بسر میبرند ، شما چه جور میتوانید در يك چنین خرابه ای زندگی کنید ؟
 پیرمرد با قیافه ای که بظاهر بینم مینمود ، گفت :

— راستش ، به چه دردم میخورد که بهتر از این زندگی کنم ؟ من نمیتوانم
 این چیزها را برای شما بیان کنم : دو جمله را نمیتوانم پشت سر هم آنطوری که
 باید بگویم . - و در حالیکه روی قلب خود میکوفت ، اضافه کرد : همه چیز
 اینجاست . زندگی من در وجود دوتا دختر من است . اگر خوشبخت باشند و
 لباس خوب بپوشند و روی قالی راه بروند ، در اینصورت چه اهمیتی دارد که
 لباس من از چه نوع ماهوت است و محلی که در آن میخوام چه جور است . اگر
 آنها گرمشان باشد ، من هیچ سردم نیست . اگر آنها خندان باشند ، هرگز
 کسل نیستم . من اگر غصه ای داشته باشم غصه آنها است . وقتی که شما پدر شدید ،
 و قتیکه شنیدید بچه هاتان چهچه میزنند و به خود گفتید : « این بچه ها از من بوجود
 آمده اند ! » ، آنوقت حس میکنید که این موجودهای کوچک به هر قطره خونتان
 تعلق دارند ، چون که نابترین عصاره خون شما هستند ! آنوقت گمان میکنید
 که با پوست خود به آنها چسبیده اید ؟ و گوئی از حرکات آنها شما بحرکت می آید .
 صدایشان همه جا به من جواب میدهد ، يك نگاهشان اگر غم آلود باشد خونم را

منجمد میکند. یکروز شما خواهید دانست که انسان از خوشبختی آنها بیشتر سعادتمند است تا از خوشبختی خودش. من نمیتوانم این را برای شما شرح بدهم. این يك عاطفه درونی است که خوشی و راحتی را در سراسر وجود انسان پراکنده میکند. چه بگویم، من سه بار زندگی میکنم. میل دارید چیز عجیبی برایتان بگویم؟ بسیار خوب. من خدا را وقتی شناختم که پدرشدم. خدا بتمامی همه جا هست، چون مخلوق از او بیرون آمده است. من، آقا با دخترانم همین طور هستم. چیزی که هست من دخترانم را بیشتر دوست دارم تا خدا این دنیا را. زیرا که دنیا بزیبائی خدا نیست، اما دخترهای من از من زیباترند. آنها بقدری در روح من جا دارند که من میدانستم شما امشب آنها را می بینید. آه! خدا! مردی که دلفین کوچولوی مرا خوشبخت کند، آن جور که يك زنی که دوستش دارند میتواند خوشبخت باشد، من کفش این مرد را واکس خواهم زد، همه کارش را انجام خواهم داد. من از زبان کلفتش فهمیدم که این دومارسه سگ بدجنسی است. بارها دلم خواست گردنش را میگیرفتم و پیچ میدادم. زن مثل جواهر، صدایش مثل نغمه بلبل، با اندامی که نمونه هنر میتواند باشد، آنوقت چنین زنی را چگونه ممکن است دوست نداشت؟ آخر، چشمش کجا بود که با این آزمای گنده احمق ازدواج کرد؟ هر دوشان جوانهای قشنگ و مهربان لازم داشتند. بهر حال، کاری بود که بمیل خودشان کردند.

با با گوریو واقعاً عالی بود. هرگز اوژن نتوانسته بود او را بدینگونه روشن از آتش عواطف پندیش ببیند. قابل دقت است که احساسات چه قدرت نفوذی دارند. يك موجود هرچه نتراشیده و خشن هم که باشد، باز بمحض آنکه يك محبت واقعی و نیرومند در او تظاهر کند، گوئی مایع مخصوصی ترشح میکند که قیافه اش را دگرگون میسازد، به حرکات او جان میدهد و صدایش را رنگین مینماید. غالباً کردن ترین اشخاص، زیر فشار عواطف به بالاترین درجه فصاحت در اندیشه، اگر نکویم در بیان، میرسند، و بنظر میآید که در يك فضای نورانی حرکت میکنند. در این لحظه در صدا و در حرکات این پیرمرد آن قدرت نفوذی که نشانه هنر پیشگان بزرگ است دیده میشد. اوژن به او گفت:

— خوب، گمان نمیکنم بدتان بیاید که بدانید دخترتان بی شك با این دومارسه بهم خواهدزد. این خوشگل پسر از او بریده و خود را به دامن شاهزاده

خانم گالاتیون Galathionne انداخته است . امامن ، امشب عاشق مادام دلفین شده‌ام .

بابا گوریو گفت : - آها !

- بله ، ازمن بدش نیامد . مایکساعت باهم ازعشق حرف زدیم ، ومن پس فردا ، شنبه ، باید بدیدنش بروم .

- اوه ! چقدر شمارا دوست خواهم داشت اگر مورد پسند او بشوید . شما خوب هستید ، اذیتش نخواهید کرد . اما اگر به او خیانت کنید سرتان را خواهم برید . آخر ، میدانید ، يك زن نمیتواند دوبار به عشق نایل شود ! خدایا ! آقای اوژن ، من پرچرند میگویم . اینجاشما سرمامیخورید . خداوندا ! پس شما با او حرف زدید ، حرفهایش را شنیدید ؟ به شما چیزی نگفت که به من بگوئید ؟

اوژن باخود میگفت : «هیچ!» ولی بصدای بلند جواب داد :

- گفت که دخترتان شمارا ازدور میبوسد . - سپس افزود :

- خداحافظ ، همسایه من ! خوش بخواهید ، خوابهای شیرین ببینید !

- بااین پیغامی که آوردید خواب من ازحالا شیرین است . خدادر همه آرزوها یارو پشتیبان شما باشد ! امشب برای من يك فرشته رحمت بودید ، عطر دخترم را برآیم آوردید .

اوژن وقتی که به رختخواب میرفت باخود گفت :

- بیچاره مرد ! دل سنگ اذیدنش نرم میشود . دخترش به فکر تنها کسی

که نبود همان پدرش بود .

پس ازاین صحبت و گفتگو ، بابا گوریو در وجود همسایه اش يك دوست و يك محرم راز ، که هرگز امید آنرا نداشت ، بدست آورد . بین آن دو تنها روابطی که ممکن بود پیرمرد را به دیگری مربوط سازد برقرار شد . عواطف شدید هرگز غلط حساب نمیکند . اگر اوژن در دل خانم بارون جای میکرد ، بابا گوریو خود را به دخترش کمی نزدیکتر میدید ، حس میکرد نزد او بهتر پذیرائی خواهد شد . از آن گذشته ، او یکی از دردهای خود را با اوژن در میان گذاشته بود . مادام دونوسینگن ، که او روزی هزار بار خوشبختی اش را از خدا طلب میکرد ، شیرینی ولذت عشق را نچشیده بود . بی شك ، اوژن ، بقول پیرمرد از بهترین جوانانی بود که او در زندگی دیده بود . و بنظر میرسد که پیش بینی میکرد که این جوان تمام لذتهائی را که دخترش از آن محروم مانده است برایش فراهم خواهد کرد . پس ، به همه این جهات ، پیرمرد نسبت به همسایه خود دوستی روز-

افزونی احساس نمود .

فردای آن شب ، بوقت نهار ، بابا گوریو در کنار اوژن نشست . قیافه اش که معمولا مثل يك ماسك گچی بود ، تغییر یافته بود . باچنان خودنمائی دانشجو را نگاه میکرد که باعث تعجب مشتریان پانسیون میشد . ووترن اوژن را برای اولین بار پس از مذاکرات آنروز میدید و گوئی میخواست درون ضمیر او را بخواند . اوژن ، که شب گذشته ، پیش از آنکه به خواب رود ، میدان وسیعی را که پیش چشمش باز میشد اندازه گرفته بود ، نقشه این مرد را بخاطر آورد و فکرش ناچار متوجه جهیزماد موازل تایفرشد . اذاینرو جوان دانشجو نتوانست از آن که نگاهش به ویکتورین دوخته شود خودداری کند ، - نگاهی که باحیاطترین جوانان به دختری که وراثت ثروت هنگفتی است میاندازد . اتفاقاً نگاهشان به هم رسید . دختر بیچاره اوژن را در لباس تازه اش دلفریب یافت . همان يك نظر که آنها به هم انداختند بقدر کافی پر معنا بود ، و راستینیاك یقین کرد که او در نظر ویکتورین مظهر آن آرزوهای مبهمی است که هر دختر جوانی حس میکند و ویرا به اولین موجود دلربائی که همراه خود ببیند پای بند میسازد . در ضمیر دانشجو صدائی بلند شد : « هشتصد هزار فرانك ! » ولی ناگهان خود را بدامن خاطرات شب گذشته انداخت ، به امید آن که عشق سفارشی او نسبت به مادام دونوسینگن پادزهری برای افکار بد غیر ارادی او باشد .

- دیشب در تئاتر ایتالیائی «ریش تراش اشبیلیه» اثر روسینی Rossini را نمایش میدادند . من هرگز چنین موسیقی دلکشی نشنیده بودم . واقعا خوشبخت کسی که در تئاتر ایتالیائی لژی دارد !

بابا گوریو ، مثل سگی که مراقب حرکات صاحبش میباشد ، بشنیدن این کلمات گوش تیز کرد . مادام ووکر گفت :

- اما به شما مردها خوب خوش میگردد ، هر کاری که دلتان بخواهد میکنید .

ووترن پرسید :

- باچه وسیله ای برگشتید ؟

اوژن جواب داد : - پیاده .

مرد شیطان صفت دوباره گفت :

- من لذت نیمه کاهه درست ندارم . من میخواهم در کالسکه خودم ،

در لژ خودم بروم ، و خیلی هم براحتی برگردم . شعار من این است : یاهمه

چیز یا هیچ !

مادام و وکر تأیید کرد :

- شعار خوبی هم هست .

اوژن آهسته در گوش بابا گوریو گفت :

- شما شاید به دیدن مادام دو نو سینگر بروید. البته شما را بگرمی خواهد پذیرفت و سعی خواهد کرد بوسیله شما جزئیات زندگی مرا بدانند . من فهمیدم که میل دارد بهر قیمتی که هست نزد دختر عموم ، خانم ویکتس دو بوستان ، پذیرفته شود. فراموش نکنید بگوئید که من او را پیش از آن دوست دارم که در فکر آن که این خشنودی را برایش فراهم کنم نباشم .

داستینیاك بزودی به دانشكده حقوق رفت. میخواست هرچه کمتر در این خانه نفرت انگیز باشد. تقریباً تمام روز پرسه زد ، و در این مدت دچار تب و هيجانی بود که از امیدواری های شدید به جوانان دست می دهده. استدلال های ووترن او را به تفکر درباره زندگی اجتماعی و امید داشت. در باغ لوکزامبورگ به دوستش بیانسون برخورد . دانشجوی طب بازوی او را گرفت و در مقابل قصر لوکزامبورگ به گردش پرداخت ، و از او پرسید :

- این قیافه پدرم ردها چیست گرفته ای ؟

- افکار بدی رنجم میدهد .

- از چه نوعش ؟ افکار را میشود معالجه کرد .

- چه جور ؟

- آدم تسلیمشان میشود .

- تو نمیدانی مطلب چیست و داری شوخی میکنی . هیچ آثار روسو را

خوانده ای ؟

- بله .

- به خاطر هست که روسو جایی از خواننده میبرد ، که اگر میتواند ، بی آنکه از پاریس حرکت کند ، فقط با نیروی اراده اش یکی از خانه های پیر رادر چین بکشد و ثروتش را به چنگ بیاورد ، آیا چنین کاری را مریّتکب میشد ؟

- بله .

- خوب ؟

- به ! من تا کنون سی و سه خان را کشته ام .

- شوخی نکن . ببین ، اگر به تو ثابت میشد که چنین کاری ممکن است و

فقط يك اشاره سر از طرف تو لازم است، آیا این کارا می‌کردی ؟
 - آیا این خان خیلی پیراست ؟ ولی، به ! چه پیر، چه جوان، چه افلیج و
 چه تند رست، گمانم . . . بله، حتماً، نمی‌کردم.

- بیانثون، تو جوان شریفی هستی. ولی، اگر زنی را دوست میداشتی که
 حاضر بودی برایش بمیری، و این زن برای رخت و آرایش خود، برای کالسه
 خود، بالاخره برای همه هوسهای خود احتیاج به پول داشت، احتیاج به پول
 هنگفتی داشت، آنوقت چطور ؟

- آخر تو عقل را از من میگیری و باز میخواهی فکر کنم !
 - بسیار خوب، بیانثون. می‌بینی، من دیوانه‌ام، بیا معالجه‌ام کن. من دو
 خواهر دارم که از زیبایی و صفای روح مثل دوفرشته‌اند، و من میخواهم که خوشبخت
 باشند. از کجا تا پنج سال دیگر میتوانم دوست هزار فرانک برای جهیزشان پیدا
 کنم ؟ می‌بینی، در زندگی موقعیت‌هایی هست که باید بزرگه بازی کرد، و سعادت
 خود را برای بدست آوردن یکشاهی مددینار به‌عذر نداد.

- تو مسئله‌ای را پیش میکشی که برای هر کسی در آستانه زندگی مطرح
 است، و این گره را هم میخواهی با شمشیر پاره کنی. برای این کار، عزیزم،
 باید اسکندر بود ! و گرنه اتمان باید راه زندان را در پیش بگیرد. من، برایم
 خوشبختی در این است که زندگی کوچکی در شهرستان برای خودم درست کنم، و
 بی‌دردر جاننشین پدرم بشوم. تمنیات و احساسات انسان چه در یک دایره کوچک،
 و چه در یک محیط عظیم، به یک اندازه ارضاء میشود. ناپلئون دو بار شام نمی‌خورد
 و شعارة معشوقه‌هایش نمیتوانست بیشتر از معشوقه‌های يك دانشگاهی پزشکی انترن
 بیمارستان کاپوسن Capucins باشد. عزیزم، خوشبختی ما همیشه بین کف پا
 و فرق سر ما جاییگیرد، و اگر به خاطر آن سالانه يك میلیون یا فقط دوهزار فرانک
 خرج کنیم، باز درك ذاتی آن در ضمیر ما بهر حال یکی است. از اینجا نتیجه میگیریم
 که بگذار آن چینی زنده بماند.

- متشکرم، بیانثون، تو حال مرا بجا آوردی. ما همیشه باهم دوست
 خواهیم بود.

دانشجوی پزشکی باز گفت :

- راستی، تا بحال که از سر درس کوویه Cuvier، در باغ نباتات، بیرون
 می‌آمدم، می‌شونو و پواده را دیدم که بایک آقا روی نیمکت نشسته بودند، من در
 اغتشاشات پارسال در حوالی مجلس نمایندگان به این شخص برخورددم، و بنظر

میرسد که يك عضو پلیس است که خودش را بصورت بورژوازی محترمی درآورده است. این دو نفر را باید زیر نظر گرفت. علتش را بعد به تو خواهم گفت. خدا حافظ، باید بروم و برای ساعت چهار که حاضر غایب میکنند در دانه شکسته باشم. وقتیکه اوژن به پانیون برگشت، دید که بابا گوریو منتظر اوست. پیرمرد گفت:

— بگیرید، این نامه را اوداده است. ها، چه خط قشنگی!
اوژن نامه را باز کرد و خواند:

— آقا. پدرم به من گفت که شما موسیقی ایتالیائی را دوست دارید. اگر لطف کنید و در لژ من يك صندلی قبول بفرمائید، بسیار خوشوقت خواهم شد. روز شنبه فودور Fodor و پلگرینی Pellegrini بازی خواهند کرد، و در اینصورت مطمئن هستم که دعوت مرا رد نخواهید کرد. آقای دونوسینگن و من از شما خواهش میکنیم که شام را بی تکلف با ما صرف کنید. قبول این دعوت بسیار باعث خوشنودی شوهرم خواهد شد، که در اینصورت از بیگاری زناشویی بردن من به تئاتر شانه خالی خواهد کرد. لازم نیست جواب نامه را بفرستید. بیایید، و سلام مرا بپذیرید.

و د. د. ن.

پس از آن که اوژن نامه را خواند، پیرمرد به او گفت:
— بدهید ببینم.

نامه را بوئید و سپس پرسید:
— خواهید رفت، نه؟ چه خوشبواست! انگشتانش این را لمس کرده اند. دانشجو باخود میگفت:

— هیچ زنی خودش را اینطور به گردن مرد نمیاندازد. او میخواهد مرا وسیله قرار دهد تا باز دumas را نزد خود بیاورد. تنها غصه و حسد است که زن را به چنین کارهایی وامیدارد.
بابا گوریو گفت:

— خوب، در چه فکری هستید؟
اوژن از آن تب و هذیان خودخواهی که برخی زنان آن دوره بدان دچار شده بودند خبر نداشت، و نمیدانست که زن يك بانکدار برای آن که دروازه یکی

از خانه‌های کوی سن ژرمن را بروی خود باز کند حاضر به هر گونه فداکاری است. در آن زمان مدد روز زنهائی را که در محافل کوی سن ژرمن رفت و آمد داشتند و بنام خانمهای کاخ کوچک خوانده می‌شدند بر همه زنان برتری مینهاد، و در آن میان مادام دوبوشان و دوستش دوش دولانژه و دوش دو مو فرینیوز در صف مقدم قرار داشتند. و تنها راستینیاک از تمایل دیوانه‌وار خانمهای شوبه داشتن برای ورود در مدار عالی‌فلکی که ستاره‌های درخشان جنس لطیف در آن می‌گشتندی خبر بود. ولی، این تأمل بسودا بود، و به او خون سردی و قدرت اندوه‌زای آنرا بخشید که بجای قبول شرایط دیگران خود شرایطی تحمیل کند. جواب داد :

— بله، خواه‌م رفت.

به این ترتیب کنجکاوی او را به خانه مادام دو نویسنکن میبرد، و حال آنکه اگر این زن اعتنائی به او نمیکرد شاید او با شور عشق راه‌خانه او را در پیش میگرفت. با این همه با نوعی بی‌صبری به انتظار روز وساعت رفتن بود. برای یک جوان شاید اولین دسیه عشقی به همان اندازه عشق نخستین جذاب باشد. ایمان به موفقیت حتمی دلخوشی‌های فراوانی بیارمیاورد که مردان بدان اعتراف نمیکنند، ولی در برخی زنان تنها مایه دلربائی است. دشواری پیروزی کمتر از سهولت آن میل و تمنا را در مرد بر نمی‌انگیزد. همه عواطف پر شور مرد بطور قطع از این دو علت تحریک و پاتمدید میشود. و همین نیز باعث تقسیم قلمرو عشق میگردد. شاید این تقسیم نتیجه اختلاف مزاجها باشد، که علی‌رغم چیزهائی که گفته میشود اجتماع را زیر فرمان خود دارد. اگر مزاج سودائی به تحریک عشوه و ناز احتیاج دارد، شاید اشخاص عصبی یا دموی مزاج هر گاه با مقاومت طولانی روبرو شوند از میدان در بروند. اوژن، هنگامی که به آرایش خود میپرداخت، همه آن لذایذ ناچیز را که جوانان از ترس ریشخند جرأت نمیکنند از آن دم بزنند ولی خود خواهیشان را قفلک میدهد، درک میکرد. موهای خود را شانه میزد و در دل میگفت که نگاه یک زن زیبا زیر جعبه‌های سیاه آن خواهد لغزید. همانطور که یک دختر جوان هنگامی که برای مجلس رقص رخت میپوشد از خود اداها می‌درمیاورد، او نیز به میمون بازیهای کودکانه میادرت میجست. اوژن دامن لباس خود را کنار زد و با خوشوقتی کمر باریک خود را نگاه کرد و با خود گفت :

— مطمئناً از این بدریخت‌تر اشخاصی هم پیدا میشوند !

پس از آن باین آمد. همه مشتریان پانسیون سر میز غذا بودند. اوژن جملات جفنگ آنها را که بمناسبت لباس فشنکش گفته میشد، با خوشروئی تلقی کرد.

از عادات مخصوص بانیمون ها تعجبی است که يك لباس و آرایش مرتب بر میانگیزد .
هیچکس در آنجا نمیتواند رخت نو بپوشد ، مگر آنکه هر کسی چیزی بگوید .
بیانشون باز بان خود صدائی در میآورد که گوئی میخواست اسبی را بتازاند :
کت کت کت کت !

مادام وو کر گفت : - مثل دوکها و سنا تورها لباس پوشیده اید !
مادماو ازل می شو نو اظهار عقیده کرد : - آقا برای فتح و فیروزی میروند ؟
نقاش فریاد زد : - قوقولقو !

کارمند موزه گفت : - سلام بنده را به خانم تان برسانید .

پواره پرسید : - مگر آقا زن گرفته اند ؟

ووترن ، بالحن خنده آور يك هنر پیشه دوره گرد ، يكروند گفت :
- بله ، آقایان ! بله ، خانمها ! يك زن جوان قشنگ ، دلش مثل سنگ ،
همیشه حاضر به جنگ ، مختصر ، هم بیل و هم کلنگ ، ولی بیجان شما نه بیجان
هر چه الدنگ ، زنی است کاری ، باری ، صدیار بهتر از کاری . در خواب و در
بیداری ، از گریه و زاری ، البته مایه گرفتاری ، ولی از ناچاری ، باز هم قابل
نگهداری ، به کم قانع ، خوب و بد را مانع ، جل جلال صانع ، نه گرم و نه سرد ، بهر
کاری فرد ، از سرخ و کبود و زرد ، درمان هزدرد ، آفت جان مرد ، حریف شطرنج
و تخته نرد ، که تا به امروز خدا روزی کس نکرد .

مادام وو کر به مادام کوتور گفت :

- خدایا ! چقدر این مرد خوشمزه است ! من که هرگز با او کسل نمیشوم !
در میان خنده و شوخی که بر اثر این سخنان مسخره در گرفت ، اوژن ملتفت
نگاه دزدانه مادماو ازل تا یفرشد ، که سرش را به طرف مادام کوتور خم کرد و چند
کلمه ای در گوش او گفت . در این میان سیلوی آمد و خبر آورد :
- درشکه حاضر است .

بیانشون پرسید : - مگر کجا می خواهد شام بخورد ؟

- نزد خانم بارون دونوسینگن .

دانشجو تأیید کرد : - دختر آقای گوریو .

همینکه نام رشته ساز شنیده شد ، نگاه همه بسوی او ، که بانوعی رشک و
حسرت اوژن را مینگریست ، متوجه گشت .

راستینیاک در کوچه سن لازار به یکی از این خانه های «ملوس» باستنهای
نازک و ایوان کم وسعت که در پاریس آنرا قشنگ می شمارند ، داخل شد . خانه ای

بود درست به سلیقهٔ يك بانكدار ، پر از چیزهای قیمتی ، مجسمه‌های مرمر مصنوعی و پله‌های موزائیک مرمر. اوژن دريك سالن كوچك آراسته به نقاشیهای ایتالیائی ، كه دكور آن بیشتر به يك كافه شبیه بود ، مادام دونوسینگن راملاقات كرد . خانم بارون غمگین بود . كوشش وی برای پنهان داشتن غصه‌اش ، خاصه از آن‌رو كه در رفتارش هیچ چیز ساختگی نبود ، بشدت كنجكاوی اوژن را برانگیخت . اوژن تصور می‌كرد كه باحضور خود زنی رادلشاد می‌كند ، ولی میدید كه وی درنومیدی فرو رفته است . این بر خورد دور از انتظار ضربتی بر خودخواهی او بود . اوژن ، پس از آنكه یكچند با اصرار علت تمویش و نگرانی وی را جویا شد ، گفت :

— خانم ، من چندان حقی ندارم كه خود را مورد اعتماد شما بدانم ، ولی اگر مزاحم شما هستم ، از صداقت شما انتظار دارم كه صریحاً به من بگوئید .

خانم بارون گفت :

— باشید پیش من . اگر بروید ، یكسرتنها خواهم بود . نوسینگن بیرون‌شام می‌خورد ، و من نمی‌خواهم تنها باشم . احتیاج به تفریح دارم .
— آخر چه تان هست ؟

خانم نوسینگن فریاد زد :

— این موضوع را اگر بهر کسی بگویم ، به شما نخواهم گفت .
— من می‌خواهم بدانم . از این پرده پوشی شما پیداست كه این كار به نحوی به من مربوط می‌شود .

— شاید ! ولی ، نه . این از آن دعوایان زن و شوهری است كه باید در اعماق قلب انسان مدفون بماند . مگر پر و روز به شما نمی‌گفتم ؟ من هیچ خوشبخت نیستم . زننجیری كه از طلا بر پای انسان باشد از همه سنگین تر است .

وقتیکه زنی به يك جوان می‌گوید كه بدبخت است ، اگر این جوان خوش-ذوق و خوش لباس باشد و هزار پانصد فرانك مفت هم در جیب داشته باشد ، ناچار همان فكری كه از مغز اوژن گذشت به سراومیزند و دچار خود پسندی می‌گردد .

— دیگر چه آرزویی دارید ؟ شما كه زیبا و جوان و محبوب و ثروتمند هستید .

مادام دونوسینگن سرش را بطرز اسفناکی تكان داد و گفت :

— خوب است از من حرف نزنیم . من و شما با هم شام خواهیم خورد ، و بعد خواهیم رفت و دلتوا ازترین موسیقی را گوش خواهیم كرد .

خانم بارون از جابر خاست ، و پیراهن شال كمیسر سفید رنگ خود را كه به

گل‌های ترمه آراسته بود ، و بسیار خوشدوخت و گران بود ، به او نشان داد و پرسید :

— آیا مطابق سلیقه‌تان هستم ؟

— دلم میخواست کاملاً به‌من تعلق می‌داشتید . دلرباهستید .

مادام دونوسینکن لبخند تلخی زد و گفت :

— در این صورت موجود غم زده‌ای را صاحب خواهید شد . اینجا هیچ چیز به‌شما خیر از بدبختی نمی‌دهد ، ولی با وجود این صورت ظاهر ، من از زندگی نومید هستم . شبها از غصه خواب نمی‌برد ، میدانم بدگل خواهم شد . دانشجو گفت :

— او ! چنین چیزی غیرممکن است . ولی دلم میخواست بدانم این غم و غصه‌ای که حتی يك عشق‌فداکار نمیتواند از میان ببرد کدام است ؟

— آه ! اگر به‌شما بگویم از من فرار خواهید کرد . شما هنوز مرا فقط از روی خوشامد ظاهری خاص مردان دوست دارید ؛ ولی اگر واقعاً مرا دوست می‌داشتید در نومیدی و حشتناکی فرو می‌رفتید . حالامی‌بینید که باید خاموش بمانم . تمنا میکنم از چیزهای دیگر حرف بزنیم . بیایید اطاقهای خودم را به شما نشان بدهم .

اوژن ، روی نیمکت مقابل آتش ، کنار مادام دونوسینکن نشست ، و با اطمینان خاطر دست‌اورا به دست گرفت و گفت :

— نه ، همین‌جا باشیم .

خانم بارون نه تنها گذاشت اوژن دست‌اورا بگیرد ، بلکه خود نیز بانیروی متراکمی که نشانه تأثر شدید او بود دست جوان را فشار داد . راستینیاك به او گفت :

— گوش کنید ، اگر غم و غصه‌ای دارید ، باید به‌من بگوئید . می‌خواهم به‌شما ثابت کنم که شما را بخاطر خودتان دوست دارم . یا حرف خواهید زد و دردتان را براریم خواهید گفت ، تamen ، اگر هم لازم باشد شش نفر را بکشم ، آنرا از میان بردارم ، یا آنکه خواهم رفت و دیگر بر نخواهم گشت . فکر نومیدانه‌ای از مغز مادام دونوسینکن گشت . دستی به پیشانی خود زد و گفت :

— خیلی خوب ، هم‌الان شما را امتحان میکنم .

و بعد چنانکه گوئی با خود حرف می‌زد ، افزود :

- بله ، جزاین چاره‌ای نیست .
خانم زنگ‌زد و به پیشخدمت اطاق خود گفت :
- آیا کالسکه آقا حاضر است ؟
- بله ، خانم .
- من لازمش دارم . شما کالسکه واسبهای مرا برای آقا حاضر کنید . شام
را هم ساعت هفت بکشید .
پس از آن رو به اوژن نمود :
- خوب ، حالا بیایید .
اوژن ، وقتی که خود را در کالسکه آقای دونوسینکن در کنار آن خانم
یافت ، گوئی خواب میدید . خانم به سورچی دستور داد :
- بروید به پاله‌روایال ، نزدیک تئاتر فرانسه .
در طول راه آشفته‌حال بنظر میرسید ، و از جواب دادن به پرسشهای اوژن ،
که از این مقاومت گنگ و انبوه و لجوجانه سر در نمی‌آورد ، امتناع میورزید .
اوژن با خود میگفت :
- در یک لحظه از دستم فرار میکند .
از اینرو با عصبانیت ، پیوسته حرف میزد . وقتی که کالسکه توقف کرد .
خانم بارون دانشجو را با نگاهی که سخنان دیوانه‌وارش را وادار به خاموشی
کرد ، نگریست و گفت :
- آیا مرا دوست دارید ؟
اوژن اضطراری را که بر او چیره میشد پنهان کرد و جواب داد :
- بله .
- آیا ، هر خواهشی که از شما بکنم ، درباره من فکری نخواهید کرد ؟
- نه .
- آیا حاضرید انمن اطاعت کنید ؟
- کورکورانه .
مادام دونوسینکن با صدای لرزان گفت :
- هیچ به قمارخانه رفته‌اید ؟
- هرگز .
- آه ! حالا نفس راحت میکشم . حتماً شانس خواهید آورد . بگیری ،
این کیف من . صدف‌رانک در آن است ، و این تمام پولی است که این زن خیلی

خوشبخت ، بقول شما ، دارد . با این پول بروید در يك قمارخانه . محلش را من نمیدانم ، ولی میدانم که در پاله رویال قمارخانه هست . بروید و با این صد فرانك در بازی رولت Roulette شرکت کنید و همه را ببازید ، یا اینکه شش هزار فرانك برای من بیاورید . وقتیکه برگشتید غم و غصه‌ام را برای شما خواهم گفت .

اوژن باخود گفت : «خودش را بمن رسوایمیکند ، بنابراین دیگر نمیتواند چیزی را از من دریغ بدارد . » و با خاطری خرسند جواب داد :
- بمن لنت اگر هیچ از این کار که میخواهم بکنم سردر بیاورم ، ولی حرف شمارا اطاعت خواهم کرد .

اوژن کیف قشنگه را گرفت ، و پس آنکه جای نزدیکترین قمارخانه را از يك سمسار پرسید ، بطرف خانه شماره ۹ شتافت . بالا رفت و کلاه خود را به دربان سپرد . پس از آن داخل شد و پرسید بازی رولت کجاست . پیشخدمت تالار در میان تعجب بازیکنان او را بسوی میز درازی هدایت کرد . اوژن ، که همه حاضران چشم به او دوخته بودند ، بی آنکه خود را بیازد پرسید پول را کجا باید گذاشت . پیرمرد محترمی باموهای سفید به او گفت :
- اگر بیست فرانك روی یکی از این سی و شش نمره بگذارید و همان برنده بود ، سی و شش برابر آن خواهید برد .

اوژن صد فرانك را روی رقم سن خود ، یعنی بیست و يك گذاشت . پیش از آنکه او بتواند حواس خود را جمع کند ، ناگهان فریاد تعجبی برخاست . اوژن بی آنکه خود بداند ، برده بود . آقای پیر به او گفت :
- پول خودتان را بردارید ، برای آنکه در این بازی دو بار پشتسر هم نمیبزنند .

اوژن پاروی کوچکی را که آقای پیر بطرفش دراز کرد گرفت ، و سه هزار و شصت فرانك را پیش خود کشید . و بازی آنکه چیزی از بازی بداند ، همه را روی نواد سرخ گذاشت . تماشاچیان از این که میدیدند او به بازی خود ادامه میدهد با حسرت نگاهش میکردند . چرخ گردید و باز اوژن برد ، و اوستا پاد دیگر سه هزار فرانك به او داد . مرد پیر در گوش او گفت :

- شصت هزار و دو بیست فرانك پول دارید . از من بشنوید و دیگر اینجا ننمایید . چونکه رنگه سرخ هشت بار بیرون آمده است . و اگر رحمی به دلالتان باشد ، در مقابل این نصیحت کمکی به يك فرماندار سابق دوره ناپلئون ، که اکنون

درمتهای تنگدستی بسر میبرد ، خواهید کرد .

داستینیاك، بس كه گنج شده بود، گذاشت مرد موسفید دوست فرانك گوش اورا ببرد . باهفت هزار فرانك پائین آمد ، و حال آنكه هنوز از بازی چیزی نمی فهمید ، اما از اقبال خود بكلی حیرت زده بود . وقتیکه سوار شد و در كالسكه برویش بسته شد، هفت هزار فرانك را به مادام دونوسینگن نشان داد و گفت :

— خوب ! حالا كجا میخواهید مرا ببرید ؟

دلفین اورا دیوانه وار در آغوش فشرد و گرمی ، اما نه از روی عشق ، بوسید و گفت :

— شما مرا نجات دادید !

پس از آن اشك شادی سیل وار بر گونه هایش جاری شد .

— دوست من ، حالا همه چیز را به شما میگویم . شما دیگر دوست من خواهید بود، نه؟ خوب ، شما می بینید كه من داراهتم ، درناز و نعمت بسر میبرم، هیچ كم ندارم ، یا لااقل بنظر میرسد كه چیزی كم ندارم ! ولی ، بدانید كه آقای دونوسینگن نمیگذارد حتی در پكشاهی دخل و تصرف كنم . خرج خانه و كالسكه و لژ تئاتر ، خرج همه را خود او ميكشد ، برای مخارج آرایش من پول غیر کافی میدهد ، و به عمد مرادريك فقر پنهانی نگهمیدارد . عزت نفس من بیش از آن است كه چیزی از او تقاضا كنم . اگر من پولش را بقیمتی كه او میخواهد بفروشد از او بخرم ، آیا از هر زن هرزه ای پست تر نخواهم بود ؟ چطور ، منی كه صاحب هفتصد هزار فرانك هستم ، گذاشتم مرا لخت بكنند ؟ از غرور ، از خشم و تنفر . ما وقتی كه زندگی زناشویی را شروع میکنیم ، بسیار جوان و بسیار ساده لوحیم ! حرفی كه بوسیله آن میبایست از شوهرم پول بخواهم گوئی دهنم را پاره ميكرد . هرگز جرأت این كار را نداشتم . بهمین جهت پس انداز خودم و پولی را كه پدر بیچاره ام به من میداد خرج ميكردم . وقتیکه این درهم بروی من بسته شد ، قرض دار شدم . زناشویی برای من وحشتناكترین اشتباه بود ، بطوریکه از گفتنش عاجزم . همینقدر کافی است بدانید كه اگر بنا باشد بانوسینگن جز در آپارتمانهای جداگانه زندگی كنم خودم را از پنجره پرت خواهم كرد . وقتیکه ناچار شدم قرضهای خودم را بخاطر جواهرات و هوسهای زنانه به او بگویم ، (آخر ، پدر بیچاره مان ما را عادت داده بود كه هیچ چیزی را از خودمان دریغ نداریم) ، آه ! درجه شكنجه ای بودم ! ولی هر چه بود جرأت یافتن كه بگویم . آخر ، من برای خودم ثروتی داشتم ! نوسینگن عصبانی شد و گفت كه دارم اورا و رشكست

میکنم، و چه میدانم چه حرفهای دزیلانده دیگر زد ! دلم میخواست صدقدم زیر زمین بودم. باری، چون او جهیزیه مرا گرفته بود، قرض‌هایم را پرداخت. ولی از آن ببعد برای مخارج شخصی من يك مقرری معین کرد که من برای آنکه دیگر سر و صدائی نباشد، تسلیم آن شدم. پس از آن هم خواستم عزت نفس کسی را که شامیشناسید راضی کنم. گرچه او مرا فریب داد، اما از من زشت است که نجات اخلاقی او را انکار کنم. ولی او، بالاخره، مرا بطور ناروایی ترك گفت ! هرگز نمیبایست زنی را که در يك روز سختی و بی‌پناهی پول هنگفتی در پایش ریخته‌اند ترك کنند ! میبایست همیشه او را دوست داشته باشند ! شما، با آن روح زیبای بیست و يك ساله‌تان، شامی که جوانید و پاک، از من خواهید پرسید چگونه زنی میتواند از يك مرد پول قبول کند ؟ خدای من ! آیا طبیعی نیست که ما با موجودی که خوشبختی خود را مدیون او هستیم در همه چیز شريك و سهیم باشیم ؟ وقتی که انسان خود را بتمامی تفویض میکند، چه کسی میتواند بخاطر جزئی از این کل در تشویش باشد ؟ پول فقط وقتی که دیگر عواطفی در بین نیست اهمیت پیدا میکند. مگر پیوند ما برای تمام عمر نیست ؟ کدامیک از ما وقتی که خود را واقعاً مورد عشق و محبت ببیند جدائی را پیش‌بینی میکند ؟ شما از عشق همیشگی سخن میگوئید و نزد ماسو گند یاد میکنید، در اینصورت چگونه باز میتوان منافع جداگانه داشت ؟ شما نمیدانید امروز که نویسنکن صریحاً به من گفتش هزار فرانکی را که میخواهم به من نمیدهد، چقدر رنج کشیدم. او همین مبلغ را هر ماه به معشوقه‌اش، يك رقاصهٔ اپرا، می‌بخشد ! آه ! میخواستم خودم را بکشم. افکار دیوانه‌واری به سرم میزد، گاه میشد که به سر نوشت يك کلفت، به سر نوشت پیشخدمت اطاقم حمد میبرد. اگر به سراغ پدرم میرفتم، دیوانکی بود. آناستازی و من او را کشته‌ایم : پدر بیچاره‌ام اگر شش هزار فرانك میارزید خودش را بخاطر من میفروخت. آه ! آقا، لازم بود این توضیحات را به شما بدهم، چون با شما یکسر بدیوانکی رفتار کردم. وقتی که شما از پیش من رفتید و از قلم دور شدید، میخواستم پیاده فرار کنم ... کجا ؟ نمیدانم. این زندگی نصف زنان پاریس است : يك ظاهر پر تجمل، و در باطن تشویش و نگرانی جانسوز. من زنهای بیچاره‌ای را می‌شناسم که حتی از من بدبخت‌ترند. زنهایی هستند که مجبورند بآدکانداران بسازند و صورت حساب دروغی درست کنند. بعضی دیگر ناچارند از پول شوهرشان بزدند. شوهرهایی هستند که گمان میکنند يك شال کشمیر دوهزار

فرانکی را به پانصد فرانک میفروشد ، و بعضی دیگر تصور میکنند که شال پانصد فرانکی دوهزار فرانک قیمت دارد . زنهای بدبختی را میتوان سراغ کرد که بچه های خود را برای غذا میگذارند و پول خانه را برای خریدن لباس خود نگه میدارند . من از این خدعه های نفرت انگیز آزادم ! من میتوانم کاری کنم که دونوسینگن سراپای مرادزر بگیرد . ولی ترجیح میدهم روی سینم مردی که بتوانم محترمش بشمارم سرم را تکیه بدهم و گریه کنم . آه ! امشب دیگر آقای دومارسه حق نخواهد داشت مرا به عنوان زنی که ازاو پول گرفته است نگاه کند .

دلفین صورت خود را در میان دودست پنهان کرد تا اوژن گریه او را نبیند . ولی ، اوژن دست او را از روی چهره اش کنار زد و نگاهش کرد : واقعاً در این حال قیافه ای عالی داشت . دلفین گفت :

— مخلوط کردن پول با عواطف ، آیا نفرت انگیز نیست ؟ شما نمیتوانید دوستم بدارید .

این درهم آمیختن احساسات نیک ، که زن را آنقدر بزرگ مینماید ، با گناهانی که ترکیب کنونی اجتماع آنان را وادار به ارتکاب آن میکند ، اوژن را منقلب میساخت . سخنان شیرین و تسلی بخشی میگفت ، و این زن را که بسادگی و بی احتیاطی ناله در دسر میداد تحسین میکرد . دلفین گفت :

— قول بدهید که از آنچه به شما گفتم سلاحی برضد من نخواهید ساخت .

— آه ! خانم ، هرگز چنین کاری از من برنمیآید .

دلفین ، با حرکتی سرشار از حق شناسی و لطف ، دست او را گرفت و روی قلب خود گذاشت .

— من بدست شما بار دیگر آزاد و خندان شده ام . راستی ، زیر فشار یک پنجه آهنین بستمیرم . دیگر میخواهم بسادگی زندگی کنم ، و دست از ولخرجی بکشم . دوست من ، شما مرا همانجوری که هستم پسند خواهید کرد ، نه ؟ مادام دونوسینگن شش اسکناس را برای خود نگه داشت و باقی را به اوژن داد و گفت :

— این را شما نگه دارید . درواقع ، من به شما سه هزار فرانک بدهکارم ، چون خود را بالمناسفه شریک شما میدانستم .

اوژن مثل یک دختر دوشیزه از خود دفاع کرد ، ولی وقتی که خانم بارون به او گفت : « اگر نخواهید شریک جرم من باشید ، شما را دشمن خود خواهم شمرد . » پول را گرفت و گفت :

— خوب ، برای روز سختی سرمایه‌ای خواهد بود .
 مادام دونوسینگن از این حرف‌دنگش پرید و فریاد زد :
 — این همان کلمه‌ای است که از آن ترس داشتم . اگر میخواهید که من
 چیزی برای شما باشم ، قسم بخورید که دیگر هرگز قمار نکنید . خدایا ! من
 باعث شوم که شما فاسد شوید ! از غصه خواهم مرد .
 به منزل رسیدند . تضاد بین آن فقر و بینوایی و این همه حشمت دانشجو را
 گیج میکرد و سخنان شوم ووترن در گوش طنین افکند .
 خانم بارون به اطاق خود داخل شد ، و درحالی که نیمکتی را نزدیک آتش
 نشان میداد ، گفت :
 — اینجا بنشینید . میخواهم نامه‌ای را که برایم بسیار دشوار است بنویسم !
 شما راهنمایم کنید .
 اوژن به او گفت :
 — چیزی ننویسید . اسکناس‌ها را در پاکت بگذارید و آدرس را بنویسید ،
 و بدهید کلفت شما آنرا ببرد .
 خانم بارون گفت :
 — چه مرد نازنینی هستید ! آه ! می‌بینید ، آقا ، این اثر يك تربیت
 خوب است !
 پس از آن خنده‌کنان افزود :
 — رسم و رفتار خالص بوستان‌ها از آن پیدا است .
 اوژن ، که بیش از پیش دلدادۀ او میشد ، باخود گفت :
 — زن دلربایی است !
 او این اطاق را ، که در آن رعنائی شهوت‌انگیز يك روسپی ثروتمند مشهود
 بود ، نگاه میکرد . خانم بارون در همان حال که زنگ میزد و خدمتکار خود را
 می‌طلبید ، گفت :
 — از اینجا خوشتان می‌آید ؟
 سپس روبه کلفت نمود :
 — ترز ، این نامه را خودتان برای آقای دومارسه میبرید و به دست خودش
 میدهد . اگر او را نیافتید ، نامه را برایم برگردانید .
 ترز ، قبل از آنکه بیرون برود ، نگاه شیطنت‌باری به اوژن افکند . شام حاضر
 بود . راستینیاك بازویازوی مادام دونوسینگن داد ، و این يك او را به اطاق‌ناها ب-

خوری ملوسی برد. اوژن در آنجا همان سفره پر تجملی را که در منزل دختر عموی خود تحسین کرده بود باز یافت. خانم گفت :

- شبهایی که در تئاتر ایتالیائی نمایش تازه میدهند شما بامن شام خواهید خورد و همراه من خواهید آمد.

- اگر همین طور ادامه پیدا کند، به این زندگی خوش عادت خواهم کرد.

ولی من يك دانشجوى فقیری هستم که باید ثروت و موقعیتی برای خود تهیه کنم.

مادام دو نویسنکن خنده کرد و گفت :

- ثروت هم به دست خواهد آمد. می بینید، همه چیز درست میشود. من

انتظار نداشتم که اینقدر خوشبخت باشم.

این در طبیعت زنان است که محالات را از طریق چیزهای ممکن ثابت کنند، و واقعیات را با تئویش و نگرانی بی علت منهدم سازند. وقتی که مادام دو نویسنکن و راستینیاك در تئاتر وارد لژ خود شدند، دلفین چنان قیافه خرسندی داشت، و در نتیجه چنان زیبا مینمود، که هر کسی به خود اجازه داد از این تهمت‌های کوچکی که زنان در مقابل آن بی دفاع اند بر او وارد کند. مردم نیز غالباً این ناشایستگی‌ها را که اکثر به عمدا اختراع میشود باور میدارند. اما کسی که پاریس را بشناسد از آنچه گفته میشود چیزی را باور نمیکند، و آنچه راهم که واقعاً اتفاق میافتد بر زبان نمیآورد. اوژن دست خانم بارون را در دست گرفت و هر دو با فشارهای کم و بیش ممتد تأثرانی را که موسیقی در آنها بجا میگذاشت به یکدیگر منتقل میساختند. این شب نشینی برای هر دو مست کننده بود. آنان با اتفاق هم از تئاتر بیرون آمدند، و مادام دو نویسنکن خواست اوژن را تا پون-نوف مشایعت کند. در تمام طول راه، برای یکی از آن بوسه‌هایی که دلفین با چنان گرمی در پاله روایال به اوژن داده بود، باهم در کشمکش بودند. اوژن او را از این رفتار بی منطق سرزنش کرد. اما او جواب داد :

- آن بوسه نشانه حق شناسی از يك فداکاری غیر منتظر بود. اما حالا ارزش يك تمهید را خواهد داشت.

- و شما، حق ناشناس، نمیخواهید هیچ وعده‌ای به من بدهید !

اوژن بر آشفته بود. مادام دو نویسنکن با يك حرکت بی تابانه که عاشقان را بیشتر شیفته میسازد دست خود را به او داد که بیوسد، و این يك با حرص قهر-آلودی که خانم بارون را سرمست کرد دستش را بوسید. خانم گفت :

- دیدار ما دوشنبه، در مجلس رقص.

اوژن در روشنائی مهتاب پیاده برافزاد. در راه با افکار جدی دست به گریبان بود. در عین حال شاد و نازاضی بود. شاد از ماجرائی که نتیجه احتمالی آن این بود که یکی از قشنگترین و رعناترین زنان پاریس که مورد تمناى وی بود در آغوشش میافتاد، نازاضی از این که میدید نقشه‌های کسب ثروت و مقامش واژگون میشد. آنوقت بود که او واقعیت اندیشه‌های میهمی را که پریش از مغزش گذشته بود درک کرد. عدم موفقیت همیشه عظمت خواست‌های ما را بر خما میکشد. اوژن هر قدر بیشتر از زندگی پاریس بر خودار میشد، به همان اندازه کمتر میخواست در گمنامی و فقر باقی بماند. او اسکناس هزار فرانکی خود را در جیب مچاله میکرد و هزاران دلیل فریبنده میآورد که آنرا تصاحب کند. بالاخره به کوچه نووست ژنویو رسید؛ و قتیکه بالای پلکان قدم نهاد متوجه روشنائی شد. بابا گوریو در اطاق خود را باز و شمع را روشن گذاشته بود، تادانشجو فراموش نکند که بقول خودش قصه دخترش را برایش بگوید. اوژن چیزی را از او پنهان نکرد. بابا گوریو از شدت رشک و حسد نومیدوار فریاد زد:

— یعنی چه؟ آنها خیال میکنند من ورشکسته‌ام. نه، من هنوز هزار و سیصد فرانک درآمد سالانه دارم! خداوند! دختر بیچاره، چرا نیامد پیش من؟ در آدم را می فروختم و مقداری از اصل سرمایه بر میداشتم و باقی را برای خودم مستمری مادام العمری درست میکردم. آخر، شما، در عالم همسایگی، چرا نیامدید گرفتاری او را برایم خبر بیاورید؟ چطور دلتان رضاداد بروید و آن صد فرانک ناچیزش را در قمار به خطر بیندازید؟ آدم جگرش کیاب میشود. حالا می بینید داماد چیست؟ او! اگر گیرشان میآورد، گردنشان را می گرفت و خفه میکردم. خدا یا! گریه، واقعا گریه کرد؟

اوژن گفت: — بله، سرش هم وی جلیتقه من بود.

بابا گوریو خواهش کرد: — او! جلیتقه‌تان را بدهید به من. چطور! اشک دخترم، دلفین عزیزم، که در کوچکی هرگز گریه نمیکرد، اینجا ریخت؟ او! من يك جلیتقه دیگر برایتان خواهم خرید، دیگر آنرا نپوشید، بدهیدش به من. مطابق عقدنامه، دخترم حق دارد دارائیش را به میل خود تصرف کند. آه! من همین فردا پیش درویل، وکیل دعاوی، میروم. تقاضا میکنم دارائیش را برایش بکار بیندازد. من از قانون سر رشته دارم. من گرگ باران دیده هستم، و اگر لازم باشد میتوانم دندان نشان بدهم.

— پدجان، این هزار فرانک را که او خواسته است از مبلغ بردما به من

بدهد شما بگیرید، و در همین جلیقه برایش نگهدارید
گوریو اوژن را نگاه کرد و دست او را گرفت، و یک قطره اشک فرو ریخت.
پیر مرد به او گفت :

— شما در زندگی موفق خواهید شد. می بینید، خدا عادل است. من از درستی کاری
بوئی برده ام و میتوانم اطمینان بدهم که کم آدمی هست که مثل شما باشد. شما دیگر
فرزند عزیز من هستید. بروید، بخوابید. شما میتوانید بخوابید، چونکه هنوز
پدر نشده اید. دخترم گریه کرد. من حالا آن باخبر می شوم، منی که آسوده اینجا
نشسته بودم و در موقی که اورنج میکشید مثل يك الاغ نشخوار میکردم؛ من، منی که
پدر و پسر و روح القدس را حاضر و غایب و فروشم تا اشکی از چشمان میچکد اما من فرو نریزد!
اوژن، وقتی که به رختخواب میرفت، با خود گفت :

— نه، بابا، گمانم که در تمام زندگی آدم باشرقی خواهم ماند. انسان وقتی
که از ندای وجدانش پیروی میکند لذت میبرد.

شاید تنها کسانی که به خدا ایمان دارند پنهان خوبی میکنند، و اوژن
به خدا مستعد بود. فردای آن روز، در ساعت مقرر، راستینیاك نزد مادام دوبوستان
رفت. و این يك او را با خود برد و به دوش دو کاربلیانو معرفی کرد. خانم
سپید او را بطر بسیار خوشایندی پذیرفت. اوژن در آنجا مادام دونوسینگن را
ملاقات کرد. دلفین خود را چنان آراسته بود که از همه دل ببرد، و از این راه
بیشتر در دل اوژن جا بگیرد. با بیصبری منتظر نگاه اوژن بود و بیهوده سعی
میکرد بیصبری خود را پنهان بدارد. برای کسی که بتواند عواطف و تأثرات
زنی را بحس دریا بد این لحظات سرشار از لذت است. کیست که بارها
محض تفتن در ابراز عقیده سستی نکرده، و از سرعشوه و ناز لذت خود را پنهان
نداشته باشد؟ کیست که در اضطرابی که خود باعث میشود اعتراضی نجسته، و از
ترسی که به يك لبخند چاره میشود لذت نبرده باشد؟ در این جشن جوان دانشجو
ناگهان به وسعت دامنه موفقیت خود پی برد، و فهمید که با عنوان رسمی پسر عموی
مادام دوبوستان در میان محافل عالی موقعیتی کسب کرده است. دست یافتن بر مادام
دونوسینگن، که دیگر بر همه مسلم شده بود، چنان او را در صف مقدم جامداد که
جوانان همه با نگاه حسرت در او می نگرستند. وقتی که اوژن به چند نگاه از این
قبیل برخود، برای اولین بار لذت خود پسندی را چشید. از يك سالن به سالن دیگر،
و از پیش يك دسته نزد دسته دیگر میرفت، و در این میان شنید که از کامروائی او
صحبت میکنند. زنان همه موقعیت او را پیش بینی میکردند. دلفین، از ترس

آنکه مبادا او را از دستش بگیرند ، قول داد بوسه ای را که پریشب نخواستہ بود به او بدهد امشب از وی دریغ ندارد . در این مجلس چندین دعوت از راستینیاك بعمل آمد . دختر عمویش او را به چند تن از زنان که همه ادعای ظرافت و رعنائی داشتند و در خانه شان به مهمانان خوش میگذشت معرفی کرد . به این طریق اوژن میان بزرگترین و زیباترین محافل پاریس پرتاب شده بود . به همین جهت این شب نشینی برای او لطف و گیرائی يك موفقیت درخشان را در همان اولین قدم داشت ؛ و او بعدها ، مثل دختری که نخستین رقص خود را که در آن نظرها را به خود جلب کرده باشد بیاد دارد ، تازمان پیری آن شب را بخاطر میآورد . فردای آن شب ، هنگام ناهار ، اوژن در حضور مشتریان پانسیون موفقیت خود را برای با با گوریو شرح داد . ووترن به طرز شیطنان باری لبخند زد و با منطق بیرحمانه ای گفت : شما خیال میکنید که يك جوان آراسته و شیک میتواند در كوچه نووست ژنوبو در خانه ووکر ، که البته اهر لحاظ بی اندازه آبرومند است ، ولی مجلل و مطابقم روز نیست ، بماند ؟ اینجا پانسیون معتبری است ، قشنگ و پر ناز و نعمت است ، و از اینکه موقتاً قصر کسی مانند راستینیاك است بسیار به خود میآلد ، ولی هر چه باشد در كوچه نووست ژنوبو واقع است و از تجمل بسیار برکنار است .

ووترن بالحنی پدرانہ و ریشخند آمیز به سخنان خود ادامه داد :

— دوست جوان من ، اگر بخواهید در پاریس سری میان سرها در آورید باید سه اسب ، يك درشكه سبك برای گردش صبح و يك كالسكه برای عصر داشته باشید ، یعنی رویهم نه هزار فرانك برای مرکوب . اما اگر فقط سه هزار فرانك برای لباس ، شصت فرانك برای عطر ، سیصد فرانك برای کفش و سیصد فرانك هم برای کلاه خرج کنید ، اصلاً شایسته سر نوشت عالی خود نخواهید بود . از آن گذشته ، رختشویی برای شما هزار فرانك تمام میشود ، چون جوانان آلامد نمیتوانند از مواظبت دقیق پیراهن و زیر جامه شانہ خالی کنند ؛ آخر این آن چیزی است که غالباً در آنهامورد بازرسی قرار میگیرد ؛ عشق و کلیسا هر دو جانماز زیبا میخوانند . به این ترتیب ما فعلاً به چهارده هزار فرانك رسیدیم . من از آنچه صرف قمار و شرط بندی و هدا یا خواهید کرد چیزی نگفتم ؛ محال است که بتوان پول جیب را به کمتر از دوهزار فرانك بر آورد کرد . من يك چنین زندگی داشته ام و از مخارجش خبر دارم . . . به این نیازمندیهای ابتدائی باید نهصد فرانك برای غذا و هزار فرانك برای لائے سکا اضافه کرد . پس ، فرزند من ، یا باید در سال بیست و پنج هزار فرانك از جیب در آورد ، یا آنکه باید در لجن افتاد ، مورد ریشخند قرار گرفت و از آینده موفقیت

ها و معشوقه‌ها چشم پوشید. ها، فراموش کردم و پیشخدمت و گماشته را به حساب نیاوردم! آیا نامه‌های عاشقانه‌تان را به کریستف خواهید داد که ببرد! یاروی همان کاغذ که فعلا بکار می‌برید نامه خواهید نوشت؟ این که خود کشی خواهد بود. و وترن صدای بم خود را باز هم قوی‌تر کرد و ادامه داد: حرف این پیر با تجربه را بشنوید. یادریك اطاق زیر شیروانی با تقوی زندگی کنید و دو دستی به کار بچسبید، یا آنکه راه دیگری در پیش بگیرید.

و وترن چشمکی بطرف مادموازل تایفرزد. او در این نگاه استدلالات فریبده خود را که برای از راه بدر بردن دانشجو همچون بذری در قلب او افشاندنه بود خلاصه می‌کرد و یادآوری می‌نمود. چندین روز گذشت و راستینیاك زندگی پر عیش و نوشی در این مدت داشت. تقریباً هر شب نزد مادام دو نوسینگن شام می‌خورد و با او به مهمانی می‌رفت. ساعت سه یا چهار بعد از نیمه شب به پانسیون می‌آمد، ظهر از خواب بر می‌خاست و به آرایش خود می‌پرداخت. و روزهایی که هوا خوش بود با دلفین برای گردش به بوادوبولونی می‌رفت. بدین طریق وقت خود را، بی آنکه به ارزش آن بیندیشد، صرف می‌کرد. باشوریتا با نیک کاسیرگ خرمای ماده برای جذب گردی که بارورش می‌کند، همه تعالیم و همه فریبندگیهای تحمل را فرامی‌گرفت. قمار کلان بازی می‌کرد، بر دو باختش بزرگ بود، و سرانجام کاملاً به زندگی آشفته جوانان پاریس خو گرفت. از اولین بردهای خود در قمار هزار پانصد فرانك برای مادر و خواهرانش فرستاد و هدایای قشنگی همراه آن روانه کرد. با آنکه اعلام کرده بود که می‌خواهد پانسیون و وکرا ترک گوید، هنوز در روزهای آخر ژانویه همانجا بود و نمی‌دانست چگونه از آنجا بیرون برود. جوانان همه زیر تأثیر يك قانون به ظاهر نامعلوم هستند، که در واقع علتی جز همان جوانی و شور و ولعشان برای درك لذت ندارد. آنها، چه دارا و چه فقیر، هرگز برای نیازمندیهای اولیه زندگی پول ندارند، و حال آنکه برای هوسهای خود همیشه پول پیدا می‌کنند. در مورد چیزهایی که نسیه می‌توان بدست آورد و لخرج و برای چیزهای نقد بسیار خسیس می‌باشند. تو گوئی با اسراف و تبذیر در آن چیزهایی که نسیه می‌توان بدست آورد انتقام آنچه را که ندارند می‌گیرند. روشن‌تر بگویم، يك دانشجو خیلی بیشتر از کلاه خود مراقبت می‌کند تا از لباس خویش. قیمت پارچه و مزد خیاط چون خیلی گران است، خواه ناخواه خیاط همیشه طلبکار است. اما چون کلاه قیمتش کم است، کلاه فروش یکی از سخت‌ترین کسانی است که جوانان باید با ایشان سرو کله بزنند. جوانی که در بالکن يك تئاتر نشسته است و جلینتقه‌های خیرم-

کننده ای در معرض دور بین زندهای قشنگ میگذارد، باید شك داشت که آیا جورابی به پا دارد از زیر اخرازی فروش هم از کسانی است که با کیسه اودشمنی دارد. راستینیاك هم در چنین وضعی بود. کیسه اش که برای مادام ووکر همیشه خالی و برای مخارج خود آرایش همیشه پر بود، با فراز و نشیب های بی رویه ای دست به گریبان بود که با پرداخت عادی ترین بدهکاریها جور نمیآمد. برای ترك پانسیون بدبو و نفرت انگیزی که هر بار بلند پروازیهای او را دچار سرافکندگی میکرد، آیا نمیبایست پول یکماه را به مادام ووکر بپردازد، و برای آبا و اجداد پسرانه خود اثاثه و میل بخرد ؟ و این کار همیشه محال مینمود. راستینیاك، بمنظور آن که پولی برای قمار بدست آورد، میتواند از يك جواهر فروش ساعت و زنجیر طلا بخرد، به امید آن که قیمت گران آنها را از محل برد بازی بپردازد، و عجله هم آنها را در بانك كار گشائی، این دوست عبوس و راز پوش جوانان، گرو بگذارد. ولی در عوض، برای پرداخت پول غذا و مسکن، و نیز برای خرید وسایلی که برای بهره برداری از زندگی اعیانی لازم داشت، خود را بکلی بی تدبیر و کم جرأت میدید. يك نیازمندی عادی و مبتذل، یا قرض هایی که در اثر احتیاجات رفع شده بوجود میآید، دیگر برای او الهام بخشی نبود. مثل غالب کسانی که با چنین زندگی پرتصادف سروکار داشته اند، برای تأدیه بدهکاریهایی که در نظر بورژواها مقدس بشمار میرود منتظر آخرین لحظه میشد. و در این کار پیرو میرا بویو Mirabeau بود که پول نان خود را فقط موقعی که بصورت تهدید آمیز يك برات در میآمد میپرداخت. در این ایام راستینیاك پول خود را باخته و قرض دار شده بود. دانشجو کم میفهمید که ادامه چنین زندگی بدون داشتن درآمد ثابت غیر ممکن است. ولی، در عین آن که از گزند موقعیت لرزان خود مینالید، حس میکرد که از ترك لذات مفرط این زندگی هم عاجز است، و میخواست بهر قیمتی که هست آنرا ادامه دهد. واهی بودن تصادفات که او برای کسب ثروت و مقام بدان تکیه میکرد ظاهر میگشت، و پرموانه واقعی افزوده میشد. او، با وقوف بر اسرار خانوادگی آقا و خانم دونوسینگن، متوجه شده بود که برای آن که عشق را بصورت افراد کسب ثروت درآورد میباید پاك از آبرو بگذرد، و از آن افکار عالی که مجوز چشم پوشی از خطاهای جوانی است دست بکشد. این زندگی، که از بیرون مجلل مینمود ولی کرم پشیمانی آنرا از درون میخورد، بالذتهای زود گذر آن، که به قیمت گزاف اضطراب و نگرانی مداوم خریداری میشد، اوژن این زندگی را به جان قبول کرده بود، و در آن مانند کسی که در لجن بیفتد غلت میزد؛ ولی هنوز

فقط لباسهای خود را آلوده ساخته بود .

يك روز بیانفون، هنگامی که از کنار میز غذا بلند میشد ، به او گفت :

... مثل اینکه ما خان چینی مان را کشته ایم ؟

اوژن جواب داد :

... نه هنوز . ولی نفمش به خرخر افتاده است .

دانشجوی پزشکی این جمله را شوخی تلقی کرد، ولی این شوخی نبود .

اوژن، که برای اولین بار پس از يك مدت طولانی در پانسیون شام خورده

بود ، هنگام غذا در فکر فرو رفته بود . وقت دسر هم بجای آن که بیرون برود،

در اطاق نهار خوری ماند و نزد يك مادموازل تایفر نشست، و هر چند گاه نگاه پر-

معنائی به او دوخت . برخی از مشتریان هنوز کنار میز غذا بودند و گر دو می خوردند،

برخی دیگر قدم میزدند و بحثهایی را که شروع شده بود ادامه میدادند. تقریباً

مثل هر شب هر کسی به میل خود ، بر حسب آن که صحبت تا چه اندازه برایش

جالب بود، و یا بر حسب کم و زیادی سنگینی معده اش، پی کار خود میرفت. در زمستان

بندرت پیش از ساعت هشت اطاق نهار خوری کاملاً خالی میشد . در این ساعت

چهار زنی که در این پانسیون بودند تنهایی ماندند و انتقام سکوتی را که در این

اجتماع مردان برایشان تحمیل میشد، می گرفتند. و وترن که فکر ونگرانی اوژن

برایش تازگی داشت، با آنکه ابتدا بنظر میرسید که میخواهد زود بیرون برود،

در اطاق نهار خوری ماند، ولی همواره طوری قرار گرفت که اوژن او را نبیند و

تصور کند که بیرون رفته است . بعد هم بجای آن که همراه آخرین مشتریان

پانسیون خارج شود، باز پنهانی درسالن ماند . و وترن در ضمیر دانشجو خوانده

بود و در او نشانه قطعی تحول را احساس کرده بود . در واقع، اوژن در يك چنان

حالت تحیری بود که بسیاری از جوانان باید بدان دچار شده باشند . مادام

دونوسینگن، خواه با مهربانی و خواه با عشوه و ناز ، همه تدابیر دیپلماسی زنان را

که در پاریس متداول است در مورد راستینیاك به کار زده و همه اضطرابات يك

عشق حقیقی را به او چشاندند بود . برای آنکه بتواند پسر عموی مادام دو بوستان

را نزد خود پای بند کند، همه جا خود را در چشم مردم با اوژن به نمایش گذاشته بود،

و اینك در تردید بود که آیا باید مزایائی را که این يك به ظاهر از آن برخوردار

بود واقماً بدو تفویض کند یا نه . در این یکماه چنان همه حواس اوژن را

تحریر کرده بود که سرانجام در قلبش نیز رخنه نموده بود .

اگر در اولین لحظات آشنائی جوان دانشجو خود را حاکم تصور کرده

بود، مادام دونوسینگن به کمک این تدبیر، که همه احساسات خوب یا بد اوژن را به حرکت وامیداشت، قدرت بیشتری به دست آورده بود. آیا این از جانب وی نوعی حسابگری بود؟ نه. زنان همیشه، حتی در بالاترین دوروی و دروغشان، باز راستگو و درست هستند، زیرا همیشه کارشان در نتیجه يك احساس طبیعی است. شاید دلفین، پس از آنکه گذاشت این جوان آنهمه براو تسلط پیدا کند، و پس از آنکه محبت بیش از اندازه ای به او نشان داد، اینك در اثر سرکشی حس غرور از گذشت هائی که کرده بود عدول میکرد، و با آنها راندتی معلق مینمود. برای يك زن پارسی بسیار طبیعی است که در آن لحظه ای که شور عشق و شیدائی وی را به سوی سقوط میکشد دچار تردید شود، و سعی نماید قلب کسی را که میباید آینده خود را تقدیم او کند بیازماید! در تجربه نخستین همه امیدواریهای مادام دونوسینگن غلط از کار درآمده بود، و قدر وفاداریش نسبت به يك جوان خودخواه مجهول مانده بود. بنابراین حق داشت که دیگر به کسی اعتماد نکند. شاید در رفتار اوژن، که از موفقیت سریع خود دچار نخوت شده بود، نوعی بی احترامی نسبت به خود حس کرده بود، که آنهم زائیده غرابت وضع متقابل آنها بود. بی شك او میخواست در نظر مردی چنین اندك سال مهم جلوه کند؛ و پس از آن که مدتها در مقابل کسی که دیگر ترك او گفته بود خود را كوچك شمرده بود، اینك میکوشید که بزرگ باشد. و درست به همان علت که اوژن میدانست او به دومارسه تعلق داشته است، نمیخواست که او را يك شکار آسان تصور کند. بالاخره، دلفین، پس از آنکه لذت پست يك دیو، يك جوان هوسکار را، تحمل کرده بود، اینك از گردش و تفریح در باغهای شکوفان عشق بسیار خوش و سرمست بود. بی شك او شیفته آن بود که همه مناظر عشق را ببیند و تحسین کند، مدتها به لرزش تارهای آن گوش فرادهد، و تا چندی نوازش نسیم پاکدامنی را بر تن خود احساس نماید. به این ترتیب عشق واقعی جریمه هوس را میپرداخت، و این رفتار دور از منطق تازمانی که مردان نفهمند که نخستین ضربات خدعه و فریب چه گلهائی را در روح يك زن جوان پایمال میکند بدیختانه فراوان دیده خواهند شد. باری، بهر علتی که بوده باشد، دلفین اوژن را بیازی میگرفت و از این کار لذت میبرد. آنهم بی شك از آن جهت که میدانست اوژن او را دوست دارد، و مطمئن بود که هر وقت اراده شاهوار زنانه اش اقتضا کند میتواند غم و غصه عاشقی را بر طرف سازد. اوژن از خودخواهی میل نداشت که در اولین نبرد باشکست رو برو شود. مانند يك شکارچی که مطلقاً میخواهد کبکی را برای يك جشن نزدیک ببرد، در تعقیب

خود پافشاری میکرد. دلهره و تشویش او، غرور آسیب دیده او، نومییدی دروغ یاراست او، بیش از پیش او را به این زن پای بند میساخت.

همه پاریس مدام دونوسینکن را مال او میدانست، و حال آنکه او قدمی از آنچه در روز اول بدست آورده بود پافرا تر نگذاشته بود. اوژن نمیدانست که گاه بیش از لذتی که در عشق يك زن نهفته است میتوان از عشوه و ناز وی سود برد! و بهمین جهت نیز دچار بیثباتی ابلهانه ای میشد. فصلی که در آن زن با عشق در کشمکش است اینك میوه های نوبری ثار اوژن میکرد که همانقدر که نارس و ترش بود و باز به مذاق لذیذ مینمود، به همان اندازه هم گران و پرخرج بود. گاه که راستینیاك خود را بی پول و افق آینده را بسته میدید، علیه غم ندای وجدان، برای کسب ثروت بطریقی که ووترن امکان آن را در ازدواج با مادموازل تایفر اثبات کرده بود به چاره اندیشی میپرداخت. از قضا اینك فریاد بینوائیش چنان رسا شده بود که تقریباً بی اراده تسلیم نیرنگ ابوالهول و حشمتناکی که بارها نگاهش ویرا خیره ساخته بود گردید. در لحظه ای که پواره و مادموازل می شونو به اطاق خود رفتند، راستینیاك خود را در میان مادماد و وکر و مادماد کوتور، که نزدیک بخاری چرت زنان سرگرم بافتن آستین های پشمی بودند، تنها تصور کرد و بانگاه عاشقانه ای چشم به مادموازل تایفر دوخت، بطوریکه دختر سر بزیر افکند. پس از يك لحظه خاموشی و یکتورین به او گفت:

— آقای اوژن، گویا غم و غصه ای دارید؟

راستینیاك جواب داد:

— کدام مرد هست که غم و غصه ای نداشته باشد؟ اگر ما جوانها اطمینان داشتیم که واقعا دوستان میدانند، و همانطور که ما آماده انجام هر گونه فداکاری هستیم نسبت به ما گذشت هائی میشود، شاید هرگز غصه ای نمیداشتیم.

مادموازل تایفر در جواب فقط به يك نگاه که کمترین ابهامی در آن نبود اکتفا کرد.

— امروز، مادموازل! شما تصور میکنید که قلبتان را خوب میشناسید، ولی آیا میتوانید قول بدهید که هرگز تغییری در احساسات شما پیدا نشود؟

لبخندی بر لبان دختر بیچاره نقش بست! تو گوئی پرتوی از روح او بیرون جست و چهره اش را روشن نمود. به نحوی که اوژن از این که باعث يك چنین انفجار شدیدی احساسات شده است بوحشت افتاد.

— مثلاً اگر فردا شما ثروتمند بشوید، اگر يك دارائی هنگفت از آسمان

بدست شما بیفتد ، آیا باز هم آن جوان فقیری را که در روزهای سخت مورد
پسندتان بوده دوست خواهید داشت ؟

ویکتورین با سر اشاره دلپسندی کرد .

– يك جوان واقعاً بی چیز ؟

باز هم اشاره دیگر .

مادام ووکر گفت : – چه پرت و پلا دارید میگوئید ؟

اوژن جواب داد : – کاری به کار ما نداشته باشید . ما میفهمیم چه داریم

میگوئیم .

ناگهان ووترن در آستانه در اطاق چهارخوری نمایان شد و با صدای درشت
خود گفت :

– پس بنابراین آقای شوالیه اوژن دورامتیانک و مادموازل ویکتورین

تایفر به هم قول ازدواج میدهند ؟

مادام کوتور و مادام ووکر هر دو با هم فریاد زدند :

– آه ! مارا ترساندید .

اوژن ، که صدای ووترن بطرز بیرحمانه و بی نظیری او را منقلب کرده

بود ، با خنده جواب داد :

– شاید بتوانم از این خوبتر انتخاب کنم .

مادام کوتور گفت :

– آقایان ، شوخی بیجا نکنید ! دختر جان ، برویم به اطاق خودمان .

مادام ووکر بدنبال آندو رفت تا ساعات اول شب را نزد ایشان بگذرانند ،

و باین طریق از بابت شمع و آتش بخاری صرفه جوئی کند . اوژن و ووترن تنها

رو بروی هم ماندند . این يك با خونردی خدشه ناپذیری به اوژن گفت :

– من خوب میدانم که شما به چنین نتیجه ای خواهید رسید . ولی گوش

کنید ! من هم مثل هر کس دیگر از نزاکت بوئی برده ام . الان تصمیم نگیرید ،

چونکه حالت عادی ندارید . شما قرص دار هستید . من میخواهم نه بخاطر عشق

یا تو میدی ، بلکه از روی عقل بطرف من بیایید . شاید احتیاج به سه هزار فرانك

داشته باشید . ها ، میخواهید ؟

مرد ابلیس صفت از جیب خود کیفی درآورد و از آن سه اسکناس بیرون

کشید و در مقابل چشم دانشجو تکان داد . اوژن در بدترین موقعیت قرار داشت .

در بازی دوهزار فرانك بهمارکی داژودا و کنت دوترای بدهکار شده بود . البته

چنین پولی نداشت، و با آنکه در منزل مادام دورستو منتظر او بودند جرأت نمیکرد به آنجا برود. چون این یکی از آن شب نشینی های بی تکلف بود که در آن انسان شیرینی میخورد و جای مینوشد، و در ضمن احتمالاً شش هزار فرانک در قمار میبازد. اوژن، که بزحمت لرزش و تمنج خود را پنهان میکرد، به او گفت:

— آقا، بعد از آنچه با من در میان گذاشته اید، باید فهمیده باشید که برایم غیر ممکن است منت شمارا قبول کنم.

مرد وسوسه باز بار دیگر گفت:

— واقعاً اگر بطرز دیگری با من حرف میزدید باعث رنجش من میشد. شما جوانی هستید زیبا، ظریف، مثلاً یک دختر نرم و خجول. شما طعمه خوبی برای شیطان هستید. من این صفت جوانان را دوست دارم. دوسه تفکر سیاستمداران دیگر کافی است تا شما دنیا را همانطور که هست ببینید. انسان طراز عالی در دنیا چند صحنه کوچک تقوی بازی میکنند، و از اینراه در میان کف زدن و تحسین ساده لوحان تماشاگر همه هوسهای خود را ارضاء میکنند. بیش از چند روزی نخواهد گذشت که شما به ما خواهید پیوست. آه! اگر بخواهید شاگرد من بشوید، من شمارا به همه چیز نایل خواهم کرد. هر آرزویی که داشته باشید، هر چه بخواهید: مقام، ثروت، زن، همه بیدرتنگ بر آورده خواهد شد. همه مظاهر تمدن را در پای شما خواهم ریخت. شما کودک دردانه ما خواهید شد. همه با کمال میل خودمان را برای شما به کشتن خواهیم داد. هرمانی که در راه شما سر بلند کند با خاک یکسان خواهد شد. اگر باز هم تردید دارید، پس لابد مرا یک جانی تصور میکنید؟ میدانید، شخصی مثل آقای تورن^۱ که در درستکاری در همان پایه ای بود که شما درباره خود گمان میبرید، بی آنکه خود را مورد سرزنش بداند معاملات کوچکی با دزدان سرگردنه انجام میداد. شما نمیخواهید ممنون من باشید. ها؟ بسیار خوب، اهمیتی ندارد. (و تورن بی اختیار لبخندی زد.) این کاغذپاره ها را بگیرید، و این تمبر را هم اینجا، این وسط بچسبانید: «مبلغ سه هزار و پانصد فرانک بر عهده این جانب است که متعهد میشوم در مدت یک سال کارسازی دارم.» تاریخ هم بگذارید! می بینید، بهره اش بقدر کافی زیاد هست که هر تردید و نگرانی را از شما سلب کند. حالا میتوانیم مرا جهود خطاب کنید و خودتان را از هر گونه سیاسکاری معاف بدانید. من باز به شما اجازه میدهم که امروز مرا تحقیر کنید، چون مطمئن هستم که بعداً دوستم

خواهید داشت. شادردن آن غرقاب‌های پهناور، آن احساسات وسیع و متراکم را که ساده‌لوحان عیب و تنگ مینامند خواهید یافت؛ ولی هرگز مرا بزدل و حق ناشناس نخواهید دید. مختصر بگویم، بچه‌جان، من نه پیاده هستم و نه قیل، رخ هستم.

اوژن فریاد:

- آخر، چه جور آدمی هستید، شما؟ مگر برای شکنجه دادن من خلق شده‌اید؟

- نه خیر، من آن کسی هستم که میخواهد لباس خود را گلی کند تا شادار تمام‌زندگی ازلجن محفوظ بماند. از خودتان میپرسید این فداکاری چیست؟ بسیار خوب، علنت را يك روز آهسته در گوش شما خواهم گفت. من ناقوس پرسرو صدای نظم اجتماعی و طرز کار آن را به شما نشان دادم و باعث تعجب شما شدم. ولی وحشت شما مثل ترس و دلهره يك سرباز تازه کار در میدان جنگ بر طرف خواهد شد، و شما عادت خواهید کرد که مردم را بچشم سربازانی ببینید که حاضرند خود را برای کسانی که بدست خود تاج شاهی بر سر نهاده‌اند به کشتن دهند. واقعاً زمانه برگشته است. سابقاً به فلان لوطی میگفتند: «این سیصد فرانک را بگیر و فلان آقارا برای من بکش». و بعد، پس از آن که برای يك آره‌یانه مردی را زیر خاک میفرستادند، نفس راحتی میکشیدند. اما امروز من به شما پیشنهاد میکنم که با سريك اشاره، که بهیچ وجه نمیتواند برای شما جرمی باشد، بکنید تا من ثروت هنگفتی را به شما بدهم، و باز هم تردید دارید. چه دوره بی‌بو و بی‌خاصیتی!

اوژن برات را امضاء کرد. و در مقابل اسکناسها را گرفت. ووترن باز گفت:

- بسیار خوب، من میخواهم تا چند ماه دیگر به آمریکا بروم و توتون بکارم. برایتان از آنجا سیکار سوغات خواهم فرستاد. هر گاه صاحب ثروت شدم، به شما کمک خواهم کرد. اگر فرزندی نداشته باشم (و این احتمال هم هست، چون نمیخواهم اینجا زاد و رودی باقی بگذارم)، در این صورت ثروت خود را به شما هبه خواهم کرد. آیا معنی دوست بودن همین هست؟ و من شما را دوست دارم. عشق من این است که خودم را برای دیگران فدا کنم. پیش از این هم این کار را کردم. می‌بینید، بچه‌جان، من در محیطی بالاتر از دیگر مردم زندگی میکنم. من اعمال را وسیله‌ای میدانم و تنها هدف را در نظر میگیرم.

يك آدم برای من چه ارزشی دارد ؟ آه، همین ! ووترن ناخن انگشت بزرگ دست را به یکی از دندانهای خود بند کرد و صدا داد . انسان یا هیچ است یا همه چیز . وقتی که اسمش پواره باشد ، از هیچ کمتر است . میتوان مثل ساس او را له کرد . پست است و بوی بد میدهد . ولی انسان، وقتی که شبیه شما باشد ، مثل خداست . دیگر يك ماشین نیست که رویش را با پوست پوشانده اند . آینه ای است که زیباترین احساسات در آن تجلی میکند . زندگی من هم جز احساسات چیز دیگری نیست . احساس گوئی جهانی است که دريك اندیشه گنجانده است . این بابا گوریو را ببینید : دنیا برایش همان دختران اوست ، آنها رشته ای هستند که او به کمک آن راه خود را در عالم خلقت پیدا میکند . ولی، برای من که در زندگی خوب فرو رفته ام ، تنها يك احساس واقعی هست ، و آن دوستی بین دو مرد میباشد . آیا شما خیلی کمان را دیده اید که آنقدر دل و جگر داشته باشند که وقتی يك رفیق به آنها میگوید : « برویم يك جسد را چال کنیم »، بی آنکه چیزی بگویند یا با اندرزهای اخلاقی در دسرش بدهد دنبال او برود ؟ اما من ، این کار را کرده ام . من با همه کس از این حرفها نمی زنم . ولی شما، شما يك انسان طراز عالی هستید ، هر چیزی را میتوان به شما گفت ، شما همه چیز را میتوانید بفهمید . شما در این مردابهائی که این بچه وزغهای دور و بر ما در آن زندگی میکنند مدت زیادی نخواهید ماند . خوب، دیگر کار تمام است . شما ازدواج خواهید کرد . حالا هر کدام ما دست بکار میشویم ! دست من از آهن است و هرگز سست نمیشود ، ها ! ها !

ووترن بی آنکه بخواهد جواب منفی دانشجورا بشنود، خارج شد . میخواست او را راحت بگذارد . ظاهراً او از این مقاومت های کوچک و این مبارزات که مردم با آن خود را در نظر خویش میارایند ، و بیشتر برای درست جلوه دادن کارهای ناشایست خود از آن استفاده میکنند، چیزی میدانست .

اوژن باخود گفت :

— بگذار هر کار که میخواهد بکند . البته با مادموازل تایفر ازدواج نخواهم کرد .

فکراین که با هم چومردی پیمان بسته است او را دچار تبه روحی کرده بود . با همه نفرت و وحشتی که راستینیاك از آن مرد داشت، باز بی پروائی او در اندیشه و بیباکیش در فشردن گلوئی اجتماع او را در نظرش بزرگ مینمود . سرانجام اوژن لباس پوشید و درشکهای گرفت و به خانه مادام دورستو رفت . چند روزی

بود که این زن نسبت به جوانی که هر قدمش پیشرفت تازه‌ای در قلب محافل اعیانی بود، و به نظر میرسید که روزی نفوذ ترسناکی به دست آورد، توجه بسیاری نشان می‌داد. اوژن قرض‌خورا به آقایان دوترای و داژودا پرداخت و ساعتی چند به بازی مشغول شد، و آنچه را که باخته بود دوباره برد. مثل غالب کسانی که هنوز باید راه خود را بیمایند و کم و بیش قدری مذهبی میباشند، اوژن خود را خرافی نشان می‌داد. او در این برد خواست نوعی پاداش آسمانی در قبال آن که در راه راست پافشاری کرده است ببیند. صبح فردا با عجله از ووترن پرسید که آیا هنوز برات اورا نزد خود دارد. وقتی که این یک جواب مثبت داد، اوژن بالذتی رویهم طبیعی سه‌هزار فرانک ووترن را پس داد. ووترن گفت:

- عیبی ندارد.

- ولی من شریک کارهای شما نخواهم بود.

ووترن حرف اورا قطع کرد و گفت:

- میدانم، میدانم. هنوز هم بچگی می‌خواهید بکنید. شما خودتان را با

چیزهای بی‌معنی دم در معطل میکنید.

دوروز پس از این، پواره و ماده‌وازل می‌شونو در یکی از خیابانهای خلوت باغ نباتات روی نیمکتی در مقابل آفتاب نشسته بودند و با آقائی که به حق در نظر دانشجوی پزشکی مظنون آمده بود صحبت میکردند. آقای گوندورو Gondureau میگفت:

- مادموازل، من نمیدانم این تردید و خودداری شما از کجا سرچشمه

میکیرد. جناب آقای وزیر شهر بانی کل کشور...

پواره تکرار کرد:

- او! جناب وزیر شهر بانی کل کشور...

- بله. جناب ایشان به این قضیه رسیدگی میفرمایند.

کیست که این امر در نظرش باور کردنی نیاید که پواره، یک کارمند سابق، شخصی که با همه عجزش از فکر کردن بازمیاید واجد صفات یک نفر بورژوا بوده باشد، چگونه پس از آن که آن سرمایه‌دار دروغی نام شهر بانی را بر زبان آورد و به این طریق ازورای ماسک یک مرد شرافتمند قیافه یک مأمور پلیس را ظاهر ساخت، باز هم گوش به حرفهای او داده باشد. با اینهمه این امر بسیار طبیعی بود. یکی از مشخصاتی که تنگ نظری عاجزانۀ کارمندان جزء را بهتر از هر چیز برملا میسازد، آن احترام غیر ارادی، ماشینی و غریزی نسبت به وزیر هر

وزارتخانه است که اوفقط به وسیله يك امضای ناخوانا ویرا میشناسد. « جناب آقای وزیر، این کلمات در نظر این توده خاکسار مظهر يك قدرت قدوسی مآب وی چون و چرا است. همانطوری که پاپ در نظر مسیحیان مصون از خطاست، آقای وزیر نیز در نظر کارمند بری از اشتباه است. پر توی که از وجود او میتابد، به کرده‌ها و گفته‌های خود او، و سخنانی که به نام او گفته میشود منتقل میگردد. او همه چیز را زیر پر و بال خود میگیرد، و به اعمالی که دستور میدهد صورت قانونی میبخشد. عنوان «جناب»، که گواهی بر پاکی نیست و تقدس اراده اوست، گذرنامه‌ای است برای مطالبی که به هیچ‌رو نمیتوان قبول کرد. آنچه را که کارمند بدیخت به نفع خود نمیکند، به محض آنکه کلمات «جناب آقای وزیر»، بر زبان گذشت با عجله انجام میدهد. در ادارات نیز مانند ارتش نوعی اطاعت کور کورانه حکمفرماست. این روش وجدان را در شخص خفه میکند، شخصیت او را معدوم میسازد، و با گذشت زمان سرانجام او را به صورت یکی از پیچ و مهره‌های ماشین حکومتی در می‌آورد. به همین جهت هم آقای گوندورو، که ظاهراً مردم شناس بود و زود تشخیص داده بود که پواره از این ساده لوحان پشت میز نشین است، درست در همان لحظه که میخواست ماسک خود را بردارد، برای خیره کردن پواره و می‌شونو - که نرو ماده يك جنس بودند، - آن کلمه سحرآمیز «جناب» را بر زبان آورده بود. پواره گفت:

«حالا که جناب آقای وزیر خودشان . . . آه! بله وضع بکلی عوض میشود».

سرمایه‌دار دروغی بار دیگر خطاب به مادموازل می‌شونو نمود و گفت:

«شما میشنوید این آقا، که ظاهراً به قضاوتشان اعتماد دارید، چه میگویند؟ بله، جناب آقای وزیر الان مطمئن است که شخصی به نام ووترن، که در پانسیون ووکر منزل دارد، یکی از محکومین به اعمال شاقه است که از زندان تولون فرار کرده، و در آنجا نامش ترومپ لامورا بوده است».

پواره گفت:

«آه! خوش به حالش اگر واقعاً همانطوری که از اسمش برمیآید از چنگ مرگ گریخته باشد!

مأمور پلیس باز گفت:

1 - Trompe-la-Mort کسی که مرگ را بازی داده، از چنگ مرگ گریخته است.

— بله ، همین است . این لقب را از این جهت به او داده اند که در اقدامات بی اندازه جسورانه‌ای که انجام داده هیچوقت آسیبی به او نرسیده است . می بینید ، مرد خطرناکی است ! صفاتی در او هست که او را شخص فوق‌العاده‌ای جلوه میدهد . حتی محکومیتش طوری بوده است که باعث افتخار بی‌اندازه‌اش در میان همکاران شده است .

پواره پرسید :

— پس مرد باشرقی است ؟

— بله ، به ترتیب خاص خودش . این مرد حاضر شد جرم یکی دیگر را خود برعهده بگیرد ، و آن تنظیم يك سند جعلی بود که يك جوان بسیار قشنگ که او دوستش داشت مرتکب آن شده بود ؛ يك جوان ایتالیائی کم و بیش قمارباز ، که بعدها وارد خدمت نظام شد و رفتارش هم در آنجا خیلی شایسته بود .

مادموازل می‌شونو گفت :

— ولی ، اگر جناب آقای وزیر شهربانی یقین دارند که آقای ووترن همان ترومپ لامور است ، پس دیگر چه احتیاجی به من دارند ؟

پواره گفت :

— ها ، بله . اگر درواقع ، همانطور که لطف فرمودید و برای ما گفتید ، آقای وزیر کم و بیش یقین دارند ...

— یقین کلمه‌ی درستی نیست ؛ فقط حدس میزنند . حالا مسئله را خواهید فهمید . ژاک کولن Collin ، که به او لقب ترومپ لامور داده اند ، شخص مورد اطمینان هر سه زندان اعمال شاقه است . زندانیان او را انتخاب کرده اند که عامل و بانکدار آنها باشد . او با اشتغال به این نوع معاملات ، که در آن ناچار به شخص معتبری احتیاج هست ، منافع کلانی میبرد .

پواره گفت :

— آه ! آه ! ملاحظه میکنید ، مادموازل ؟

مأمور شهربانی به سخنان خود ادامه داد :

— این آقای ووترن دروغی سرمایه‌های آقایان محکومین به اعمال شاقه را وصول میکند ، بکار میاندازد ، برایشان نگهداری میکند ، آنرا در اختیار کسانی که از زندان فرار میکنند میگذارد ، یا آن که اگر وصیت کنند پولشان را پس از مرگ به خانواده‌شان میدهد ، و در صورتی هم که مبلتی برای رفیقه‌هاشان سراو حواله بکنند میپردازد .

پواره ایراد گرفت :

- رفیق‌هاشان! لابد منظور تان زن‌هاشان هست؟

- نه خیر ، آقا . عموماً این اشخاص زنهای بی‌عقد و نکاح دارند ، که با اصطلاح رفیق‌ها نامیده میشوند .

- پس همه‌شان بی‌عقد و نکاح زندگی میکنند ؟

- لابد .

پواره گفت :

- عجب ! این از آن مفاسدی است که جناب آقای وزیر نمایبد از آن چشم ببوشند . حالا که شما اقتضای آنرا دارید که جناب آقای وزیر را ببینید ، وظیفه شما ، که بنظم دارای افکار نود و ستانه هستید ، این است که ایشان را درباره رفتار منافق عفت این اشخاص روشن سازید ، چونکه سرمشق بسیار بدی به دیگر افراد اجتماع میدهند .

- ولی ، آخر ، آقا ، دولت اینها را در زندان نگه نمیدارد که نمونه همه صفات پسندیده را آنجا بنمایش بگذارد .

- درست است ، آقا . ولی با وجود این اجازه بفرمائید ...

مادموازل می‌شونو گفت :

- آخر ، عزیزم ، بگذارید آقا حرفشان را بزنند .

گوندورو به سخنان خود ادامه داد :

- می‌فهمید ، مادموازل ، دست گذاشتن روی سرمایه غیر مشروعی که میگویند سر به میالغ هنگفتی میزنند ممکن است برای دولت بسیار جالب باشد . ترومپ لامور پولهای گزافی دریافت میکند ، که قسمتی از آن وجوهی است که برخی از رفقای نزدیک او به امانت میگذارند و قسمتی هم پولهایی است که « شرکت ده‌هزاری » در اختیار او میگذارد .

پواره با وحشت فریاد زد :

- ده‌هزار دزد !

- نه . شرکت ده‌هزاری جمعیتی از دزدان معتبر است که دزدی کلان میکنند

و خود را به کاری که در آن ده‌هزار فرانک درآمد نباشد آلوده نمیسازند . این شرکت از متشخص‌ترین دزدان تشکیل شده است که یک راست به دادگاه جنائی میروند . آنها به آئین دادرسی خوب آشنا هستند ، و طوری کار میکنند که اگر به تله یفتند هر گز به مرگ محکوم نشوند . کولن شخص مورد اعتماد آنها و مشاور

آنهاست . این مرد بكمك درآمدهای وسیعش برای خود يك دستگاه پلیس درست کرده است ، و شبکه ارتباطات پهناوری دارد که در پرده نفوذ ناپذیر اسرار فروخته است . با آنکه از یکسال پیش ما در اطراف او جاسوسانی گماشته ایم ، هنوز نتوانسته ایم از کار او سردر بیاوریم . بنابراین پول و استعداد او که همیشه در راه مفاسد بکار میرود ، سرمایه ای برای انواع جنایات است و صرف نگهداری ارثی از افراد بدکار میشود که در حالت جنگ دائمی با اجتماع هستند . دستگیری ترومپ لامور و تصرف بانک او بمنزله ریشه کن ساختن چنین مفسده ای است . بهمین جهت این امر جزو اقدامات عمده دولت و سیاست شده است ، و ممکن است باعث افتخار کسانی شود که در این راه همکاری کنند . خود شما ، آقا ، ممکن است دوباره به خدمت اداری برگردید ، و مثلاً منشی يك رئیس کلاشتری بشوید ، و تازه این کار مانع از آن نیست که حقوق بازنشستی خودتان را هم دریافت کنید .

مادموازل می شونو پرسید :

— ولی ، چرا ترومپ لامور پول صندوق را بر نمیدارد و فرار نمیکند ؟
— اوه ! هر جا برود ، یکی با او هست که اگر پول زندانیان را بالا بکشد او را از پا در آورد . از آن گذشته ، يك صندوق را به همان آسانی که يك دختر خانم نجیب را بلند میکنند نمیتوان بالا کشید . تازه ، چنین کاری از مثل کولن آدمی بر نمی آید ، این کار برای او هتک شرف محسوب خواهد شد .
پواره گفت :

— آقا ، حق باشماست ، کاملاً باعث هتک شرفش خواهد شد .

مادموازل می شونو باز ایراد گرفت :

— تمام این حرفها برای ما معلوم نمیسازد چرا نمی آید و بسادگی او را توقیف نمیکند .

— بسیار خوب ، مادموازل ، جوابش را میگویم ...

گوندورو در گوش پیر دختر گفت: ولی شما نگذارید آقا تان حرف مرا هی قطع بکند ، و گرنه تا فردا هم تمام نخواهیم کرد . باید خیلی پولدار باشد که توانسته است کسی را پیدا کند که گوش به حرفهایش بدهد .

... ترومپ لامور وقتی که به پاریس آمد در جلد يك آدم شرافتمند رفت و خود را بورژوازی پاریسی قلمداد کرد ، و در يك پانسیون بسیار عالی منزل گرفت . بله ، او آدم زیرکی است ! ممکن نیست بتوان او را غافلگیر کرد . بهر حال ،

این آقای ووترن مرد مثبوری است که معاملات کلانی انجام میدهد .

پواره باخود گفت : طبیعی است .

— آقای وزیر نمیخواهد با توقیف يك آقای ووترن واقعی تجار پاریس و

افکار عمومی را بر ضد خود بشورانند . آقای رئیس شهربانی پاریس هم وضعش خوب نیست، دشمنانی دارد. اگر در این کار اشتباه بکند، کسانی که میخواهند جای او را بگیرند از سرو صدا و داد و فریاد آزادیخواهان استفاده خواهند کرد تا او را معلق کنند . اینجا میبایست مثل قضیه کونیارد Cogniard، آن کنت دوست هلن دروغی رفتار کرد: اگر آن شخص کنت دوست هلن بود کارمان زار میشد . پس باید دست به عصا راه رفت .

مادموازل می‌شونو با حرارت گفت :

— بله ، ولی شما احتیاج به يك زن خوشگل دارید .

مأمور پلیس جواب داد :

— ترومپ لامورنمیگذارد زنی به او دست بیاورد . اینهم یکی از اسرار زندگی

اوست : زنها را دوست ندارد .

— در اینصورت من نمیدانم، اگر بفرس حاضر شوم برای دوهزار فرانك

یا شما همکاری کنم ، چگونه میتوانم در کار این تحقیق بدرر شما بخورم .

مرد ناشناس گفت :

— هیچ چیز از این آسان تر نیست . من يك شیشه به شما میدهم که در آن

مقداری مشروب هست که باعث خونریزی مغزی میشود . اما کوچکترین خطری

در بر ندارد و فقط بنظر میرسد که انسان سگته کرده است . این دارو را میتوان

با شراب یا با قهوه مخلوط کرد . وقتی که دارو اثر بخشید ، بلافاصله یارو را

روی تخت خواب دراز میکنید و پیراهنش را در میآورید ، به این عنوان که مبادا

بمیرد . همینکه دیدید کسی آنجا نیست با کف دست محکم به شانه اش میزنید و

می‌بینید آیا دو حرف ا. ش. ۱ . ظاهر شده است یا نه .

پواره گفت : — به ، اینکه کاری ندارد .

گوندرو روبه پیر دختر نمود :

— خوب ، حاضرید ؟

مادموازل می‌شونو گفت :

— ولی ، آقای عزیزم ، اگر حرفی روی شانه اش ظاهر نشود باز هم دوهزار

۱ — اعمال شاقه — دو حرفی که روی شانه محکومین داغ میزدند.

فرانك خواهام داشت ؟

- نه .

- پس حق الزحمه من چه خواهد بود ؟

- پانصد فرانك .

- آدم برای پول به این کمی دست به چنین کاری بزنند! عذاب وجدانش در هر حال یکی است . ومن ! آقا ، باید وجدانم را آرام بکنم .

پواره گفت :

- من تأیید میکنم که مادموازل خیلی با وجدان است ، بگذریم از این که موجود بسیار دوست داشتنی و باکفایتی هست .

مادموازل می شونو گفت :

- بسیار خوب . اگر ترومپ لامور بود سه هزار فرانك به من بدهید ، اما اگر

مرد محترمی بود هیچ چیز نمیگیرم .

گوندر و گفت :

- بد نیست ! ولی بشرط آن که همین فردا این کار را بکنید .

- نه . آقای عزیزم ، به این زودی نه . لازم است من با کشیش مشورت

بکنم .

مأمور پلیس ، درحالی که از نزد آنها برمیخاست ، گفت :

- ای حقه باز ! پس ما فردا همدیگر را خواهیم دید . اما اگر لازم شد

که بامن فوری حرف بزنید ، بیائید کوچه سنت آن ، انتهای حیاط سنت شاپل .

زیرطاق آنجا تنها يك درهست ، آقای گوندر و را بخواهید .

بیانفون ، که در این میان از سر درس کوویه بر میگشت ، نام رویهم غریب

ترومپ لامور به گوشش خورد و « بد نیست ! » رئیس مشهور اداره آگاهی شهر بانی

را توانست بشنود .

پواره به مادموازل می شونو گفت :

- چرا کار را ختم نمی کنید ؟ با این پول شما سیصد فرانك درآمد مادم

العمر خواهید داشت .

- چرا ؟ برای این که باید فکر کرد . اگر آقای ووترن همان ترومپ لامور

باشد ، شاید در صورتی که با خود او راه بیائیم بیشتر پول بدهد . با وجود این ،

اگر از او پولی بخواهیم باخبر میشود ، و آنوقت ممکن است مفت از دست ما در

برود . و این يك حماقت گنده ای خواهد بود .

پواره باز گفت :

— اگر هم خبردار شود ، مگر این آقا نکفت که مراقب او هستند ؟ اما ضرر شما حتمی خواهد بود .

مادموازل می‌شونو پیش خود فکر کرد :

— از آن گذشته ، من این مرد را هیچ دوست ندارم ! همه‌اش حرفهای بد به من میزند .

پواره گفت :

— ولی شما کار بهتری در پیش دارید . همانطور که این آقا که به نظرم خوب آدمی است و خیلی خوب لباس پوشیده گفته است ، دفع شريك جانى هر قدر هم که باتقوى باشد نشانه اطاعت به قانون است . خوى بد در طبيعتى كه نشست ، نرود تا به وقت مرگ اذست . اگر يك روز دلش خواست همه ما را بكشد ؟ در این صورت ، ما مسئول این آدم كشی خواهیم بود ، بگذریم از این که خود ما اولین قربانى او می‌شویم

از این گونه جملات ، مثل قطرات آبی که از يك شیر هرز مبریزد ، پشت سر هم از دهان پواره بیرون می‌آمد ، ولی تفکرات مادموازل می‌شونو به او اجازه نمیداد که گوش به سخنان پواره بدهد . وقتی که این پیرمرد سلسله جملات خود را شروع میکرد و مادموازل می‌شونو مانع وی نمی‌شد ، مثل يك ماشین كوكت شده حرف میزد . پس از آن که درباره يك موضوع صحبت میکرد ، بزودی زیر تأثیر جمله‌های معترضه به موضوع کاملاً مخالفی میرسید ، بی آن که در هر حال نتیجه‌ای گرفته باشد . در اثناى كه آنها به پانسیون رسیدند ، پواره پس از يك رشته نقل قول و روایت سرگرم آن بود که شهادت خود را در دادگاه در قضیه مردی به نام راگولو و زنى به نام مورن به نفع متهم شرح دهد . مادموازل می‌شونو در موقع ورود متوجه شد که اوژن دوراستینياك و مادموازل تايفر سرگرم گفتگوی صمیمانه‌ای هستند ، که چنان جالب و هیجان‌انگیز بود که آنها کمترین اعتنائى به عبور این دو موجود پیر از اطاق نهار خوری نکردند . مادموازل می‌شونو به پواره گفت :

— کارشان به همین جا می‌بایست منتهی بشود . از هشت روز پیش چنان نگاه پرمهر و محبتى بهم می‌کردند که انگار می‌خواستند دل همديگر را آب بکنند .

— بله . به همین جهت هم آخرش محکوم شد .

— کی؟

— مادام مورن .

مادموازل می‌شونو ، که بدون توجه داخل اطاق پواره میشد ، گفت :
 - من از مادموازل ویکتورین حرف میزنم ، شما از مادام مورن جواب
 میدهید . این زن دیگر کیست ؟
 پواره پرسید :

- پس مادموازل ویکتورین چه تصویری داشته است ؟
 - تصویرش این است که آقای اوژن دوراستینیاك را دوست دارد ، و بیچاره
 بیگناه ، بدون آن که بداند این کار به کجا منتهی میشود ، دارد پیش میرود !
 اوژن آن روز از دست مادام دونوسینگن بیچاره شده بود . او دیگر در
 نهانخانه قلبش خود را کاملاً تسلیم و وترن کرده بود ، اما این آن که بخواهد به علت
 دوستی این مرد خارق‌العاده نسبت به خود پی ببرد و یا آن که درباره عاقبت چنین
 دوستی بیندیشد . برای بیرون کشیدن او از غرقایی که در این يك‌ساعته یادان
 قولهای شیرین به مادموازل تایفرد در آن پانهاده بود معجزه‌ای لازم بود . ویکتورین
 گوئی آواز فرشتگان را می‌شنید و درهای آسمان به رویش باز میشد . پانسیون
 ووکر در نظرش به رنگهای شگرفی که دکوراتورها به قصرهای تئاتر میدهند
 آراسته بود : دوست می‌داشت و خود نیز مورد محبت بود ، یادست کم چنین تصور
 میکرد ! و کدام زن پیدا میشد که بادیکن راستینیاك و باشنیدن سخنان او ، در این
 يك‌ساعت که پنهان از نظرها با هم خلوت داشتند ، چنین چیزی را باور نکند ؟
 اوژن ، در حالی که با وجدان خود در نبرد بود و با علم به این که کار بدی میکند ،
 تصمیم به فریفتن این دختر گرفت . او از نومییدی برای خود پیرایه‌ای ساخته بود ،
 و آتشی که در جهنم دلش میسوخت قیافه‌اش را روشن میکرد . با خود میگفت که
 این گناه را با خوشبختی يك زن جبران خواهد نمود . از بخت خودش او در
 این میان معجزه به وقوع پیوست : و وترن با خوشحالی وارد شد ، و از دیدن آن
 دو جوان که نبوغ دوزخیش نقشه ازدواجشان را کشیده بود به جریان امر پی برد ،
 ولی ناگهان شادی آنها را با خواندن شعری با صدای کلفت مستخره آمیزش بهم
 زد :

فانشت من در عین سادگی دلریاست . . .

ویکتورین ، به همان اندازه که تاکنون در زندگی بدبختی داشته بود ،
 توشه خوشبختی برداشت و در رفت . بیچاره دختر ! فشار انگشتان اوژن ، تماس
 موهای راستینیاك با گونه‌های او ، کلماتی که چنان از نزدیک در گوش وی زمزمه
 میشد که او حرارت لبهای دانشجو را حس میکرد ، دست لرزانی که به گرد

کمرش حلقه زد و بوسه‌ای که برگردنش جای گرفت، عهد و پیمان عشق او شد : عهد و پیمانی که وجود سیلوی در آن نزدیکی ، احتمال آمدنش در این اطاق تا بیک نهار خوری ، آنرا از زیباترین میثاقهای دلدادگی که در مشهورترین داستانهای عشقی نقل شده است سوزان‌تر و شدیدتر و دل‌انگیزتر مینمود. برای دختر مقدسی که هر پانزده روز یک بار به کلیسا برای اعتراف میرفت، این خرده موافقت‌ها ، گناهی به نظر میرسید! و در این ساعت، بیش از آنچه بعدها ممکن بود در عین ثروت و خوشبختی با تنویض کامل خود بخشش کند، گنج‌های قلب خود را نثار کرده بود .

ووترن به اوژن گفت :

— کار تمام است. آن دو تا یارو با هم کلنجار رفتند. همه چیز درست رو برآه شد. موضوع سر اختلاف عقیده بود. کار به توهین کشید. فردا در باروی کلیسای کور Clignancourt با هم ملاقات دارند . ساعت هشت و نیم، مادموازل تایفر ، در همان حال که نان کره مال خود را در قهوه خیس میکند، وارث محبت و ثروت پدرش خواهد شد . آیا با مزه نیست ؟ این پسر تایفر در شمشیر بازی بسیار ماهر است ، و به همین جهت خیلی به خود اطمینان دارد. ولی با ضربی که من اختراع کرده ام ، یعنی شمشیر حریف را بالا میزیند و پیشانی اش را سوراخ می‌کنید، بله، کلکش کنده خواهد شد. من این ضربه را به شما یاد خواهم داد، چون که بسیار مفید است .

راستینیاک باقیافه بهت‌زده‌ای گوش میکرد و نمیتوانست جوابی بگوید. در این لحظه بابا گوریو و بیانثون و برخی دیگر از مشتریان پانسیون آمدند. ووترن به اوژن گفت :

— دلم می‌خواست همین جور باشید . شما میدانید چکار دارید می‌کنید . آفرین ، شیر بچه من ! شما بر مردم مسلط خواهید شد ؛ شما آدم قوی و رک و استخوانداری هستید . من برای شما احترام قائلم . خواست دست اوژن را بفشارد ، ولی این یک بهتندی دست خود را عقب کشید و بارتنگ پریده روی یک صندلی افتاد . به نظرش میرسید که دریائی از خون در مقابل دارد . ووترن آهسته گفت :

— آه ! هنوز که کهنه‌ها مان به تقوی آلوده است ! پدرزتان سه میلیون پول دارد، من از ثروتش خبر دارم . جهیز دخترش شمارا ، حتی در چشم خودتان، مثل لباس یک تازه عروس پاک و سفید خواهد کرد .

راستینیاك كه دیگر تردیدی نداشت ، تصمیم گرفت همان شب آقای تایفر و پسرش را از جریان کار باخبر کند . در این میان ، که ووترن او را به حال خود وا گذاشته بود ، بابا گوریو در گوش او گفت :

– بچه جان ! غمگین هستید . من حالا باعث خوشحالی شما خواهم شد .
بیائید !

رشته ساز پیر چراغ موشی خود را با شعله یکی از چراغها روشن کرد . اوژن با کنجکاو ی به دنبال او رفت . پیر مرد ، که کلید در اطاق دانشجو را از سیلوی گرفته بود ، گفت :

– برویم به اطاق شما . امروز صبح گمان کردید که او شما را دوست ندارد ، ها ؟ شما را به زور بیرون کرد ، شما هم با اوقات تلخی و نومیدی بیرون رفتید . ای ساده لوح ! او منتظر من بود که بیایم . میفهمید ؟ ما میبایستی مبرقتیم و آپادتمان قشنگی را که تا سه روز دیگر شما در آن منزل خواهید کرد مرتب میکردیم . اما مبادا از دهاتتان دریابید که من این را به شما گفته ام . میخواهد شما را غافلگیر کند . ولی من میل ندارم بیش از این شما از این سر بی خبر بمانید . شما در کوچه آرتوا ، دو قدمی کوچه سن لازار ، منزل خواهید کرد . آنجا زندگی شاهانه ای خواهید داشت . ما برای شما مبل و اثاثه ای جور کردیم که لایق يك تازه عروس است . از يك ماه پیش ما ، بی آنکه چیزی به شما بگوئیم ، خیلی کار کرده ایم . وکیل من وارد مرافعه شد ، و دخترم از این به بعد منافع جهیز خود را از قرار سالی سی و شش هزار فرانك دریافت خواهد کرد . و من خیال دارم از شوهرش بخواهد که هشتصد هزار فرانك او را به صورت املاك مرغوب دریابارد .

اوژن خاموش بود و دستها زیر بغل در سرتاسر اطاق در هم ریخته خود قدم میزد . بابا گوریو در لحظه ای که اوژن پشت به او کرده بود جمبه ای را که رویش از چرم سرخ رنگ پوشیده بود ، و نام و نشان راستینیاك با حروف طلا بر آن نقش بود ، روی طاقچه بخاری گذاشت .

پیر مرد بیچاره میگفت :

– فرزند عزیزم ، من در این کار خیلی دخالت داشتم . ولی ، میدانید ، بیشترش روی خود خواهی بود ، چون من در این تغییر منزل شما شخصاً ذی نفع هستم . اگر چیزی از شما خواش کنم از من دریغ نخواهید داشت ، هان ؟
– چه خواهشی دارید ؟

— بالای آپارتمان شما ، در طبقه پنجم ، اطاقی است که جزو همین آپارتمان است . من آنجا منزل خواهم کرد ، نیست ؟ دیگر من پیر شده‌ام . از دخترانم زیاد دور هستم . مزاحم شما نخواهم شد . همینقدر آنجا خواهم بود . شما هر شب از او با من صحبت خواهید کرد . این باعث دردسر شما نخواهد شد . ها ، بگوئید ببینم ؟ شب‌ها که به‌خانه برمیگردید ، من در رختخواب هستم ، صدای پای شما را می‌شنوم و با خودم می‌گویم : « از پیش دلفین کوچولوی من می‌آید . دخترم را او به رقص برده است ، و خوشبختیش از اوست . » اگر ناخوش باشم ، همین که می‌شنوم شما برگشته‌اید ، راه می‌روید ، حرکت می‌کنید ، مرهم به‌زخم دلم خواهد گذاشت . من دخترم را در شما بازخواهم یافت . آنجا من دوقدم بر— می‌دارم و به شازلیزه می‌روم . آنها هر روز از آن عبور می‌کنند و من خواهم توانست همیشه ببینمشان . و حال آنکه الان گاه من دیر می‌روم . از آن گذشته ، شاید او پیش شما بیاید ! من حرف او را خواهم شنید ، او را در آرایش صبحانه‌اش خواهم دید که راه می‌رود و مثل يك گربه كوچك ملوس قدم برمی‌دارد . در این یکماه او همانطور که در زمان دختریش بوده شده است : ترگل و خوشحال و خندان ! روحش رو به بهبود می‌رود . دخترم خوشبختی خود را مدیون شماست . او ! من بخاطر شما هرامر محالی را انجام خواهم داد . یکساعت پیش که داشتیم باهم برمیگشتیم ، به‌من گفت : « باباجان ، من خیلی خوشبخت هستم ! » و قتیکه آنها خیلی رسمی به‌من می‌گویند « پدر » احساس چندی می‌کنم . ولی وقتی که مرا « باباجان » صدا می‌کنند بنظر می‌رسد که هنوز بچه‌اند ، تمام خاطرات مرا به‌من باز می‌دهند . می‌بینم که بهتر پدرشان هستم . تصور می‌کنم هنوز به‌کسی تعلق ندارند !

پیرمرد چشمان خود را پاك کرد . می‌گریست .

— مدت‌ها بود که من این جمله را نشنیده بودم ، مدت‌ها بود که او بازوی خود را به‌من نداده بود . او ! بله ، بیش از ده سال است که من همراه هیچ يك از دخترانم قدم برنداشته‌ام . چه لذتی که آدم لباس او را لمس کند ، پای پای او را برد ، گرمای تنش را حس نماید ! باری ، من امروز صبح دلفین را همه جا بردم . با او وارد مغازه‌ها می‌شدم . سر آخر هم او را به‌خانه‌اش رساندم . او ! مرا نزد خودتان نگهدارید . گاه احتیاج به کسی خواهید داشت که خدمتی برایتان انجام بدهد ! خوب ، من حاضرم . او ! اگر این آنزاسی احمق‌کنده می‌مرد ، اگر نفرش لطف می‌کرد و در معده‌اش جا می‌گرفت ، دختر بیچاره‌ام

چقدر خوشبخت میشد! آنوقت شما داماد من میشدید، با اسم و رسم شوهرش می‌شدید. به! او چیزی از لذات دنیا نچشیده است و آنقدر بدبخت بوده‌است که من هرکاری را به‌او می‌بخشم. خداهم باید همعقیده پدرانی باشد که دختران خود را خیلی دوست دارند... بابا گوریو، پس از کمی مکث سر خود را تکان داد و گفت: شما را زیاده از حد دوست دارد! وقتیکه، باهم راه می‌رفتیم از شما با من صحبت میکرد: «بابا جان، خوب جوانی است، نه؟ قلب مهربانی دارد! آیا هیچ از من حرف می‌زند؟» او! از کوچه آرتواتا گذر پانوراما بقدر چندین کتاب از همین حرفها زد. آخرش اسرار قلب خود را به من گفت. امروز صبح دیگر من پیر نبودم، يك ذره فکر و خیال نداشتم. به او گفتم که شما اسکناس هزار فرانکی را دادید من نگهدارم. او! دختر عزیزم چنان متأثر شده بود که اشک در چشمش نشسته بود.

بابا گوریو، از اینکه میدید راستینیك بیحرکت ایستاده است از بی صبری جان به لبش رسیده بود. آخر هم طاقت نیاورد و پرسید:

... این چیست که روی طاقچه بخاری تان هست؟

اوژن، بکلی مدهوش، بانگاه بهت زده ای همسایه خود را مینگریست. دوتایی که ووترن خبر آنرا برای فرا صبح میداد چنان بشدت با تحقق گرامی ترین آرزوهایش تضاد داشت که او می‌پنداشت دچار کابوس شده است. بطرف بخاری برگشت و جبهه كوچك چهار گوشي را آنجا دید. جعبه را باز کرد. در داخل آن کاغذی بود که روی يك ساعت جیبی را میپوشاند. این کلمات روی کاغذ نوشته بود:

«میخواهم هر ساعت به فکر من باشید، چونکه... «دلغین»

کلمه آخر شاید کنایه ای بود به قضیه ای که بین آنها گذشته بود. نام و نشان اوژن روی طلای داخل جعبه کنده شده بود. این جواهر که او مدت ها بود آرزوی آنرا داشت، بازنجیر و کلید و ساخت و نقش آن، همه مطابق میل او بود. چهره بابا گوریو از خوشی میدرخشید. لابد به دخترش قول داده بود کوچکترین تأثیری را که از دیدن این هدیه به اوژن دست خواهد داد برایش خبر ببرد. او، در میان آن دو جوان و عواطفشان، ناظری بود که کمتر از خود آنها خوشبخت نبود! او راستینیك را هم بخاطر دختر و هم بخاطر خودش دوست داشت.

... امشب بدیدنش بروید، منتظر شماست. این احمق گنده آزر اسی برای

شام به منزل رقاصه اش می‌رود. ها! ها! وقتی که وکیل من موضوع را به او حالی

کرد، هوش از سرش داشت میبرد. ادعا میکند که دخترم را بحد پرستش دوست دارد. بگذار دست بطرفش دراز کند، میکشمش. فکر این که دلفین من ممکن است به این ... (بابا گوریو آهی کشید) مرا وادار به آدم کشی میکند. گرچه این آدم کشی بحساب نمیآید، چون سر گاو است که به تن خوک چسبانده اند. شما مرا پیش خودتان نگه میدارید، نه!

- بله. بابا گوریو خوب من، شما میدانید که من دوستان دارم...
- من هم می بینم، شما از من فکته ندارید! بگذارید شما را در آغوش بگیرم.

دانشجو را در میان بازوان خود فشرد.

- قول بدهید که او را خوشبخت خواهید کرد! امشب نزدش خواهید رفت، نه؟

- آه! بله. بخصوص که باید برای کاری که تأخیر بردار نیست بیرون بروم.

- آیا از دست من خدمتی برمیآید که بکنم؟

- بنظر من، بله. در اتفاقی که من نزد مادام دونوسینگن میروم، شما پیش آقای تاینر، پدرویکتورین، بروید و بگوئید امشب يك ساعت بمن بدهد تا درباره کار بسیار مهمی با او حرف بزنم.

چهره بابا گوریو عوض شد و فریاد زد:

- پس این حرفها راست است، این احمقهای پائین راست میگویند که شما با دختر این مرد سروسری دارید؟ ... لعنت خدا بر شیطان! شما نمیدانید يك مشت گوریو چه مزه ای دارد. اگر بخواهید ما را گول بزنید، بایك مشت کارتان را میسازم ... او! چنین چیزی ممکن نیست.
دانشجو گفت:

- قسم میخورم که در دنیا فقط يك زن را دوست دارم، و من این را از يك لحظه پیش بخوبی دانسته ام.
بابا گوریو گفت:

- آه! چه سعادت!

دانشجو دوباره بسخن درآمد:

- ولی پسر تاینر فردا صبح برای دوئل میرود، و من شنیده ام که کشته خواهد شد.

— چه نفع و ضرری به حال شما دارد ؟
 اوژن فریاد زد :
 — آخر ، باید به او گفت که مانع رفتن پسرش بشود ...
 در این لحظه حرف او با صدای ووترن ، که در آستانه در آواز میخواند ،
 قطع شد :

ای پشارد ، ای پادشاه من !
 همه دنیا پشت به تو کرده اند ...
 درام درام ! درام درام !

مدتها دنیا را زیر پا گذاشتم ،
 و از هر گوشه ای ... ترالا .

فریاد کریستف شنیده شد :
 — آقایان ، سوپ حاضر است و همه سر میز هستند .
 ووترن گفت :
 — بیا ، يك شیشه شراب بردوی مرا بیرپائین .
 باباگوریو پرسید :
 — ساعت بنظر شما قشنگ است ؟ ها ، چه سلیقه خوبی دارد
 ووترن ، باباگوریو و راستینیاك با هم پائین آمدند ، و چون دیر رسیده
 بودند ، سر میز غذا کنار هم جا گرفتند .
 اوژن وقت شام نسبت به ووترن بسیار سردی نشان داد ؛ در عوض ، این مرد ،
 که آنقدر در نظر مادام ووکر دوست داشتنی مینمود ، هرگز تا به این حد بذله گو
 نبود . پیایی متلك میگفت ، و توانست همه حاضران را سر ذوق آورد . اینهمه
 پرروئی و خونسردی اوژن را افسرده و متحیر مینمود . مادام ووکر از ووترن
 پرسید :
 — امروز از کدام دنده بلند شده اید ؟ خیلی خوشحال هستید .
 — من هر وقت معامله خوبی انجام بدهم خوشحال هستم .

اوژن گفت :

— معامله ؟

— خوب، بله. من يك قسمت از مال التجاره‌ها را تحويل دادم، و حق العمل خوبی دریافت خواهم کرد
ووترن در این میان دید که مادموازل می‌شونو در صورتش دقیق شده است. گفت :

— مادموازل می‌شونو، چرا این جور نگاه می‌کنید؟ مگر در قیافه‌ام چیزی هست که پسند شما نیست؟ مانعی ندارد، بگوئید؛ من برای این که دلتان را بدست بیاورم عوض می‌کنم ...

پس از آن رو به کارمند پیر نمود و گفت :

— پواره، برای این چیزهای جزئی ما با هم بهم نمی‌زنیم، ها ؟

نقاش جوان بهوترن گفت :

— آ، بی‌پیر ! حقش این است که از روی شما يك تابلوی « هر کول شوخ » بکشند.

— بنظرم بد نیست. بشرط آن که مادموازل می‌شونو هم مدل « ونوس قبرستان » باشد.

بیانشون پرسید : — پواره چطور ؟

ووترن فریاد کرد :

— پواره فقط مدل پواره میتواند باشد. او خدای باغ و بتان خواهد بود، چونکه تماش از پوار (گلای) می‌آید.

مادام ووکر گفت :

— این هاهمه‌اش جفنگ است. بهتر است ما را با آن شراب پردوی خودتان، که من سرو کله يك شیشه‌اش را آنجا می‌بینم، مهمان کنید. همه سرخوش خواهند شد، و از آن گذشته شراب بردو برای معده نافع است.

ووترن گفت :

— آقایان، خانم رئیس جلسه ما را عوت به قلم می‌کند. مادام کوتور و مادموازل و یکنودین از این حرفهای جلف زیاد بدشان نخواهد آمد، ولی احترام بابا گوریو را نگهدارید که موجود معصومی است. من يك شیشه شراب

بر دو تقدیم میکنم که نام لافیت^۱ از دو جهت آنرا مشهور ساخته است ، و البته نظر سیاسی در میان نیست . - ووترن به کریستف نگاهی افکند و گفت : آهای ، کاکا ! (ولی ، این يك ازجا نجنبید) . بیا کریستف ، مگر است را نمیدانی ؟ کاکا ! شراب را بیار .

کریستف بطری را به او داد و گفت : - بفرمائید ، آقا .
 ووترن ، پس از آن که گیلان اوژن و بابا گوریو را پر کرد ، آهسته چند قطره برای خود ریخت . درحالی که پهلونشینان اوجام خود را سرمیکشیدند ، خود شراب را چشید و ناگهان ابرو درهم کشید و گفت :
 - اه ! اه ! مزه چوب پنبه میدهد . کریستف ، این را بیر مال خودت .
 برو برای ما بطری های دیگر بیار ، میدانی ، دست راست . ماشائزده نفر هستیم . هشت بطری بیار .
 نقاش گفت :

- حالا که شما این جور ولخرجی میکنید ، من هم باصدا شاه بلوط شما را مهمان میکنم .

- اوه ! اوه !

- اوه ، هی !

- نیج ، نیج !

هر کس از يك طرف اظهار تعجب کرد و صداهای مختلف مانند فشفشه ای که در میرود شنیده شد .
 ووترن فریاد زد :

- خوب ، مامان ووکر ، شما هم دوتا شیشه شامپانی نثار کنید .

- همین دیگر ! چرا تمام خانه ام را تقدیم نکنم ؟ دوتا شیشه شامپانی !
 دوازده فرانك قیمتش هست ! به من کسی مفت نمیدهد ! ولی ، اگر آقای اوژن پولش را بدهد ، من هم شما را با شربت کاسیس مهمان میکنم .

دانشجوی پزشکی آهسته گفت :

- شربت کاسیس یارو هم کارشیر خشت را میکند .

راسینیاك گفت :

۱- لافیت یکی از سرمایه داران فرانسوی بود که در سیاست نیز مداخله داشته و جزو آزادیخواهان بوده است . این شخص در انقلاب ۱۸۳۰ نقش مهمی بازی کرده است . شاتولافیت نوعی شراب بر دو است که بخوبی مشهور است .

- بیانشون، ساکت شو. هر وقت اسم شیر خشت رامیشنوم دلم بهم میخورد...
 بسیار خوب، شامپانی بامن، بگوئید بیارند.
 مادام ووکر گفت:
 - سیلوی، بیسکویت ونان شیرینی بیارید.
 ووترن اعتراض کرد:
 - نه، دیگر. نان شیرینی تان ریشش درآمده. فقط همان بیسکویت را

بیآورند.

در يك لحظه شراب بر دو درجامها ریخته شد، حاضران بنشاط آمدند، خوشی و شادمانی افزون گشت. هر کس از گوشه‌ای قهقهه میزد، و در آن میان تقلید صدای بعضی حیوانات شنیده شد. کارمند موزئوم صدای يك کاسب دوره-گرد را تقلید کرد، که به صدای گربه‌ای که دنبال جفت میگردد شبیه بود. یکبارہ هشت صدا جمله‌های زیر را بالحن‌های خاص ادا کرد:

- چاقو تیز میکنیم!
 - ارزن، آی ارزن مرغ!
 - نان کره، نان خامه!
 - چینی شکسته بند میزنیم!
 - جگر، دل و قلوه پروار!
 - آی فرش می‌تکانیم!
 - کفش کهنه، کلاه کهنه میخریم!
 - صفرا براست آلبالو!
 از همه بهتر بیانشون بود که با صدای تودماغی گفت:

- کلید قفل، کلید مجری!

بزودی چنان هیاهویی برخاست که گوش کر میشد. صحبت‌ها پراز شوخی و متلک بود، و این همه مثل يك اپرای واقعی جریان داشت! ووترن نیز در همان حال که مراقب اوژن و با باگوریو، که از هم اکنون مست بنظر میرسیدند، بود، مانند يك رئیس ارکستر این بازی را رهبری میکرد. این دو، در حالی که پشت خود را به صندلی تکیه داده بودند و کم مینوشیدند، با قیافه جدی به این هرج و مرج نامعهود مینگریستند. هر دو در تشویش کاری بودند که میبایست آن شب انجام دهند، ولی با اینهمه نمیتوانستند از جا پر خیزند. ووترن، که از گوشه چشم مراقشان بود و تغییر قیافه‌شان را میدید، در آن لحظه که چشمانش تابنا میشد

و میخواست بسته شود، خم شد و در گوش راستینیاك گفت :

— پسر جان من، ماهنوز آنقدر حيله گر نیستیم که بتوانیم با بابا و وترن خودمان دست و پنجه نرم کنیم. او بیش از آن دوستان دارد که بگذارد حماقتی از شما سر برند. و قتیکه من تصمیم به کاری گرفتم، فقط خدا قادر است که راه را بر من سد کند. آه! ما میخواستیم برویم و تایفر را خبر کنیم و خطائی مرتکب شویم که لایق يك بچه مدرسه است! به! تنور گرم و خمیر آماده و نان روی پارواست، میباید برشته شود و فردا زیر دندانمان صدا کند. آنوقت ما میخواستیم مانع بشویم که در تنورش بگذارند؟ ... نه، نه، نه، نان پخته خواهد شد! اگر از يك پشیمانی کوچک ناراحت هستیم، آنهم موقع هضم از بین خواهد رفت. و قتیکه مادر خواب ناز و فرو رفته ایم، سر هنگ کنت فرانکسینی بانوك شمشیر خود ارنیه میشل تایفر را بطرف شما سرازیر خواهد کرد. و یکتورین با سرگ برادرش سالانه پانزده هزار فرانك عایدی خواهد داشت. من از هم اکنون خبر یافته ام و میدانم که تنها ارث مادرش به سیصد هزار فرانك بالغ میشود.

اوژن همه این حرفها را میشنید، ولی نمیتوانست جواب بگوید. حس میکرد که زبانش به کام چسبیده است. سخت خوابش گرفته بود، و دیگر میزو قیافه اشخاص را ازورای يك پرده مهروشن میدید. بزودی هیاهو فرو نشست. مشتریان پانسیون يك يك بیرون رفتند. وقتی که دیگر جز مادام ووکر، مادام کوتور، ماداموازل و یکتورین، و وترن و بابا گوریو کسی نماند، راستینیاك گوئی در میان خواب دید که مادام ووکر بطریها را بر میدارد و هه مانده شراب را در شیشه میریزد و يك بطری پر درست میکند. بیوه زن گفت :

— آه! چقدر شیطان، چقدر جوان هستند!
این آخرین جمله ای بود که راستینیاك توانست درك کند.
سیلوی گفت :

— تنها آقای ووترن میتواند از این شوخیها بکند. ببین کریستف چه جور خرناس میکشد.
ووترن گفت :

— خدا حافظ، ماما! میروم در بولوار بازی آقای مارتی را در نمایش و کوهستان وحشی، تماشا کنم. این يك پس بزرگی است که از زمان «تنها» اقتباس کرده اند ... اگر میل داشته باشید حاضرم شما و این خانها را ببرم.
مادام کوتور گفت : — نه، متشکرم.

مادام ووکر با تعجب روبه او نمود :

— چطور، خانم! شما نمیخواهید پیسی را که از روی رمان و تنها، اثر آتالای شاتوبریان نوشته شده است ببینید؟ اثری که در تابستان گذشته زیر درختان زیرفون باچنان ولعی میخواندیم، و بس که قشنگ بود مثل ابر بهار گریه میکردیم؟ بالاخره، يك اثر اخلاقی که ممکن است برای دختر خانم شما آموزنده باشد؟

ویکتورین گفت: — از نظر مذهبی دیدن نمایش منع شده است. ووترن، که سر بابا گوریو واوژن را بطرز خنده آوری تکان میداد، گفت:

— آه! ببینید چه جوری خوابیده‌اند! بعد، برای آنکه دانشجو راحت‌تر بخوابد، سرش را روی صندوق تکیه داد و پیشانی‌اش را بگرمی بوسید، و آواز خواند:

خوش بخوابید، ای عشق‌های نازنین من!
بر بالین‌تان همیشه بیدار خواهم ماند.

ویکتورین گفت:

— میترسم مریض شده باشد
ووترن جواب داد:

— پس بمانید و ازاو مراقبت کنید.

بعد در گوش اوزمزه کرد: وظیفه شما که زن فرمانبرداری هستید همین است. این جوان شما را میپرسد، و من این پیشگوئی را میکنم که شما زن نازنین او خواهید شد.

پس از آن ووترن صدای بلند گفت: «بالاخره، آنها همه جا عزیز و محترم بودند، خوش و خرم زندگی کردند و فرزندان بسیاری از ایشان بوجود آمد.» همه داستانهای عشقی همین جور ختم میشود.

آنگاه رو به مادام ووکر نمود و او را در آغوش گرفت و گفت:

— زود باشید، مامان. کلاهتان را بگذارید، رخت قشنگ گلدارتان را بپوشید و آن شال کنش را به گردن‌تان پیچید. الان خودم میروم برایتان درشکه میآورم.

و درحالیکه آواز میخواند، رفت:

آفتاب ، ای آفتاب آسمانی ،
ای که کدو تنبل میپروانی ...

— خداوند! ! میدانید ، مادام کوتور ، من با این مرد حتی روی پشت بام
میتوانم خوشبخت باشم .

پس از آن مادام وو کر بطرف رشته ساز برگشت :

— آه! بابا گوریو هم خوابش برده . این پیر خرف هر گز به فکرش نرسید
که مراجائی دعوت کند . ولی ، پناه بر خدا ، حالا به زمین میافتد! چقدر زشت
است که يك آدم مسن اینجور عقلش را از دست بدهد ! لابد خواهید گفت کسی
که چیزی ندارد نمیتواند آنرا از دست بدهد . . . سیلوی ، او را به اطاق
خودش ببرید .

سیلوی زیر بازوی پیرمرد را گرفت و راه برد ، و او را ، لباس پوشیده ، مثل
يك بقیچه روی تخت خواب انداخت .

مادام کوتور موهای اوژن را که روی چشمانش افتاده بود ، کنار میزد
ومی گفت :

— جوانك بیچاره ، مثل دختر هاست ، روحش از این زیاده روی ها خبر
ندارد .

— آه! در این سی و یکسالی که من این پانسیون را اداره میکنم ، جوانهای
بسیاری از زیر دست من گذشتند ، ولی هیچکدامشان به خوبی و وقار این آقای
اوژن نبودند . اما در خواب عجب قشنگ است! آه ، مادام کوتور سرش را روی
شانه خودتان بگذارید . ولی ، خوب ! روی شانه ماداموازل و یکتورین افتاد :
خدا همیشه نگهدار بچه هاست . اگر زود ملتفت نمیشدید ، سرش به لبه صندلی
میخورد و شکافته میشد . اما این دوتا با هم زن و شوهر قشنگی میشوند .
مادام کوتور فریاد زد :

— پس کنید ، خانم! شما حرفهایی میزنید . . .

مادام وو کر گفت :

— به! او که نمیشنود . . . سیلوی ، بیا رخم را به من بپوشان ، میخواهم آن
کرست بزرگ را تنم کنم .
سیلوی گفت :

— چه میگوئید، خانم، کرسر بزرگ، آنهم بعد از شام؟ نه. بگذارید یکی دیگر بند کرسر شما را ببندد، من نمیخواهم قاتل شما باشم. این بی احتیاطی ممکن است به قیمت جانتان تمام شود.

— اهمیت ندارد، میخواهم آقای ووترن از من خجالت زده نشود.

— پس وارث هاتان را خیلی دوست دارید!

بیوه زن، در حالی که دور میشد، گفت:

— خوب، دیگر، سیلوی. اظهار عقیده لازم نیست.

آشپز خانم خود را به ویکتورین نشان داد:

— به این سن وسال!

مادام کوتور و دختر خوانده اش، که اوژن روی شانه اش به خواب رفته بود، تنها در اتاق نهار خوری ماندند. خرخر کرستف در خانه خاموش طنین میانداخت و به همان نسبت هم آرامش اوژن را که با لطافت يك كودك خوابیده بود نمایان میساخت. ویکتورین از این خوشبخت بود که میتواند عمل خیری انجام دهد که در آن همه احساسات زنانه اش متظاهر می گشت. او بی آنکه مرتکب گناهی شود، میتواند ضربان قلب جوان را حس کند. در قیافه دختر اینك چیزهای از مراقبت مادرانه بود که او را سربلند و مغرور جلوه میداد. از میان هزاران اندیشه ای که در قلبش سر بر میآورد، کم کم جنب و جوش شهوت که از گرمای پاك تن جوان سرچشمه می گرفت متظاهر می گشت. مادام کوتور دست ویکتورین را فشار داد و گفت:

— بیچاره، دختر نازنین!

پیر زن این چهره ساده ورنج کشیده را که گرد آن هاله خوشبختی پدیدار شده بود تحسین میکرد. ویکتورین به این نقاشیهای بی پیرایه قرون وسطی شبیه بود که در آن هنرمند جزئیات را کنار گذاشته اعجاز قلم آرام و مطمئن خود را صرف چهره زعفرانی کرده است، که آسمان گوئی بارنگهای زرین خود در آن منعکس میشود. ویکتورین انگشتان خود را در میان موهای اوژن فرو برد و گفت:

— آخر، مامان، دو گیلان بیشتر شراب نخورده بود.

— دختر جان، اگر او جوان هرزه ای بود، مثل آنهای دیگر طاقت میآورد،

این مست شدن در واقع برای او مستوجب تمجید است.

صدای نزدیک شدن يك درشكه به گوش رسيد. دختر جوان گفت :
 - ماما، آقای ووترن میآید، شما مسیواوژن را بگیرید. من نمیخواهم
 این مرد مرا به این حال ببیند : حرفهایش روح انسان را آلوده میکند ، و
 نگاهش برای زن ناراحت کننده است ! انکار نمیخواهد پیرهن را از تنش در
 بیاورد .

مادام کوتور گفت :

- نه، اشتباه میکنی ! ووترن مرد خوبی است . و کمی بهمرحوم آقای
 کوتور شباهت دارد : تند ولی خوش قلب، هم خشن و هم نیکوکار .
 در این لحظه ووترن خیلی آهسته وارد شد و بهمنظره این دو جوان، که
 روشنائی چراغ گوئی چهرهشان را نوازش میداد ، چشم دوخت . دستها را به
 سینه گذاشت و گفت :

- به ! این از آن صحنههایی است که برناردن دوسن پیر Bernardin
 de Saint-Pierre ، نویسنده « پل و ویرژینی » صفحات زیبایی درباره آن
 میتوانست بنویسد . مادام کوتور، واقعاً جوانی چیز زیبایی است ! سپس به اوژن
 دقیق شد و گفت: - بچه نازنین، بخواب؛ گاه بخت در خواب به انسان رومیکند.
 سپس دوباره خطاب به بیوه زن نمود :

- خانم، آنچه مرا به این جوان دل بسته میکند و منقلب میسازد این است
 که می بینم زیبایی روح او به تناسب زیبایی روی اوست. نگاه کنید. روشی است
 که سر خود را به شانه فرشته ای گذاشته است؛ واقعاً لایق آنست که دوستش بدارند!
 من اگر بودم دلم میخواست به خاطرش بمیرم، - نه، این کار حماقت است ، -
 میخواستم به خاطر او زنده باشم .

ووترن بهسوی بیوه زن خم شد و در گوش او گفت : - من که آنها را این
 جور می بینم، بی اختیار به خودم می گویم که خدا آنها را برای همدیگر آفریده
 است. پس از آن به صدای بلند ادامه داد: - مصلحت خدا را هیچ کس نمی داند.
 خدا اعماق قلب انسان را می بیند . فرزندان من، وقتی که شما را می بینم که در
 پاکی و عفت متحد گشته اید، با خودم میگویم که ممکن نیست هرگز در آینده ازهم
 جدا شوید. خدا عادل است. آنگاه رو به دختر نمود : - ولی به نظرم میرسد که
 من خط دولت را در دست شما دیده ام. مادموازل ویکتورین، دستتان را بدهید،
 من از کف شناسی اطلاع دارم و غالباً برای اشخاص فال گرفته ام. ها، نترسید.
 او! چه می بینم، به شرافت قسم، دیری نخواهد گذشت که شما یکی از ثروتمندترین

دختران پاریس خواهید شد. شما آن کسی را که دوستان دارد خوشبخت خواهید کرد. پدربزرگان شما را پیش خود می برد. شما بایک مرد صاحب عنوان و جوان و زیبا که شما را میبرد عروسی خواهید کرد.

در این میان قدمهای سنگین پیر زن عشو گر که از پله ها پائین می آمد پیشگوئی های ووترن را قطع کرد.

— ها! این هم مامان ووکر، قشنگتر از ستاره و خوش اندام تر از هویج.

ووترن به بالای کمرست بیوه زن دست کشید و گفت:

— مثل اینکه نزدیک است خفه بشویم؟ قسمت جلوی سینه را خیلی سفت

کشیده اید، مامان! اگر گریه مان بگیرد منفجر خواهیم شد. در عوض، من تکه پارچه ها را با دقت یک عتیقه شناس جمع خواهم کرد.

بیوه زن خم شد و در گوش مادام کوتور گفت:

— چه خوب زبان عشقبازی فرانسوی را میدانند!

ووترن به طرف اوژن و ویکتورین برگشت و گفت:

— خدا حافظ، چه ها! سپس دست خود را روی سر آنها گذاشت: — من شما

را دعای خیر میکنم. باور کنید، مادموازل، دعای یک مرد شرافتمند بیوه نیست، باعث خوشبختی می شود، چونکه خدا آنها را بر آورده میکند.

مادام ووکر به مادام کوتور گفت:

— خدا حافظ، دوست عزیزم. بعد آهسته اضافه کرد: — خیال میکنید آقای

ووترن نظری به من داشته باشد؟

— هه! هه!

پس از آنکه آنها رفتند، ویکتورین به دستهای خود نگاه کرد و آه کشید:

— آه، مادر جان، کاش این آقان ووترن راست گفته باشد!

پیرزن در جواب گفت:

— برای این کارتها یک چیز لازم است، و آن اینکه برادر بی عاطفه ات از

اسب به زمین بیفتد...

— آه! مادر!

بیوه زن بار دیگر گفت:

— خدا بهتر میداند. شاید گناه انسان بدی دشمنش را آرزو کند.

ولی، عیب ندارد، توبه خواهم کرد. در واقع، با کمال میل گل برای سرقبرش خواهم برد. آدم خبیث! جرأت ندارد از مادرش دفاع کند، و حال آنکه ارثیه

همین مادر را با حق بازی ضبط کرده و تو را محروم گذاشته است. دختر عموی من ثروت زیادی داشت. ولی از اقبال بد تو در عقدنامه اش از آن ذکری به میان نیامده است.

ویکتورین گفت :

— اگر بنا باشد خوشبختی من به قیمت جان کسی تمام شود، تحمل آن برایم دردناک خواهد بود. و اگر میبایست برادرم ازین برود تا من خوشبخت باشم، ترجیح میدهم همین جا بمانم.

مادام کوتور باز گفت :

— این آقای ووترن درست می گفت. و در نظر بگیر که او آدم باایمانی است، و من از اینکه او مثل دیگران مست عقیده نیست و به تقلید آنها خدا را بدتر از شیطان به بی احترامی یاد نمیکند، بسیار خوشوقت شدم. باری، به قول او، کسی چه میداند که مصلحت خدا چیست، و از چه طریقی می خواهد ما را هدایت کند؟

پس از این گفتگو، آندو به کمک سیلوی اوژن را به اطاق خود رساندند و او را روی تخت خود دراز کردند. و برای آنکه ناراحت نباشد آشفته رختهای او را درآورد. ویکتورین، پیش از آنکه خارج شود، همین که مادام کوتور پشت کرد بوسه ای بر پیشانی اوژن زد، و از این گناه البته لذت بی سابقه ای برد. دختر در اطاق خود هزاران خوشی آن روز را به یاد آورد و مدتی با آن سرگرم شد و هنگامی که به خواب میرفت خوشبخت ترین زنان پاریس بود. میگماری آن شب، که برای ووترن بهانه ای شد تا به اوژن و بابا گوریو داروی خواب آور بدهد، باعث خرابی کار این مرد گردید. بیانشون که نیمه شب مست شده بود فراموش کرد از مادموازل می شونو درباره ترومپ لامور چیزی پرسد. اگر این اسم بر زبان او میگذشت، البته ووترن، یا بهتر بگویم ژاک کولن، یکی از مشهورترین زندانیان اعمال شاقه، مجبور به احتیاط میگشت. از آن گذشته، درست در همان لحظه ای که مادموازل می شونو، به اعتماد بخشش کولن، پیش خود حساب میکرد آیا بهتر نیست او را خبر کند و شبانه او را فرار دهد، لقب «دونوس قبرستان» وی را مصمم کرد که محکوم را به دست پلیس بسپارد. او، به اتفاق پواره، از پانسیون خارج شد و برای دیدن رئیس مشهور پلیس آگاهی به کوچه سنت آن رفت. ولی هنوز گمان میکرد که بایکی از کارمندان عالیرتبه پلیس به نام گوندورو سروکار دارد. رئیس آگاهی او را به خوبی پذیرفت. پس از مدتی گفتگو که در

آن قرار همه جزئیات داده شد، مادموازل می‌شونو داروئی را که به کمک آن می‌بایست علامت‌دوی‌شانه‌و‌ترین بررسی‌شود درخواست کرد. از حرکت شادمانه‌ای که رئیس آگاهی هنگام جستجوی شیشه در کشوی میز خود نشان داد، مادموازل می‌شونو دریافت که قضیه لابد مهمتر از توقیف ساده يك محكوم به اعمال شاقه است. پس از مدتی فکر، حدس زد که پلیس، از روی برخی اطلاعات که از خائنین زندان به دست آورده‌است، باید امیدوار باشد بتواند به موقع روی اموال مهمی چنگ بگذارد. وقتی که می‌شونو حدسیات خود را به آن کهنه روباه گفت، وی لبخندی زد و کوشید سوءظن دختر پیر را برطرف کند :

— شما اشتباه میکنید. کولن خطرناکترین استعدادی است که تاکنون در میان دزدان به ظهور رسیده است. همین و بس. آن اراذل هم این را خوب میدانند. او پرچمدار آنها، پشتیبان آنها، و بالاخره بناپارت آنهاست. همه‌شان او را دوست دارند. این بدجنس هم کسی نیست که بگذارد سرش در میدان اعدام جدا گردد. کولن ما را بازی میدهد. ما، وقتی که با اینگونه اشخاص، که گوئی از فولاد آبدیده انگلیسی ساخته شده‌اند، سروکار پیدا میکنیم، امکان آن داریم که اگر هنگام دستگیری کوچکترین مقاومتی بکنند آنها را بکشیم. امید ما هم اینست که فردا صبح کولن دست به روی ما مورین بلند کند تا کلکش را بکنیم. به این ترتیب احتیاجی به محاکمه و صرف پول برای نگهداری و تغذیه‌اش نخواهد بود، و اجتماع هم آزرش او راحت خواهد شد. جریان دادرسی، احضار گواهان، پایمزدشان، تشریفات اعدام و همه مقرراتی که می‌باید به صورت قانونی شر این بی‌سروپاها را از سر ما واکند، بیش از سه هزار فرانکی که به شما میدهم خرج بر میدارد. علاوه بر آن، در وقت هم صرفه‌جویی میشود. ما، بایک ضربه محکم سر نیزه که به شکم ترومپ‌لامور فرو کنیم، جلوی صد جنایت را میگیریم، و مانع فساد پنجاه جوان لات می‌شویم که عاقلانه سعی خواهند کرد از حدود محکمه‌جنحه تجاوز نکنند. به این ترتیب وظیفه پلیس به خوبی اجرا شده است. و به عقیده بشر دوستان واقعی، این طرز کار پیشگیری از جنایات است.

پواره گفت :

— خدمتی هم هست که به کشور میشود.

رئیس پلیس جواب داد :

— آفرین، شما، امشب حرفهای عاقلانه‌ای می‌زنید. بله، البته، ما به کشور خود خدمت میکنیم، ولی قضاوت مردم در باره ما بسیار نادرست است. ما خدمت

بزرگی به اجتماع میکنیم که مجهول میماند. ولی انسان طراز عالی باید خود را عاقل تر از عقاید بی پایه مردم قرار دهد، و یک مسیحی باید بدبختی هائی را که از یک کار خوب نتیجه میشود، اگر هم این کار طبق افکار متداول نباشد تحمل کند. می بینید، پاریس همین است که هست. همین کلمه برای تشریح زندگانی من کافی است. — بیش از این، مادموازل، مزاحم شما نمی شوم. فردا من با افراد در باغ شاهی خواهم بود. شما کریستف را به کوچه بوفن، در منزلی که من بودم، نزد آقای گوندورو بفرستید. آقا، کوچک سرکار هستم. اگر چیزی از شما بدزدند، برای پیدا کردنش به من مراجعه کنید. همیشه برای خدمت آماده ام.

پواده به مادموازل می شونو گفت :

— احمق هائی پیدا میشوند که به شنیدن نام پلیس حالشان بهم میخورد. این آقا بسیار خوش محضراست، و چیزی هم که از شما میخواهد بسیار ساده است. فردای آتشب میبایست در شمار روزهای بسیار فوق الماده تاریخ پانسیون ووکر باشد. تا آن زمان برجسته ترین حادثه این زندگی آرام ظهور و غیبت ناگهانی کننس دولامبر منیل دروغی بود. ولی از آن پس همه چیز میبایست در مقابل شور و شوق این روز بزرگ بیرنگ جلوه کند، — روزی که برای همیشه میبایست در گفتگوی مادام ووکر از آن یاد شود.

گوریو و راستینیاك تا ساعت یازده خوابیدند. مادام ووکر، که نیمه شب از تئاتر برگشته بود تا ساعت ده و نیم در رختخواب ماند. خواب طولانی کریستف، که همه شرای را که ووترن به او بخشید نوشیده بود، باعث تأخیر فراوان در کارهای خانه شد. پواده و مادموازل می شونو از این که وقت نهار به تأخیر می افتاد گله ای نداشتند. حتی ویکتورین و مادام کو تور نیز دیر از رختخواب برخاستند. ووترن پیش از ساعت هشت بیرون رفت، و درست هنگامی که نهار آماده شد بر گشت. بنابراین وقتی که، نزدیک ساعت یازده و ربع، سیلوی و کریستف در اطفاها را کویدند و گفتند که نهار حاضر است هیچ کس اعتراضی نکرد. در غیبت سیلوی و نوکر پانسیون، مادموازل می شونو زودتر از همه پائین آمد و دارو را در جام نقره ای ووترن، که همراه دیگر جامها میان ظرف آبجوش نهاده بود و خامه برای قهوه اش در آن گرم میشد، ریخت. پیر دختر روی همین خصوصیت پانسیون حساب کرده بود تا بتواند کار خود را انجام دهد. مشتریان هفت گانه پانسیون با زحمت و اشکال توانستند سر میر غذا حاضر شوند. هنگامی که اوژن، خمیازه کشان، آخر از همه پائین می آمد، یک نفر قاصد نامه اعدا از مادام دو نویسنکن

به دست اوداد . این نامه بدینقرار بود :

« دوست من ، با شما من خودخواهی بیجا ندارم و تغیر هم نمیکنم . من تا ساعت دوی بعداز نیمه شب به انتظار شما بودم . انتظار يك موجود محبوب ! کسی که چنین شکنجه‌ای را دیده باشد آنرا به دیگری تحمیل نمیکند . من خوب می بینم که شما اولین بار است که عاشق شده اید . آخر ، چه اتفاقی افتاده است ؟ نگران و مضطرب شده ام . اگر نمیترسیدم که راز دلم فاش گردد ، می آمدم ببینم چه حادثه خوب یا بدی برای شما پیش آمده است . ولی در چنان ساعتی از خانه بیرون آمدن ، خواه پیاده و خواه در کالسکه ، آیا معنای دیگری جز رسوائی داشت ؟ اینجا من حس کردم که زن بودن چه بدبختی است . دلم را تسکین بدهید . برام شرح بدهید بعد از آنچه پدرم به شما گفت چرا نیامدید ؟ البته اوقاتم تلخ خواهد شد ، ولی شما را خواهم بخشید . آیا مریض هستید ؟ چرا منزلتان اینقدر دور است ؟ برای خدا يك کلمه بگوئید . بزودی همدیگر را خواهیم دید ، نیست ؟ اگر کار دارید ، يك کلمه برام کافی است . بگوئید : « می آیم » ، یا « ناخوش هستم » ، ولی ، اگر بیمار بودید ، پدرم می آمد و به من میگفت : پس ، آخر ، چه اتفاقی افتاده است ؟ ... ، اوژن از خود پرسید : - بله ، چه اتفاقی افتاده است ؟

بی آنکه نامها را تا به آخر بخواند ، آنرا در دست مجاله کرد و به اطاق نهار خوری شتافت و پرسید :

- چه ساعتی است ؟

ووترن ، که در قهوه خود شکر میریخت ، گفت : - یازده و نیم . محکوم فراری نگاهی سرد و خیره کننده به اوژن افکند ، از آن نگاه‌هایی که در برخی اشخاص که خاصیت مغناطیسی قوی دارند میتوان دید ، و گفته میشود که این اثر را دارد که در بیمارستان دیوانه‌های زنجیری را آرام می سازد . اوژن سراپا به لرزه در افتاد . از کوجه سروصدای يك درشکه شنیده شد ، و نوکر آقای تایفر ، که مادام کوتور ییددنگ توانست بشناسدش ، به تندى با سروروی وحشت زده وارد شد و به صدای بلند گفت :

- ماداموازل ، پدرتان شما را میخواهد مصیبت بزودی پیش آمده است . آقای فردريك در دوئل ضربتی بر پیشانیش وارد شد و پزشكان از نجات او مأیوس هستند . شما به زحمت وقت آنرا دارید که با او وداع کنید . دیگر از هوش رفته است .

ووترن با صدای بلند گفت :

— جوان بیچاره! آخر، کسی که سی هزار فرانک دوآمد دارد، چه جور دلش رضا میدهد که دوئل کند؟ راستی، جوانان رفتار عاقلانه‌ای ندارند.

اوژن فریاد زد: — آقا!

ووترن، که به آرامی قهوه خود را می‌نوشید، گفت:

— خوب، چه شده، بچه‌جان! مگر در پاریس همه روزه دوئل نمیکند؟ مادموازل می‌شونو با چنان دقتی مراقب حرکات ووترن بود که از این حادثه خارقالعاده، که همه را متحیر ساخته بود، تأثیری به او دست نمیداد. مادام کوتور گفت:

— ویکتورین، من هم با شما می‌آیم.

و این دوزن بدون شال و کلاه بسوی درشتافتند ویکتورین، پیش از آن که خارج شود، با چشمان اشک‌آلود نگاهی به اوژن افکند و گوئی می‌خواست بگوید: «تصور نمیکردم که ساداتمان مرا بگریانند!»

مادام ووکر گفت:

— به! آقای ووترن، پس شما پیغمبر هستید.

ژاک کولن جواب داد:

— من همه کاره هستم.

مادام ووکر يك سلسله جمله‌های بی‌معنی دربارهٔ این حادثه ریشه کرد:

— چیز غریبی است! مرگ بدون آن که با ما مشورت کند بسراغ ما می‌آید. غالباً جوانان پیش از اشخاص پیر می‌میرند. ما زنها خوشبختیم از اینکه برای ما دوئلی در کار نیست، ولی بیماریهای دیگری داریم که مردان در معرض آن نیستند. ما بچه می‌آوریم، و بیماریهای زایمان مدتها طول میکشد؛ اما، چه شانس برای ویکتورین! حالا پدرش مجبور است او را قبول کند.

ووترن، درحالی که به اوژن چشم دوخته بود، گفت:

— بله، دیگر! دیروز یکشاهی در بساط نداشت، امروز صبح چندمیلیون ثروت دارد.

مادام ووکر گفت:

— شما هم آقای اوژن خوب جایی دست گذاشته‌اید.

به‌شنیدن این حرف بابا گوریو جوان دانشجو را نگرست و نامهٔ مجاله شده را در دست او دید. پرسید:

— نامه را نخواندید! یعنی چه؟ شما هم مثل آن دیگران هستید؟

اوژن، با احساس وحشت و نفرتی که باعث تعجب حاضران شد، خطاب به مادام ووکر نمود :

— خانم، من هرگز با مادموازل ویکتورین ازدواج نخواهم کرد.
بابا گوریو دست دانشجو را گرفت و فشار داد. دلش میخواست آن را ببوسد.

ووترن گفت:

— اوه ! ایتالیائی‌ها خوب میگویند: Col tempo^۱
گماشته مادام دونوسینگن به راستینیاك گفت: — منتظر جواب هستم.
— بگوئید که خواهم آمد.

آن مرد رفت. اوژن درحالت آشفتگی شدیدی بود که بدو اجازه تمیداد رعایت احتیاط را بنماید. صدای بلند باخود حرف میزد و میگفت:

— چه باید کرد؟ هیچ مدرکی در دست نیست!
ووترن لبخندی زد. دراین لحظات داروکه وارد معده شده بود، داشت اثر می‌بخشید. با اینهمه، محکوم فراری چنان خوش بنبه بود که ازجا بلندشد، راستینیاك را نگاه کرد و با صدای تو خالی گفت:

— جوان، بخت درخواب به ما رو میکند.
دراین میان ناگهان بر زمین افتاد. توگومی که ضربت کشنده‌ای بر او فرود آمده است. اوژن گفت:

— پس عدالت خدائی هم هست!
— عجب! این چه اتفاقی است که برای بیچاره آقای ووترن عزیزمان رخ داد؟

مادموازل می‌شوفو صدای بلند گفت: — سکنه است!
بیوه زن گفت:

— سیلوی، برو دختر، برو دنبال دکتر. آه! آقای راستینیاك، زود بروید سراغ آقای بیانشون. ممکن است که سیلوی بتواند پزشك ما، آقای گرمپرلدا پیدا کند.

راستینیاك، خوشحال ازاین که بهانه‌ای برای ترك این غار وحشتناك بدست آورده است، دوان دوان از آنجا گریخت.

— کریستف ، زود باش ، برو پیش داروساز يك چیزی برای سکه از او بگیر .

کریستف بیرون رفت .

— خوب ، بابا گوریو ، شما هم کمک کنید که او را ببریم آن بالا ، به اطاق خودش .

ووترن را بلند کردند و از پلکان بالا بردند و روی تخت خواب خود دراز کردند . گوریو گفت :

— دیگر از دست من کاری برای شما ساخته نیست . میروم پیش دخترم . مادام ووکر گفت :

— برو ، پیر خود خواه ! امیدوارم وقت مردن مثل سگ جان بدهی !
مادموازل می شونو ، که به کمک پواره لباسهای ووترن را درآورده بود ، به مادام ووکر گفت :

— بروید ببینید قدری اتر دارید ؟

مادام ووکر به اطاق خود رفت و میدان را برای مادموازل می شونو خالی گذاشت . این يك به پواره گفت :

— زود پیر هوش را در بیاورید ! آخر ، شما هم کاری بکنید ! مجبورم نکنید این مرد را لخت ببینم . مثل چوب اینجا مانده اید .

ووترن برگردانده شد . مادموازل می شونو روی کتف بیمار سیلی محکمی زد ، و آن دو حرف شوم در میان متن قرمز رنگ ظاهر شد . سپس پواره ووترن را راست نگهداشت ، و مادموازل می شونو پیراهن او را پوشانید . پواره گفت :
— آفرین ! خوب توانستید سه هزار فرانک انعام خودتان را بچنگ بیاورید .

پس از آن ووترن را خواباند :

— اوف ! چقدر سنگین است .

پیر دختر به تندی گفت :

— ساکت شوید . ببینم ، صندوق پولش اینجا هست ؟

و با چنان حرصی کوچکترین اثاث اطاق را نگاه میکرد که گویی چشمانش میخواست دیوارها را بشکافد . گفت :

— اگر میتوانستم به يك بهانه ای این میز تحریر را باز کنم .

پواره گفت : — شاید کار خوبی نباشد .

می شونو جواب داد :

- نه . پولی که از دزدی بدست آمده ، چون مال همه است به هیچ کس تعلق ندارد . ولی ، دیگر فرصت نداریم ، صدای پای ووکر را می شنوم .
مادام ووکر گفت :

- اینهم کمی اتر . واقعا امروز روز حوادث است . خداوند ! این مرد ممکن نیست ناخوش باشد . تنش مثل بدن جوجه سفید است .
پواره تکرار کرد :

- مثل بدن جوجه ؟

پیوه زن دست خود را روی سینه ووترن گذاشت و گفت :

- قلبش مرتب میزند .

پواره با تعجب گفت : - مرتب ؟

- حالش خیلی خوب است .

پواره پرسید : - تصور میکنید ؟

- البته ! انگار خوابیده است . سیلوی رفته است دنبال طیب . مادموازل می شوفو ، ببینید ، اتر را بو میکشد . به ! این فقط تشنج بود . نبضش خوب میزند . مثل دیو خوش بویه است . ببینید ، مادموازل ، چقدر موری شکم دارد ! این مرد صدسال عمر خواهد کرد ! اما کلاه گیش هیچ از جا تکان نخورده است . عجب ، به سرش چسبیده است . موهایش عاریقی است ، چونکه خودش سرخ مو است . میگویند آدمهای سرخ مو یا خیلی خوب هستند ، یا خیلی مودی ! اما او لابد خیلی خوب هست ، ها ؟

پواره گفت :

- برای همان خوب است که دارش بزنند .

مادموازل می شوفو به تندگی گفت :

- بروید پی کارتان ، آقای پواره . این وظیفه ما است که شما ها را وقت ناخوشی پرستاری کنیم . از آن گذشته ، با آن عرضه ای که دارید ، بهتر است بروید گردش بکنید . مادام ووکر و من از این آقای ووترن عزیز خوب نگهداری خواهیم کرد .

پواره آهسته وی آن که زمزمه ای بکند ، مانند سگی که صاحبش لکدی به او زده باشد ، بیرون رفت .

راستینیا که خارج شده بود که راه برود و هوا بخورد ، چون احساس میکرد که خفه میشود . این جنایت که درست سر ساعت بوقوع پیوسته بود ، او شب پیش

خواسته بود مانع ارتکاب آن شود. ولی چه اتفاقی پیش آمده بود که موفق نشد؟ حالا چه میبایست بکنند؟ از این بر خود میلرزید که در این کار شریک جرم بوده باشد. خون سردی و وترن هنوز هم او را متوحش میساخت. راستینیاك با خود میگفت:

— باز اگر ووترن بدون آن که چیزی بگوید بمیرد!
اوژن از میان خیابانهای باغ لوکزامبورگ چنان میرفت که گوئی يك گله سگ دنبالش کرده اند، و بنظرش میرسید که صدای عوعوی آنها را میشنود. بیانشون به او رسید و فریاد کرد:

— راستی، روزنامه پیلوت Pilote را خوانده ای؟
پیلوت يك روزنامه رادیکال بود که آقای تیسو Tissot اداره میکرد. و چند ساعت پس از انتشار روزنامه های صبح چاپ تازه ای برای ولایات بیرون میداد که اخبار همان روز در آن دیده میشد، و به این طریق در شهرستان ها اخبارش نسبت به روزنامه های دیگر بیست و چهار ساعت جلوتر بود. اقترن بیمارستان کوشن به اوژن گفت:

— اینجا خبر عجیبی نوشته است. پسر آقای تایفر با کنت فرانکسینی از افسران گارد قدیم، دوئل کرده است؛ و این شخص شمشیرش را با اندازه دو بند انگشت در پیشانی فرو برده است. بنابراین ویکتورین کوچولو یکی از ثروتمند ترین دختران پاریس شده است! انسان اگر میتواند این را بداند، ها؟ اما مرگ هم چه قماری هست! راست است که ویکتورین با تو بر سر لطف بود؟

— ساکت شو، بیانشون، من هرگز با او ازدواج نخواهم کرد. من يك زن نازنین را دوست دارم. او هم مرا دوست دارد. من...

— تو این حرفها را طوری میزنی که انگار میخواهی خودت را به چهارمیخ بکشی که به او وفادار بمانی. تویك زن را به من نشان بده که ارزش داشته باشد که ثروت آقای تایفر را فدایش بکنند.
راستینیاك فریاد زد:

— پس همه شیاطین امروز به جان من افتاده اند؟
— با که دعوا داری؟ دیوانه شده ای مگر؟ دستت را به من بده نبضت را ببینم. تو تب داری.

اوژن به او گفت:

— برو پیش ننه و وکر. این ووترن بیشرف یکباره مثل مرده نقش

زمین شد .

- آه ! تو سوء ظن مرا تأیید می کنی . الان میروم ازته توی کارسردر

بیاورم .

بیانشون این را گفت و راستینیاك را تنها گذاشت .

این گردش طولانی برای دانشجوی حقوق با اهمیت و شکوه بسیار همراه بود . او ، در طی آن ، اگر بتوان گفت ، وجدان خود را مورد بازرسی قرار داد . هرچند که در خودش کاوش کرد ، دقت نمود و با تردید در خود نگرینست ، باز پاکی و درستیش از این جدال سخت و حشمتناك ، مانند يك میله آهنی که در مقابل هر تجربه ای مقاومت کند ، سالم از کار بیرون آمد . حرفهای محرمانه ای را که شب گذشته با بابا گوریو گفته بود بخاطر آورد ، و یادش آمد که در نزدیکی منزل دلفین ، در کوچه آرتوا ، يك آپارتمان برای او انتخاب کرده اند . نامه را از جیب در آورد ، و بار دیگر آنرا خواند و بوسید . سپس با خود گفت :

- يك چنین عشقی لنگر نجات من خواهد بود . این پیرمرد بیچاره بخاطر قلب پر محبت خود رنجهای بسیاری را متحمل شده است . و گرچه از غم و غصه اش چیزی نمیگوید ، ولی کیست که نتواند به آن پی ببرد ؟ من مثل يك پدر از او مواظبت خواهم کرد و هزاران دلخوشی برایش فراهم خواهم ساخت . این کننسی دورستو ، با همه بزرگی خود زن بی آبرویی است ، و حاضر است پدر خود را در بان خانه خود ببیند . اما دلفین عزیزم نسبت به پیرمرد رفتار بهتری دارد . راستی ، شایسته آنست که دوستش بدارند . آه ! پس من امشب به مراد دل خواهم رسید !

اوژن ساعت را از جیب در آورد و آنرا تحسین کرد .

- من از همه جهت موفق شده ام ! وقتی که دوفس همدیگر را برای همیشه دوست بدارند ، میتوانند بهم کمک کنند . من میتوانم این هدیه را قبول کنم . از آن گذشته ، البته ثروتمند خواهم شد . و خواهم توانست هر چیزی را صد برابر عوض بدهم . در این پیوند محبت نه جنایتی هست ، و نه چیزی که با تقوی ترین اشخاص از آن ابرو درهم بکشد . جقدر اشخاص شرافتمند به يك چنین پیوندی اقدام می کنند ! ما کسی را فریب نمیدهیم . آنچه باعث پستی و خواری میشود ، دروغ است . آیا دروغ گفتن بمعنای دست کشیدن از خودی خود نیست ؟ مدتهاست که اواز شوهرش جدا شده است . از آن گذشته ، من به این آلتزاسی خواهم گفت زنی را که نمیتواند خوشبخت سازد به من بسپارد .

مبارزه راستینیاك مدت زیادی طول کشید. هر چند نیروهای جوانی الزاماً در این پیکار پیروز شدند، ولی باز، با آن که او در دل قسم خورده بود که خانه و وکر را برای همیشه ترك کند، بر اثر يك کنجکای غلبه ناپذیر در حدود ساعت چهارونیم که شب فرا میرسید به آنجا بازگشت. میخواست بدانند آیا ووترن مرده است یا نه. بیانشون پس از آن که به ووترن داروی مهوع خوراند، موادی را که او بالا آورده بود به بیمارستان خود برد تا از قطر شیمیائی تجزیه شود. مادموازل می‌شونو با اصرار خود به این که آنها را دور بریزد سوءظن بیانشون را قوی‌تر کرد. گذشته از آن، ووترن خیلی زود به حال عادی برگشت. همین دانشجوی پزشکی را معتقد ساخت که بر ضد این مرد خوشمزه و لطیفه پرداز توطئه‌ای ترتیب داده‌اند. باری، در ساعتی که اوژن به پانسیون باز آمد، ووترن در اتاق نهارخوری نزدیک بخاری سرپا ایستاده بود. مشتریهای پانسیون، که به شنیدن خبر دوئل پسر تافیر زودتر از معمول آمده بودند و با کنجکای میخواستند جزئیات امر و تأثیری را که در سر نوشت ویکتورین داشته بود بدانند، همه به استثنای بابا گوریو، جمع شده بودند و درباره این ماجرا صحبت میکردند. وقتی که اوژن وارد شد، چشمانش به چشمان ووترن برخورد، و نگاه سرد و تأثیر ناپذیر این مرد چنان در اعماق قلب او نفوذ کرد و چنان تارهای شر را در ضمیر او به اهتزاز درآورد که اوژن از آن بخود لرزید. محکوم فراری گفت:

— خوب، فرزند عزیز، تا مدتها عزرائیل بمن دست نخواهد یافت. بقراری که این خانها میگویند، من يك خونریزی مغزی را که ممکن بود يك گاونر را از پا درآورد بخوبی تحمل کردم.

مادام و وکر گفت:

— واقعاً هم میتوانید بگوئید گاونر!

ووترن، به گمان آنکه افکار راستینیاك را خوانده است، در گوش او زمزمه کرد:

— مگر از این که مرا زنده می‌بینید متأسف هستید؟ در اینصورت باید خیلی مرد قوی‌دلی باشید!

بیانشون گفت:

— راستی، مادموازل می‌شونو پر پیروز از آقائی بنام ترومپلا مورد صحبت میکرد. این اسم به شما خیلی برازنده است.

این کلمه روی ووترن اثر صاعقه را داشت: رنگش پرید و پایش سست شد

و نگاه مغناطیسیش مانند شمع آفتاب بر مادموازل می‌شونو دوخته شد. پیردختر از این فوران اراده بکلی خود را باخت، و بی اختیار خود را روی يك صندلی افداخت. چهره محکوم فراری چنان حالت سبانه‌ای گرفته بود، و نقاب بی-آزاری که طبیعت واقعی خود را زیر آن پنهان کرده بود چنان یکباره به يك سو رفته بود، که پواره دریافت که مادموازل می‌شونو در خطر است، و به همین جهت به تندی پیش آمد و میان آندو ایستاد. مشتریان پانسیون، بی آن که چیزی از این درام بفهمند، همه مات و مبهوت ماندند. در این میان صدای قدمهای چند نفر و چک‌چک چندین تفنگ، که عده‌ای سر باز روی سنگفرش کوچه به صدا در آوردند، به گوش رسید. در لفظه‌ای که کولن ماشین وار پنجره‌ها و دیوارها را مینگریست و در جستجوی راه فراری بود، چهار نفر در آستانه در سالن ظاهر شدند. مقدم ایشان رئیس پلیس آگاهی بود، و سه نفر دیگر افسران کلاتری بودند. یکی از افسران با صدائی که در میان همه تعجب حاضران گم میشد، گفت:

— به نام قانون و شاه!

به زودی اطاق نهارخوری را خاموشی فرا گرفت. مشتریان پانسیون از هم دور شدند تا به سه نفر از این اشخاص، که همه دست در جیب کرده طپانچه پری را آماده داشتند، مجال عبور دهند. دژاندارم، که از دنبال مأموران پلیس می‌آمدند، در سالن، و دو نفر دیگر دری را که به طرف پلکان میرفت اشغال کردند. صدای قدمها و تفنگهای سر بازان روی سنگفرش مقابل جبهه خانه طنین افکند، بنا بر این امید فرا بکلی بیهوده بود، و نگاه‌هایی اختیار به سوی ترومپلا مورد متوجه شد. رئیس پلیس راست به طرف او رفت، و بیدرتنگ با چنان قوتی به سر او کوفت که کلاه گیش از جا کنده شد، و کله‌اش با همه زشتی نفرت انگیز خود نمایان گردید. موهای سرخ آجری رنگ کوتاهش به سر و چهره او خصلت و حشمتك نیروی آمیخته به حيله و تزویر می‌بخشید، و این هم کاملاً با پیکر او متناسب بود. به این طریق شخصیت او به روشنی عیان گشت. تو گوئی که فروغ آتش جهنم براو میتابید. دیگر هر کسی همه چیز ووترن، گذشته و حال و آینده ووترن را مینهمید، عقاید پر آشوب و مذهب خود کامگی او را درك میکرد، سلطه‌ای را که مولود بی پروائی او در افکار و اعمال بود، و از نیروی جسمانی که در هر شرایطی تاب می‌آورد در چشمه می‌گرفت، به خوبی درمی‌یافت. خون به چهره ووترن دوید، و چشمانش مانند چشم گربه وحشی درخشیدن گرفت. باحرکتی آمیخته با چنان انرژی سبانه روی دوبا جست و چنان نمره‌ای کشید که فریاد وحشت از همه اهل پانسیون برخاست. به مجرد این

حرکت شیرمردانه و به بهانه قریاد ترس همگان ، مأموران پلیس طپانچه‌های خود را به دست گرفتند .

کولن بدیدن برق ماشه طپانچه‌ها اهمیت خطر را دریافت ، و ناگهان بالا ترین قدرت انسانی را از خود نشان داد . منظره‌ای بس هولناک و با عظمت بود ! در قیافه اش پدیده‌ای ظاهر شد که فقط میتوان آنرا به دیک پر از بخار تشبیه کرد که قادر است کوهی را از جا بر کند ، ولی يك قطره آب سرد به يك چشم بر هم زدن آنرا فرو مینشاند . قطره‌آبی که خشم او را فرو نشانده فکری بود که به سرعت برق از مغزش گذشت . و ترن لیخندی زد و نگاهش را به کلاه گیس خود دوخت ، و به رئیس پلیس آگاهی گفت :

– امروز دیگر ادب‌دا هم فراموش کرده‌ای !

پس از آن باسر اشاره‌ای به ژاندارمها نمود و دو دست خود را پیش آورد :

– آقایان ژاندارمها ، بیائید دستم را طناب پیچ کنید ، یا دستبند بزنید . من اشخاصی را که حضور دارند شاهد میگیرم که مقاومتی نمی‌کنم .

همه هم تحسین طاق‌دا پر کرد ، زیرا آتش و مواد مذاب بهمان سرعتی که از این آتشفشان انسانی بیرون جھیده بود ، دو باره فرو برده شد . محکوم به اعمال شاقه ، رئیس مشهور پلیس آگاهی را نگاه کرد و گفت :

– ها ، جناب پهلوان پنبه ، نفست بند آمد !

رئیس آگاهی پالحنی پراز تحقیر گفت :

– زود باش ، لخت شو !

کولن گفت :

– برای چه ؟ اینجا خانم‌ها هستند . من هیچ چیزی را انکار نمیکنم و

تسلیم هستم .

لحظه‌ای مکث کرد ، و مانند سخنرانی که میخواهد چیزهای شگفت‌انگیزی بگوید حاضران را انگریست . سپس به پیرمرد کوچک اندام سفیدمویی ، که صورت مجلس بازداشت‌دا از کیف خود در آورده و در انتهای میز جا گرفته بود ، گفت :

– بابا لاشاپل Lachapelle بنویسید . اقرار میکنم که من ژاک کولن مشهور

به ترومپ لامور هستم که به بیست سال اعمال شاقه محکوم شده‌ام ، و همین حالا ثابت کرده‌ام که این لقب را بیهوده به خودم نبسته‌ام .

کولن رو به مشتریان پانسیون نمود : کافی بود فقط دستم را بلند کنم که این سه تا «پشه» خونم را همینجا بریزند . بی‌معرفتها برایم توطئه می‌چینند !

مادام وو کر به شنیدن این سخنان احساس کرد که حالش بهم میخورد، و به سیلوی گفت :

— خدایا ! آدم دیوانه میشود . مرا بگو که همین دیشب با او به تئاتر رفته بودم .

کولن باز به سخن درآمد :

— فکرش را نکنید ، مامان . چه عیبی دارد که دیشب در تئاتر گته در لژ من بوده باشید . مگر شماها بهتر از ما هستید ؟ بار رسوائی و بی آبرویی بر قلب شما ، که عضو کرخ يك اجتماع پوسیده هستید ، بیشتر سنگینی میکند تا بردوش ما . از میان شما آن که از همه بهتر بود در مقابل من مقاومت نداشت . در این حال چشمان او متوجه راستینیاك شد و لبخند محبت آمیزی به وی زد ، که بطرز غریبی با خطوط خشن چهره اش متضاد بود . — جانم ، معامله ما ، البته بشرط آن که قبولش داشته باشید ، باز معتبر است . میدانید ؟

کولن آواز خواند :

قائنث من درعین سادگی دلریاست .

و باز گفت :

— غصه نخورید ، من میتوانم طلبهایم را وصول کنم . از من آنقدر میترسند که جرأت نکنند کلاه سرم بگذارند !

از این سخنان و در وجود این مرد ، که دیگر نه يك فرد بلکه مظهر سراسر يك ملت ساقط ، يك ملت وحشی و بامنتطق ، يك ملت خشن و درعین حال نرم بود ، ناگهان اخلاق و عادات و زبان خاص زندان اعمال شاقه ، با آن انتقال بی مقدمه از مناظر خوشایند به کیفیات نفرت انگیز ، با آن عظمت و حشمت همراه بازود . جوشی و فرومایگی ، در نظر ها متجلی گشت . و این همه در يك آن ! کولن يك شاعر جهنمی شد که دراو همه احساسات بشری بجز یکی ، یعنی حس پشیمانی ، مصور گردید . نگاهش همان نگاه شیطان بود ، که با آنکه رانده شده هنوز همای جنگ است . راستینیاك سربزیر انداخت ، و سر کوفت این آشنائی با مرد جنایتکار را بعنوان کفاره اندیشه های بد خویش قبول کرد .

کولن نگاه ترسناك خود را به همه حاضران افکند و گفت :

— چه کسی بمن خیانت کرد ؟

بعد ، پس از آن که نگاه خود را روی مادمازل می شونو متوقف ساخت ، او را مخاطب قرار داد :

- این توئی، پیر گفتار! توئی، زنکه کنجکاو که این کلک را جور کردی و باعث این حمله دروغی شدی! کافی است دو کلمه بگویم تا به فاصله هشت روز سرت را اره کنند. ولی من مسیحی هستم و تورا می بخشم. از آن گذشته، تو نیستی که مرالودادی. پس که بود؟- در این میان کولن ملنفت شد که افسران آگاهی گنجهای اطاقش را بازمی کنند تا دارائیش را متصرف شوند. فریاد زد:- آها! دارید آن بالا کاوش میکنید؟ جا تراست و بچه نیست: مرغها پرواز کردند و رفتند. شما هم چیزی نخواهید دانست.- سپس با انگشت به پیشانی خود کوفت: دفترهای تجارتی من اینجاست. حالا میدانم چه کسی مرا لوداده است. فقط میتواند کار این نامرد «نخ ابریشمی» باشد. کولن روبه رئیس پلیس نمود:- همین طور نیست، با باشکارجی؟ چونکه این حدس با این امر که آن بالا دنیال اسکناسهای ما می گردید خوب جور می آید. ولی، نه. دیگر چیزی آنجا نیست. اما سر «نخ ابریشمی» را تا پانزده روز دیگر، حتی اگر تمام ژاندارمها تان را برای محافظتش بگمارد، زیر آب خواهند کرد.- کولن به مأموران پلیس گفت: چقدر پول به این می شونت داده اید؟ سه هزار فرانک؟ آخر لغیت سیفلیسی، بمبادور پاره پوش، و نوس قبرستان، من که بیش از اینها ارزش داشتم! اگر مرا خبردار میکردی شش هزار فرانک بدست میرسید. آه! همچو چیزی را به تصور نمی آوردی، و گر نه طرف مرا میگرفتی.- در همان حال که مأموران به کولن دستبند میزدند، او به سخنان خود ادامه میداد: بله. من این پول را می دادم تا مجبور به مسافرتی که هیچ مطابق میل من نیست و مبالغی هم به من ضرر میزند نباشم. اینها عمداً مدت مدیدی مرا معطل می کنند که اذیتم کرده باشند. چون اگر فوراً مرا برای اعمال شاقه بفرستند، خیلی زود به ریش این جوچه پلیس ها خواهم خندید و سرکار و زندگیم خواهم برگشت. آنجا همه شان یکدل و جان سعی خواهند کرد سر کرده شان ترومپ لامور را نجات بدهند!- آنگاه با غرور پرسید: آیا هیچکدام از شما ده هزار برادر دارید که بخاطر شما حاضر به رکاری باشند؟- و بادست به قلب خود کوفت:- آخر، این جا صفات خوبی هست. من هرگز به کسی خیانت نکردم.- کولن روبه پیر دختر نمود: اینها را می بینی، پتیاره، اینها مرا با وحشت نگاه میکنند، ولی از دیدن تودل و معده شان بهم میخورد. قسمت تو همین است.

اندکی مکث نمود و به مشتریان پانسیون چشم دوخت.

- شما هم عجب احمق هائی هستید! مگر هرگز يك محكوم به اعمال شاقه ندیده اید؟ محکومی از قماش کولن، که اینك در حضور شماست، آدمی است که

مثل دیگران ترسو و بی غیرت نیست، و بر ضد تخلفاتی که نسبت به قرارداد اجتماعی - بقول ژان ژاک که من اقتضای شما را دارم - روا میدارند اعتراض میکند. باری، من در مقابل دولت، با آن همه دادگاه و ژاندارم و بودجه‌اش، تنها می‌ایستم و سر همه کلاه می‌گذارم.

نقاش گفت: - لعنتی! برای نقاشی جان میدهد!

کولن روبه رئیس پلیس آگاهی کرد و گفت:

- بگو ببینم، همکار محترم جناب جلاد، سرپرست بیوه‌زن (و این نام شاعرانه و هراس‌انگیزی است که محکومان به اعمال شاقه به گیوتین میدهند)، بالا غیرت، بگو ببینم، این «نفخ‌بریشمی» است که مرا لوداده؟ من نمی‌خواهم که او به جای یک نفر دیگر مجازات بشود، این درواز عدالت است.

در این لحظه مأموران، که در اطاق او همه کثوها را باز کرده و همه چیز را صورت برداشته بودند، آمدند و آهسته باریس صحبت کردند. تنظیم صورت مجلس تمام شده بود. کولن به مشتریان پانسینون خطاب نمود:

- آقایان، اینجا حالا مرا می‌برند. در مدت اقامت من در اینجا همه‌تان نسبت به من بسیار مهربان بوده‌اید، ممنون و سپاسگزار هستم. خدا حافظ. البته اجازه خواهید داد که از پرووانس Provence برایتان یادگاری بفرستم.

چند قدمی رفت. سپس سر بر گرداند تا راستینیاک را ببیند؛ و با صدای نرم و غمگینی که بالحن تند صحبت معمولیش بسیار فرق داشت گفت:

- خدا حافظ، اوژن. هر گاه برای دردسری فراهم شد، بدان که يك دوست فداکار برایت بجا گذاشته‌ام.

با آنکه دستبند داشت، توانست بحال آماده‌باش درآید، و آنوقت مانند يك استاد شمشیرباز پا بر زمین کوفت و فریاد زد: «يك، دو!» و حمله کرد.

- اگر اتفاق بدی افتاد، همانجا مراجعه کن. هم خودش، هم پولش در اختیار تو است.

این آدم عجیب سخنان اخیر خود را بقدر کفایت با لحن مسخره ادا کرد تا جز راستینیاک و خود او کسی از آن سر در نیاورد. و قتی که ژاندارمها و سربازان و مأموران خانه را ترک کردند، سیلوی، که شقیقه خانمش را با سرکه مالش میداد، مشتریان پانسینون را که مبهوت مانده بودند نگاه کرد و گفت:

- اما هر چه باشد مرد بود.

این جمله تأثیر مسحورکننده احساسات انبوه و متنوعی را که این صحنه در هر کس برانگیخته بود در هم شکست. مشتریان پانسیون به یکدیگر نظر انداختند و پس از لحظه‌ای مادموازل می‌شونورا مانند يك مومیایی لاغر و خشک و سرد کنار بخاری دیدند، که سر را پائین انداخته بود و گوئی می‌ترسید سایه‌آب‌آورچندان که باید تیره نباشد و نتواند حالت چشمهای وی را مخفی بدارد. قیافه او که از مدت‌ها پیش در نظر همه ناخوشایند بود ناگهان برای همه مفهوم واقع گشت. زمزمه آهسته‌ای برخاست، که وحدت آهنگ آن نشان میداد که همه به یکسان از او نفرت دارند. مادموازل می‌شونو این زمزمه را شنید و باز بر جای ماند. بیانشون پیش از دیگران بطرف پهلونشین خود خم شد و به صدای نسبه بلند گفت:

– اگر این زنک باز بخواهد با ما غذا بخورد، من از اینجا در می‌روم. به يك چشم برهم‌زدن هر کسی، بجز پواره، پیشنهاد دانشجوی پزشکی را تأیید کرد. آنوقت این يك، به پشت گرمی موافقت عمومی، از جا برخاست و بطرف پیرمرد رفت و گفت:

– شما که آشنائی خاصی با مادموازل می‌شونو دارید، با اوصحبت بکنید و به او بفهمانید که هم الآن باید از اینجا برود.

پواره با تعجب تکرار کرد:

– همین الآن؟

پس از آن نزد پیر دختر آمد و چند کلمه در گوش او گفت. می‌شونونگاهی مانند نگاه افمی به مشتریان پانسیون افکند و گفت:

– من پول پانسیونم را پیشکی داده‌ام و میتوانم مثل هر کسی اینجا باشم. راستینیاك گفت:

– قشویش نداشته باشید! ما هر کدام چیزی میدهیم و پول شما را برمیگردانیم.

می‌شونو نگاه زهرناك پرسش آمیزی به جوان دانشجو افکند و جواب داد:

– آقا از کولن پشتیبانی میکند! دانستن دلیلش هم کار مشکلی نیست.

به شنیدن این کلمات اوژن از جاجست و گوئی میخواست پیر دختر را بگیرد و خفه کند، زیرا نگاه خیانت‌بار این زن زوایای روح او را با پرتو وحشتناکی روشن کرده بود. مشتریان پانسیون گفتند:

– و لش کنید!

راستینیاك دستها را به سینه گذاشت و خاموش ماند. نقاش رو به مادام و وکر نمود و گفت :

— حالا کارمان را با مادام وازل یهودا^۱ یکسره کنیم. خانم، اگر شما می‌شو نو را بیرون نکنید، ماهمه این کاروانسرا را ترك می‌کنیم و همه جا شهرت می‌دهیم که اینجا فقط جاسوس پلیس هست و محکوم به اعمال شاقه. اما در غیر این صورت درباره این حادثه سکوت خواهیم کرد، چون روپهم رفته از این اتفاقها ممکن است در بهترین محافل هم بیفتد؛ مگر آنکه زندانیان اعمال شاقه را روی پیشانی داغ بزنند و نگذارند که بصورت بود و زوایای پارسی درآیند، و مثل آنها اینجور احمقانه شوخ باشند .

به شنیدن این سخنان حال مادام و وکر بطرز معجزه آسائی بجا آمد، قامتش راست شد، دستها را روی سینه گذاشت و چشمان روشن خود را که نشانی از اشك در آن نبود باز کرد .

— آخر، آقای عزیزم، مگر شما می‌خواهید پانسیون مرا ورشکست کنید؟ فعلا که آقای ووترن ... مادام و وکر یکبارہ حرف خود را قطع کرد. — آه! خدایا، من نمیتوانم او را جز به همان اسم شرافتمندانه اش صدا بکنم ! فعلا يك آبادتمان که خالی است. و شما می‌خواهید در این فصل، که هر کسی برای خودش جا و مسکنی تهیه کرده است، دوتای دیگر هم به آن اضافه شود ...

بیانشون گفت :

— آقایان، کلاهمان را برداریم و برویم میدان سربون Sorbonne پیش فلیکوتو Flicoteaux شام بخوریم .

مادام و وکر به يك نظر طرفی را که بیشتر به صرفه نزدیک بود حساب کرد و به سوی مادام وازل می‌شونو غلطید .

— خوب، خانم عزیز خوشگلم، شما که دلثان نمی‌خواهید بنگامن تعطیل شود، ها؟ می‌بینید این آقایان چه جور مرا در فشار می‌گذارند، امشب را بروید به اطاق خودتان ...

مشتریان پانسیون فریاد زدند :

— ابدأ ! ابدأ ! می‌خواهیم که همین الآن از این جا برود .

۱ — یهودا یکی از دوازده حواری عیسی بود که به او خیانت کرد و باعث دستگیری او شد، و اینك در ادبیات ملل مسیحی بعنوان نمونه و نشانه خیانت تصویر میشود .

پواره بالحن ترحم انگیری گفت :

- آخر، این مادموازل بیچاره شام نخورده .

چند نفر باهم گفتند :

- برو، هر جا که دلش خواست شام بخورد .

- بیرون ، جاسوس پلیس !

- جاسوسهای پلیس، بیرون !

پواره تا سرحد شهامت که عشق به قوجها میبخشد ارتقاء یافت ، و فریاد زد :

- آقایان، احترام زن را نگه دارید.

نقاش گفت :

- جاسوس پلیس زن و مرد ندارند.

- بیرون! بیرون!

پواره کلاه کاسکت خود را به سر گذاشت و پهلوی مادموازل می‌شونو، که مادام ووکرسمی میکرد راضیش کند ، روی صندلی جا گرفت و گفت :

- آقایان، این خلاف ادب است. وقتی که میخواهند کسی را بیرون کنند، مؤدبانه عذرش را میخواهند. مایول داده‌ایم و همین‌جا میمانیم .

نقاش بالحنی خنده‌آور گفت :

- برو، دیگر؛ برو، پسر بد.

بیانشون گفت :

- زود باشید. اگر شما نروید، ما خواهیم رفت.

مشتریان پانسیون با اتفاق هم بطرف درسالن حرکت کردند .

مادام ووکر فریاد زد :

- مادموازل، آخر، مقصودتان چیست؟ من ورشکست شده‌ام. شما نمیتوانید اینجا باشید. اینجا ممکن است بیایند باشما دست به یقه بشوند .

مادموازل می‌شونو برخواست .

- می‌رود! نه، نمی‌رود! می‌رود! نه، نمی‌رود!

این کلمات که متناوباً گفته میشد و سخنان خصومت آمیزی که کم‌کم بر زبانها میگذشت، مادموازل می‌شونو را بر آن داشت که پس از آن که آهسته مقداری با صاحب خانه چانه‌زد، از آنجا برو و بالحن تهدید آمیزی بگوید :

- می‌روم پیش مادام بونو Buneaud .

انتخاب این پانسیون که مادام و وکر با آن رقابت داشت، و بنا بر این حاضر به شنیدن اسمش هم نبود، مانند دشنام سختی در این يك کار گرفتاد. گفت:
 - هر جادوئان میخواهد بروید، ماداموازل بروید پیش بونو. آنجا شرای
 به شما خواهند داد که بزها را به رقص درمیاورد، و خود اکهای پیشتان خواهند
 گذاشت که خودشان سر میدان میخرند.

مشتریان پانسیون در سکوت کامل در دوصف قرار گرفتند. پواره با چنان
 محبتی ماداموازل می شونو را نگاه کرد، و چنان ساده لوحانه خود را مردد
 نشان داد که بدنبال او برود یا بماند، که حاضران به یکدیگر نگریستند و خندیدند.
 نقاش فریاد زد:

- هیش، هیش، هیش! آها، یالا!

کارمند موزئوم بطرز خنده آوری شروع به خواندن اشعار يك منظومه
 غنائی مشهور کرد:

هنگام عزیمت بسوی شام،
 دوتوای جوان وزیبا...

بیانشون گفت:

- شما که دلتان از خدا میخواهد. زود باشید بروید: رشته ای در گردنم
 افکنده دوست!

دیرمدرسۀ شبانه روزی ادامه داد:

- میکشد هر جا که خاطر خواه اوست.

ماداموازل می شونو پواره را نگریست و دست خود را پیش آورد که بازوی
 او را بگیرد. پواره دیگر نتوانست طاقت بیاورد، آمد وزیر بازوی پیر دختر را
 گرفت. یکباره همه کف زدند و قاه قاه خندیدند.

- آفرین، پواره! - جانمی، پواره! - مرد میدان، پواره! - رستم
 دستان، پواره!

در این میان قاصدی رسید و نامه ای به مادام و وکر داد، و این يك پس از
 خواندن آن خود را روی صندلی انداخت.

- پس دیگر همین مانده که صاعقه بیفتد و خانه ام آتش بگیرد! پسر تایفر
 ساعت سه بعد از ظهر مرد. خدا مرا از این که خوبی این خانها را بضر این
 جوان بدبخت آرزو کردم خوب تنبیه کرد. مادام کوتور و ویکتورین اثاثه شان

را از من خواسته‌اند، چونکه دیگر پیش پدرش زندگی خواهند کرد. آقای تایفر به دخترش اجازه داده‌است که مادام کوتور را بعنوان ندیمه پیش خودش نگهدارد. چهار آبارتمان خالی، پنج مشتری از دست رفته...!

مادام وو کر نشست و به نظر رسید که میخواهد گریه کند. گفت :

— دیگر بدبختی به من رو آورده.

ناگهان صدای درشکه‌ای که در کوچه متوقف میشد به گوش رسید.

سیلوی گفت :

— لابد باز هم يك دردرس دیگر!

در این میان گوریو با قیافه‌ای که از خوشی برق میزد و گلگون شده بود ظاهر گشت. به نظر میرسد که زندگی تازه‌ای یافته باشد. مشتریان پانسیون گفتند :

— گوریو و درشکه نفستن؟ پس دنیا به آخر رسیده!

پیرمرد مستقیماً به طرف اوژن، که در گوشه‌ای به فکر فرو رفته بود، شافت و بازوی او را گرفت و با شادمانی گفت :

— بیا تیدا

اوژن به او گفت :

— مگر نمیدانید اینجا چه خبرها بود؟ ووترن يك محکوم به اعمال شاقه بود که آمدند و دستگیرش کردند. پسر تایفر هم مرد. بابا گوریو جواب داد :

— خوب، به ما چه؟ من با دخترم در منزل شما شام میخورم، میشنوید؟

منتظر شماس، بیا تیدا!

گوریو چنان بشدت بازوی راستینیاک را کشید که به زور پراش انداخت؛ تو گوئی که اوژن مشوقه‌اش بود و میخواست به زور بر باید.

نقاش فریاد زد:— شام بخوریم.

در يك لحظه هر کس يك صندوق انتخاب کرد و کنار میز نشست. سیلوی گفت:

— عجب، امروز همه‌اش بد میآورم. خورش لوییای من ته گرفته. به!

همینجور سوخته باید بخورید. بجهنم!

مادام وو کر، از غصه این که میدید فقط ده نفر بجای هیجده نفر سر میز هستند، کلمه‌ای نمیتوانست حرف بزند. ولی هر کس میکوشید که او را دل‌داری دهد و بخنداند. مشتریان بیرونی گرچه در ابتدا از ووترن و حوادث روز حرف

زدند، اما بزودی حرکت مارپیچی صحبت آنها را به آنجا کشاند، که در باره دوئل، اعمال شاقه، دادگستری، تجدید نظر در قوانین و زندانها گفتگو کنند. باین ترتیب آنان هزاران فرسخ از کولن و ویکتورین و برادرش دور افتادند، و گرچه ده نفریش نبودند به اندازه بیست نفر حنجال کردند، چنانکه به نظر میرسید از مواقع عادی هم بیشترند. سهل انکاری معمولی این اجتماع خود-خواه که میبایست فردا در حوادث روزانه پاریس طعمه دیگری بیابد بر همه چیره شد، حتی خود مادام ووکر با نغمه امیدواری که از زبان سیلوی گنده می شنید توانست آرام بگیرد.

آن روز تا شب گوئی اوژن دچار کابوس شده بود. با وجود قدرت روحی و سلامت عقل خود نمیتوانست افکار خویش را مرتب کند. در درشکه، پس از آنهمه تأثرات شدید، سخنان بابا گوریو، که از شادی ناممهود حکایت میکرد، در گوش او مانند حرفهایی که انسان در خواب میشنود طنین میافکند.

— همین امروز صبح کار تمام شد. ماسه نفری باهم شام میخوریم. باهم! میفهمید؟ الان چهار سال است که من بادلینم، بادلین کوچولویم شام نخورده ام. امشب تمام شب با من خواهد بود. ما از امروز صبح در آپارتمان شما هستیم. من لباس را در آوردم و مثل يك فعله کار کردم. میلها را کمک میکردم که جایجا کنند. آه! آه! شما نمیدانید چقدر سر میز غذا مهربان است. فکرش متوجه من خواهد بود: وپا، از این خورش بخورید، خوب است. اما من آنوقت دیگر نمیتوانم چیزی بخورم. او! مدتها است که من با او، این جور که حالا خواهیم بود، فارغ نبوده ام.

اوژن به او گفت:

— پس امروز کار دنیا وارونه شده!

— وارونه؟ به! دیاهر گریه این خوبی نبوده، من در کوچه حافظ قیافه های خندان می بینم. مردم بهم دست میدهند و همدیگر را میبوسند. همه خوشحالند. انکار همه شان میخواهند شام پیش دخترشان بروند، و غذائی را که در حضور من بمسر آشپز کافه دز آنکه Café des Anglais سفارش داده نوش جان کنند. ولی، به! حنظل در کنار او مثل عمل شیرین است.

اوژن گفت:

— به نظر من میرسد که دوباره زنده می شوم.

بابا گوریو شیشه جلوی درشکه را باز کرد و فریاد زد:

— درشکه‌چی، آخر راه بروید! تندتر بروید. اگر درده دقیقه مرا به آنجائی که میدانید برسانید پنج فرانک به شما انعام میدهم .
به شنیدن این وعده، درشکه‌چی به سرعت برق پاریس را زیر پا گذاشت ، ولی باز بابا گوریو میگفت :

— این درشکه‌چی تند نمیرود .

راستینیاك پرسید:

— مرا کجا دارید میبرید ؟

بابا گوریو گفت :

— منزل خودتان .

درشکه در کوچه دارتو توقف کرد. پیرمرد اول پائین آمد و با اسرافکاری مرد بیوه‌ای که از فرط لذت به چیزی توجه ندارد ده فرانک پیش درشکه‌چی انداخت. سپس به راستینیاك گفت :

— برویم بالا .

و او را از حیاط يك خانه تازه‌ساز و خوش‌نما گذراند و به آپارتمانی واقع در طبقه سوم در قسمت پشت خانه هدایت کرد. لازم نشد که بابا گوریو زنگ بزند. ترز Thérèse ، کلفت مادام دونوسینگن، در را بروی او باز کرد. اوژن خود را در يك آپارتمان قشنگ پسرانه دید، شامل يك سرسرا، يك سالن كوچك ، يك اتاق خواب و يك اتاق کار که روبه باغ باز میشد. در سالن كوچك، که اثاثه و آرایش آن تاحد امکان قشنگ و ظریف بود، دلفین را در نور شمع هادر نیمکتی کنار بخاری مشاهده کرد که به مجرد ورود او برخاست و بادبزین خود را روی طاقچه گذاشت، و بالحنی انباشته از مهربانی گفت :

— میبایست دنبال شما کس فرستاد، آقای هیچ نفهم !

ترز بیرون رفت، دانشجو دلفین را در میان بازوان خود گرفت و بشدت فشرده واز شادی گریست. تضاد بین آنچه میدید و آنچه چیزهایی که در آنروز پر آشوب دیده و قلب و مغزش از آن خسته شده بود، باعث این تحريك حساسیت عصبی گردیده بود. اوژن بیحال روی نیمکت افتاده بود و نمیتوانست يك کلمه حرف بر زبان آورد، و یا حتی بداند که این تغییر ناگهانی اوضاع به چه ترتیب صورت گرفته است . بابا گوریو آهسته به دخترش گفت :

— من خوب میدانستم که ترا دوست دارد .

مادام دونوسینگن دست اوژن را گرفت و گفت :

- بیائید تماشا کنید .
 و او را به اطاقی برد که قالیها و اثاثه و حتی ناچیزترین جزئیات آن به مقیاس
 کوچکتر اطاق دلفین را به یادش آورد . راستینیاك گفت :
 - فقط تختخواب کم دارد .
 دلفین سرخ شد و دست او را فشار داد و گفت :
 - بله ، آقا .

اوژن او را نگاه کرد ، و با آنکه هنوز جوان بود توانست بفهمد که چقدر
 عفت و شرم واقعی در قلب يك زن دلدادۀ وجود دارد . دلفین در گوش او گفت :
 - شما یکی از آن کسانی هستید که همیشه باید پرسید . بله ، حالا که این قدر
 خوب با هم توافق داریم ، جرأت میکنم به شما بگویم که عشق هر قدر شدیدتر و
 صمیمانه تر باشد باید بیشتر در پرده بماند و اسرار آمیز باشد . سرخودمان را پیش
 هیچکس فاش نکنیم .

بابا گوریو غرولند زنان گفت :

- اوه ! من که جزو کسان به حساب نمیآیم .
 - خودتان خوب میدانید که شما خود دماء هستید ...
 - آه ! من همین را میخواستم . شما توجهی به من نخواهید داشت ، نه ؟
 من برای خودم میروم و میآیم ، مثل يك روح نیکوکار که همه جا هست ، و
 انسان بدون اینکه آنرا ببیند میدانند که در اطراف اوست . خوب ، دلفین
 کوچولو ، نیت من ، ددل من ! آیا حق با من نبود که میگفتم : « در کوچه
 دارتوا آپارتمان قشنگی هست ، آنرا برایش مبله کنیم » و تو نمیخواستی .
 آه ! منم که این خوشی تو را باعث شدم ، همانطور که زندگی را هم من به تو
 بخشیدم . پدرها باید همیشه دست دهنده داشته باشند تا خوشبخت باشند . بخشش
 مدام است که میرسانند که انسان پدر است .

اوژن پرسید : - چطور ؟

- بله ، او نمیخواست . میترسید مردم مزخرفهائی بگویند . انکار حرف
 مردم به فدا کردن خوشبختی میارزد ! در واقع ، همه آنها آرزو دارند کاری
 را که او کرد بکنند ...

بابا گوریو با خودش حرف میزد ، زیرا مادام دونوسینگن راستینیاك را
 به اطاق کار برده بود ؛ و آنجا صدای بوسه ای که هر چند آهسته از لبان هم برداشتن
 طنین انداخت . این اطلاق از لحاظ آراستگی و ظرافت با آپارتمان متناسب بود

وهیچ کم و کسری نداشت.

دلنین ، وقتی که برای شام به مالن آمد ، گفت :

— آیا اینجا مطابق آرزوتان هست؟

— بله ، از اندازه بیرون . افسوس ! این کمال تجمل ، این رؤیاهای

زیبا که به واقعیت پیوسته ، این همه زیبایی يك زندگی شاداب و ظریف ، من اینهمه را عمیق تر از آن درك میکنم که شایسته آن نباشم ! ولی من آنها را نمیتوانم از شما قبول کنم ، خودم نیز فقیرتر از آن هستم که ...

مثل زنهایی که خودداری و تردید کسی را مسخره میکنند تا بهتر آنها را از میان بردارند ، دلنین لبان خود را بطرز قشنگی غنچه کرد و بالحن تحکم آمیخته به ریشخند گفت :

— آه ! آه ! از همین حالا خیال سرکشی دارید ؟

اوژن آن روز وجدان خود را باشکوه و آئین تمام بردی کرده بود . و توقیف ووترن هم بانسان دادن عمق پرتگاهی که نزدیک بود در آن سرنگون شود او را در احساسات شریف و مناعت طبع خود پایدارتر ساخته بود . ازینرو نمیتوانست تعلیم نوازشهایی که میخواست افکار جوانمردانه اش را نفی کند بشود . اندوه عمیقی بر او مستولی شد . مادام دونوسینگن گفت :

— چطور ؟ امتناع میکنید ؟ میدانید يك چنین امتناع چه معنی میدهد ؟ شما از آینده خودتان تردید دارید و جرأت نمیکنید بامن پیوند محبت داشته باشید . شما میترسید از این که به عشق من وفادار نمائید . اگر که شما دوستم میدانید ، واگر من هم . . . شما را دوست دارم ، چرا در مقابل این خدمت ناچیز عقب نشینی میکنید ؟ شما اگر میدانستید که من از ترتیب دادن این منزل چه لذتی بردم ، دیگر تردید روا نمیداشتید و ازمین عذر میخواستید . پول شما پیش من بود ، و من تنها کاری که کردم این است که آنرا به مصرف رساندم . شما خیال میکنید بزرگ هستید ، و حال آنکه کوچکید . شما خیالی بیشتر از این را ازمین میخواهید . . . (دلنین متوجه نگاه آرزومندانۀ اوژن شد و گفت : آه !) بعد برای چیزهای پوچ این قدر ناز میکند . بسیار خوب ، اگر دوستم ندارید ، قبول نکنید . سر نوشت من به يك کلمه بسته است . حرف بزنید !

پس از کمی مکث به طرف پدرش برگشت اضافه کرد :

— شاهم ، پدرجان ، با او حرف بزنید و سر عقلش بیاورید . مگر خیال میکند

من کمتر از او در مورد شرافتمان وسواس دارم !

بابا گوریو بالبخندی بیحرکت يك تریاکی این گفتگو و پرخاش بامزه راتماش میکرد و گوش میداد. دلفین دست اوژن را گرفت و گفت :

— بچه، شما در آستانه زندگی هستید، در مقابل شادیواری است که بسیاری از مردم نمیتوانند از آن عبور کنند، دست يك زن دروازه آنرا به روی شما باز میکند و شما خودتان را عقب میکشید ! آخر، شما موفق خواهید شد، ثروت سرشاری بدست خواهید آورد، کلمه اقبال روی پیشانی زیباتان نوشته شده است. چرا نخواهید توانست آنچه را که من امروز به شما قرض میدهم به من رد کنید؟ در زمانهای قدیم مگر خانمها به شوالیه‌های خود سلاح و شمشیر و خود وزره و اسب نمیدادند تا در جنگهای تن به تن به نام آنها مبارزه کنند! من هم، اوژن، این چیزهایی را که به شما میدهم سلاح این عصر است، افزاری است که برای کسی که میخواهد به جایی برسد لازم است. اگر اطاقي که شما در آن زندگی میکنید مثل اطاق پاپا باشد، واقعاً قشنگ است! خوب، مگر نباید شام بخوریم؟ دلتان میخواهد من غصه بخورم؟— در حالی که دست اوژن را تکان میداد، گفت: آخر، جواب بدهید! خداوند! پاپا، شما يك چیزی به او بگوئید، وگرنه از اینجا میرود و دیگر هرگز او را نخواهم دید .

بابا گوریو از حالت خلسه‌ای که در آن بود بیرون آمد و گفت :

— من حالا شما را وادار به تصمیم میکنم، آقای اوژن عزیزم، شما میبایداز جهودها قرض کنید، نه ؟
— ناچار .

پیرمرد كيف چرمی بدریخت و بکلی فرسوده‌ای را بیرون آورد و گفت :
— خوب! پس گیرتان آوردم. در مورد فعلی من همان جهود شدم و هر خرجی که پیش آمد همه را من پرداخته‌ام، این هم رسید مفازدها. شما برای چیزهایی که اینجاست یکشاهی دیگر بدهکار نیستید. مبلغ زیادی هم نمیشود، حداًعلا پنج هزار فرانك . این پول را من به شما قرض میدهم ! درباره من که امتناعی ندارید، من زن نیستم. این را روی يك تکه کاغذ به من رسید بدهید و بعدها قرضتان را بپردازید .

در يك آن چند قطره اشك از چشمان اوژن و دلفین فرو ریخت، و هر دو يكدیگر را با تعجب نگرینستند. راستینك دست به طرف پیرمرد دراز کرد و دست او را فشرد . گوریو گفت :

— خوب، چه شده؟ مگر هر دو تن فرزند من نیستید ؟

مادام دونوسینگن گفت :

— ولی، پدرنازنینم، آخر چطور این کار را کردید ؟

— آه! رسیدیم سر مطلب. وقتی که توراً مصمم کردم که نزدیک خودت منزلی
برایش بگیرم، وقتی که دیدم انگار برای عروسی داری چیزهایی میخوری، با
خودم گفتم: « دلفین در مضیقه خواهد افتاد! » وکیل تو ادعا میکند طرح دعوی
باشوهرت، برای این که دارائی تو را پس بدهد، بیش از شش ماه طول خواهد کشید.
این بود که هزار و سیصد فرانک درآمد سالانه ام را فروختم و با پانزده هزار
فرانک، در مقابل وثیقه مطمئن، یک مستمری هزار و دویست فرانک مادام العمر
برای خودم تهیه کردم، و با پولی که از سرمایه ام باقی مانده بود طلب فروشندگان
شمارا پرداختم. من آن بالا اطاقتی دارم که اجازه اش صد و پنجاه فرانک در سال
است. خودم هم با دو فرانک در روز میتوانم زندگی شاهانه ای داشته باشم و چیزی
هم زیاد بیاورم. کفش و لباسی هم پاره نمیکنم، و تقریباً احتیاجی به لباس نو ندارم.
الآن پانزده روز است که زیر جلی میخندم و به خودم میگویم: « چقدر خوشحال
خواهند شد! » خوب، آیا خوشحال نیستید ؟

— او! بابا جان!

مادام دونوسینگن خود را در آغوش پدر انداخت، و این يك او را روی
زانوی خود نشاند، بوسه ها بود که دلفین شاد پدر می کرد، گونه های او را باموهای
بورخود نوازش میداد، و قطرات اشک بر چهره شکفته و ارق او میریخت.

— پدر جان، شما واقعاً پدر هستید! نه، زیر آسمان دو تا پدر مثل شما
نمیشود پیدا کرد. او زن پیش از این شما را خیلی دوست داشت، دیگر ببینید حالا
چقدر!

بابا گوریو، که ده سال بود ضربان قلب دخترش را روی سینه خود حس
نکرده بود، گفت :

— ولی، بچه های من، دلفین من، مگر میخواهید من از خوشی سکنه کنم!
قلب بیچاره من نزدیک است بترکد. به این ترتیب، آقای اوژن، شما دیگر چیزی
به من بدهکار نیستید!

پیرمرد با چنان شور و حشانه و دیوانه واری دختر خود را فشار میداد که
این يك گفت :

— آخ! تنم درد گرفت!

گوریو بارنگ پریده پرسید :

— دردت آمد ؟

و باقیافه‌ای که بر آن رنجی فوق‌انسانی نقش بسته بود دخترش را نگاه کرد. برای توصیف قیافهٔ این مظهر ایوب باید از تصویرهایی مایه گرفت که استادان بزرگ نقاشی برای نمایاندن رنجی که مسیح برای نجات بشر منحمل شده است از خود به یادگار گذاشته اند. بابا گوریو کمر دخترش را، که انگشتانش بیش از حد فشار داده بود، به نرمی بوسید و بالبلخند پرشش آمیزی گفت :

— نه، نه. دردت نیامد. توئی که با فریادت دلم را به درد آوردی .

پس از آن، درحالی که با احتیاط بر بنا گوش او بوسه میداد، آهسته گفت :

— این چیزها قیمتش بیشتر از اینهاست. ولی باید او را به‌تور انداخت :

و گرنه ممکن است زیرهمه چیز را بزنند .

اوژن از فداکاری پایان‌ناپذیر این مرد برجای خود خشک شده بود، و

با تحسین بی‌غل و غش که در جوانان همپایهٔ ایمان است او را مینگریست . گفت :

— من نشان خواهم داد که شایستهٔ این محبت هستم .

— اوژن من، این چیزی که گفتید راستی زیبا بود .

مادام دونوسینگن پیشانی دانشجورا بوسید. بابا گوریو گفت :

— او به خاطر تو از مادموازل تایفر و میلیونها ثروتش دست کشید. بله ،

دخترک شمارا دوست داشت، حالا هم با مرگ برادرش مثل قارون داراست .

راستینیاک فریاد زد :

— او! گفتنش چه لزومی دارد ؟

دلغین در گوش اوژن گفت :

— حالاً من از بابت امشب تأسف میخورم. خیلی شمارا دوست خواهم داشت!

برای همیشه .

بابا گوریو گفت :

— از موقعی که تو و خواهرت عروسی کردید این بهترین روزی است که من

گذراندم. دیگر یگذاذر خدا هر چند بخواهد درد و رنج برایم بفرستد ، فقط به

این شرط که از جانب شما نباشد . باخودم خواهم گفت : « در فوریهٔ امسال من

یک لحظه پیش از آنچه مردم در تمام زندگیشان ممکن است خوشبخت باشند سعادت

را درك کردم. » — سپس روبه دختر خود نمود : « فی‌ن، نگاه کن! واقعاً زیباست،

نه ؟ بگوئید ببینم، شما خیلی زنهارا دیده‌اید که رنگ‌وروشان به این خوبی و چاه

زندان‌شان به این قشنگی باشد؟ نه، ندیدید؟ خوب، این زن به این دلربایی از

من بوجود آمده. از این به بعد هم که طعم خوشبختی را بدست شما بچشد هزار بار بهتر از این خواهد شد. میدانید، همسایه عزیزم، اگر هم بنا باشد مرا به جهنم بفرستند، در صورتی که لازم داشته باشید، سهم خودم از بهشت را به شما می‌بخشم. - اودیگر نمیدانست چه میگوید. همینقدر اضافه کرد: دیگر غذا بخوریم، همه چیز دنیا مال ماست.

- نازنین پدر!

گوریو برخاست و به طرف دخترش رفت، سرش را در میان دستهای خود گرفت و گیوان وی را بوسید و گفت:

- فرزندم، اگر بدانی چقدر به مفت میتوانی باعث خوشبختی من بشوی! گاه بیابیدن من، من آن بالا خواهم بود، و برای تو يك قدم راه بیشتر نیست. قول بده به من، بگو!

- بله، پدر عزیزم.

- باز هم بگو.

- بله، پدر خوب من.

- کافی است. اگر مانع خودم نشوم ممکن است صد بار از تو خواهش کنم این حرف را تکرار کنی. شام بخوریم.

آن شب وقت سراسر به حرفها و اداهای بچگانه گذشت، و بابا گوریو کمتر از دیگران در این دیوانگی سهیم نبود.

در پای دخترش می افتاد تا غرق بوسه اش کند، مدتها در چشماش خیره میشد، سر خود را به دامتش میمالید، مختصر، دیوانگی هائی از او سرمیزد که از جواثرین و مهر باترین دلدادگان میتوان انتظار داشت. دلفین به اوژن گفت:

- می بینید، وقتی که پدرم با ماست، باید کاملاً در اختیار او باشیم. اما این هم گاه خیلی باعث دردسر است.

اوژن که تا کنون چند بار نیش حسادت را احساس کرده بود، نمیتوانست دلفین را از این کلمات که چکیده حق ناشناسی است سرزنش کند. به اطراف خود در اطاق نگرست و پرسید:

- آپارتمان کی آماده خواهد شد؟ ما باید امشب از هم جدا شویم؟

دلفین به زیر کی جواب داد:

- بله. ولی فردا شب شام را با ما خواهید خورد، چون فردا نوبت تئاتر

ایتالیائی است .

بابا گوریو گفت :

— من هم بلیط درجه دوم خواهم گرفت .

دیگر نیمه شب بود. کالسکه مادام دونوسینگن به انتظارش بود. بابا گوریو ودانجیو به اتفاق هم به خانه و وکر برگشتند. در بین راه باشور فزاینده ای در درباره دلفین صحبت میکردند. و بر سر همین يك مبارزه زبانی تماشائی بین این دو عشق سودائی جریان مییافت. اوژن نمیتوانست بر خود پنهان بدارد که عشق پدر، به هیچ نفع شخصی آلوده نبود، و از حیث دوام و وسعت دامنه خود بر عشق او بسی برتری داشت. دختر مانند يك بت همیشه برای پدر پاك و زیبا بود، و پرستش او از همه خاطرات گذشته و آینده مایه میکرفت .

آندو مادام و وکر را تنها در کنار بخاری، میان سیلوی و کریستف، نشسته دیدند. پیر زن صاحب پانسیون آنجا در همان حالی بود که ماریوس Marius^۱ در ویرانه های کارتاژ. به انتظار این دو نفر که از مجموع مشتریانش باقی مانده بودند نشسته بود، و در ضمن پیش سیلوی آه و زاری میکرد. هر چند نوحه هایی که لرد بایرون در دهان تاس میگذازد نسبت زیباست، اما هنوز به پای آن حقیقت ژرفی که در زاری های مادام و وکر وجود داشت نمیرسد .

— سیلوی، فردا صبح فقط سه فنجان قهوه درست میکنید. ها! پانسیون من خالی شده، چطور آدم دلش نسوزد؟ زندگی من بدون مشتریهایم چه فایده دارد؟ هیچ. دیگر در خانه ام کسی نمائند. اینها اثاثه زندگی من بودند. آخر چه گناهی به درگاه خدا کردم که این همه بدبختی به من رو آورده؟ ذخیره لوییا و سیب زمینی مان برای بیست نفر است. پلیس در خانه من! دیگر فقط میتوانیم سیب زمینی بخوریم! کریستف را باید بیرون بکنم!

کریستف، که چرت میزد، ناگهان بیدار شد و گفت:

— خانم؟

سیلوی گفت :

— پسر! بیچاره! مثل سگ گوشش تیز است .

— فصل بی برکتی است، هر کسی برای خودش سروسامانی گرفته است.

دیگر از کجا برایم مشتری پیدا بشود؟ دارم دیوانه میشوم. تازه، این عفریته

۱ — از سرداران روم و رقیب سیلا Sylla، که پس از مدتی زد و خورد برای آن که جانی بدر برد به افریقا در محل خرابه های کارتاژ پناه برد .

می‌شونو پواره‌ها هم ازدستم گرفت! آخر چه کار می‌کرد که توانست این مرد را رام بکند و مثل سنگ دنبال خودش ببرد؟

سیلوی گفت:

— اوه! این پیر دخترها در این کارها استادند.

بیوه زن از نو گفت:

— این مسیو و ترن بیچاره، که به اعمال شاقه محکومش کردند. سیلوی، هنوز باور نمی‌کنم، دلم رضا نمی‌دهد. مردی چنان سر زنده و خنده‌رو که ماهانه پانزده فرانک برای قهوه و لیکورش خرج می‌کرد و پولش را نقد سر موعد میداد! کریستف گفت:

— چقدر هم دست و دل بازی بود!

سیلوی اظهار عقیده کرد:

— باید اشتباه کرده باشند.

— نه، خودش اقرار کرد. تازه، این هم باید در خانه من، در محله‌ای که یک گربه از آن عبور نمی‌کند، اتفاق بیفتد! راستی، انگار خواب می‌بینم. آخر ببین، مادیدیم که آن حادثه برای لوئی شانزده پیش آمد، دیدیم که امپراطور سقوط کرد، دیدیم دوباره آمد و باز هم ساقط شد، اینها همه در جزو ممکنات بود؛ و حال آن که در مورد پانسیون‌ها چنین چیزی دیده نشده: ممکن است مردم از بزرگان خودشان بگذرند، ولی غذا را که همیشه باید بخورند. بخصوص وقتی که زن شرافتمند، از خانواده دو کنفلان، غذائی با همه چیزهای خوب می‌دهد، واقعاً مگر آن که دنیا به آخر رسیده باشد... بله، همین است، دنیا به آخر رسیده!

سیلوی فریاد زد:

— تازه، فکرش را بکنید، مادموازل می‌شونو که همه این بلاها را به سرشان آورده، به قراری که می‌گویند، سه هزار فرانک پول خواهد گرفت.

مادام ووکر گفت:

— حرف این پتیاره را پیشم نزن! بدتر از همه، رفته پیش بونو! بله. هر کاری از دستش برمی‌آید، حتماً به وقت خودش جنابت‌ها کرده، آدم کشته، دزدی کرده. او میبایست جای آن مرد بیچاره نازنین برای اعمال شاقه رفته باشد...

در این میان اوژن و بابا گوریو زنگ زدند. بیوه زن آهی کشید و گفت:

— آه ! دو تا مشتری با وفایم آمدند .

دو مشتری با وفا، که خاطره بسیار رقیقی از مصیبت های پانسیون به یادشان مانده بود، بدون تعارف به صاحب پانسیون اعلام کردند که در محله شوسه داشتن منزل گرفته اند. پیرزن گفت :

— آه ! سیلوی. آخرین امید من برباد رفت . آقایان شما مرا کشتید ! خنجر به دل من زدید. يك چیزی اینجا سنگینی میکند. همین يك روز به اندازه ده سال پیرم کرد. به شرافتم قسم، دیوانه میشوم ! لویاها را چه کارش کنم ؟ حالا که من اینجا تنها مانده ام، کریستف، تو باید فردا بروی پی کارت. خدا نگهدار آقایان، شب بخیر.

اوژن از سیلوی پرسید: - چه اش هست؟

- خوب، بله، بخاطر این ماجراها همه رفته اند. این است که حواسش پریشان شده. ها، میشنوم که دارد گریه میکند. هر چه اشك بریزد، برایش بهتر است. از وقتی که من پیشش خدمت میکنم، این اولین بار است که چشمش تر میشود.

فردای آن شب، مادام ووکر، بنا به گفته خودش، سر عقل آمده بود. گرچه او بنوان زنی که همه مشتریان خود را از دست داده و زندگیش درهم ریخته است غمگین مینمود، ولی باز حواسش کاملاً بیجا بود و نشان میداد که رنج واقعی، رنج عمیق او، رنجی است که از هدر شدن منافع و گسستن رشته عاداتش سرچشمه میگیرد. بی شك نگاه يك دل داده، هنگام دور شدن از جاهائی که معشوقه اش در آن بسر میبرد، به اندازه نگاهی که مادام ووکر به میز خالیش می افکند اندوهناک نبود. اوژن او را دل داری داد و گفت که بیانشون همین چند روزه دوره کارآموزیش به پایان خواهد رسید و بی شك به جای او به پانسیون خواهد آمد؛ و نیز کارمند موزئوم بارها اظهار تمایل کرده است که آپارتمان مادام کوئورد را بگیرد؛ بنابراین او به فاصله چند روزی خواهد توانست شماره مشتریان خود را به حد نصاب برساند.

- آقای عزیزم، خدا از دهاتقان بشنود ! ولی بدبختی به این خانه رو آورده. — پیرزن نگاه شومی به اطاق ناهار خوری افکند و از سر گرفت: — خواهید دید، ده روزی نمیگذرد که مرگ هم خواهد آمد، تاشکارش که باشد؟

اوژن آهسته به با باگوریو گفت :

— خدا را شکر که از اینجا میرویم.

سیلوی شتابان و هراسان آمد و گفت :

— خانم، سه روز است که من میسنگری را ندیده‌ام .

— آخ ، وای ! اگر گریه‌ام مرده باشد ، اگر از پیش ما رفته باشد ،

من ...

بیهوش بدبخت، از دلهره این تفأل وحشتناک ، انگشتان دو دست خود را بهم وصل کرد و به پشت روی صندلی افتاد . نزدیک ظهر، در آن ساعتی که فراشان پست به محله پانتئون Panthéon میرسیدند ، اوژن نامه‌ای در یک پاکت ظریف دریافت کرد که مهر و نشان خانواده بوستان بر آن بود . در این پاکت دعوتی بنام آقا و خانم دونوسینگن بود ، که ایشانرا برای مجلس رقص بزرگی که در منزل ویکنتنس جریان مییافت ، و خبر آن از یک ماه پیش اعلام شده بود، دعوت میکردند. همراه این رقعہ چند کلمه‌ای هم برای اوژن نوشته شده بود :

«آقا، فکر کردم که شما بامسرت خاطر مترجم احساسات من نزد مادام دونوسینگن خواهید شد. دعوتنامه‌ای را که از من خواسته‌اید برای شما فرستادم، و از آشنائی با خواهر مادام دورستو مشعوف خواهم شد. البته این خانم قشنگ را نزد من بیاورید، و کاری بکنید که همه قلب شما را به خود اختصاص ندهد، چون در مقابل محبتی که بشما دارم سهم بزرگی از آن برای خود قائلم .
ویکنتنس دوبوستان»

اوژن این نوشته را دوباره خواند و باخود گفت :

— عجب ! مادام دوبوستان با روشنی کافی میفهماند که میل ندارد آقای دونوسینگن را ببیند.

اوژن به سرعت نزد دلفین رفت، و خوشحال بود که باعث شادی او خواهد شد، و بی شک هم بهای آنرا در مقابل دریافت خواهد کرد . مادام دونوسینگن در حمام بود . راستینیاک در اطاق پذیرائی خاص به انتظار نشست ، و با آن بی تابی و ناشکیبائی که فطری یک جوان پرشور است دست بگریبان بود. عجله داشت دلبری را که یکسال در آرزویش بود زودتر تصاحب کند . و این از آن تأثراتی است که در زندگی جوانان دوبار بدان نمیتوان برخورد. اولین زنی که واقعاً زن باشد و مرد را دلپسته خود کند، یعنی زنی که شکوه و جمالی را

که جامعه پاریس خواستار آن است در نظر مرد جلوه گز سازد ، این زن هرگز رقیبی نخواهد داشت . عشق در پاریس به دیگر عشق ها شبیه نیست . نه مردان و نه زنان این شهر هیچ کدام فریب آن ظاهر سازی آراسته به عبارات مبتذل را نمی خورند که هر کس محض حیا مانند پرده ای بر روی محبت به اصطلاح بی - غل و غش خود می کشد . در این کشور زن نباید تنها قلب مرد و شهوات وی را راضی کند ؛ زن کاملاً میدانند که در مقابل هزاران چیز پوچی که تار و پود زندگی را تشکیل میدهد وظایف بزرگتری بر عهده دارد . بخصوص اینجا عشق ذاتاً لاف زن ، بی آزر ، اسرافکار ، دروغ پرداز و پر تجمل است . در جایی که همه زنان دربار لوئی چهارده ، پس از این که دیدند شود عشق این پادشاه بزرگ را به آنجا کشانید که فراموش کرد دستمال های سرآستینش هریک سه هزار فرانک میارزد و آنها را برای آنکه دوک دوو ماندوا^۱ آسانتر پا به صحنه جهان بگذارد پاره کرد ، بر مادموازل دولوالیر de la Vallière حسد برده باشند ، آنوقت از باقی نوع بشر چه انتظاری میتوان داشت؟ باید جوان و ثروتمند و با عنوان باشید ، حتی اگر نتوانستید ازاينهم بهتر و بالاتر باشید؛ هر چه دانه های عود و عبیر بیشتر در پای پت خود بسوزانید ، نظر لطف او را بیشتر بسوی خود جلب می کنید ، اما شرط آن است که بتی داشته باشید . عشق خود مذهبی است ، و بجای آوردن آئین و مراسم آن گرانتر از هر مذهب دیگری صورت می گیرد . عشق تند میگذرد ، مانند کودکی است که اصرار دارد بر راهی که از آن عبور می کند نشانه های ویرانی بجا گذارد . جوشش نیرومند احساسات زینت اطاقهای زیر شیر وانی است ، و گرنه آنجا عشق بدون این غنا به چه روزی میافتد؟ هر گاه استثنائی در این قوانین بی چون و چرای نظامات پاریسی باشد ، باید آنرا در گوشه آنزوا ، در میان ارواحی جست که هیچ درد ام معتقدات اجتماعی نیفتاده اند ؛ ارواحی که در کنار چشمه های زلال و تند گذر و زاینده بصری برند ؛ ارواحی که به سایه سبز چراگاه خود دل بسته اند و سرمست از شنیدن آوازه های لایقتهای که از زبان هر چیز به گوششان میرسد و انعکاس آنرا در خود میابند ، در عین آن که بر ساکنان زمین رحم می آورند باشکيبائی در انتظار آنند که بالو پر بکشایند . ولی راستینیاك^۲ ، مانند غالب جوانانی که از پیش طعم بزرگی و جلال را چشیده اند ، میخواست با تمام سلاح وارد میدان شود ؛ او در تب جاه و مقام می سوخت ، و شاید در خود نیروی آنرا میدید که بر عسر خود مسلط شود ، اما

وسایل یا هدف این جاه طلبی را نمی شناخت. این عطش قدرت، درجائی که عشق پاک و مقدسی نباشد که زندگی را پرمایه کند، می تواند چیز زیبایی بشود. کافی است از هر گونه نفع شخصی مبرا گردد و عظمت يك کشور را هدف خود قرار دهد. ولی جوان دانشجو هنوز به آن نقطه ای نرسیده بود که از آن می توان مسیر زندگی را دید و قضاوت نمود. حتی هنوز کاملاً از زیر تأثیر افکار شاداب و لطیفی که مانند بر گهای سبز جوانی کسانی را که در ولایات پرورش یافته اند در بر میگیرد، بیرون نیامده بود. همواره در تردید بود که خود را در آغوش زندگی پاریس رها کند. با همه کنجکاوی آتشین خود، همیشه فکر زندگی سعادتمندی که اشراف واقعی در گوشه قصر خود درده میگذرانند در اوباقی بود. با این همه، آخرین تردید او دیشب، هنگامی که خود را در آپارتمان خود دیده بود، برطرف شده بود. اوژن از مدت ها پیش از امتیازات معنوی اصل و نسب عالی برخوردار بود، ولی اینک بهره جویی از امتیازات مادی ثروت او را از پوست شهرستانی بیرون آورده و آهسته در موقعیتی جاداده بود که از آنجا آینده زیبایی پیش چشمش گسترده میشد. به همین جهت، در حالی که به نرمی در آن اطاق پذیرائی زیبا، که کمی هم به خود او تعلق داشت، نشسته و منتظر دلفین بود، بقدری خود را از آن راستینیا که پارسال به پاریس آمده بود دور میدید، که از خود میپرسید آیا اکنون شباهتی بین آنچه بود و آنچه هست وجود دارد؟

تر ز آمد و گفت :

— خانم در اطاق خودشان هستند.

اوژن به شنیدن این حرف یکه خورد.

دلفین، شاداب و آسوده، روی نیمکت خود کنار آتش دراز کشیده بود. روی امواج حریر نازک در حالتی لمیده بود که بیننده نمیتوانست او را به برخی گیاهان زیبای هندوستان، که میوه شان در میان گلبرگها بزرگ میشود، تشبیه نکند.

دلفین باهیجان گفت : — خوب، بهم رسیدیم.

اوژن در کنار او نشست، و در حالی که دست او را برای بوسیدن

میگرفت، گفت :

— حدس بزنید برایتان چه آورده ام.

مادام دونوسینگن هنگامی که نامه دعوت را میخواند از شادی بیقرار گشت. چشمان نمناک خود را بجانب اوژن برگرداند، و بس که خود خواهیش

از این کامیابی راضی شده بود، بازوان خود را دور گردن او حلقه بست و او را بسوی خود کشید.

— و این شمائید (آهسته در گوش او گفت : این توئی، ولی ترزد رطابق توالت من است و باید احتیاط کرد!) شمائید که این سعادت را به من بخشیدید؟ بله، من به جرأت این را يك سعادت میدانم. مگر ممکن است که چنین چیزی از دست شما به من برسد و بالاتر از يك موفقیت خودخواهی نباشد؟ هیچکس نخواسته است مرا به چنین محفلی معرفی کند. شاید الان مرا مانند زنان پاریسی کوچک و پوچ و سبکسر بدانید؛ ولی، دوست من، فکر کنید که من حاضر همه چیز را فدای شما بکنم، و اگر با حرارتی بیش از پیش میخواهم به کوی سن-ژرمن وارد شوم، به این علت است که شما آنجا هستید.

اوژن گفت :

— فکر نمی کنید که ظاهر آ مادام دوبوستان میخواهد به ما بفهماند که میل ندارد آقای بارون دونوسینگن را در مجلس رقص خود ببیند؟
خانم بارون نامه را به اوژن برگرداند و گفت :

— هوم، بله. در این دنیا گستاخی به درجه نبوغ میرسد، ولی اهمیت ندارد. خواهم رفت. خواهرم باید دعوت داشته باشد، میدانم که لباس و آرایش بسیار قشنگی تهیه میکند. — دلفین آهسته گفت: اوژن، خواهرم بخصوص برای آن میرود که حدمیات بسیار ناگواری را از میان بردارد. نمیدانید چه حرفهایی درباره اش میزنند؛ امروز صبح نویسنکن آمد و به من گفت که دیروز در باشگاه بی پرده در این زمینه حرف میزدند. خداوند، شرافت شما و خانواده ها به چه چیزهایی بسته است! در وجود خواهر بیچاره ام حس میکنم که من هم مورد حمله واقع شده ام. بقراری که بعضی ها میگویند آقای دوترای براتهایی کشیده است که به صد هزار فرانک بالغ میشود، و تقریباً موعد همه شان سر رسیده است و بناست مورد تعقیب قرار گیرد. این بود که خواهرم از ناچاری الماسهایش را به يك جهود فروخت، همان الماسهای قشنگی که شما دیده اید و از مادر شوهرش، مادام دورستو، به ارث رسیده است. باری، دو روز است که همه جا این حرفها را میزنند. در این صورت خوب میفهمم که آناستازی برای خودش يك پیراهن نرده دوزی سفارش بدهد و بخواهد با تمام زیبایی و ذرق و برق الماسهایش در منزل مادام دوبوستان ظاهر شود و نگاهها را به خود جلب کند. ولی من نمیخواهم از او عقب بمانم. او همیشه خواسته است مرا له کند؛ هرگز با من، که آنهمه به او خدمت کرده ام و

وقت بی پولی همیشه به او پول داده‌ام ، خوب نبوده است... ولی اینها را کنار بگذاریم . امروز میخواهم کاملاً خوش باشم.

راستینیاك تا يكساعت پس از نیمه شب نزد مادام دونوسینگن بود . هنگام خدا حافظی ، خدا حافظی عاشقان که آکنده از خوشبهای آینده است ، دلفین با حالت غمزده ای به او گفت :

— بقدری ترسو هستم ، بقدری خرافی هستیم که میترسم بهای سعادت خود را با مصیبت وحشتناکی بپردازم ؛ حال شما هر اسمی میخواهید روی این تکرانی و تشویش من بگذارید.

اوژن گفت : — بچه هستید .

دلفین خندید و گفت :

— آه ! امشب نوبت من است که بچه باشم.

اوژن به خانه ووکر برگشت و یقین داشت که فردا آنجا را ترك خواهد کرد . بهمین جهت در طول راه خود را بدست رقیاهای قشنگی سپرد که جوانان وقتی که هنوز مزه کامیابی را برب دارند با آن سرخوشند . وقتی که اوژن از جلوی در اطاق بابا گوریو گذشت ، این يك به او گفت :

— خوب ؟

اوژن جواب داد :

— خوب ، فردا همه را به شما خواهم گفت .

پیرمرد فریاد زد :

— همه را ، نه ؟ حالا بخواهید . فردا زندگی سعادتمند خود را شروع

خواهیم کرد.

فردای آن شب ، گوریو و راستینیاك فقط منتظر آن بودند که قاصدی خبر بیاورد تا آنها پانسیون را ترك کنند . ولی ، نزدیک ظهر صدای حرکت يك کالسکه ، که درست دم در خانه ووکر توقف کرد ، در کوچه نووست ژنویو طنین انداخت .

مادام دونوسینگن از کالسکه خود پائین آمد و پرسید آیا پدرش هنوز در پانسیون هست ؟ سیلوی جواب مثبت داد ، و دلفین بچا بکی از پله ها بالا رفت . اوژن در اطاق خود بود ، ولی همسایه اش از حضور او اطلاع نداشت . موقع چهار تا بابا گوریو خواهش کرده بود که اثاث او را با خود ببرد ، و گفته بود که ساعت چهار در خانه كوچه دارتوا خواهد بود . اما هنگامی که پیرمرد رفته بود تا چند بار بر بیارود ،

اوژن برای حضور و غیاب دانشکده رفته بود. و بعد بی آنکه کسی متوجه شود آمده بود تا بدهی خود را با مادام ووکر حساب کند، زیرا بی شک گوریو بجای او می پرداخت و او نمیخواست تحمیلی بر پیرمرد باشد. صاحب پانسیون بیرون رفته بود. اوژن به اطاق خود رفت تا ببیند آیا چیزی را فراموش نکرده است، و از این فکر بر خود آفرین گفت، زیرا در کشوی میز خود چک سفید مهری را که بنام ووترن نوشته بود پیدا کرد، و او این کاغذ را روزی که پول ووترن را پرداخته بود با بقیه در این کشو انداخته بود. چون آتش نبود، اوژن میخواست چک را ریز ریز کند، که ناگهان صدای دلفین را شناخت و دیگر نخواست همه همای بکند. ایستاد و گوش فرا داد، زیرا فکر میکرد که میان او و دلفین سری وجود ندارد. ولی از همان کلمات نخست دریافت که گفتگوی بین پدر و دختر جالب تر از آنست که بخواهد نشنود. دلفین گفت:

— آه! پدر جان، خدا کند که شما بموقع به فکر افتاده باشید که حساب دارائی مرا قبل از آن که بهدر رفته باشد بخواهید. میتوانم حرف بزنم؟

بابا گوریو با صدای لرزان جواب داد:

— بله، خانه خالی است.

مادام دو نویسنگن پرسید:

— واه، پدر جان، چه نان هست؟

— انگار با تیر به سرم زده ای. خدا از گناهت بگذرد، طفلک من! تو نمیدانی چقدر دوست دارم! اگر میدانستی، این جور بی مقدمه این چیزها را به من نمیگفتی؛ بخصوص، اگر که هنوز امید میمانده باشد. آخر، چه چیز تأخیر. ناپذیری پیش آمده که تو اینجا بسراغ من آمدی، و حال آن که چند لحظه بعد ما به خانه کوچه دار تو میرویم.

— آه! پدر جان، مگر وقتی که بلائی به انسان رومی آورد کسی به فکر این چیزها میافسد؟ من دیوانه بودم! وکیل شما مصیبتی را که لابد بعد بر ملا خواهد شد کمی زودتر کشف کرد. تجارب گذشته شما در امور بازرگانی حالا مورد احتیاج ماست، و من مثل کسی که در حال غرق شدن بهر شاخه ای دست میزند بسراغ شما آمده ام. آقای درویل Deriville، وقتی که دید نویسنگن هزار بازی و کلک در میآورد، او را به اقامه دعوا تهدید کرد و گفت که اجازه رئیس محکمه را برای طرح دعوا به زودی بدست خواهد آورد. نویسنگن امروز صبح پیش من آمد و پرسید آیا میخواهم باعث ورشکستگی او و خانه خرابی خودم بشوم. جوابش دادم

که من از این چیزها هیچ سردر نمی‌آورم، همینقدر میدانم که ثروتی داشتم و باید دارائی من در اختیار خودم گذاشته شود؛ اما آنچه مربوط به این گفتگوهاست باید به وکیل من رجوع شود، و من در این مسائل بکلی بی‌اطلاعم و اصلاً از فهمش هم عاجزم. مگر شما همان‌جور به من سفارش نداده بودید که بگویم؟ بابا گوریو جواب داد:

... خوب.

دلفین حرف خود را از سر گرفت:

... خوب، مرا در جریان کارهایش گذاشت. او همه سرمایه خودش و مرا در معاملاتی ریخته‌است که همین تازگی شروع شده و بخاطر آنها می‌الغ هنگفتی داده است. اگر مجبور شوم که چیزی مرا نقد به من بدهد، ناچار باید اعلام ورشکستگی کند. اما اگر من بکمال صبر کنم، قول شرف می‌دهد که دارائی مرا در معاملات زمین بگذارد و پس از خاتمه کار من صاحب همه املاک بشوم. پدرجان، او با صداقت حرف زد و مرا ترساند. از رفتاری که با من داشته است عذر خواست، بشرط آن که بگذارم درمباشرت معاملاتی که بنام من انجام می‌دهد کاملاً مختار باشد. حتی تعهد کرد که برای اثبات حسن نیتش هر وقت که خواستم آقای درویل را بیاورم، تأیید اسنادی که به موجب آن من مالک مستغلات می‌شوم درست تنظیم شده است یا نه. باری، خودش را دست و پا بسته تسلیم من کرد. اما اداره کارهای خانه را باز برای دو سال ازمین می‌خواهد، و ازمین تمنا می‌کند پیش از آنچه به من می‌دهد برای خودم خرج نکنم. برایم ثابت کرد منتها کاری که می‌تواند بکند این است که صورت ظاهر را حفظ بکند. رقاصه اش را جواب گفته است، چون برای آنکه به موعده نهائی معاملات خود برسد و به اعتبارش لطمه نخورد ناچار است حداکثری صرفه جوئی را رعایت کند. من با او تندی کردم و در همه حرفهایش تردید نشان دادم، برای اینکه بیچاره اش کنم و وادارش نمایم همه چیز را به من بگوید: او دفترهای خودش را به من نشان داد، و آخرش هم گریه کرد. من هرگز يك مرد را در این حالت ندیده‌ام. بکلی دستپاچه شده بود. میگفت خودش را خواهد کشت. داشت هذیان میگفت. دلم برایش سوخت.

بابا گوریو فریاد زد:

... و تو این جفنگ ها را باور کردی؟ این مرد بازیگر است؛ من در معاملات خوم با آلمانها سروکار داشتم. آنها تقریباً همه شان صاف و ساده و درست هستند. اما وقتی که زیر قیافه صمیمی و ساده لوحشان خواستند بدجنس

و حقه باز باشند ، از هر حقه بازی يك پا جلوترند . شوهرت گولت زده است . چون می بیند فشار بر او وارد میشود ، خودش را به موش مردگی میزند ؛ میخواهد در پس اسم تو هر کاری دلش خواست بکند ، و حال آن که به اسم خودش نمیتواند . او از این موقعیت استفاده میکند و خودش را از خطرات معاملات خود برکنار میدارد . او همانقدر که زیرك است نادرست هم هست . آدم بدی است . نه ، نه ، من دخترانم را می جین نخواهم گذاشت و به گور نخواهم رفت . هنوز چیزی از معاملات سر در میآورم . اگر بقول خودش سرمایه اش را در معاملات ساختمانی گذاشته است ، خوب ، اینهمه باید بصورت اوراق بهادار ، برگ تعهد یا قرارداد باشد ! پس ، اینها را نشان بدهد و حسابش را با تو تصفیه کند ! بهترین معاملات را ما خودمان قبول میکنیم و نفع و ضررش را بهمه میگیریم ، و اسناد را به اسم خودمان برمیگردانیم ، به اسم دلفین گوریو ، زوجه یارون و نوسینگن که از حیث دارائی جدا و مختار است . ولی این یارو مگر مارا احمق قرض کرده است ؟ خیال میکند من حتی دوزخ میتوانم این فکر را تحمل کنم که تو بی چیز و محتاج باشی ؟ نه يك روز ، نه يك شب ، نه حتی دوساعت من این فکر را تحمل نخواهم کرد ! اگر واقعاً چنین چیزی باشد ، من خواهم مرد . پس چی ! چهل سال از عمرم را زحمت کشیده باشم ، کیسه های آرد را بدوش خودم برده باشم ، مثل ناودان عرق ریخته باشم ، تمام عمر خودم را برای شما از همه چیز محروم کرده باشم ، برای شما قرشتهای من که هر کار و هر باری را بر من سبك میکردید ؛ آنوقت ، امروز دارائیم ، عمرم ، دود بشود و به هوا برود ؛ از غصه دق میکنم و میمیرم . قسم به هر چه که در زمین و آسمان مقدس است ، این موضوع را روشن خواهیم کرد . دقتهایش ، صندوقش ، معاملاتی را واریسی خواهیم کرد ؛ تا زمانی که بر من ثابت نشود که دارائیت بی کم و کاست موجود است ، خواب بر من حرام خواهد بود ، آب از گلویم پائین نخواهد رفت . خدا را شکر ، تو از حیث دارائی از او جدا هستی . درویل و کیل است ، و خوشبختانه مرد شرافتمندی است . بخدا ، تو يك میلیون پولت را ، پنجاه هزار فرانك درآمد سالانه ات را تا آخر عمر حفظ خواهی کرد ؛ و گرنه من در این پاریس سرو صدائی داه بیندازم که نکو ! اگر محکمه حق مارا پایمال کند بهر دو مجلس شکایت خواهیم کرد . فکر این که تو از حیث پول آسوده و خوشبخت هستی همه دردهای مرا تسکین میداد و بار غصه هایم را سبك میکرد . پول زندگی است . همه کاری را پول میکند . این آلزاسی گنده احمق چه جفتنگ میبافد ؟ دلفین ، يك نیم غازه به این احمق شكم كنده که تو

را در زنجیر نگه داشته و بدبخت کرده است ارفاق نکن. حالا که به تو احتیاج دارد، ما خوب دهنه اش میزنیم و درست راه میبریم. خداوند! سرم آتش گرفته، تو کله ام چیزی است که استخوانم را میسوزاند. دلفین من خاکستر نشین شده باشد! او! قیفین من! تو! لعنت بر شیطان! باید حاضر به جنگ شد. زود، برویم. میخوام بروم همه چیز را ببینم؛ دقترها، صندوق، نامه ها، همه را همین الآن واری کنم. تا بر من ثابت نشود که دارائی تو در خطر نیست، تا با چشم خودم نبینمش، راحت نمیشوم.

— پدر جان عزیزم، احتیاط بکنید! ... اگر در این کار کمترین قصد انتقام داشته باشید، اگر نیت خصمانه تان را زیاد آشکار کنید، کار من ساخته است. اوشما را می شناسد. خیلی برایش طبیعی بود که من بر اثر تلقین شما به فکر دارائی خودم بیافتم؛ ولی، قسم میخورم، که دارائی من در دست اوست، و میخواهد باز در دست خودش بماند. از این بیشرف برمیآید که مارا اینجا بگذارد و خودش با همه سرمایه ها فرار کند! خوب میدانم که من باتعقیب او نامی را که روی خود من هست بدنام نخواهم کرد. او، در عین حال، هم قوی است و هم ضعیف. من جوانب کار را خوب سنجیده ام. اگر او را زیاد در فشار بگذاریم، من از هستی ساقط میشوم.

— پس بگو کلاهبردار است؟

دلفین خود را روی يك صندلی انداخت و گریه کنان گفت:

— خوب، بله، پدر جان. من نمیخواستم این را پیش شما اقرار کنم، تا مبدا از این که مرا به چنین کسی شوهر داده اید غصه بخورید! همه چیزش با هم جور میآید؛ روحش با جسمش، وجدانش با عادات پنهانش هماهنگی دارد! ترس آور است، من از او نفرت دارم و تحقیرش میکنم. بله، بعد از آن چیزهایی که به من گفته است، دیگر نمیتوانم برای این نویسنکن پست احترامی قائل شوم کسی که دست به چنان بندوقستهای تجارتی که خودش برایم تعریف کرده است بزند، کمترین بویی از درستی به شامش نرسیده است. و ترس من هم از اینجاست ناشی میشود که دیگر کاملاً روحیه او را شناخته ام. او، شوهر من، صریحاً به من پیشنهاد کرده است که مرا آزاد بگذارد. و شما میدانید که معنی این حرف چیست، — بشرط آن که اگر پیشامد بدی رخ نمود حاضر باشم آلت دست او قرار بگیرم، یعنی بگذارم خودش را پشت سر اسم من پنهان کند.

بابا گوریو فریاد زد:

— به، قانون هست! برای همچو دامادهائی يك ميدان گروا هست! اگر جلاد نبود، من خودم سرش را زیر تیغه گيوتين ميگذارم.

— نه، پدرجان. قانون به او كارگر نيست. گوش كنيد، از شاخ و برگ حرفهايش كه بگذريم، منظورش درد و كلمه اين است: «يا همه چيز از دست رفته است و شما يكشاهي نداريد و ورشكست هستيد». يا آن كه چون همكاري غير از شما نميتوانم پيدا كنم، خواهيد گذاشت معاملات خودم را خوب سرانجام بدهم. «آيا اين روشن هست؟ او هنوز به من علاقمند است. به درستي كاري و امانت زنانه ام اطمينان دارد! ميداند كه من مال او را به خودش خواهم داد و به دارائي خودم اكتفا خواهم كرد. اين يك شركت دغلكارانه بمنظور دزدی است كه من، برای اين كه از هستي ساقط نشوم، بايد به آن تن بدهم. او وجدان مرا ميخرد و قيمتش را به اين طريق ميپردازد كه ميگذارد من مطابق دلخواه زن اوژن باشم. اجازه ميدهم هر خطايي را مرتكب بشوي، اما توهم بگذار من پول مردم بيچاره را بالا بكنم!» اين حرف آيا بقدر كافي روشن است؟ ميدانيد معاملاتش از چه قرارى است؟ زمينهاي بايرى را به اسم خودش ميخرد، بعد چند نفر از دست نشانده هايش آنجا خانه ميسازند. اين اشخاص برای ساختمان خانه ها با مقاطعه كاران قرارداد مي بندند و موقع پرداخت سفته هاى به وعده هاى طولانى ميدهند. آنوقت در مقابل وجه كمى خانه ها را به شوهر من واگذار ميكندند، و او مالك آنها ميشود! اما حساب مقاطعه كاران قريب خورده هم به اين طريق تصفيه مى شود كه اعلام ورشكستگي ميكنند. در واقع شهرت تجارتخانه نو سينگن است كه شرκτηهاى ساختمانى را خام ميكند. اين بود آنچه من فهميدم. همچنين فهميدم كه نو سينگن، برای آنكه بتواند در صورت لزوم پرداخت مبالغ زيادى را ثابت كند، پولهاي هنگفتى به آمستردام، لندن، ناپل و وين انتقال داده است. در اينصورت ما چه جور ميتوانيم به اين پولها دست پيدا كنيم؟

اوژن صدای سنگين زانوهای گوريو را شنيد، كه بى شك خود را روى كف اطاق انداخته بود. پيرمرد فریاد کرد:

— خدايا، چه گناهی کردم؟ دخترم در دست اين آدم رذل اسير است، و اگر دلش بخواهد او را وادار به هر كاري خواهد كرد. دختر جان، مرا ببخش! دلفين گفت:

— بله، اگر من امروز در غرقاب پلا افتاده‌ام، شاید تقصیرش تاحدی از شما باشد. ما وقتی که شوهر میکنیم عقل به سرمان نیست اما دنیا را چه میشناسیم، از معاملات، از سرشت مردها، از رسوم و عادات چه خبر داریم؟ پدرها میباید بجای ما فکر داشته باشند. پدر عزیزم، شما را از هیچ بابت سرزنش نمیکنم، این حرفها را هم که زدم بهمن ببخشید. در این کار همه تقصیر یا من است. — دلفین پیشانی پدرش را بوسید و گفت: نه، باباجان، گریه نکنید.

— توهم، دلفین کوچولوی من، گریه نکن. بگذار اشک چشמהایت را با بوسه پاک کنم. غصه نخور، عقل و هوشم را بکار میاندازم، و کلاف این قضیه را که شوهرت سردرگم کرده است باز میکنم.

— نه، بگذارید من خودم درست بکنم؛ میدانم چه جور راهش ببرم. مرا دوست دارد. این است که بانفوذی که روی او دارم به زودی وادارش میکنم مقداری از سرمایه‌ها را بصورت مستغلات به مالکیت من درآورد. شاید بگذارم به اسم من ده نویسنکن را در آژانس بخرم، چون به آن علاقمند است. چیزی که هست، فردا بیا باید دفترها و کارهایش را واری کنید. آقای درویل از امور تجارتی سردر نمی‌آورد... نه، فردا نیاید، نمیخواهم خونم را کثیف بکنم. رقص مادام دوبوسان برای پس فردا است، میخواهم خودم را مواظبت کنم تا آسوده خاطر و زیبا آنجا بروم و باعث سربلندی اوژن عزیزم باشم! حالا برویم اطاقش را تماشا کنیم.

در همین لحظه کالسکهای در کوچه نو سنت ژنووا ایستاد، و صدای مادام دورستو در پله‌ها شنیده شد که به سیلوی میگفت:

— پدرم هست؟

این اتفاق خوشبختانه موجب نجات اوژن، که قصد داشت خود را روی تخت بیندازد و وانمود کند که خوابیده است، شد.

دلفین صدای خواهرش را شناخت و گفت:

— آه! پدرجان، درباره آن استازی چیزی به شما گفته‌اند؟ از قرار، اوهم در امور خانوادگی گشگر قماربهای عجیبی پیدا کرده است.

بابا گوریو گفت:

— دیگر چی؟ پس عمرم به آخر رسیده است. من تاب دو بدبختی را نخواهم آورد.

کنس دورستو وارد شد و گفت:

— سلام پدرجان. آه ! توهم اینجا هستی، دلفین؟
بنظر رسید که مادام دورستو از دیدن خواهرش خودرا باخته است. خانم
بارون گفت :

— سلام نازی. به نظرت عجیب آمد که من اینجا باشم؟ من هر روز پدرم
را می بینم.

— از کی تاحال؟

— اگر توهم می آمدی، میتوانستی بدانی.

کنش بالحن ترحم انگیزی گفت :

— دلفین، سر ب سرم نگذار. — پدرجان، خیلی بدبخت هستم، دیگر از دست
رفتم ! اوه ! این دفعه بکلی از دست رفتم !
بابا گوریو فریاد زد:

— چه ات هست، نازی؟ بچه جان، هر چه هست برایم بگو. آه ! رنگش
پرید. — دلفین زود باش، کمکش کن، با او مهربان باش. اگر بتوانم، باز هم
بیشتر تورا دوست خواهم داشت!

مادام دونوسینگن خواهرش را نشاند و گفت:

— نازی جان من، حرف بز. می بینی، ما دو نفر تنها کسانی هستیم که
همیشه آنقدر دوست داریم که هر چیزی را به تو می بخشیم. می بینی، محبت خانوادگی
هرگز دروغ نمیشود.

سرکه نزدیک بینی خواهرش نگه داشت، و کنش بحال آمد. بابا گوریو
گفت :

— من از غصه خواهم مرد !

پیر مرد آتش را بهم زد و گفت:

— بیایید، هر دو تان نزدیک بشوید. سردم است. نازی، چه دردی داری؟
زود بگو، مرا کشتی ...

زن بیچاره گفت :

— شوهرم دیگر از همه چیز خبر دارد. پدرجان، خاطرتان هست، چندی
پیش ما کسیم آن برات را کشیده بود؛ میدانید، آن اولیش نبود. پیش از آن من
خیلیش را پر داخته بودم. در روزهای اول ژانویه، آقای دوترای بنظرم خیلی
گرفته میرسیده چیزی به من نمیگفت؛ ولی انسان ضمیر کسانی را که دوست
دارد خیلی به آسانی میخواند، جزئی ترین قرینه ای کافی است. از آن گذشته، گاه

به انسان الهام میشود. باری، بامن گرمتر و دیر باتر از همیشه بود. منم بیش از پیش لذت میبرد. بیچاره، ما کسیم! گفت که دردش داشت بامن وداع می کرد، میخواست مغزش را پریشان کند! بالاخره، آنقدر سر بسرش گذاختم، آنقدر تضرع کردم، دوساعت پیشش زانو زدم... تا گفت که صد هزار فرانک مقروض است! او، بابا جان! صد هزار فرانک! دیوانه شدم. شما همچو پولی نداشتید، همرا من از شما گرفته بودم...

بابا گوریو گفت:

— نه، من نمیتوانستم این پول را فراهم کنم. مگر اینکه به دزدی میرفتم. ولی، نازی جان، حتماً میرفتم! خواهم رفت.

این کلمه مانند ناله کسی که در حال نزاع است بالحن شومی ادا شد، ورنج بیکران پدري را که کاری از دستش بر نیامد ظاهر ساخت. دو خواهر بشنیدن آن مکث کردند. کدام خود خواهی میتواند در مقابل این فریاد نومیدی خون سرد بماند، فریادی که همچون سنگی که در پرتگاهی افکنده شود خبر از عمق آن میداد؟

کنتس اشک ریزان گفت:

— پدر جان، من این پول را به این طریق فراهم کردم که در مالی که به من تعلق نداشت دست بردم.

دلفین متأثر شد و گریست، و سرش را روی شانه خواهرش نهاد و گفت:

— پس همه این حرفها راست بود!

آنا ستازی سر را بر زیر افکند. مادام دو نویسنکن سر خواهرش را در آغوش گرفت و بمهربانی آنرا بوسید و روی قلب خود فشار داد و گفت:

— پیش ما تو همیشه محبوب هستی، نه محکوم.

گوریو با صدای ضعیفی گفت:

— فرشته های من، چرا باید نزدیکی شما در موقع بدبختی باشد!

کنتس، که این تظاهرات گرم و پرهیجان محبت باعث تشویق وی شده بود، باز گفت:

— برای نجات جان ما کسیم، همچنین برای نجات سعادت خود، الماسهای خانوادگی را که آقای رستو آنقدر به آن علاقه دارد، مال او، مال خود، همه را پیش آن رباخواری که می شناسید، پیش آن آقای گوبسک که هیچ چیز نمیتواند او را سر رحم بیاورد، بردم و فروختم. فروختم! میفهمید؟ ما کسیم نجات یافت!

ولی، من... من مردم. رستو از همه چیز باخبر شد.

بابا گوریو فریاد زد:

— که باو گفت؟ چطور باخبر شد؟ من آن گوینده را خواهم کشت!

— دیروز مرا به اطاق خودش خواست. رفتم. بایک لحنی به من گفت... (اوه! همان لحن صدایش کافی بود، همه را حدس زدم). گفت: «آناستازی، الماسهای شما کجاست؟» پیش خودم، نگاهم کرد و گفت: «نه، الماسها آنجا، روی میز من است.» جمیع را که روی آنرا با دستمال خودش پوشانده بود به من نشان داد و گفت: «میدانید از کجا آمده اینجا؟» خودم را به پایش انداختم... گریه کردم و پرسیدم دلش میخواهد که من به چه مرگی بمیرم.

بابا گوریو گفت:

— تو این را گفתי! قسم بنام مقدس خدا، تا زمانی که من زنده‌ام، کسی که به تو یا خواهرت آزاری برساند، باید مطمئن باشد که روی آتش کبابش خواهم کرد! بله، ریز ریزش خواهم کرد...

بابا گوریو خاموش گشت، کلمات در گلویش فرو می‌مرد.

— باری، خواهر جان، از من چیزی خواست که از مرگ هم سخت‌تر بود.

الهی هیچ‌زنی آنچه را که من شنیدم نشنود!

بابا گوریو به آرامی گفت:

— من این مرد را خواهم کشت. ولی او یک جان بیشتر ندارد، و حال آن که دو نفر را باید جواب بگویم. — گوریو آناستازی را نگاه کرد و گفت: بعدش، چه شد؟

کنش ادامه داد:

— پس از کمی مکث نگاهم کرد و گفت: «آناستازی، من همه این کارها را به سکوت می‌گذرانم، ما با هم با هم خواهیم بود، چون اولاد داریم. من آقای دوترای را نخواهم کشت، امکان دارد که تیرم به خطا برود، اگر هم بخواهم به طریق دیگری شر او را بکنم، ممکن است سروکارم با داد گستر بیفتد. اگر هم او را در بغل شایکشم باعث سرشکستگی بچه‌ها خواهد شد. ولی، برای این که نه بچه‌ها تان، نه پدرشان و نه من، هیچ کدام تلف نشویم، من دو شرط به شما تحمیل می‌کنم. جواب بدهید: آیا بچه‌ای هست که از من باشد؟» گفتم: «بله، پرسید: «و کدام یک؟» — بچه بزرگ ما ار نست. گفت: «خوب. حالا قسم بخورید که از این بیمد در یک موضوع از من اطاعت کنید.» من هم قسم خوردم. — و هر وقت از شما

خواستم، باید سند فروش اموالشان را امضاء بکنید.»

بابا گوریو فریاد زد :

— امضاء نکن! هرگز این را امضاء نکن! ها! ها! آقای رستو، شما که نمیدانید خوشبخت کردن يك زن چه معنی دارد، او هم هر جا که خوشبختی را دید بدنبالش میرود. آنوقت شما تلافی ناتوانی‌تان را سراو درمی‌آورید؟ نه، من اینجا هستم. ایست! او مرا سر راه خودش خواهد یافت... نازی‌جان، راحت باش. آه! او وارثش را میخواهد؟ خوب، خوب. من پرش را که، لعنت بر شیطان، نوۀ خودم است، گرو بر میدارم. من البته حق دارم این بچه را ببینم. درده خودم او را نگه خواهم داشت، و خیالت کاملاً آسوده باشد، خوب از او مراقبت خواهم کرد. من این غول را به‌زانو در خواهم آورد. به‌او خواهم گفت: وحالا ما دوتا باهم رو برو هستیم! اگر پسر ترا میخواهی، دارائی دخترم را به‌خودش پس بده، بگذار هر جور دلش خواست رفتار کند.»

— پند جان من!

— بله، پدر جان تو! آه! من يك پند واقعی هستم. یعنی بگذارم این اعیان‌های مسخره با دخترانم بدرفتاری کنند! من نمیدانم دررگهای من چه چیزی جریان دارد. خون بیر در بدن من است، و میخواهم این دوتا مرد را پاره‌پاره کنم. آخ! بچه‌های من! پس این زندگی شماست؛ برایم از مرگ بدتر است... وقتی که دیگر من نباشم، چه به‌سر شما خواهد آمد؟ پدرها میباید تا موقعی که بچه‌هاشان هستند زنده بمانند. خدایا، چقدر این دنیا را بدتر تیب دادی! تازه، بقراری که میگویند، خودت هم يك پسر داری. تو میباید مانع شوی که ما در وجود فرزندانمان رنج بکشیم. فرشته‌های عزیزم، خوب، فقط درد و غم باعث شد که پیش من بیایید! شما فقط اشک‌هایشان را پیش من می‌آوردید. خوب، بله، مرا دوست دارید، می‌بینم. بیایید، بیایید پیش من شکایت کنید! قلب من بزرگ است، همه چیز را میتواند در خودش جا بدهد... بله، هر قدر سوراخ سوراخش بکنید، باز هر تکه‌اش يك قلب پدراست. دلم میخواهد غم و غصه‌تان را من میگرفتم و بجای شما رنج میکشیدم... آه! وقتی که بچه بودید خوشبخت بودید...

دلفین گفت :

— فقط همان روزگار خوشی ما بود. کجاست آن روزهایی که ما در انبار

کندم از بالای کیسه‌ها سرمیخوردیم؟

آناستازی در گوش پدرش گفت :

— پدرجان تنها همین نیست. (گوریو ازجا جست.) قیمت فروش الماسها به صد هزار فرانك نرسید. ما کسیم هنوز تحت تعقیب است. مافقط دوازده هزار فرانك دیگر بدهکاریم. قول داد که دیگر عاقل باشد و قمار نکند. برای من جز عشق او درزندگی چیزی نمانده؛ و این عشق بر ایام گرانتر از آن تمام شده که در صورت ازدست دادنش هلاک نشوم. من دارائی، شرافت، آسایش و بچههای خودم را فدای آن کرده‌ام. او! کاری بکنید که ما کسیم آزاد و محترم بماند، و بتواند در محافل اشرافی باشد و موقعیتی برای خود کسب کند. تنها خوشبختی من در میان نیست، ما بچههایی داریم که ممکن است از ثروت محروم شوند. اگر در *Sainte Pélacie* زندانش کنند، همه چیز از دست خواهد رفت.

— من این پول را ندارم، نازی. هیچ چیز برایم نمانده است؛ دیگر دنیای آخر رسیده است. او! مطمئناً دنیا از هم خواهد پاشید. بروید، زود خودتان را نجات بدهید! آه! هنوز قلاب نقره کمرم و یک دست قاشق و چنگال و کاردی که برای اولین بار در زندگی خریدم پیش من است. از آن گذشته، تنها هزار دو بیست فرانك مستمری مادام‌العمر دارم...

— پس درآمدهای دائمی‌تان را چه کردید؟

— آنها را فروختم و این مستمری خیلی جزئی را برای مخارج خودم نگهداشتم. احتیاج به دوازده هزار فرانك پیدا کرده بودم که يك آپارتمان برای فیفین درست کنم.

مادام دورستو به خواهرش گفت:

— در منزل خودت، دلفین؟

بابا گوریو گفت:

— او! چه اهمیتی دارد؟ بهر صورت دوازده هزار فرانك خرج شده.

— ها، فهمیدم. برای آقای دوراستینیاك. آه! دلفین بیچاره‌ام. از این راه

برگردد. ببین من به چه روزی افتاده‌ام.

— عزیزم، آقای دوراستینیاك جوانی است که محال است معشوقه‌اش را

از هستی ساقط کند.

— تشکر میکنم، دلفین؛ در این وضع بحرانی بیشتر از این از تو انتظار

داشتم؛ گرچه هرگز تو مرا دوست نداشته‌ای.

بابا گوریو فریاد زد:

— چرا، نازی، تو را دوست دارد. یک ساعت پیش همین را به من میگفت.

ما از تو حرف میزدیم، عقیده‌اش این بود که تو زیبایی و حال آن که خودش فقط خوشگل است.

کنش گفت :

— او! سر تا پا ساختگی است .

دلفین سرخ شد و گفت :

— فرض کنیم همین‌طور باشد ، مگر تو بامن چه رفتاری داشته‌ای ؟ از من روی برگرداندی . در همه خانه‌هایی را که میل داشتم در آن رفت و آمد کنم به روی من بستی . بالاخره ، هرگز فرصتی را از دست ندادی که آزردم کنی . آیا من مثل تو آمده‌ام هزار فرانک هزار فرانک ثروت پدر بیچاره‌مان را بگیرم و او را به وضعی بیندازم که الآن دارد؟ من ، تا وقتی که برایم مقدور بود پدرم را دیدم ، از خانه بیرونش نکردم ، و بعد در وقت احتیاج نیامدم دست او را بلیسم . من اصلاً نپنداشتم که این دوازده هزار فرانک را برای من خرج کرده است . من در زندگی نظم دارم ؛ خودت میدانی . از آن گذشته ، اگر هم پدرم هدیه‌ای به من داده است ، هرگز خودم آنرا از او نخواسته‌بودم .

— آخر ، تو از من خوشبخت تر بودی : آقای دومارسه پولدار بود ، و تو البته اطلاع داری . تو همیشه مثل طلا نانچیب بودی . خدا حافظ . من نه خواهر دارم ، نه ...

بابا گوریو فریاد زد :

— ساکت شو ، نازی !

دلفین گفت :

— فقط خواهی مثل تو میتوانی چیزی را که مردم دیگر باور ندارند تکرار

بکنند ، پتیاره !

— بچه‌های من ، بچه‌های من ، ساکت شوید ، و گرنه خودم را در حضور

شما می‌کشم .

مادام دونوسینگن ادامه داد :

— برو ، نازی . می‌بخشمت . چون بدبخت هستی . ولی من از تو خوب‌ترم .

این حرف‌ها را موقمی به من زدی که حس میکردم حاضر به هر کاری هستم تا به تو کمک کنم ، حتی این که به اطاق شوهرم بروم ، و این کاری است که نه برای خودم ممکن بود بکنم ، نه برای ... اینهم در خورد آنهمه بدبختی است که از نهال به اینطرف در حق من کرده‌ای .

پدر گفت:

— بچه‌ها من، بچه‌های من، روی همدیگر را بیوسید! شما هر دو فرشته هستید.

کننسی، که گوریو بازویش را گرفته بود، دست پدر را باخسونت تکان داد و گفت:

— نه، ولم کنید، او حتی کمتر از شوهرم نسبت به من ترحم دارد. انگار خودش مجسمه عفت و تقوی است!

مادام دونوسینگن جواب داد:

— ترجیح میدهم بگویند از آقای دومارسه پول گرفته‌ام تا این که اقرار کنم بیش از دوستانه از فرانک برای آقای دوترای خرج کرده‌ام.

کننسی فریاد زد: «دلفین!»، و یک قدم به طرف او رفت. خانم بارون به سردی گفت:

— من به تو حقیقت را میگویم، ولی توبه من اقرا می‌زنی.

— دلفین، تویک ...

بابا گوریو از جا جست و کننسی را گرفت و دست خود را روی دهانش گذاشت تا نگذارد بیش از این چیزی بگوید. آناستازی به او گفت:

— واه، خدا! امروز باچه چیزی در رفته‌اید، پدر؟

پدر بیچاره دستهای خود را به شلووار خود مالید و گفت:

— خوب، بله. تقصیر از من است: ولی من نمیدانستم شما می‌آیید. دارم

اسباب‌کشی می‌کنم.

او از این خوشحال بود که با این سرزنش خشم دخترش را متوجه خود

گردانیده است. گوریو نشست و گفت:

— آه! شما قلب مرا پاره کردید. دارم میمیرم، بچه‌ها! سرم از داخل

می‌سوزد، انگار آتش زده‌اند. آخر، مهربان باشید، همدیگر را خوب دوست

داشته باشید! شما مرا خواهید کشت. دلفین، نازی، هر دو تن حق داشتید،

هر دو تن مقصر بودید. — چشمان پراز اشک خود را به صورت دلفین دوخت و

گفت: ببینیم، فیفین، دوازده هزار فرانک لازم دارد. بگردیم پیداش کنیم.

همدیگر را این جور نگاه نکنید. — پیش دلفین بزانو در افتاد و در گوش

او گفت: محض خشنودی من، از او عذر خواهی کن. گرفتاری و غصه‌اش بیشتر

است. آها!

دلفین از رنج وحشیانه و دیوانه واری که بر چهره پدرش نقش بسته بود به وحشت افتاد و گفت :

- نازی بیچاره ام ، بد کردم ، بیامرا بیوس ...

بابا گوریو فریاد زد :

- آخ ! بدلم مرهم گذاشتید . ولی این دوازده هزار فرانک را کجا پیدا کنیم؟ چطور است خودم را ضامن او معرفی کنم؟
دخترانش دور او را گرفتند و گفتند :

- آه ! پدر جان ! نه ، نه .

دلفین گفت :

- خدا به شما اجر بدهد ، زندگی ما که نمیتواند این همه قداکاری را جبران کند ! همینطور نیست ، نازی ؟
کنش اظهار کرد :

- از آن گذشته ، پدر جان ، این بجائی نمی رسد .

پیرمرد از نوبیدی فریاد زد :

- پس وجود من بهیچ دردی نمیخورد؟ نازی ، آن کس که تو را نجات بدهد من غلاش خواهم شد . بخاطر او حاضر خواهم بود آدم بکشم . مثل ووترن ، به زندان اعمال شاقه خواهم رفت ! من ...

دیگر چیزی نگفت ، گوئی صاعقه بر سرش فرود آمده بود . پس از چندی ، درحالی که موی خود را میکند ، گفت :

- هیچ چیز ندارم ! اگر میدانستم کجا بروم دزدی کنم ... ولی ، نشان کردن جائی که بتوان پولی دزدید کار مشکلی است . از آن گذشته ، برای زدن بانک ، باید عده ای هم دست داشت و وقت صرف کرد . نه ، دیگر باید بمیرم . کار دیگری غیر از مردن ندارم . بله ، دیگر بهیچ دردی نمی خورم ، دیگر پدر نیستم ، نه ! از من پول میخواهد ، احتیاج دارد ! و من ، من بدبخت هیچ چیز ندارم . آه ! پیری شرف ، تو دوتا دختر داشتی و باز رفتی پولت را مستمری مادام العمر درست کردی ! پس آنها را دوست نداری ؟ بمیر ، بمیر مثل سگ ! بله . من از سگ هم کمترم . سگ کی چنین رفتاری دارد؟ آخ ! سرم ... دارد میجوشد !

هر دوزن جوان ، که دور او را گرفته بودند و مانع میشدند که سر خود را بدیوار بکوبد ، گفتند :

— آخر، پدرجان، عاقل باشید

گوریوهاهای میگریست. اوژن، وحشت زده، براتی را که بنام ووترن نوشته بود و تمبر آن متناسب با مبلغ بیشتری بود برداشت، رقم آنرا تصحیح کرد و به صورت يك برات دوازده هزار فرانکی در وجه گوریو درآورد. پس از آن وارد شد، و در حالی که کاغذ را پیش میآورد، گفت:

— بفرمائید، خانم. این تمام پول شماست. من خوابیده بودم و گفتگوی شما بیدارم کرد، و به این ترتیب توانستم بدانم که چقدر به آقای گوریو بدهکدام. شما این تعهد را میتوانید مورد معامله قرار دهید، و من بی کم و کاست خواهم پرداخت.

کنشی بیحرکت ایستاده بود و کاغذ را بدست داشت، از فرط بیثباتی و خشم و غضب رنگش پریده بود و می لرزید، گفت:

— دلفین، خدا شاهد است، من همه چیز را به تو بخشیده بودم. ولی، این کار! چطور، آقا اینجا بود، و تو میدانستی! تو اینقدر پست بودی که محض انتقام گذاشتی به اسرار من، به زندگی من و بچه های من، به رسوائی و شرف من دست بیابد. برو! دیگر هیچ پیوندی با تو ندارم، از تو متنفرم، هر بدی که دستم برسد در حققت میکنم... من ...

دیگر از خشم نتوانست چیزی بگوید. گلویش خشک شده بود. بابا گوریو فریاد میزد:

— آخر، این پسر من است. بچه ماست. برادر تو، نجات دهنده توست. نازی، بیوش. ببین، من او را می بوسم. (پیرمرد اوژن را با شدت میفشرد.) فرزند من! برایت از پدرم بالاتر خواهم شد. می خواهم بجای خانواده ات باشم. می خواهم خدا باشم تا همه دنیا را به پای تو بیندازم.

— آخر، بیوش، نازی! این آدم نیست، فرشته است، فرشته واقعی!

دلفین گفت:

— ولس کنبد، پدرجان، او الان دیوانه است.

مادام دورستو گفت:

— دیوانه! دیوانه! تو خودت چه هستی؟

پیرمرد، گوئی که گلوله ای به او اصابت کرده است. خود را روی تخت انداخت و فریاد زد:

— بچه ها، اگر ادامه دهید من میمیرم. اینها مرا می کشند!

کنش اوژن را ، که از این صحنه پرشور خیره شده و بیحرکت ایستاده بود ، نگاه میکرد ، و توجهی به پدرش ، که دلفین دکه‌های جلیقه‌اش را به سرعت باز کرده بود ، نداشت . درحالی که باقیافه و صدا و نگاه از او پرسش میکرد ، گفت :

— آقا ... ؟

ولی اوژن بی آن که منتظر سؤال بماند ، جواب داد :

— خانم ، پول را خواهم پرداخت و حرفی هم نخواهم زد .

دلفین پدر خود را که بیهوش شده بود به خواهرش نشان داد و گفت :

— پدرمان را کشتی ، نازی !

و این يك از اطاق بدررفت .

پیرمرد چشم باز کرد و گفت :

— من او را کاملاً می‌بخشم ، چونکه موقعیتش وحشت آور است و زرنکتر

از او را هم سراسیمه می‌کند . — پیرمرد دست دلفین را فشار داد و ازاو خواست :

نازی را دلداریش بده ، یا او مهربان باش ، این را به پدر بیچاره ات که دارد میببرد قول بده .

دلفین به کلی وحشت زده شد و پرسید :

— مگر چه تان هست ؟

— هیچ چیز ، هیچ چیز خوب می‌شود . مثل اینکه چیزی روی پیشانی‌م فشار

میدهد . باید سردرد باشد ، بیچاره ، نازی . آینده‌اش چه خواهد بود ؟ در این

میان کنش دوباره به اطاق آمد و خود را در پای پدرش انداخت و فریاد زد :

— ببخشید !

باباگوریو گفت :

— اوه ، ثوابتاجور باز هم دردم را بیشتر می‌کنی .

کنش باچشمان اشك آلود به راستینیاك گفت :

— آقا ، غصه و درد باعث شد که باشما عادلانه رفتار نکنم . — دست خود را

به طرف اوژن دراز کرد و گفت : برای من مثل يك برادر خواهید بود ؟

دلفین او را در آغوش گرفت و گفت :

— نازی ، نازی کوچولوی من ، همه اینها را فراموش کنیم .

— نه ، من این را از یاد نخواهم برد .

باباگوریو گفت :

— فرشته‌های من ، شما پرده‌ای را که جلوی چشم من بود بالا زدید ، صدایان مرا بهوش آورد ، باز هم یکدیگر را ببوسید . نازی ، این برات تو را نجات خواهد داد ؟

— امیدوارم . ولی ، پدرجان ، میل دارید پشتش را امضاء کنید ؟
— به ! عجب بیشعوری هستم که فراموش کردم ! ولی حالم خوش نبود ، نازی ، گله‌ای از من نداشته باش . برایم پیغام بفرست که نگرانیت رفع شد . نه ، من خودم می‌آیم . ولی نه . نخواهم رفت . نمیتوانم شکل شوهرت را ببینم ، پاک خواهش کشت . اما درمورد انتقال دارائیت ، ترس . من اینجا هستم . زود برو ، بچه جان ، کاری کن که ما کمیم سرعقل بیاید .

اوژن مبهوت مانده بود . مادام دونوسینگن گفت :
— بیچاره آناستازی ، همیشه تند بوده‌است ، ولی قلب صافی دارد .
اوژن در گوش دلفین گفت :

— برای ظهر نویسی آمده بود .
— تصور میکنید ؟

— دلم می‌خواهد همچو تصویری نکنم . از او برحذر باشید .
اوژن سر برداشت ، گوئی می‌خواست افکاری را که یارای گفتن نداشت با خدا در میان نهد .
— بله . او همیشه کمی بازیگر بود ، و پدر بیچاره‌ام گول اداهایش را می‌خورد .

راستی‌ها از پیرمرد پرسید :
— حالتان چطور است ، بابا گوریو عزیزم ؟
جواب داد :

— میل دارم بخوابم .
اوژن گوریو را یاری کرد تا دراز بکشد . پیرمرد در حالی که دست دلفین را به دست داشت ، به خواب رفت . آنوقت دخترش از کنار او دور شد و به اوژن گفت :

— امشب در تئاتر ایتالیایی به من می‌گوئی که حالش چطور است . شما ، آقا ، فردا از اینجا اسباب‌کشی خواهید کرد . اطاعتان را ببینم ... — وقتی که داخل شد ، گفت : اوه ! چه جای نفرت انگیزی ! اطاق شما از مال پدر من هم بدتر بود . اوژن ، خوب رفتار کردی . اگر ممکن باشد ، باز هم بیشتر

دوست خواهم داشت. ولی، بچه جان، اگر میخواهید به ثروت برسید نباید دوازده هزار فرانک را این جور به باد بدهید. کنت دوترای قمارباز است. خواهرم نمیخواهد این را ببیند. اود دوازده هزار فرانکش را همانجائی که خروار خروار طلا میتواند برد و باخت کند پیدا میکرد.

ناله ای از اطاق گوریو آنها را نزد پیرمرد بازگرداند. او به ظاهر خفته بود، ولی وقتی که آن دودلداده نزدیک شدند این کلمات را شنیدند :

.. خوشبخت نیستند !

خواه خفته و خواه بیدار، لحن این جمله بابا گوریو چنان شدت در قلب دخترش تأثیر کرد که به بستر فقیرانه پدرش نزدیک شد و پیشانی را بوسه داد. گوریو چشم باز کرد و گفت :

.. این دلفین است .

مادام دونوسینگن پرسید :

.. ها ، حالت چطور است ؟

.. خوب است. نگران نباش، حالا بیرون میروم . بروید، بروید بچه ها،

خوشبخت باشید .

اوژن دلفین را تا خانه اش مشایعت کرد؛ ولی چون از بابت حال گوریو نگرانی داشت، برای شام پیش او ماند و به خانه و و کر برگشت. آنجا بابا گوریو را دید که ایستاده است و آماده جا گرفتن بر سر میز غذاست . بیانشون طوری نشسته بود که بتواند خوب در قیافه رشته ساز دقیق شود . پیرمرد نان خود را برداشت تا بکند و ببیند آردی که نان را از آن ساخته اند چگونه است. دانشجو در این حرکت کوچکترین نشانه ای از آنچه میتواند آگاهی عمل نامید ندید و حرکتی از روی نومیدی کرد. اوژن گفت :

.. آخر، بیابیش من، آقای انترن بیمارستان کوشن .

بیانشون با کمال میل نزد او رفت، زیرا به این ترتیب میتواند به مشتری پیرپانسیون نزدیکتر باشد. راستینیاک پرسید :

.. چه مرضی دارد ؟

.. مگر آنکه اشتباه کرده باشم، و گرنه کارش دیگر ساخته است. باید چیز خارق العاده ای به سرش آمده باشد به نظر می رسد که در معرض خطر سکته نزدیک قرار دارد. اگرچه پائین صورتش تا حدی آرام است، اما خطوط بالای چهره اش به طرف پیشانی کشیده شده، نگاه کن! از آن گذشته، چشمها حالت خاصی دارند

که نشانه هجوم خون به مغز می باشد. انگار غبارنازکی آنها را پر کرده است. فردا صبح چیزهای بیشتری معلوم خواهد شد.

— هیچ درمانی دارد؟

— ابتدا، اگر وسیله ای پیدا شود که بتوان درمتهاله دیگر بدنش، مثلا در ساقها، واکنشی بوجود آورد، شاید مرگش را بتوان به تأخیر انداخت. ولی اگر تا فردا شب علامات فعلی از بین نرود، پیرمرد بیچاره را باید از دست رفته دانست. آیا میدانی چه حادثه ای سبب این بیماری شده است؟ میباید ضربت شدیدی بر او وارد شده و روحیه اش را از بین برده باشد.

راستینیاك ضرباتی را که دودختر بر قلب پدرشان وارد کرده بودند بخاطر آورد و گفت:

— بله.

و در همان حال باخود میگفت:

— اما دلفین، هر چه باشد پدرش را دوست دارد!

آن شب در تئاتر ایتالیائی راستینیاك احتیاطهایی به جا می آورد تا بیش از اندازه مادام دونوسینگن را مضطرب ن سازد. در پی نخستین کلماتی که او شن گفت، دلفین جواب داد:

— تشویش نداشته باشید، پدرم قوی است. چیزی که هست امروز ما کمی هول و تکانش داده ایم. همه دارایی ما در خطر است، هیچ فکر میکنید چه بدبختی بزرگی است؟ اگر محبت شما را به آنچه پیش از این ممکن بود مانند اضطراب مرگ تلقی کنم بی اعتناء ن ساخته بود، از این ضربت پاك می مردم. امروز تنها يك دلهره، يك بدبختی برای من واقعیت دارد، و آن از دست دادن عشقی است که لذت زندگی را برای من محسوس ساخته است. بیرون از این احساس، همه چیز در نظرم یکسان است، در دنیا هیچ چیز دیگر را دوست ندارم. شما همه چیز من هستید. اگر احساس میکنم که از ثروت مند بودن خوشبختم، برای آنست که بهتر پسند خاطر شما باشم. شرمندهام، ولی من بیش از آن که دختر پدرم باشم دلداده شما هستم. چرا؟ نمیدانم. زندگی من سر اسر در شماست. پدرم به من يك قلب بخشید، ولی شما آنرا به بطش در آوردید. اگر شما، شمائی که حق ندارید از من گله مند باشید، مرا در ارتکاب جنایاتی که يك احساس مقاومت ناپذیر بدان وادارم می سازد معذور بنمایید، سرزنش همه اهل دنیا برایم اهمیتی ندارد. آیا تصور می کنید من يك دختر ناخلف باشم! او نه، پدر به آن خوبی را که ما

داریم محال است بتوان دوست نداشت. مگر ما میتوانستیم او را از آن مانع شویم که بالاخره نتایج اسفناك زناشویی ما را ببیند؟ چرا به ما اجازه این کار را داد؟ آیا برعهده او نبود که به جای مافکر کند؟ امروز، می دانم، او به اندازه ما رنج میکشد؛ ولی از دست ما چه برمی آید؟ دلداریش بدهیم؟ از هیچ طریق نمیتوانیم به او دلداری بدهیم. تسلیم و رضای ما بیش از آنچه که سرزنش ها و گله های ما باعث آزرده گی او میشود رنجش میداد. درزندگی موقعیت هایی است که در آن همه چیز با تلخ کامی همراه است.

از این بیان ساده يك احساس واقعی رفتی به او زن دست داد و خاموش ماند. اگرچه زنهای پاریس غالباً دروغگو و سرمست خود پسندی و خودخواه و عشوگر و خونرد هستند، جای شك نیست که هرگاه واقعاً دوست داشته باشند، بیش از زمان دیگر احساسات خود را فدای عشق میکنند. به همان اندازه حقارت خود بزرگ میشوند و الا میگردند. از آن گذشته، هشیاری ژرف و دقیق زن در مورد سنجش طبیعی ترین احساسات بشری، و قتیکه يك عاطفه نیرومند و ممتاز دیگر او را از آن همه جدا و دور میسازد، او زن را به تعجب و امید داشت. مادام دونوسینگن از خاموشی او زن برآشفته و پرسید:

— آخر، به چه چیزی فکرمی کنید؟

— هنوز آنچه را که به من گفته اید در گوش دارم. تا کنون تصور میکردم که من شمارا بیشتر دوست دارم تا شما مرا.

دلفین لبخندی زد، و برای آن که صحبت شان در حدودی که آداب و رسوم مقرر داشته است بماند، از ابراز لذتی که احساس کرد خودداری نمود. او هرگز بیان پر شور يك عشق جوان و صمیمی را نشنیده بود. اگرچند کلمه دیگر در میان میگذاشت، دیگر نمیتوانست اختیار نفس را در دست داشته باشد. از این رو موضوع سخن را برگرداند و گفت:

— او زن، مگر نمی دانید چه چیزهایی در جریان است؟ فردا همه پاریس نزد مادام دو بوستان خواهد رفت. خانواده روشفید با مارکی داژودا موافقت کرده اند که چیزی را افشا نکنند؛ ولی شاه فردا عقدنامه را امضاء خواهد کرد، و دختر عموی بیچاره تان هنوز چیزی نمیداند، بنابراین، دیگر نخواهد توانست از پذیرائی شانه خالی کند؛ ولی مارکی در مجلس رقص او حضور نخواهد یافت. فعلاً این حادثه موضوع همه گفتگوهاست.

— مردم هم از این رسوائی حظ میبرند و در آن شرکت می جویند! مگر

نمیدانید که مادام دوبوستان از این ضربت خواهد مرد؟

دلفین لبخند زان، گفت :

- نه، شما این قبیل زنها را نمی شناسید. ولی همه پاریس به خانه او خواهند رفت، و من هم خواهم بود! و این سعادت را هم مدیون شما هستم.
راستینیاك گفت :

- ولی، این از آن شایعات پوچی نباشد که آن قدر در پاریس رواج دارد؟
- فردا حقیقت امر را خواهیم دانست.

اوژن به خانه و وکر برگشت. دلش طاقت نیاورد که از آپارتمان تازه اش استفاده نکند. بر خلاف شب گذشته که مجبور شده بود نزدیک ساعت يك بعد از نیمه شب از دلفین جدا شود، آن شب دلفین بود که ساعت دو از او جدا شد و به منزل خود رفت. صبح فردا، اوژن تادیر وقتی خوابید و نزدیک ظهر مادام دونوسینگن برای بهار نزد او آمد. جوانان آنقدر نسبت به این خوشیهای کوچک حریص اند که اوژن دیگر تقریباً بابا گوریو را از یاد برده بود. دیدن و بکار بردن هریک از این چیزهای ظریف که به او تعلق داشت برایش سرچشمه يك لذت طولانی بود. بخصوص که مادام دونوسینگن هم آنجا بود و به هر چیز ارزش تازه ای میداد. با اینهمه نزدیک چهار بعد از ظهر دودلداده به فکر بابا گوریو افتادند، و بیاد آوردند که او چه سعادت را از آمدن به این خانه به خود وعده می داد. اوژن اظهار کرد که اگر پیرمرد مریض باشد میباید او را زودتر به اینجا نقل مکان داد. به همین جهت از دلفین جدا شد و به خانه و وکر شتافت. نه بابا گوریو و نه بیانشون، هیچ يك سر میز غذا نبودند. نقاش به او گفت :

- میدانید، بابا گوریو فلج شده. بیانشون آن بالا پیش اوست. پیرمرد یکی از دختران خود، کنتمی دورستو را ملاقات کرد. بعد میلش کشید بیرون برود و بیماریش شدت پیدا کرد. جامعه به زودی یکی از بهترین زینتهای خود را از دست خواهد داد.

راستینیاك به طرف پلکان دوید.

- آهای! آقای اوژن!

سیلوی فریاد زد :

- آقای اوژن! خانم شما را صدا میکند.

بیوه زن گفت :

- آقا، شما و آقای گوریو میبایست روز پانزدهم فوریه بروید. الان سه روز

گذشته است و ما در روز هجدهم هستیم. از بابت خودتان و بابت او باید پول يك ماه به من داده شود؛ ولی، اگر خواسته باشید ضامن گوریو بشوید، قول شما برای من کافی است.

— چرا؟ مگر اطمینان ندارید؟

— اطمینان! اگر پیرمرد بهوش نیاید و بمیرد، دخترهایش يك غاز به من نخواهند داد، و تمام خرت و پرتش ده فرانك هم نمی‌ارزد. امروز صبح آخرین دست‌کارد و چنگالش را برد، نمیدانم به چه منظور. مثل جوانان لباس پوشیده بود، و خدا از گناهام بگذرد، گمانم سرخاب به خودش مالیده بود؛ به نظرم آمد جوان شده است.

اوژن، که از نفرت لرزه به اندامش نشسته بود و مصیبتی را پیش‌بینی میکرد،

گفت:

— من همه چیز را به عهده میگیرم.

به اطاق بابا گوریو رفت. پیرمرد روی تخت خود دراز کشیده بود و بیانشون در کنار او بود. اوژن گفت:

— سلام، پدر.

پیرمرد آهسته لیختنی زد و در حالی که چشمان بی‌غوغ خود را به سمت او برمی‌گرداند، جواب داد:

— حال دخترم چطور است؟

— خوب است، شما چطورید؟

— بد نیستم.

بیانشون اوژن را بديك گوشه اطاق کشید و گفت:

— خسته‌اش نکن.

راستینياك پرسید:

— خوب؟

— فقط يك معجزه ممکن است او را شفا بدهد. خونریزی مغزی روی داده، ضما د خردل گذاشته‌ایم. خوشبختانه سوز آنرا حس می‌کند، ضما د تأثیر خواهد داشت.

— میتوان از اینجا انتقالش داد؟

— ممکن نیست. باید گذاشت همین‌جا باشد، و از هر گونه حرکت و هر گونه تأثیری بر کنارش نگهداشت...

اوژن گفت :

— یانشون عزیزم، دوتائی از او پرستاری خواهیم کرد .

— من رئیس بیمارستان خودم را آورده‌ام بالای سرش .

— خوب ؟

— فردا عصر نظرش را خواهد داد: قول داده است بعد از ختم کار روزانه‌اش

بیاید. بدبختانه این پیر ناجنس امروز صبح يك بی احتیاطی کرده است که نمی‌خواهد

در باره اش حرفی بزند. مثل قاطر لجوج است. وقتی که چیزی می‌گویم وانمود

میکند که حرف مرا نمی‌شنود. و برای آن که جوابم ندهد به خواب میرود، یا این که

اگر چشمانش باز شد شروع به ناله میکند. صبح بیرون رفته است و پای پیاده نمیدانم

کجاها در پاریس قدم زده است. او هر چیز قیمتی که داشت همه را گرفت و برد.

باید برای معامله‌ای رفته باشد، که به خاطر آن بیش از حد توانائی نیرو صرف کرده

است! یکی از دخترانش آمد اینجا.

اوژن پرسید :

— آن کنفس؟ زن بلند بالای مومشکی، با چشمان درخشان خوش حالت، پاهای

قشنگ، کمر باریک ؟

— بله .

راستینیاك گفت :

— يك لحظه مرا با او تنها بگذار، من به اقرارش می‌آورم. همه چیز را به

من خواهد گفت.

— پس، من می‌روم شام بخورم. چیزی که هست، سعی کن زیاد سر بر سرش

نگذاری. هنوز تاحدی امیدواری داریم.

— خیالت آسوده باشد.

و قتیکه اوژن با پیرمرد تنها ماند، بابا گوریو گفت :

— فردا خیلی خوش به ایشان خواهد گذشت. به يك مجلس رقص بزرگ خواهند

رفت .

— پدرجان ، امروز صبح چه کرده‌اید که عصر این جور بی‌حال شدید و

مجبورید در رختخواب بمانید ؟

— هیچ چیز .

راستینیاك پرسید :

— آن استازی آمده بود ؟

با با گوریو جواب داد :

- بله .

- خوب ، از من چیزی را پنهان نکنید . باز هم از شما چه خواست ؟

او قوای خود را جمع کرد تا بتواند حرف بزند :

- آه ! واقعاً پریشان بود ، بچه ام ! پس از این قضیه الماسها ، نازی دیگر يك شاهي پول ندارد . برای این مجلس رقص يك پیراهن نقده دوزی سفارش داده بود که مثل جواهر باید برایش برانده باشد . خیاطش ، يك زن بی آبرو ، نخواست نسبه قبول کند . این بود که کلفتش هزار فرانک بیعانه لباس راداد . بیچاره نازی ، به چهره روزی افتاده ! من قلمب آتش گرفتم ، اما کلفتش ، وقتیکه دید این رستو بکلی اعتمادش از نازی سلب شده ، برای پولش ترسید و با خیاط همدست شد که لباس را فقط پس از پرداخت هزار فرانک تحویل بدهد . رقص همین فرداست ، پیراهن حاضر است . نازی بکلی پریشان است . خواست کارد و چنگال های مرا عاریه بگیرد و ببرد و بگذارد . شوهرش میخواهد او به این رقص برود ، و الماسهایی را که گنجه میشود فروخته است به رخ همه مردم پاریس بکشد . او که نمیتواند به این ناکس بگوید : « هزار فرانک مقروضم ، بپردازید ! » نه . من به این امر پی بردم . خواهرش دلفین با لباس و آرایش عالی آنجا خواهد رفت . آناستازی نباید از خواهر کوچکترش کمتر باشد . از آن گذشته ، دختر بیچاره ام یکسر غرقاشک و آه است ! من از این که دیروز دوازده هزار فرانک را نداشتم بقدری سرافکنده شدم که برای جبران این تقصیر حاضر بودم باقی عمری ارزش خودم را بدهم . می بینید ، من توانسته بودم هر چیزی را تحمل کنم ، ولی این دفعه آخر که دیدم پولی در بساط ندارم قلمب سوراخ شد . او ! دیگر معطل نشدم ، خودم را جمع و جور کردم ، لباس پوشیدم ، کارد و چنگال و قلاب نقره ام را به ششصد فرانک فروختم ، بعد مستمري مادام العمرم را برای مدت يك سال در مقابل چهارصد فرانک پیش با با گوبسك فرو گذاشتم . به ! نان خالی خواهم خورد . وقتیکه جوان بودم همین کفایت میکرد ، حالا هم کفایت میکند . در عوض ، نازی من يك شب نشینی خوب خواهد داشت . قشنگ وقتان خواهد بود . اسکناس هزار فرانکی الآن زیر بالش من است . از این که زیر سرم چیزی هست که باعث خشنودی طفلک نازی خواهد شد قلمب روشن میشود . حالا خواهد توانست کلفت بدجنش را بیرون کند . کجا دیده شده که زیر دست ها به ارباب خودشان اعتماد نکنند ! فردا حال خوب خواهد شد . نازی ساعت ده می آید . نمیخواهم که دخترانم مرا ناخوش

بدانند . آنوقت به رقص نخواهند رفت و پرستاریم خواهند کرد . نازی فردا مرا مثل بچه‌ای خواهد بوسید ، نوازشهای او مرا شفا خواهد داد . بهر حال . مگر من هزارقرانك خرج دوا و معالجه نمی‌بایست بکنم ؟ ترجیح میدهم این پول را به شفا بخش خودم ، به نازی خودم بدهم . دست کم ، او را در گرفتاریش تسلی خواهم داد . این کار جبران گناهی خواهد بود که مرتکب شده‌ام و مستمری مادام‌العمر برای خودم درست کرده‌ام . دخترم در ته گرداب است ، ومن آنقدر توانائی دارم که از آنجا بیرونش بکشم . او ! من دوباره شروع به تجارت خواهم کرد . به اودسا خواهم رفت تا غله بخرم . آنجا گندم سه بار ارزانتر از این جاست . هر چند ورود غله ممنوع است ، ولی اشخاص ساده لوحی که قانون مبنویسند به این فکر نیافتاده اند که جلوی موادی را که از گندم تهیه میشود بگیرند . هه ! هه ! ... این را من امروز صبح کشف کردم ! در زمینهٔ ناشسته کارهای خوبی میشود انجام داد .

اوژن پیرمرد را نگاه میکرد و با خود گفت : - دیوانه است .

- خوب دیگر ، استراحت کنید ، حرف نزنید ...

وقتی که بیا نشون آمد ، اوژن برای شام پائین رفت و پس از آن به نوبت شب را صرف مراقبت از بیمار کردند : یکی خود را با خواندن کتابهای پزشکی مشغول میداشت و دیگری به نوشتن نامه برای مادر و خواهران خود می‌پرداخت . فردای آن شب علاماتی در بیمار به ظهور رسید که به عقیدهٔ بیا نشون جنبهٔ مساعد داشت . ولی همین خود یک مراقبت دائمی را ایجاب میکرد ، و این کار تنها از آن دودانشجو میتوانست برآید . زالوهائی که روی بدن تکیدهٔ پیرمرد گذاشته شد با انواع ضماط و پاشویه و تدابیر پزشکی دیگر توأم بود که برای انجام دادن آن نیرو و فداکاری دوجوان لازم بود . مادام دورستو نیامد و کس فرستاد که پول خود را بگیرد ، پدرش ، که به قتل میرسید از این امر خوشحال است ، گفت :

- گمان میکردم که خودش خواهد آمد . ولی عیبی ندارد ، بی‌جهت مضطرب میشد .

ساعت هفت بعد از ظهر ترز نامه‌ای از دلفین آورد :

« دوست من ، آخر در چه کار هستید ؟ تازه به آرزو رسیده دیگر اعتنائی به من ندارید ؟ در میان آن راز و نیازهای ما که از دل بر می‌آید و بر دل می‌نشیند ،

شما چنان روح پاك و بلندى از خود نشان دادید كه یقین كردم از آن كسانى هستى كه همیشه بر سر وفا میمانند، زیرا دیده اند كه دامنه عشق بارنگها و نیم رنگهای خود چقدر پهنوار است. همانطور كه شما در موقع شنیدن قطعه «نیایش موسى»^۱ گفتید: «برای عده ای فقط همان يك آهنگ است. اما برای دیگران دنیای بیکران موسیقی است!» فکر کنید كه من امشب منتظر شما هستم تا به مجلس رقص مادام دو بوستان برویم. دیگر قطعی است كه عقدنامه آقای داژودا امروز صبح در دربار به امضاء رسید، و ویكنتنس بیچاره فقط ساعت دو بعد از ظهر از آن خبر یافت. همانطور كه وقتی يكی را اعدام میکنند انبوه مردم به میدان گرو Grève رومیاورند، امشب همه پاریس به خانه ویكنتنس خواهند رفت. آیا نفرت انگیز نیست كه انسان برود و ببیند آیا این زن خواهد توانست درد ورنج خود را پنهان بدارد، آیا خواهد توانست بشایستگی بمیرد؟ دوست من، البته اگر من پیش از این به منزل اورفته بودم، امشب دیگر نمیرفتم. ولی بی شك اود دیگر دعوتی نخواهد كرد و همه كوشش هائی كه كرده ام باطل میماند. وضعیت من با دیگران بسیار متفاوت است. از آن گذشته، بخاطر شما نیز هست كه آنجا میروم. هرگاه تا دو ساعت دیگر پیش من نباشید، نمیدانم آیا این خیانت را به شما خواهم بخشید.»

راستینیاك قلم بدست گرفت و در جواب چنین نوشت:

«من منتظر طیب هستم تا بدانم آیا پدرتان هنوز زنده خواهند ماند. او در حال مرگ است. من نظر طیب را برای شما خواهم آورد، و میترسم كه جز حكم مرگ چیزی نباشد. در اینصورت خودتان خواهید سنجید كه میتوانیده مجلس رقص بروید یا نه. با هزاران نوازش و محبت.»

ساعت هفت و نیم طیب آمد، و بی آن كه نظر خوبی بدهد، گفت كه فكر نمیکند مرگ گوریو خیلی نزدیک باشد. اظهار كرد كه حال بیمار متناوباً بهتر و بدتر خواهد شد، و زندگی و عقل پیرمرد به غلبه يكی از این دو احتمال بستگی

۱ - موسى در مصر، ابراهام و سینی، كه قطعه نیایش آن بسیار مشهور است.

خواهد داشت. آخرین حرف دکتر این بود :

— برای او بهتر است که زود تر بمیرد .

اوژن بابا گوریو را بدست مراقبت بیانشون سپرد و رفت تا خبری را ، که به نظر او میبایست فکر هر گونه خوشی و نشاط را به تمویق بیندازد ، برای مادام دو نو سینگن ببرد . — زیرا اوژن هنوز مقید به رعایت وظایف خانوادگی بود . در آشنائی که راستینیاک میخواست برود ، بابا گوریو که تصور میشد به خواب رفته باشد ، در بستر خود بلند شد و نشست و فریاد زد :

— به او بگوئید که با وجود این تفریح کند .

جوان با قیافه ای درد آلود به حضور دلفین رسید ، و او را دید که سرور و را آراسته و کفش پوشیده است و فقط میباید پیراهن رقص خود را بپوشد . ولی ، مانند قلم پردازی نقاشان وقتی که میخواهند تا بلوئی را به اتمام برسانند ، آخرین نازک کاری ها وقت بیشتری می گرفت تا خود متن نقاشی . دلفین گفت :

— یعنی چه ؟ هنوز لباس نپوشیده اید ؟

— ولی ، خانم ، پدرتان ...

دلفین حرف او را قطع کرد و گفت :

— باز هم پدرم ! لازم نیست شما وظیفه مرا نسبت به پدرم بمن یاد بدهید . من پدرم را مدت ها است میشناسم . اوژن ، يك كلمه دیگر نگوئید . تا لباس نپوشید و آماده نشوید ، گوش به حرف شما نخواهم داد . ترز در منزل شما همه چیز را مهیا کرده ، کالسه که من حاضر است بروید و زود بیائید . وقتی که به مجلس رقص میرویم ، ضمن راه از پدرم صحبت خواهیم کرد . ما باید زود حرکت کنیم ، چون اگر در میان ردیف کالسه ها گیر کنیم ، ساعت یازده هم به زحمت خواهیم توانست وارد مجلس شویم .

— خانم ...

دلفین ، در حالی که به سالن خاص خود میشتافت تا گردن بندی را بردارد ، گفت :

— بروید ! يك كلمه حرف نزنید !

ترز اوژن را ، که از این پدر کشی با نزاکت به وحشت افتاده بود ، به طرف در راند و گفت :

— ده ! زود باشید ، آقای اوژن ! اوقات خانم را تلخ نکنید .

اوژن برای لباس پوشیدن رقت ، ولی دستخوش افکار بس غم انگیز و بس

دل‌سرد کننده‌ای بود. دنیای اعیانی را اقیانوسی از لجن میدید که اگر کمی فقط پا در آن مینهاد تا گردن فرو می‌رفت. با خود گفت :

«اینجا جنایاتی هم که مرتکب میشوند پست و حقیر است! و وترن بزرگتر از این بود.

اوژن سه جنبه عمده اجتماع را دیده بود: اطاعت، مبارزه، طغیان؛ یا خانواده، محافل اعیانی، و وترن؛ اما جرأت نداشت که از این سه یکی را انتخاب کند. اطاعت ملال‌انگیز، طغیان غیرممکن و مبارزه مشکوک بود. اندیشه‌اش او را به میان خانواده‌اش برد. تأثرات پاک آن زندگی آرام‌دا به یاد آورد، روزهای را که با عزیزان خود بسر برده بود از خاطر گذراند. این موجودات گرامی با پیروی از قوانین طبیعی کانون خانوادگی، از یک سعادت انبوه و مداوم و بی تشویش برخوردار بودند. با وجود این اندیشه‌های نیک، اوژن در خود آن دلیری را ندید که بیاید و دلفین را به راه و آئین پاکان دعوت کند و به نام عشق او را به سوی تقوی بکشانند. تربیت او که آغاز شده بود اینک ثمرات خود را بیارمیاورد. عشتش از هم اکنون خودخواهانه بود. اوژن با نازک‌اندیشی خود توانسته بود طبیعت قلب دلفین را بشناسد، و از پیش حس میکرد که از وی برمیآید که برای رفتن به مجلس رقص از روی نمش پدرش بگذرد. نه آن نیرو در او بود که نقش یک ناصح را بازی کند، نه آن جرأت که وی را از خود برنجانند، و نه آن تقوی که ویرا ترک گوید. با خود گفت :

«هرگز این گناه را بر من نخواهد بخشید که در این قضیه حق به جانب من باشد.

پس از آن گفته‌های طیب را تفسیر کرد؛ خوش داشت فکر کند که بیماری یا با گوریو آنقدر هم که خود تصویری کرد خطرناک نیست؛ بالاخره استدلالهای آدمکشانه را رویهم انبار کرد تا رفتار دلفین را موجه جلوه دهد. آری، دلفین نمیدانست پدرش در چه حالی است؛ و اگر به دیدنش میرفت، پیرمرد خودش او را به مجلس رقص باز میگرداند. غالباً درجائی که یک جنایت آشکار بسبب تغییرات بی‌شماری که تفاوت خصایص اخلاقی و اختلاف منافع و موقعیت در داخل خانواده‌ها بوجود می‌آورد میباید بخشوه گردد، نصیر حمانه قانون اجتماعی همانجا محکوم کننده است. اوژن میخواست خود را فریب دهد. حاضر بود که وجدانش را فدای مشوقش کند. از دور و پیش همه چیز در زندگی او عوض شده بود. زن ظلم‌زندگی او را بهم زده بود، نقش خانواده را از رنگ و جلا انداخته بود و همه چیز را مصادره

کرده بود. راستینیاك و دلفین در شرایط دلخواه بهم رسیده بودند تا به شدیدترین وجهی از یکدیگر کام بر گیرند. عشقشان چنان به خوبی آماده شده بود که از کامجویی، یعنی از آنچه سبب کشتن عشق میگردد، فزونی یافته بود. بادت یافتن بردلفین، اوژن متوجه شد که تا آن زمان فقط تمنای او را داشته و از فرمای وصل عاشق او شده است: پس شاید عشق چیزی جز حق شناسی لذت نباشد. خواه فرومایه و خواه عالی، اوژن این زن را به خاطر همه آن لذاتی که به او بخشیده و از او برگرفته بود می پرستید؛ دلفین هم راستینیاك را به همان اندازه دوست داشت که تانتال Tantalé^۱ فرشته‌ای را که ممکن بود بیاید و از او رفع گرسنگی کند، یا عطش گلوی خشکیده‌اش را فرو نشاند.

هنگامی که اوژن با لباس رقص بر گشت، مادام دونوسینگن از او پرسید:

— خوب. حال پدرم چگونه است؟

— بی نهایت بد، اگر میخواهید محبت خود را نسبت به من ثابت کنید زود

به دیدنش برویم.

— ها، بله، ولی بعد از رقص. اوژن جان من، مهربان باش، درس اخلاق

به من نده، بیا.

آندو حرکت کردند. در طی يك قسمت راه اوژن خاموش ماند.

— چه تان است؟

— ناله مرگ پدرتان را میشنوم.

آنوقت با فصاحت گرم جوانان عمل بی رحمانه‌ای را که مادام دورستو بر

اثر حس خودنمایی مرتکب شده بود، و بحران کشنده‌ای را که آخرین

فداکاری پدر باعث گردیده بود، و این که لباس نقده دوزی آناستازی به چه قیمت

ممکن است تمام شود، همه را باز گفت. دلفین میگریست. ولی فکر کرد:

— بدگل خواهم شد.

و چشمه اشکش خشکید. با وجود این گفت:

— میروم از پدرم پرستاری میکنم! بالین او را ترك نخواهم کرد.

راستینیاك فریاد زد:

— آه! حالا آن جویری شدی که دلم میخواهد.

فانوسهای پانصد کالسکه اطراف کاخ بوستان را روشن میکرد. از هر طرف

۱- پادشاه افسانه لیدی، که خدایان او را محکوم به گرسنگی و تشنگی

ابدی کردند.

دروازه چراغان شده يك ژاندارم ايستاده بود. ازدحام مهمانان مشخص بقدری بود، و هر کس چنان و لسی نشان میداد تا این زن بزرگ را در لحظه سقوطش تماشا کند، که هنگامی که مادام دونوسنگن و راستینیاك وارد شدند آپارتمان‌های طبقه اول پر بود. از موقعی که لوئی چهارده عاشق گراند مادمازل را به زور از او جدا کرد و همه درباریان به منزل این يك تاخت آوردند، هیچ شکست عشقی به این اندازه تماشائی و خیره کننده نبود. در این حال آخرین دختر خاندان تقریباً سلطنتی بورگونی خود را بر ترازسروش بد خویش نشان داد و تا آخرین لحظه بر دنیا مسلط ماند، و ثابت کرد که اگر توجهی به زری و برقی پوچ آن داشته فقط برای آن بوده است که آنرا در راه پیروزی عشق خویش به کار گیرد. زیباترین زنان پاریس با آرایش و لبخند خویش سالن‌ها را به نشاط میآوردند. معتبرترین مردان دربار، سفیران، وزیران، همه نوع اشخاص نامبردار، بانسان‌ها و مدالها و حمایل‌های رنگارنگ خود گرد و یکنش ازدحام مینمودند. از کستر آهنگهای موسیقی خود را زیر سقف طلاکار این قصر که در نظر ملکه اش خالی مینمود طنین افکن میساخت. مادام دوبوستان در مقابل اولین سالن خود ایستاده بود تا از کسانی که خود را دوست او و انمود میگردند پذیرائی کند. اولیاس سفیدی پوشیده بود، و در گیسواش که به سادگی بافته شده بود هیچ گونه زیوری دیده نمی شد. به نظر آرام میآمد، و نه رنج، نه غرور و نه شادی دروغی از خود نشان نمیداد. هیچ کس نمیتوانست به راز درون او پی ببرد. گوئی مجسمه‌ای از مرمر بود. لبخندش بادوستان صمیمی خود گاه مسخره آمیز بود؛ ولی در نظر همه همان بود که پیش از این بود، و کمترین تفاوتی با آن زمان که پرتو سعادت چهره اش را میاراست نداشت، بطوریکه حتی سنگدل‌ترین اشخاص او را تحسین کردند، — درست مانند دختران جوان روم که برای گلادیاتوری که خنده بر لب میبرد کف میزدند. باری، به نظر میرسد که پاریس خود را به زور زیور آراسته است تا با یکی از ملکه‌های خود وداع کند.

مادام دوبوستان به راستینیاك گفت:

— خیلی میترسیدم که نیائید.

اوژن، که این کلمه را مانند سر زنی تلقی کرده بود، بالحنی متأثر گفت:

۱ — غلامان یا اسیرانی که در میدان عمومی شهر روم با یکدیگر و یا با حیوانات درنده به جنگ واداشت میشدند، و منظره جانبازی آنان یکی از تفریح‌های بسیار مهیج رومیان بود.

— خانم، من آمده‌ام که تا آخرین لحظه نزد شما باشم.

مادام دوبوشان دست او را گرفت و گفت :

— خوب . شما شاید تنها کسی هستید که میتوانم به او اعتماد کنم . دوست من، به زنی عشق بورزید که بتوانید همیشه دوستش بدارید . هیچ زنی را ترک نکنید . و یکنکشی با زوی راستینیاک را گرفت و او را به سالنی که در آن قمار میکردند برد، و آنجا او را روی نیمکتی نشاند و گفت :

— بروید پیش مارکی . ژاک پیشخدمت من شما را نزد او خواهد برد و نامه‌ای را که به عنوان اوست به شما خواهد داد . من مکاتبات خودم را از او خواسته‌ام . مطمئن هستم، همه آنها را به شما پس خواهد داد . وقتی که نامه‌های مرا آوردید، به اطاق من بروید . به من خبر خواهند داد.

مادام دوبوشان برخاست که به استقبال دوشی دولانزه، بهترین دوست خود، که اینک می‌آمد برود . راستینیاک به کاخ روشفید، که مارکی آنشب در میبایست در آنجا بگذراند رفت و آقای داژودا را خواست . مارکی او را به خانه خود برد و جمیع‌های را به دانه‌جو داد و گفت :

— نامه‌ها همه این‌جاست.

به نظر رسید که می‌خواهد با اوژن صحبت کند، و خواه درباره جریان مجلس رقص و احوال و یکنکشی از او چیزی به پرسد، خواه اعتراف کند که از این عروسی شاید اژهم اکنون پشیمان شده است، — هم‌چنان که واقعاً بعدها شد. ولی در چشمانش برق غرور درخشید؛ و این نیروی تأسف آور را در خود یافت که راز عا لیترین احساسات خود را در دل نگهدارد.

— اوژن عزیزم، از من چیزی به او نگوئید .

و بایک حرکت محبت آمیز و آندوهناک دست راستینیاک را فشرد و اشاره کرد که برود . اوژن به کاخ بوشان برگشت . او را به اطاق و یکنکشی هدایت کردند، و در آنجا تدارکات مسافرت را بچشم دید . اوژن کنار آتش نشست، جعبه چوب سدر را نگاه کرد و به آندوه عمیقی فرو رفت . در نظر او مادام دوبوشان مانند الهه‌های پلیدای بزرگ جلوه نمود . و یکنکشی وارد شد و دست خود را روی شانه راستینیاک گذاشت و گفت :

— آه! دوست من ! ...

اوژن دختر عمویش را افکاریزان، با چشمانی که به بالا مینگریست، یک دست لرزان و دست دیگر بالای سر، مشاهده کرد. ناگهان و یکنکشی جمیع را گرفت و در آتش انداخت و سوختن آنرا تماشا کرد.

— میرقصند ! همه شان درست بموقع آمده‌اند ، و حال آنکه مرگه دیر خواهد رسید... انگشت خود را روی دهان راستینیاك كه میخواست چیزی بگوید گذاشت و گفت : هیس ! دوست من ! ... دیگر نه پاریس را خواهم دید و نه مردمش را. ساعت پنج صبح حرکت می‌کنم و می‌روم تادریك گوشه نرماندی مدفون شوم. از ساعت سه بعد از ظهر مجبور شدم تدارك سفر ببینم ، اسنادی را امضاء کنم، به کارهایم برسم، نمی‌توانستم کسی را نزد او بفرستم ...
یکباره حرفش قطع شد.

— مطمئن بودم که او را نزد ...

باز هم از شدت غم کلامش قطع شد. آری ، در چنین لحظات همه چیز درد آور است ، و برخی کلمات را محال است بتوان ادا کرد .
— بالاخره ، امیدم به شما بود که امشب این آخرین زحمت را قبول کنید . می‌خواهم بیاس دوستی خود را یاد گاری به شما بدهم. من غالباً شمارا به یاد خواهم آورد، چون درد نیائی که این صفات آنهمه نایاب است شمارا خوب و نجیب و جوان و پاکدل یافته‌ام . دلم می‌خواهد که گاه به فکر من باشید . — نگاهی به اطراف خود افکند و گفت : بگیرید ، این صندوقچه‌ای است که من دست کشفای خود را در آن می‌گذاشتم . هر بار که از آن دست‌کشی بر میداشتم که به رقص یا به تئاتر بروم ، خود را زیبا حس می‌کردم، زیرا که خوشبخت بودم. هر بار که به آن دست می‌زدم افکار شیرینی را در آن جا میدادم . یادگارهای بسیاری از من در آن باقی‌است. مادام دو بوستانی در آن نهفته است که دیگر نیست. آنرا از من بپذیرید . دستور میدهم آنرا به منزل شما در کوچه دارتوا ببرند. مادام دو نویسنکن امشب خیلی خوشگل است ، خوب دوستش بدارید . دوست من ، اگر چه دیگر همدیگر را نخواهیم دید، ولی مطمئن باشید شمارا که با من مهربان بوده‌اید دعا خواهم کرد. حالا برویم پائین، نمی‌خواهم فکر کنند که من گریه می‌کنم . ابدیت در مقابل من است. آنجا تنها خواهم بود و هیچکس حساب اشکهایم را از من نخواهد خواست. بگذارید نگاه دیگر به این اطاق بیافکنم .

ایستاد . لحظه‌ای چشمان خود را بدست پنهان کرد ، سپس با آب خنك شست و پاک کرد و بازوی دانشجو را گرفت و گفت :

— برویم !

در تماس با این درد و اندوه، که با چنان نجاتی تاب آورده میشد، راستینیاك با شدتی که هنوز ظییر نداشت متأثر شد. وقتی که داخل جرگه رقص شدند، اوژن

با مادام دوبوستان يك دور تمام رقصید ، و این آخرین و ظریفترین لطف این زن دلریا بود . بزودی اوژن مادام دورستو و مادام دونوسینگن را دید . کنتس با آنهمه الماسها که به تماشا گذاشته بود عالی بود . بی شك این زیورها که برای آخرین بار زیب اندام او میشد ، تنش را میسوزاند و او ، با همه قدرت غرور و عشق خویش ، باز نمیتوانست نگاهای شوهرش را تاب آورد . این منظر مقادر نبود افکار غم انگیز راستینیاك را بر طرف سازد . او در ورای الماسهای آن دو خواهر بستر فقیرانه ای را که با بابا گوریو روی آن خوابیده بود در نظر آورد . حالت اندوهگین او و یککنتس را به اشتباه انداخت . او را رها کرد و گفت :

— بروید ! نمیخواهم مانع لذت شما بشوم .

بزودی دلفین اوژن را نزد خود خواست . او از تأثیر خود بر این محفل ، که امیدوار بود دیگر او را از خود بداند ، خوشحال بود و میخواست خوشامد ها و چاپلوسی هایی را که می شنید در پای جوان دانشجو بریزد . گفت :

— نازی را چه جور می بینید ؟

راستینیاك جواب داد :

— حتی مرگ پندش را پیش فروش کرده است .

نزد يك ساعت چهار صبح از ازدحام سالن ها كم كاسته شد . بزودی موسیقی نیز خاموش گشت . راستینیاك و دوشس دولانژه در سالن بزرگ تنها ماندند . و یککنتس برای وداع نزد آقای دوبوستان رفته بود . این يك که به رختخواب میرفت تکرار کرد :

— عزیزم ، شما با این سن كم بیخود میروید گوشه عزلت بگیریید ! پیش ما بمانید .

مادام دوبوستان ، که تصور میکرد فقط دانشجو را در سالن بزرگ خواهد دید ، نتوانست از تعجب خودداری کند . مادام دولانژه گفت :

— کلارا ، من قصد شما را حدس زدم . شما میروید که دیگر برنگردید . ولی پیش از آنکه حرف مرا بشنوید ، پیش از آنکه ما یکدیگر را درك کرده باشیم ، نخواهید رفت .

و بازوی دوست خود را گرفت و او را به سالن دیگر برد و آنجا ، در حالی که با چشم اشکبار نگاهش میکرد ، در آغوش فشرد و گونه هایش را بوسید .

— عزیزم من نمیخواهم شما را به سردی ترك كنم ، با دار این پشیمانی بردلم سنگینی خواهد کرد . شما میتوانید روی من مثل خودتان حساب كنید . امشب

واقعا نشان دادید که بزرگوارید . من خودم را شایسته شما دیدم و میخواهم این راه شما ثابت کنم . در پیشگاه شما تصمیماتی داشته‌ام نسبت به شما همیشه خوب رفتار نکردم . عزیزم مرا ببخشید ؛ هر چه را که ممکن است موجب دل‌تنگی شما شده باشد پس میگیرم . دلم میخواهد بعضی حرفها را نیز بگویم . درد و غم ما هر دو یکی است ، و همین روح ما را بهم پیوند داده است ، و من راستی نمیدانم کدام يك از ما بدبخت‌تر است . آقای دومون ریو و امشب اینجا نبود ، میفهمید ! کلا را ، هر کس که شما را در این مجلس رقص دیده باشد هرگز فراموشتان نخواهد کرد . من برای آخرین بار کوششی میکنم ، و اگر با شکست روبرو شدم به يك سومه پناه خواهم برد ! شما خودتان کجا خواهید رفت ؟

— به زماندی میروم ، در ناحیه کورسل Courcelles ، برای این که دوست بدارم و دعا کنم ، تاروژی که خدا مرا از این دنیا بگیرد .

و یکنه فکر میکرد که جوان دانشجو منتظر است . از اینرو با لحنی آمیخته به تأثر گفت :

— آقای راستینیاك بیائید .

دانشجو زانو خم کرد و دست دختر عموی خود را گرفت و بوسه داد .
مادام دوبوشان گفت :

— خدا حافظ ، آتوانت ! خوشبخت باشید .

پس از آن رو به دانشجو نمود :

— اما شما ، خوشبخت هستید ، جوانید و میتوانید به چیزی معتقد باشید . من هم مثل برخی اشخاص با سعادت ، که مرگشان موجب درد و اندوه واقعی میشود ، در موقع عزیمت از این دنیا نشانه‌های تأثرات پاك و صمیمانه‌ای را در اطراف خود دیده‌ام !

راستینیاك در حدود ساعت پنج ، پس از آن که مادام دوبوشان را در کالسه سفری خود نشسته دید و برای آخرین بار با او وداع کرد ، پی کار خود رفت . اشک‌هایی که مادام دوبوشان هنگام عزیمت میریخت ، ثابت می‌کرد که مردمان بزرگ و صاحب جاه ، برخلاف آنچه عوام قریبان میخواهند وانمود کنند ، بیرون از تأثیر قانون علائق قلبی نیستند و زندگی را بی‌غم و غصه نمی‌گذرانند . اوژن در هوایی نمناک و سرد پیاده به خانه و وکر برگشت . دوران تربیت او به پایان میرسید . وقتی که راستینیاك به اطاق همسایه خود رفت ، بیانشون به او گفت :

— نخواهیم توانست با باگوریو بیچاره را نجات بدهیم .

اوژن نگاهی به پیرمرد که به خواب رفته بود افکند ، و پس از آن گفت :
 - دوست من ، برو ، سر نوشت محقری را که آرزوهایت به آن محدود
 شده است دنبال کن . اما ، من در جهنم هستم ، و باید همانجا بمانم . هر بدی را
 که درباره دنیای اعیانی به تو بگویند ، باور کن ! از عهدۀ هیچ شاعری برنمیآید
 که این زشتی و پلیدی را که بازور جواهر پوشیده شده است تصویر کند .

بیانشون ، چون میبایست بیرون برود ، راستینیاك را در حدود ساعت دو بعد
 ظهر بیدار کرد و از او خواهش نمود که مراقب بابا گوریو ، که حالش صبح
 آنروز بدتر شده بود ، باشد . دانشجوی پزشکی گفت :

- از زندگی پیرمرد دوزخ و شاید شش ساعت هم باقی نمانده است ، با وجود
 این ما نمیتوانیم مبارزۀ خود را با بیماری قطع کنیم . معالجات پرخرجی لازم
 دارد . مالبته پرستارش خواهیم بود ؛ ولی من پول ندارم . جیبهای او را هم
 گشتم ، کتوهای گنجه و میزش را کاوش کرده ام ؛ حاصلش هیچ بود . در
 لحظه ای هم که هوشش بجا بود جویا شدم ، گفت که يك غاز در ساط ندارد . تو
 خودت چقدر داری ؟

راستینیاك جواب داد :

- من بیست فرانك دارم ؛ ولی با همین قمار میکنم ، میبرم .

- اگر به بازی چطور ؟

- از دامادهایش ، از دخترهایش پول خواهم خواست .

بیانشون گفت :

- ولی اگر نخواستند بدهند ؛ آنچه فوری لازم است پول نیست ؛ باید پیرمرد
 را باضداد خردل داغ از کف پا تا نیمۀ ران پوشاند . اگر فریادش بلند شد ، جای
 امیدی هست . تو میدانی این کار را چه جور باید کرد . گرچه ، کریستف باتو کمک
 میکند . من سری به داروخانه میزنم و پول داروهای را که خواهیم گرفت همه را
 تقبل میکنم . جای تأسف است که بیچاره دیگر قابل بردن به بیمارستان مانیت ،
 و گرنه آنجا وضعش بهتر میبود . خوب ، بیا وظایفت را حالت کنم . ضمناً تا من
 نیامده ام از او دور نشو .

دوجوان به اطاعتی که پیرمرد در آن خوابیده بود وارد شدند . اوژن از
 تغییراتی که در این چهرۀ متشنج و سفید و کاملاً ناتوان به ظهور رسیده بود به
 وحشت افتاد . روی بستر چرکین او خم شد و گفت :

- خوب ، پدر جان ؟

گوریو چشمان تیره خود را به طرف اوژن برگرداند، خیلی به دقت نگاه کرد، اما او را نشناخت. جوان دانشجو نتوانست این منظره را تاب آورد. چشمانش از اشک ترشد.

— بیانشون، پنجره‌ها پرده لازم ندارد؟

— نه، وضع هوا دیگر در او بی تأثیر است. اگر سرما و گرما را حس میکرد خیلی جای خوشوقتی بود. با وجود این آتش لازم داریم که جوشانده و چیزهای دیگر را تهیه کنیم. من برایت مقداری سرشاخه میفرستم که تا موقمی که بتوانیم هیزم بخریم آنها را به کار بزنیم. دیروز و دیشب من هیزم تو را و گلوله‌های خاکه ذغال این بیچاره را هر چه بود سوزاندم. هوا مرطوب بود و آب از دیوارها میچکید. با چه زحمتی توانستم اطاق را خشک کنم. کریستف اینجارا جارو کرد، راستی مثل طویله بود. کندر سوزاندم که بویش برود.

راستینیاك گفت:

— خداوند! ولی در عوض، دخترهایش! ...

اترن بیمارستان به راستینیاك كوزه سفید بزرگی را نشان داد و گفت:

— بگیر، اگر آب خواست، از این به او بده. اگر دیدی ناله میکند و شکمش گرم و سفت است، به کمک کریستف تنقیه اش کن. اگر بر حسب اتفاق خیلی آشفته بود و زیاد حرف زد، حتی اگر کمی دیوانه بازی راه انداخت، او را به حال خودش بگذار. این يك علامت بدی نیست ولی کریستف را به بیمارستان کوشن بفرست. پزشك بیمارستان، یار فیک من یا خودم خواهیم آمد که داغش کنیم. امروز صبح ما، بایك شاگرد دكتر گال، يك پزشك بیمارستان هتل دیو *Hôtel Dieu* و رئیس بیمارستان خودمان جلسه مشاوره تشکیل دادیم. این آقایان ظاهراً علامت نادری در بیمار دیدند. این است که ما جریان بیماری را دنبال خواهیم کرد تا درباره چند نکته نسبتاً مهم علمی روشن شویم. یکی از این آقایان مدعی است که اگر فشار سرم *Sérum* بريك عضو بیشتر از دیگر اعضا وارد شود میتواند نتایج خاصی را بیار آورد. پس هر وقت که حرف زد، درست گوش کن تا بدانی که صحبتش در زمینه چه افکاری است! آیا از حافظه حرف میزنند، درکنه مطالب میروند یا استدلال میکند؛ آیا از چیزهای مادی حرف میزنند، یا از احساسات؛ آیا حساب میکند، یا به گذشته بر میگردد؛ باری، طوری کن که بتوانی يك گزارش صحیح به ما بدهی. ممکن است که حمله عمومی باشد، در این صورت در همان بيشموری که الآن هست خواهد مرد. در اینگونه بیمارها همه چیز عجیب است! بیانشون استخوان پشت

جمعه بیمار را نشان داد و گفت: اگر انفجار بیماری در این ناحیه صورت بگیرد، پدیده‌های غریبی ممکن است دیده شود: مغز برخی اعمال خود را دوباره به دست می‌آورد و مرگه آهسته‌تر پیش می‌آید. فشار سرم ممکن است از مغز منحرف شود و راه‌هایی در پیش بگیرد که فقط پس از کالبدشکافی میتوان مسیر آنرا معلوم کرد. در بیمارستان انکورابل Incurables^۱ پیرمردی است که در او حمله در طول ستون فقرات بوده است؛ در نتیجه عقلش از دست رفته است و به طرز وحشتناکی درد میکشد، ولی زنده است.

بابا گوریو اوژن را شناخت و پرسید:

— خوب تفریح کردند؟

بیانشون گفت:

— او! همه فکرش درباره دخترهای خودش است. دیشب بیش از صد بار به من گفت: «دارند میرقصند! دخترم پیراهنش را گرفت!» آنها را به اسمشان صدا میزد. همه‌اش میگفت: «دلفین! دلفین! کوچولوی من! نازی! ولحشش طوری بود که، باور کن، به گریه‌ام می‌انداخت. راستی، اشک بی اختیار سرازیر میشد. پیرمرد گفت:

— دلفین! همین جاست، نه؟ من این را خوب میدانستم.
و چشمانش دیوانه‌وار به گردش درآمد تادر و دیوار را نگاه کند. بیانشون فریاد زد:

— پائین می‌روم به سیلوی بگویم ضماد را حاضر کند، موقع مناسب است. راستینیا که تنها پیش پیرمرد ماند. پائین تخت نشسته بود و نگاهش به این چهره وحشتناک که دیدنش دردآور بود، دوخته بود. با خود گفت:

— مادام دو بوستان فرار کرد، این یکی دارد میمیرد. قلبهای شریف نمیتوانند روزگار درازی در این دنیا بمانند. آری در واقع احساسات عالی چگونه میتواند بایک اجتماع پست و تنگ مایه وسطی سازگار باشد؟

تساویری از مجلس رقص در خاطره‌اش مجسم شد و با منظره این بستر مرگ تضادی بوجود آورد. بیانشون ناگهان پیداشد.

— بین اوژن، من رئیس بیمارستان خودمان را دیدم و به تاخت برگشتم.
اگر علامت شود در اوضاع هر شد و اگر حرف زد، او را روی ضماد پهنی بخوابان

به طوری که از پس گردن تالکن خاصره اش در خردل گرفته شود، بعدهم دنبال ما بفرست .

اوژن گفت :

— آفرین، بیانشون عزیزم!

دانشجوی پزشکی باحرارت يك محقق تازه کار گفت:

— اوه! منظورك تحقیق علمی است .

اوژن گفت:

— پس من تنها کسی هستم که این پیر بیچاره را از روی محبت پرستاری میکنم .

بیانشون، بی آنکه ازاين حرف رنجیده شود، گفت :

— اگر تو امروز صبح مرا دیده بودی همچو حرفی نمیزدی. پزشکاني که طبابت کرده اند فقط بیماری را می بینند : ولی، من، پسر جان، هنوز بیمار را می بینم .

رفت اوژن را با پیر مرد تنها گذاشت. انتظار بحرانی در حال بیمار میرفت، و آن نیز، در واقع طولی نکشید که به ظهور رسید .

بابا گوریو اوژن را شناخت و گفت :

— آه! فرزند عزیزم، شائید ؟

دانشجو دست او را گرفت و پرسید :

— حالتان بهتر است ؟

— بله، مثل این که سرم را با گیره فشار میدادند، ولی دیگر دارد خلاص میشود. دخترهای مرا دیدید؟ بزودی خواهند آمد. همینقدر که بفهمند ناخوش هستم فوراً خودشان را به من خواهند رساند . در کوجه ژوسین هم آنها بودند که از من پرستاری میکردند. خداوند! دلم میخواست اطاقم برای پذیرائی آنها پاکیزه می بود. اینجا يك جوان بود که گلوله های خا که ذغال مرا همه اش سوزاند. اوژن به او گفت :

— صدای پای کریستف را می شنوم. دارد هیزمی را که آن جوان برای شما فرستاده است می آورد.

— خوب! ولی پول هیزم را از کجا بدهم؟ بچه جان، من یکشاهی ندارم. همه، همه را داده ام. دیگر باید گدائی بکنم. اقلاً، پیراهن نقدۀ دوزیش قشنگه بود؟ (آخ! دردم گرفت!) — متشکرم، کریستف! پسر جان، خداوند اجر

تورا خواهد داد؛ من دیگر هیچ چیز ندارم.
اوژن در گوش نوکر گفت :

— من به تو پول خواهم داد، هم به تو و هم به سیلوی.

— دخترهایم گفتند که خواهند آمد، همین طور نیست، کریستف؟ باز هم دنبالان برو، پنج فرانک به تو خواهم داد. به آنها بگو که حال خوب نیست و میخواهم بیوسمشان، میخواهم قبل از آنکه بمیرم یکبار دیگر ببینمشان. این را به آنها بگو، اما نه طوری که خیلی وحشت کنند.
راستینیاك اشاره ای کرد و کریستف رفت. پیر مرد به او گفت :

— خواهند آمد. من میشناسمشان. دلفین نازنین من، اگر من بمیرم چقدر غصه خواهد خورد! نازی هم همینطور. دلم نمیخواهد بمیرم. فقط برای این که آنها گریه نکنند. مردن، اوژن مهربانم، یعنی دیگر آنها را ندیدن. آنجائی که همه میروند، من آنجا خیلی کسل خواهم شد. برای يك پدر خوب، جهنم یعنی بی فرزند بودن؛ و من، از وقتی که آنها شوهر کرده اند، این را دانسته ام. بهشت من در کوچه ژوسین بود. راستی، اگر من بروم بهشت، روح میتواند به زمین برگردد و دور بر آنها بچرخد. من این حرفها را شنیدم که میگفتند. آیا راست است؟ به نظرم می آید که الان آنها را همان طوری که در کوچه ژوسین بودند می بینم. صبح پائین می آمدند و میگفتند: «سلام، بابا جان»، آنها را روی زانویم میشاندم و هزار جور نازشان میکردم، قلقلکشان میدادم. آنها هم با مهربانی نوازشم میکردند. هر روز با هم صبحانه میخوردیم، شام میخوردیم، باری، پدر بودم و بابچه هایم خوش بودم. آن وقتها که کوچه ژوسین بودند حسابگر نبودند، چیزی از دنیا نمیدانستند، مرا خیلی دوست داشتند. خداوند! برای چه همیشه همانطور بچه نمادند! (اوه! باز دردم گرفت، سرم تیر میکشد). آخ! آخ! بچه های من، مرا ببخشید! سخت دردم گرفته است، باید هم درد واقعی باشد، چونکه شمارا در مقابل درد خوب سخت جان کرده اید. خدایا! اگر فقط دستشان را در دست داشتم، دردم را حس نمی کردم. خیال میکنید بیایند؟ کریستف خیلی بی شعور است! بهتر بود خودم میرفتم. اومی بیندشان. خوش به حالش! ولی شام دیشب در مجلس رقص بودید. بگوئید ببینم چه جور بودند؟ از بیماری من خبری نداشتند، نه؟ و گرنه، بیچاره ها نمی رقصیدند! اوه! دیگر نمی خواهم مریض باشم. آنها هنوز به من احتیاج دارند. دارائی شان در معرض خطر است. و گیر چه شوهرهائی افتاده اند! مرا معالجه کنید، شفا بدهید! (اوه! چقدر درد میکشم! آخ! آخ!)

می بینید، باید مرا معالجه کنید، چون که آنها پول لازم دارند، و من میدانم کجا بروم که پول پیدا کنم. به اودسا خواهم رفت و محصولات نشاسته‌ای درست خواهم کرد. من آدم زرنگی هستم، میلیون‌ها پول به دست می‌آورم. (اوف! خیلی درد دارم!)

گوریو يك لحظه ساکت شد و بنظر رسید که با نهایت کوشش می‌خواهد همه نیروهای خود را جمع کند تا درد را تحمل نماید. گفت:

— اگر اینجا بودند، ناله نمی‌کردم. آخر، چرا آه و ناله کنم؟ حال درختی پیش‌آمد که مدت زیادی طول کشید. کریستف آمد. راستینیاک، بتصور آن که بابا گوریو خوابیده است، گذاشت او به صدای بلند نتیجه مأموریت خود را بگوید. کریستف گفت:

— آقا، من اول پیش‌خانم کنتس رفتم. ولی نتوانستم با او حرف بزنم، چونکه کارهای مهمی با شوهرش داشت. وقتی هم که اصرار کردم، آقای رستو خودش آمد و با من اینجور فرمایش کرد: «آقای گوریو دارد میمیرد؟ خوب، این بهترین کاری است که میتواند بکند. من با مادام دورستو حرف دارم و باید کارهای مهمی را فیصل بدهیم. هر وقت کارمان تمام شد، خواهد رفت.» به قنطرم این آقا سرغیظ بود. می‌خواستم بروم، که خانم از دری که من نمیدیدم وارد سرسرا شد و به من گفت: «کریستف، به پدرم بگو که من باشوهرم بحث و گفتگو دارم، و نمی‌توانم او را تنها بگذارم؛ موضوع به زندگی و مرگ بچه‌هایم مربوط است؛ ولی همینکه کارم تمام شد، خواهم آمد.» اما خانم بارون، آنهم داستان دیگری دارد؛ نه او را دیدم و نه نتوانستم با او حرف بزنم. کلفت اطاقش به من گفت: «اوه! خانم ساعت پنج و ربع ازرقص آمد و الآن خوابیده است. اگر قبل از ظهر ببیدارش کنم با من تغیر خواهد کرد. هر وقت که زنگ زد و مرا خواست، خواهم گفت که حال پدرش بدتر شده است. آخر برای این که آدم خبر بدی بدهد همیشه وقت هست.» هر چه خواهش کردم فایده نداشت، بله! ... خواستم با آقای بارون حرف بزنم، او هم بیرون رفته بود.

راستینیاک فریاد زد:

— حتی یکی از دخترهایش نخواهد آمد. حالا برای هر دو شان نامه مینویسم.

پیرمرد روی تخت خود بلند شد و نشست و در جواب گفت:

— هیچکدامشان! کار دارند، خوابیده‌اند، نخواهند آمد امیدانستم.

آدم باید بمیرد تا بداند اولاد یعنی چه ! ... آه ! دوست من ، زن نگیرید ، بچه نداشته باشید ؛ شما زندگی را به آنها می بخشید ، آنها مرگه را به شما می دهند . شما آنها را به دنیا می آورید ، آنها شما را از دنیا بیرون میکنند . نه ، نخواهند آمد ؛ ده سال است که من این را میدانم . گاه این را به خودم می گفتم ، ولی جرأت نمی کردم باور کنم .

يك قطره اشك در هريك از چشمهای او غلطید ، ولی روی لبه سرخ پلك مانده و فرو نیفتاد .

-- آه ! اگر پولدار بودم ، اگر ثروتم را نگهداشته بودم ، اگر دارم را به آنها نمی بخشیده بودم ، الان هر دو شان اینجا بودند و گویا ما را غرق بوسه می کردند ! جایم در يك خانه مجلل بود ، اطاقهای قشنگ داشتم ، نوکر و کلفت داشتم ، آتش داشتم ، آنها هم باشوهران و بچه هاشان اشك می ریختند ، بله ، من همه آنها را دارا می شدم . ولی ، حالا ، هیچ ! پول همه چیز به آدم میدهد ، حتی اولاد . او ! کجاست ، پولم ؟ اگر پولی داشتم که از من به ارث بماند ، از من مراقبت میکردند ، پرستاری می کردند ، من حرفشان را میشنیدم ، خودشان را میدیدم . آه ! فرزند عزیزم ، تنها فرزندم ، من این بیکی و بدبختی را ترجیح میدهم ! اقلا ، وقتی که يك بدبخت را دوست دارند ، میدانند که بخاطر خودش است . نه ، دلم میخواست ثروتمند باشم ، چون در این صورت میدیدمشان . ولی ، راستش ، کس چه میداند ؟ هر دو شان دل سنگه دارند . من پیش از آن نسبت به آنها محبت داشتم که احساس کنند میباید دوستم بدارند . کسی که پدر بود ، باید همیشه ثروتمند باشد ، باید بچه هایش را مثل اسبهای چموش مهار بزنند . اما من به پایشان می افتادم . بدبختی های بی همه چیز ! رفتار ده ساله شان را خوب جوری کامل میکنند ! اگر بدانید در روزهای اول عروسی شان چه جور ناز مرا میکشیدند ! (اوخ ! چقدر این درد شکنجه ام میدهد) بهر کد امشان نزدیک هشتصد هزار فرانك داده بودم . نه خودشان ، نه شوهرانشان ، نمیتوانستند با من به خشونت رفتار کنند . از من خوب پذیرائی میکردند . متصل میگفتند : « پدر عزیزم ! پدر نازنینم ! » بشقاب من همیشه سرمیزشان چیده بود . به اتفاق شوهرانشان ، که با احترام نگاهم میکردند ، غذا می خوردیم . تصور میکردند هنوز ثروتی دارم . چرا ؟ برای این که اذکارها و معاملاتم حرفی نزده بودم . کسی که میتواند هشتصد هزار فرانك به دخترانش بدهد ، خوب ، باید رعایت جانبش را کرد . آنها هم تا بخواهی مراعات میکردند . ولی همه اش به خاطر پول بود . دنیای اعیانی چیز زیبایی نیست . من این را به چشم

دیده‌ام ! مرا با کالسکه به تئاتر میبردند، در شب نشینی‌ها هر قدر دلم میخواست میماندم. باری، آنها میگفتند که دختر من هستند، اقرار میکردند که من پدرشان هستم. من هنوز زیر کیم را دارم. هیچ کارشان از نظرم پنهان نماند. همه‌تیرهایشان به هدف رسید و قلم را سوراخ کرد. خوب میدیدم که گفتار و کردارشان همه از روی ریاست، ولی این دردی بود که دیگر علاج نداشت. در منزلشان حتی کمتر از این نهار خوری پائین راحت بودم. هیچ حرف نمیزدم. وقتیکه بعضی از این اعیانها در گوش دامادها می‌گفتند: «این آقا که باشد؟» جواب می‌شنیدند: «بابای خریول ما است، خیلی ثروت دارد» آنها هم يك «اوه» می‌گفتند و مرا با احترامی که در خور سکه‌های طلاست نگاه میکردند. و اگر گاهی کمی مزاحمشان میشدم، در عوض معایب خودم را خوب میتوانستم جبران کنم ! از آن گذشته، کیست که بی نقص باشد ؟ (آخ ! سرم ترکید !) آقای اوژن عزیز، درد من الآن از آن دردهاست که باید به مرگ منتهی شود، ولی در مقابل دردی که بر اثر اولین نگاه آناستازی احساس کردم، وقتیکه با این نگاه به من فهماند جفنگی گفته‌ام که باعث سرافکنندگی او شده است، هیچ است: نگاهش گوئی هم‌درگهای مرا پاره کرد. دلم میخواست همه چیز را بدانم، ولی آنچه را که خوب توانستم بدانم این بود که روی زمین زیادی هستم. فردای آن روز پیش دلفین رفتم که تسلا می‌پیدا کنم. ولی آنجا هم حماقتی از من سرزد که باعث تغییر او شد. دیگر انگار دیوانه شده بودم. هشت‌دواز تمام نمیدانستم چه باید بکنم. جرأت نداشتم به دیدنشان بروم. می‌ترسیدم سرزنش بکنند. باین ترتیب از خانه دخترهایم بیرون ماندم. خدای من ! تو که میدانی چه بدبختی‌ها و چه دردهائی را من تحمل شده‌ام، تو که در این سالها که پیرم کرد، عوض کرد، مرا کشت و موهایم را سفید کرد، حساب زخمهائی را که بر من وارد شده است میدانی، دیگر چرا اینقدر شکنجه‌ام میدهی ؟ من کفاره این گناه را که بیش از اندازه دوستان داشتم کاملاً داده‌ام. آنها از محبت من خوب انتقام کشیدند. مثل جلادان گوشت تنم را با گاز کردند. ولی، پدرها هم زیاد احمق هستند. بقدری دوستان داشتم که مثل قماربازی که به مجلس قمار میرود پیش آنها برگشتم. شهوت و سودای من دخترهای من بودند. آنها معشوقه‌های من، و بالاخره همه چیز من بودند: هر دو شان احتیاج به چیزی، به زر و زیوری پیدا میکردند: کلفت‌هایشان به من خیر میدادند، و من این چیزها را هدیه می‌بردم تا خوب پذیرائی شوم ! با وجود این باز چند بار به من درس دادند که در مجالس چه جور باشم. اوه ! دیگر منتظر

فردا نمیشدند. از انتصاب خود به من شرمنده بودند. می بینید، این نتیجه خوب تربیت کردن بچه هاست. ولی، آخر، من به آن سن و سال دیگر نمیتوانستم به مدرسه بروم. (خداوند! درد خیلی شکنجه ام میدهد! طبیب! طبیبها را بیارید! اگر سرم را میشکافتند، دردم کمتر میشد!) دخترها، دخترهای من! آناستازی، دلفین، میخوام ببینمشان. دنیا لشان ژاندارم بفرستید، برور بیاریدشان. دادگستری حق را به من میدهد؛ طبیعت، قانون، همه حق را به من میدهند. من اعتراض میکنم! اگر پدرها را زیر پاله کنند، میهن از دست خواهد رفت. پرواضح است. اجتماع، دنیا، روی محور پدرها میگردد. اگر بچه ها پدرانشان را دوست نداشته باشند، همه چیز واژگون میشود. او! دیدنشان، شنیدن صدایشان، - هرچه بگویند اهمیت ندارد، همان شنیدن صدایشان - درد مرا تسکین خواهد داد، بخصوص دلفین. ولی، وقتی که آمدند، به آنها بگوئید مرا مثل همیشه به سردی نگاه نکنند. آه! دوست خوب من، آقای اوژن، شما نمیدانید وقتی که نگاه زمین کسی ناگهان مثل سرب خاکستری میشود چه تأثیری در انسان دارد. از وقتی که نگاهشان مثل آفتاب بر من نتابیده است اینجا همیشه برایم زمستان بوده است؛ دیگر خورا کم جز غصه نبود و همه اش غصه خوردم! من برای این زنده بودم که پستم بشمارند، بدم بگویند. من آنها را آنقدر دوست دارم، که هرا هاتی را که در مقابل يك لذت ناچیز و شرم آور بر من روا میداشتند فرو میخوردم. آخر، پدر دیده اید که برای دیدن دخترانش پنهانی برود! من زندگیم را به آنها دادم، ولی آنها امروز بخاطر من از یک ساعت وقت خود نمی گذرند! تشنه ام، گرسنه ام، قلبم میسوزد. و آنها در وقت نزع نمی آیند دلم را کمی خنک کنند. آخر، دارم میمیرم، حس میکنم میمیرم. یعنی، آنها نمی دانند روی نعش پدر پا گذاشتن چه معنی دارد؟ آخر، خدائی هم در آسمان هست، که انتقام ما پدران را خواهی نخواهی می گیرد. او! خواهند آمد. بیائید عزیزان من، بیائید باز هم مرا ببوسید، يك بوسه آخری توشه راه پدرتان کنید، پدری که پیش خدا شما را دعا خواهد کرد، خواهد گفت که شما دخترهای خوبی بودید، پیش او برای شما شفاعت خواهد کرد! اما رویهم رفته، شما بیگناهیید. دوست من، آنها بیگناهند! این را به همه بگوئید، تا کسی بخاطر من مزاحم آنها نشود. تقصیر همه از من است. من آنها را عادت دادم که لکد مالک کنند، من این را دوست داشتم. این به کسی مربوط نیست، نه به قضاوت مردم، نه به عدالت آسمانی. خدا اگر آنها را بخاطر من محکوم کند عادل

نیست. من رفتار درستی نداشتم، من این حماقت را کردم که از حقوق خود گذشتم. به خاطر آنها ممکن بود بهر پستی تن بدهم! دیگر چه حرفی دارید؟ این ضعف نفس پدری بهترین طبیعت‌ها، پاکترین دل‌ها را فاسد می‌کرد. من آدم پستی هستم. اگر هم تنبیه شدم عادلانه است. تنها من هستم که باعث گمراهی دخترانم شدم، من آنها را بد بار آوردم. امروز آنها همه جور لذت می‌خواهند، همان طوری که پیشترها آب نبات می‌خواستند. من همیشه به آنها اجازه دادم هوسهای دخترانه‌شان را ارضا کنند. پانزده ساله بودند و کالسه داشتند! هیچ مقاومتی در مقابلشان نبود. تنها من گناهکارم، ولی گناهکار از فرط محبت. صدایشان درهای قلبم را باز می‌کرد. می‌شنوم که دارند می‌آیند. اوه! بله، می‌آیند. قانون حکم می‌کند به بالین پدری که دارد می‌میرد بیایند. قانون حق را به من می‌دهد. از آن گذشته، خرجش به اندازه یک کالسه نشستن است. من پولش را می‌دهم. بنویسید برایشان که من میلیون‌ها پول دارم، و این پول به آنها خواهد رسید! قول شرف می‌دهم. به اودسا می‌روم. ما کارونی درست می‌کنم. من راهش را میدانم. در این نقشه‌ای که من دارم، میلیون‌ها پول بدست می‌آید. هیچکس این فکر را نداشته است. در طی راه هم مثل گندم یا آرد ضایع نمی‌شود. ها! ها! محصولات ناشسته‌ای، میلیون‌ها پول تویش هست! شما دروغ نگفته‌اید، بنویسید میلیون‌ها پول در پیش است. اگر هم از روی خام طمعی بیایند، باز ترجیح می‌دهم که گول بخورند، ولی آنها را ببینم.

او، یا آن موهای سفید پریشان و قیافه‌ای که همه خطوط آن تهدید کننده بود، بلند شد و در بستر خود نشست، و گفت:

— من دخترهایم رامی‌خواهم! من آنها را دوست دارم، مال من هستند! اوژن به او گفت:

— خوب، دیگر، بابا گوریو خوب من، دراز بکشید. حالا برایشان نامه می‌نویسم. همینکه بیانفون برگشت، در صورتیکه نیامده باشند، خودم خواهم رفت.

پیرمرد حق‌هق زنان تکرار کرد:

— در صورتیکه نیامده باشند؟ به! من خواهم مرد، از لج خواهم مرد، از لج! دارم هار می‌شوم! الآن همه زندگی خودم را می‌بینم. همه‌اش گول خوردم! آنها دوستم ندارند، هرگز دوستم نداشته‌اند! دیگر واضح است. اگر تاکنون نیامده‌اند، دیگر نخواهند آمد. هر چه بیشتر دیر کرده باشند کمتر میل خواهند

داشت که این مسرت را برایم فراهم کنند. من می‌شناسمشان. هیچوقت غمهای مرا، دردها و احتیاجات مرا، حدس نزدند. حالا هم مرگ مرا حدس نخواهند زد. چون بویی ازم محبت من نبرده‌اند. بله، می‌بینم، چون عادتشان داده بودم که حتی قلبم را بخاطرشان بشکافم، دیگر هر کاری که می‌کردم در نظرشان قیمت نداشت. اگر ازم من می‌خواستند که چشمهای مرا بیرون بیاورند، می‌گفتم: «بیرونش بیارید!» من خیلی احمقم. تصور می‌کنند که هر پدری مثل پدر خودشان است. انسان همیشه باید خوبی‌هایش را به رخ بکشد. بچه‌هایشان انتقام مرا خواهند گرفت. ولی، این بنفع آنهاست که ببایند اینجا. شما آگاهشان کنید که وقت مرگ به روز من نیفتند. آنها همه جنایات را در نفس همین یکی مرتکب میشوند... خوب، دیگر، بروید و به آنها بگویید پدر کشتی است! آنها به اندازه کافی مرتکب گناه شده‌اند که دیگر این یکی را به آنها اضافه نکنند. مثل من فریاد بزنید: «او هوی، نازی! او هوی، دلفین! بیایند به بالین پدرتان که آنها همه خوبی به شما کرده‌است و الآن دردمی کشد!»، هیچ چیز، هیچ کس! یعنی باید مثل سنگ بمیرم؟ این پاداش من است، که یکس باشم. آنها رسوا هستند، بی‌شرفند! از آنها نفرت دارم، نفرینشان می‌کنم، شب‌از میان تابوتم بلند خواهم شد و باز نفرینشان خواهم کرد. آخر، دوستان من، مگر من تقصیر دارم؟ آنها خیلی با من بدرفتار می‌کنند. ها! .. چه می‌گویم؟ مگر شما به من خبر ندادید که دلفین اینجاست؟ میان آن دوتا، این یکی بهتر است... شما، اوژن، پسر من هستید. دوستش بدارید، برایش بجای پدر باشید. آن یکی خیلی بد اقبال است، اما، دارائیشان! آه! خدای من! نفسم به خرخر افتاد، زیاد، زیاد از حد دردمی‌کنم! سرم را بپیرید، فقط قلبم را برایم بگذارید.

اوژن از لحنی که ناله‌ها و فریادهای پیرمرده خود می‌گرفت وحشت زده شد و گفت:

— کریستف، بروید دنبال میان‌شون، برای من هم یک دوشکه بگیرید.

— بابا گوریو خوب‌سن، حالا می‌روم دنبال دختره‌اتان، آنها را برایشان می‌آورم.

بابا گوریو آخرین نگاه خود را که در آن هنوز نشانی از شور بود به اوژن افکند و گفت:

— به زور! به زور! سر بازان گارد، سر بازان پادگان، همه، همه را به کمک

بخواهید ! به دولت ، به دادستان بگوئید که آنها را پیش من بیارند ، من این را میخوام !

- شما که آنها را نفرین کرده اید.

پیر مرد مبهوت جواب داد:

- که همچو حرفی زده؟ شما خوب میدانید که من دوستان دارم، می پرستان!

اگر ببینشان شفا یافته ام ... بروید ، همسایه خوب من ، فرزند عزیز من . بروید ! شما خوب هستید، دلم می خواست از شما تشکر می کردم ، ولی دیگر جز دعای يك آدم محتضر چیزی ندارم . آه ! دلم می خواست اقلا دلفین را میدیدم و به او می گفتم که دین مرا نسبت به شما ادا کند. اگر آن یکی نمی تواند، این یکی را پیش من بیاورید . بگوئید که اگر نخواهد بیاید دیگر دوستش نخواهید داشت، و او آنقدر شما را دوست دارد که خواهد آمد. آب! جگر میسوزد ! چیزی روی سرم بگذارید. دست دخترانم نجاتم می دهد، این را حس میکنم.... خدایا ! اگر من بروم چه کسی برایشان ثروتی فراهم خواهد کرد ؟ می خواهم بخاطر آنها به اودسا بروم ، به اودسا بروم و ماکارونی درست کنم .

اوژن پیر مرد محتضر را بلند کرد ، بادست چپ او را نگهداشت و بادست راست کاسه پر از جوشانده ای را به لبش نزدیک کرد :

- این را بخورید.

پیر مرد، در حالی که بادست های سست خود دست اوژن را فشار میداد ،

گفت :

- شما باید پدر و مادران را دوست داشته باشید ! میفهمید که من میمیرم و دخترهایم را نخواهم دید؟ انسان همیشه تشنه باشد و هرگز آبی ننوشد، در این ده زندگی من همین بود ... دامادهایم دخترهای مرا کشتند . بله، پس از آن که ساله شوهرشان دادم، دیگر دختری نداشتم. ای پدراها، به مجلس، به سنا بگوئید قانونی درباره زناشویی بگذارند ! مختصر، اگر دخترهای خودتان را دوست دارید ، به شوهرشان ندهید. داماد موجود بیشرافی است که همه چیز دختر را فاسد میکند، همه چیز دختر را آلوده می سازد. زناشویی لازم نیست ! چون دخترهای ما را از دست ما می گیرد؛ وقتی هم که میمیریم دیگر دختر نداریم. يك قانون در باره مرگ پدرها بگذارند. مرگ من که وحشت آوراست ! انتقام مرا بگیرد ! این دامادهای من هستند که نمی گذارند آنها بیايند ... بکشیشان ! ... مرگ بررسو ، مرگ برآلزامی ! قاتل من اینها هستند ! ... یامرگ، یادخترهای

من ! ... آه ! دیگر تمام شد. مردم و آنها را ندیدم ! ... آنها ! ... نازی !
فی فین ! زود باشید، بیائید ! پدرتان دارد می‌رود...

- بابا گوریو خوب من ، آرام بگیرید ، راحت بمانید . اینقدر جوش
نزنید ، فکر نکنید .

- همان ندیدن آنها ، یعنی مرگه !

- حالا می بینیدشان .

پیرمرد ، آشفته و مبهوت ، فریاد زد :

- راستی ؟ اوه ! همینقدر بینمشان ! حالا آنها را خواهم دید ، صدایشان را
خواهم شنید ! خوشحال خواهم مرد . بله ، دیگر نمیخواهم زنده بمانم. پیش از
این هم علاقه‌ای به زندگی نداشتم. روز بروز درد و غصه‌ام بیشتر میشد ، ولی ،
کاش آنها را ببینم ، پیراهنشان را لمس بکنم . آه پیراهنشان ، این خیلی کم
چیزی است ! ولی ، همینقدر چیزی را که متعلق به آنها باشد حس بکنم ! بگذارید
به موهایشان دست بکنم ...

پیرمرد چنان روی پستی افتاد که گوئی با گرز به سرش کوفته اند. دستهایش
روی لحاف باضطراب حرکت میکرد و انگار میخواست موهای دخترانش را
بگیرد . کوششی کرد و گفت :

- الهی خیر ببینند ... خیر ...

ناگهان از حال رفت . در این میان بیانشون وارد شد . گفت :

- من به کریستف برخورددم . رفته است برای تودرشکه بیاورد .

پس از آن بیمار را نگاه کرد و پلکهایش را بزور بالا زد. دو دانشجو چشم
اورا که سرد و تیره بود دیدند . بیانشون گفت :

- این دفعه جان سالم بدر نمیبرد ، گمان نمیکنم .

نبضش را گرفت و دست خود را روی قلب پیرمرد گذاشت .

- هنوز خوب کار میکند ، ولی با وضعیتی که دارد ، این يك بدبختی است ،

بهتر بود که میمرد !

راستی نیاك گفت :

- بله ، درست است .

- چه ات هست ؟ مثل مرده ها رنگه پریده ای .

- دوست من ، اگر بدانی چه قریادها و چه ناله‌هایی شنیدم. خدا هست !

اوه ! بله ، خدائی هست . و برای ما دنیای بهتری درست کرده است ، و گر نه

زندگی روی زمین پاك بی معنی است. اگر اینقدر منقلب کننده نبود گریه میکردم، ولی قلب و معدام بطرز وحشتناکی مالش می‌رود.

- نگاه کن ببینم، خیلی چیزها اینجا لازم خواهد شد؛ پول از کجا بیاریم؟

راستینیاك ساعت خود را بیرون آورد.

- بگیر، زود این را گرو بگذار. من نمیخواهم وسط راه معطل بشوم، چون حتی از تلف کردن يك دقیقه هم میترسم. حالا هم منتظر کریستف هستم و یکشاهی پول ندارم، باید پول درشکه راهم وقت برگشتن بدهم.

راستینیاك به سوی پلکان شتافت و عازم کوچه هلدز گردید تا به خانه کنتس دورستو برود. در طول راه، مخیله اش که بشدت زیر تأثیر منظره هولناکی بود که به چشم دیده بود، آتش خشم و نفرت او را لبریز کرد. و قتیکه به سرسرای خانه کنتس رسید، مادام دورستو را خواست. به او گفته شد که کنتس را نمیتوان دید. او زن به پیش خدمت گفت:

- ولی من از طرف پدرش که در حال نزع است می‌آیم.

- آقا، مادستور بسیار جدی از آقای کنت داریم که...

- اگر آقای دورستو در منزل است به او بگوئید که پدرش در چه حالی است.

و خبرش بدهید که من همین الان باید با او حرف بزنم.

او زن مدت زیادی منتظر ماند. با خود اندیشید:

- شاید همین لحظه دارد میمیرد.

پیش خدمت او را به سالن اول برد. آقای دوستو دانشجو را در مقابل بخاری که آتش نداشت ایستاده پذیرفت، و حتی به او تعارف نشستن نکرد. راستینیاك به او گفت:

- آقای کنت، پدر زن شما در این لحظه در ویرانه کثیفی دارد میمیرد و حتی یکشاهی ندارد که هیزم بخرد. او، بدون اغراق، در حال مرگ است و میخواهد دخترش را ببیند...

کنت دورستو به سردی جواب داد:

- آقا، شما توانسته اید بفهمید که من کمترین محبتی نسبت به آقای گوریو ندارم. مناسباتش با مادام دورستو سر به رسوائی میزد، در زندگی من تخم بدبختی را او کاشت، من او را دشمن آسایش خود میدانم. زندگی و مرگ او برایم یکسان است. بله. این احساسات من است درباره او. ممکن است مردم

سرزنش کنند ، من به عقیده مردم اعتنائی ندارم . الآن من کارهایی درپیش دارم ، مهم تر از این که بخواهم ببینم يك عده احمق از همه جا بی خبر چه فکری درباره من میکنند . اما مادام دورستو ، حالش طوری است که نمیتواند بیرون برود . از آن گذشته ، من نمیخواهم خانه اش را ترك کند . به پدرش بگوئید همینکه وظیفه اش را نسبت به من و نسبت به فرزندانم انجام داد به دیدنش خواهد رفت . اگر او پدرش را دوست داشته باشد ، به فاصله چند لحظه میتواند آزاد باشد ...

— آقای کنت ، حد من نیست که درباره رفتار شما قضاوت کنم . شما صاحب اختیار زن خود هستید؛ ولی ، آیا میتوانیم به صداقت و درستی شما تکیه کنیم ؟ در اینصورت فقط قول بدهید به او بگوئید که از عمر پدرش حتی يك روز باقی نمانده است ، و از این که تا کنون او را بر بالین خود ندیده نفرینش کرده است .

احساس خشم و نفرتی که در لحن گفتار اوژن پیدا بود در آقای دورستو کارگر شد . جواب داد :

— خودتان به او بگوئید .

راستینیاك به دنبال کنت به سالنی که معمولاً کنتس در آن می نشست وارد شد . مادام دورستو ، غرق در اشك ، در نیمکتی افتاده بود و گوئی مرگ را آرزو میکرد . دل اوژن بر او سوخت . کنتس پیش از آن که به راستینیاك نظر افکند ، بانگاه وحشت زده ای شوهر خود را نگریست ، و این نشانه تحلیل کامل قوای او بود که زیر فشار روحی و جسمی خرد شده بود . کنت سری تکان داد و زنش آنرا دعوتی برای حرف زدن شمرد .

— آقا ، من همه را شنیدم . به پدرم بگوئید که اگر میدانست در چه وضعی گرفتارم مرا می بخشید ... من ، آقا ، حساب این شکنجه را نمیکردم ، این از حد طاقت من بیرون است ! — کنتس رو به شوهرش نمود : — ولی من تا آخر مقاومت خواهم کرد ، چون مادر هستم . — پس از آن نومیدانه به طرف دانشجو فریاد زد : — به پدرم بگوئید که صورت ظاهر هر چه باشد ، باز من درمورد او هیچ مستحق سرزنش نیستم !

اوژن حدس زد که این زن در چه وضع بحرانی بسر می برد ، و در حالی که بهر دو همسر تعظیم میکرد ، متحیر و مبہوت خارج شد . لحن گفتار آقای دورستو بیهوده بودن اقدامش را بر او ثابت کرده بود ، و او فهمید که دیگر آناستازی آزاد نیست . از آنجا اوژن به خانقاه مادام دونوسینکن شتافت و او را دید که هنوز

در رختخواب است. دلفین گفت :

- دوست عزیزم، من ناخوش هستم. موقع برگشتن از رقص سرما خوردم. میترسم ذات‌الریه باشد، منتظر هستم طبیب بیاید.
اوژن سخن‌او را قطع کرد و گفت:

- اگر هم جانتان به لب رسیده باشد، کشان کشان خودتان را به بالین پدرتان برسانید، شمارا می‌خواهد! اگر کمترین فریادش را میشنیدید، دیگر ناخوشی خودتان را احساس نمی‌کردید.

- اوژن، شاید پدرم آنقدر هم که می‌گوئید ناخوش نباشد؛ ولی، چون اگر کمترین تقصیری در نظر شما داشته باشم یکسر موجب پریشانی من خواهد شد، هر طور که شما بخواهید رفتار می‌کنم. این را هم میدانم که اگر بر اثر این کار ناخوشی من وخامت پیدا کند پدرم از غصه خواهد مرد. بهتر حال، همین که طبیب آمد خواهم رفت ... - در این میان متوجه شد که زنجیر ساعت اوژن نیست، و گفت: چرا ساعت همراهتان نیست؟

اوژن سرخ شد.

- اوژن، اوژن، اگر آنرا فروخته یا گم کرده باشید ... اوه! خیلی بد خواهد شد!

دانشجو روی بستر دلفین خم شد و در گوش او گفت :

- دلثان میخواهد بداند؛ بسیار خوب، بفرمائید! پدرتان حتی پول کفنی را که امشب در آن پیچیده‌شود ندارد. ساعت‌شمارا به گرو دادم، چون دیگر پولی برایم نمانده بود.

ناگهان دلفین از رختخواب بیرون جست و به طرف میز خود رفت و کیف خود را برداشت و به دست راستینیاک داد. پس از آن زنگ زد و گفت:

- میروم، میروم، بگذارید لباس پیوشم؛ مگر دیو باشم که نروم. شما بروید، من زودتر از شما خواهم رسید!

سپه به صدای بلند به کلفت اطاق خود گفت: تریز، به آقای دونوسینگن بگوئید هم الان بیاید با او حرف دارم.

اوژن، از این که حضور یکی از دخترانش را میتواند به پیرمرد محترم مزده بدهد، تقریباً با خوشحالی به کوچه نووسنت ژنویو برگشت. دست در کیف برد تا بلافاصله پول درشکه را بدهد. در کیف این زن، با آنهمه ثروت و رعنائی، فقط هفتاد فرانک پول بود. وقتی که اوژن به بالای پلکان رسید، دید

که بیانشون بابا گوریو را نگه داشته است و جراح بیمارستان زیر نظر پزشك او را عمل میکند. آنها پشت او را داغ میکردند. و این آخرین راه علاج بود که علم پزشکی در اختیار داشت، و راه بی فایده ای هم بود. پزشك پرسید:

- هیچ حس میکنید؟

بابا گوریو، که ازمیان آن گروه اوژن رادیده بود، جواب داد:

- خواهند آمد، نه؟

جراح گفت:

- ممکن است جان بدر ببرد، حرف میزند.

اوژن جواب داد:

- بله، دلفین از عقب من می آید.

بیانشون گفت:

- نه، بابا، از دخترهایش حرف میزند. مثل کسی که شکنجه می بیند و

برای آب فریاد میکشد، او هم برای دخترهایش داد میزند.

پزشك به جراح گفت:

- بس است، دیگر کاری ازممن ساخته نیست، نمیتوان نجاتش داد.

بیانشون و جراح پیرمرد محض را روی بستر چرکینش به رو خواباندند.

پزشك گفت:

- با جود این باید زیر جامه اش را عوض کرد. گرچه هیچ امیدی نیست،

ولی هر چه باشد، انسان است و باید احترام او را نگه داشت. سپس رو به

دانشجو نمود: بیانشون، من باز خواهم آمد. اگر باز هم ناله کرد روی معده اش

ترياك بمالید.

جراح و پزشك بیرون رفتند. وقتی که دو دانشجو تنها ماندند، بیانشون

به راستینیاك گفت:

- خوب، اوژن، باید حرأت داشت، پسر جان! باید يك پیراهن سفید

پوشانیش و رختخوابش را عوض کنیم. برو به سیلوی بگوچندتا ملاقه بیاورد

و بیاید با ما کمک کند.

اوژن پائین رفت و ماداموو کر را دید که با سیلوی مشغول چیندن بشقابها

روی میز است. همینکه نخستین کلمات بر زبان راستینیاك گذشت، بیوه زن با

قیافه ترش و شیرین يك دكاندار پرسوه ظن، که نه میخواهد پولش به هدر برود

و نه مشتری را از خود بر نجاتد، به طرف او آمد و جواب داد:

— آقای اوژن عزیزم، شما هم مثل من میدانید که بابا گوریو دیگر پول ندارد. ملافه دادن به کسی که در حال مرگ است مثل آن است که از آن دیگر چشم پوشیم، بخصوص که یکی را حتماً باید برای کفن او مصرف کرد. شما فعلاً صد و چهل و چهار فرانک به من بدهکارید، چهل فرانک هم بابت ملافه؛ آنوقت بعضی خرد و ریزهای دیگر، مثلاً شمع را که سیلوی به شما خواهد داد، به آن اضافه کنید، روی هم اقلاً سربه دوست فرانک میزنند. یک بیوه زن بیچاره مثل من نمیتواند یک همچو مبلغی را فدا کند. آخر، آقای اوژن، انصاف بدهید، در این پنج روزه که بداقبالی در خانه ام جا گرفته است به اندازه کافی ضرر داده ام. من حاضر بودم سی فرانک بدهم و این پیرمرد، همانطوری که میگفتید، این روزها از اینجا میرفت؛ چون باعث ناراحتی مشتریهای من است. برای من خیلی آسان بود که او را به بیمارستان روانه کنم. بله، بنگاه من مقدم بر همه است، چون که همین زندگی من است.

اوژن سرعت به اطاق بابا گوریو رفت:

— یانسون، پول ساعت کجاست؟

— آتجا، روی میز است. سیصد و شصت و چند فرانک از آن باقی مانده است. از پولی که به من دادند، هر چه را که بدهکار بودیم برداختم. قبض بانک کارگشائی هم زیر پولهاست.

راستینیا به شتاب از پله ها پائین آمد و بانفرت گفت:

— بگیرید خانم، حساب ما را تصفیه کنید. آقای گوریو مدت زیادی نزد شما نخواهد ماند، من هم...

بیوه زن دوست فرانک را شمرد، و باقیافه ای نیم خوشحال و نیم غمگین گفت:

— بله، پیرمرد بیچاره، پاهایش جلوتر بیرون خواهد رفت...

راستینیا گفت:

— خوب، دیگر، خاتمه بدهیم.

— سیلوی، ملافه ها را بدهید و بروید آن بالا به این آقایان کمک بکنید.

مادام ووکر در گوش اوژن گفت:

— سیلوی را فراموش نکنید، الآن دوشب است که بیداری میکشد.

همین که اوژن پشت کرد، پیروز به طرف آشپز خود شناخت و سر در گوش

او نهاد:

— ملافدهای وصله زده نمره هفت را بردار . بله، دیگر، برای مرده که خوب هست.

اوژن، که چند پله بالا رفته بود، این سخنان پیرزن صاحب پانسیون را را نشنید. بیانشون به اوژن گفت:

— حالا پیراهنش را بپوشانیم. تورااست نگهدارش .

بیانشون پیراهن او را درآورد. پیرمرد حرکتی نکرد و گوئی میخواست روی سینه خود چیزی را نگهدارد، و یک باره مانند حیوانات، وقتی که میخواهند درد شدیدی را بیان کنند، فریادهای گله آمیزی سرداد. بیانشون گفت :

— آها! تا حال که میخواستیم پشتش را داغ کنیم ، رشته ای را که از مو بافته شده و یک حقه کوچک به آن آویزان بود از گردنش درآوردیم، حالا همان را میجوید. بیچاره! باید آنرا باز به گردنش انداخت. آنجا روی بخاری است. اوژن رفت و رشته ای را که از تارهای موی خرمائی رنگ مایل به خاکستری بافته شده بود، و بی شک متعلق به زن گوریو بود، برداشت. در یک طرف حقه طلا خوانده میشد: آفاستازی ، و در طرف دیگر: دلفین. و این نقش قلب او بود که همیشه بر قلب اوجا داشت . تارهای موی داخل آن بقدری نازک و لطیف بود که میبایست در همان اوان کودکی دخترها برداشته شده باشد. وقتی که حقه کوچک طلا بر سینه پیرمرد جای گرفت، یک آه طولانی کشید، و این نشانه خشنودی عمیق او بود که انسان از دیدنش به وحشت میافتاد. این یکی از آخرین تظاهرات حساسیت او بود ، که گوئی دیگر به مرکزی که همه عواطف ما از آن سرچشمه میگيرد ، پناهنده می شد. بر چهره متشنج او شادی درد آلودی نقش بسته بود . فروغ این احساس نیرومند ، که پس از زایل شدن قوه تفکر هنوز باقی مانده بود ، دو دانشجو را سخت متأثر کرد، چنان که اشکهای سوزان روی پیرمرد محضرفرو ریختند، و این يك بر اثر آن فریادی از فرط لذت بر کشید.

— نازی ا فی فین !

بیانشون گفت :

— هنوز زنده است .

سیلوی پرسید :

— به چه دردش میخورد ؟

راستینیاك جواب داد:

- برای این که بازرنج بکشد .

بیانشون به دلفیق خود اشاره ای کرد تا از او پیروی نماید . پس از آن زانو زد تا بازوان خود را زیر ساق پای بیمار ببرد . و در همین اثنا راستینیاک نیز از سوی دیگر دستهای خود را زیر پشت پیرمرد برد . سیلوی هم آنجا ایستاده و آماده بود که بمحض آن که محض را بلند کنند ملاقه ها را زیر او بکشد و سفیدهای را که با خود آورده بود بجای آن پهن کند . گوریو ، که بی شک از اشکهای دو دانشجو به اشتباه افتاد بود ، آخرین نیروی خود را بکار زد و دستهای خود را دراز کرد . از هر سوی تخت خواب دستش به سرهای آن دو جوان رسید و به شدت موی آنان را گرفت و این ناله ضعیف از او شنیده شد :

- آخ ! فرشته های من !

و با این کلمات ، با این زمزمه ، روح او به پرواز درآمد .
سیلوی از تظاهر این عاطفه بسیار شدید ، که برای آخرین بار از یک دروغ وحشت انگیز و غیر عمدی برانگیخته شده بود ، متأثر شد و گفت :

- بیچاره مرد نازنین !

آخرین زمزمه این پدر میبایست زمزمه شادی بوده باشد ، و این مظهر سراسر زندگی او بود : آری یکبار دیگر او فریب میخورد .

بابا گوریو با محبت و احترام دوباره بر بستر فقیرانه اش خوابانده شد . از این پس تا به آخر قیافه اش نقش دردناک پیکاری را که بین مرگ و زندگی در جریان بود حفظ کرد . پیکرش دیگر فاقد آن شعور دماغی بود که احساس لذت و رنج در انسان از آن سر چشمه می گیرد . مرگ او فقط دیگر يك مسئله زمان بود .

- چند ساعتی به همین منوال خواهد ماند ، و بعد ، بدون آن که دانسته شود ، خواهد مرد . حتی ناله ای هم نخواهد کرد ، مغزش باید کاملاً از کار افتاده باشد .

در این میان صدای پا و نفس زدن يك زن جوان در پلکان شنیده شد .
راستینیاک گفت :

- دیر رسید .

اما این نه دلفین ، بلکه ترز کلفت او بود که می آمد . گفت :

- آقای اوژن ، بین آقا و خانم در مورد پولی که خانم بیچاره به خاطر پدرش از او میخواست دعوی شدیدی در گرفت . خانم غش کرد ، طبیب آوردیم ،

لازم شد خون بگیرند . همه اش فریاد میزد : « پدرم دارد میمیرد ، میخوام پدرم را ببینم ! » باری ، فریادهائی می کشید که قلب انسان پاره می شد ...
- کافی است ، ترز . اگر هم حالا بیاید ، بی فایده است . آقای گوریو از هوش رفته است .

ترز گفت :

- بیچاره آقای نازنین ! یعنی اینقدر حالش بد است ؟

سیلوی گفت :

- دیگر احتیاجی که به من ندارید . ساعت چهار ونیم است و باید به سراغ

شام بروم .

کلفت به شتاب رفت ، و در بالای پلکان چیزی نمانده بود که با مادام دورستو تصادم کند .

حضور کنتس پدیده ای غم انگیز و وحشتناک بود . او بستر مرگ پدر را که فقط يك شمع روشش مینمود ، نگاه کرد و بدیدن قیافه پدرش که هنوز آخرین فروغ زندگی بر آن سوسومیزد ، اشک از دیدگان فرو ریخت . بیانشون برای آن که مزاح نباشد بیرون رفت . کنتس به راستینیاك گفت :

- نتوانستم به موقع فرار کنم .

دانشجو با اندوه بسیار با اشاره سر تصدیق کرد . مادام دورستو دست پدرش

را گرفت و بوسید :

- پدر جان ، مرا ببخشید ! شما که می گفتید صدای من شما را حتی در

قبر زنده می کند ، خوب ، يك لحظه چشم باز کنید و دخترتان را که پشیمان شده

است دعای خیر بکنید . آخر ، حرف مرا بشنوید ! آخ ! وحشت آور است !

فقط دعای خیر شما است که اذاین بیمد میتوانم در دنیا امید آن را داشته باشم .

همه کس از من متغیر است ، تنها شما دوستم دارید . حتی بچه های من از من

نفرت خواهند داشت . مرا با خودتان ببرید ، شما را دوست خواهم داشت ، از

شما پرستاری خواهم کرد . اوف ! دیگر چیزی نمیشنود ... دیوانه شده ام ...

کنتس زانو زد و با قیافه ای مدهوش به جسد پدرش چشم دوخت . بعدرو

به اوژن نمود و گفت :

- بدبختی من کامل است . آقای دوترای رفته است و اینجا قرضهای

کلانی بجا گذاشته است . خبر یافته ام که مرا هم فریب میداد . شوهرم هرگز

مرا نخواهد بخشید ، و من او را صاحب اختیار دارائی خود کرده ام . دیگر همه

پندارهای خود را اذ دست داده‌ام . - پدر خود را نشان داد و گفت : افسوس ! به خاطر چه کسی من به تنها قلبی که مرا می پرستید خیانت کردم ! قدرش را ندانستم ، از خود راندمش و هزاران بدی در حقش کردم ! بدبخت من و رسوا من !...

راستینیاك گفت :

- خودش هم میدانست .

در این لحظه بابا گوریو بر اثر تشنج چشم باز کرد . برق امیدی که چهره کنتس را روشن کرد کمتر از دیدن چشم محضرت وحشت انگیز نبود . کنتس فریاد زد :

- ممکن است حرفهای مرا شنیده باشد ؟

و بعد ، در حالیکه کنار تخت می نشست با خود گفت : نه .

مادام دوستو اظهار تمایل کرد که بر بالین پدرش بماند . اوژن پائین رفت تا چیزی بخورد . مشتریان پانسیون جمع بودند . نقاش از او پرسید :

- خوب ، آن بالا ظاهراً یکی میخواهد نفس کشیدن را فراموش کند ؟

اوژن جواب داد :

- شارل ، بنظر من نباید درباره موضوعی شوخی کرد که این قدر شوم نباشد .

نقاش باز گفت :

- پس ما نمی توانیم اینجا شوخی بکنیم ؟ تازه ، چه اهمیتی دارد ، مگر

بیانشون نگفته که پیرمرد از هوش رفته است ؟

کارمند موزئوم گفت :

- بله ، همانطور که زندگی کرد ، همانطور هم خواهد مرد .

کنتس فریاد کشید :

- پدرم مرد !

به شنیدن این فریاد هول انگیز سیلوی و راستینیاك و بیانشون بالا رفتند و مادام دوستو را بیهوش یافتند . پس از آن که بهوش آوردند ، او را به درشکه‌ای که در انتظارش بود بردند . اوژن او را به دست ترز سپرد و دستور داد که نزد مادام دونوسینگن برسد . پیاانشون پائین آمد و گفت :

- اوه ! دیگر کاملاً مرده است .

مادام ووکر گفت :

- آقایان ، بفرمائید سرمیز ، سوپ سرد میشود .

دو دانشجو کنار هم سر میز نشستند. اوژن به بیان خود گفت:
 - من چشمش را بسته‌ام و او را درست خوابانده‌ام. باید مرگ او را به پزشک قانونی اطلاع بدهم، و پس از آن که تشخیص مرگ داده شد، باید او را در کفن دوخت و به خاک سپرد. بیش از این دیگر چه می‌خواهی؟
 یکی از مشتریان پانسیون، در حالی که ادای پیر مرد را در می‌آورد، گفت:
 - دیگر نان خود را اینجور بو نخواهد کشید.
 دبیر مدرسه شبانه‌روزی گفت:

- لعنت بر شیطان! آقا بان، ولش کنید، بابا گوریو را! در این یک ساعت با همه غذاها مخلوطش کردید و به خورد ما دادید. یکی از امتیازات شهر پاریس این است که انسان در آن به دنیا می‌آید، زندگی می‌کند و می‌میرد، بدون آن که کسی به او توجه داشته باشد. پس ما هم از این امتیاز تمدن استفاده کنیم. امروز در پاریس شصت نفر مرده است، آیا می‌خواهید برای همه این مرده‌ها ماتم بگیرید؟ بابا گوریو مرد، خوش به حالش! اگر اینقدر او را می‌پرستید، بروید بالای سرش و بگذارید ما به راحتی غذا بخوریم.
 بیوه زن گفت:

- آه! بله. خوش به حالش که مرد! ظاهراً بیچاره در تمام زندگیش خیلی سختی کشید.

این تنها سخنان سوگواری در مرگ کسی بود که به چشم اوژن منظره ابوت بود. پانزده نفر از مشتریان پانسیون مطابق معمول شروع به صحبت کردند. پس از آن که اوژن و بیان خود غذا خوردند، صدای برخورد قاشق و چنگال، خنده و گفتگوی حاضران، چهره‌های حریص و بی‌اعتنا و بی‌تشویش آنان، این همه باعث وحشت و نفرت ایشان گردید. آن دو بیرون رفتند تا کیشی بیاورند که شب بر بالین مرده بماند و دعا بخواند. آنها مجبور بودند آخرین تشریفات را که می‌بایست در مورد پیر مرد انجام شود با پولی که ممکن بود در اختیار داشته باشند متناسب سازند. در حدود ساعت نه، در آن اتاق خالی، جسد را روی یک تخت سفری بین دو شمع قرار دادند، و کیشی آمد و کنار آن نشست. راستینیاک از کیش اطلاعاتی دربارهٔ مخارج نماز و تشییع جنازه خواست، و پیش از آن که به رختخواب رود نامه‌ای به بارون دونوسینگن و کنت دورستو نوشت تا گماشته‌های خود را بفرستند و ترتیب کفن و دفن مرده را بدهند. اوژن نامه را به دست کریستف داد و او را نزد آنها فرستاد، و خود دراز کشید و از فرط خستگی

به خواب رفت. فردای آن شب میانسون واوژن ناچار خود رفتند و مرگ پیرمرد را به اطلاع مقامات قانونی رساندند، و تشریفات تشخیص مرگ نزدیک ظهر به پایان رسید.

تا دو ساعت پس از آن باز هیچ يك از دامادهای گوریو پولی نفرستاده و کسی هم از طرف آنها نیامده بود. راستینیاك مجبور شد که حق الزحمه کفیش را بپردازد. سیلوی برای دوختن کفن پیرمرد و پیچیدن او در آن ده فرانك خواسته بود. واوژن و میانسون حساب کردند که چون خویشاوندان مرده به هیچ وجه نمیخواهند دخالتی داشته باشند، از این رو پولشان به زحمت کفاف مخارج را میدهد. پس دانشجوی پزشکی ناچار جسد دريك تابوت فقیرانه که از بیمارستان خود به قیمت ارزانتری خریده و آورده بود قرارداد.

میانسون به واوژن گفت:

— بیا با این پیشرفتها يك شوخی بکن، برو در قبرستان پرلاشر - Père Lachaise قطعه زمینی را برای مدت پنجسال بخر و يك ختم درجه سوم در کلیسا ترتیب بده. هرگاه دامادها و دخترها از پرداختن مخارج امتناع کنند، بده روی سنگ قبر بنویسند:

«آرمگاه آقای گوریو، پدر کنستس دورستو و خانم بارون دونوسینگن، که به خرج دو دانشجو به خاک سپرده شد.»

واوژن این اندرز دوست خود را فقط وقتی بکار بست که به خانه آقا و خانم دونوسینگن و خانه آقا و خانم دورستو رفت و نتیجه ای نگرفت. در هر دو خانه نتوانست از در داخل شود، زیرا در هر دو جا دربانان دستور جدی داشتند که او را راه ندهند:

— آقا و خانم کسی را به حضور نمی پذیرند. پدرشان مرده است و به شدت افسرده و غمگین هستند.

واوژن از آداب و رسوم محافل اعیانی آنقدر تجربه داشت که بداند اصرار بیفایده است. با این همه از این که میدید نمی تواند خود را به دلفین برساند، قلبش بطرز عجیبی فشرده شد و در حضور دربان برای او نوشت:

«يك تکه جواهر خودتان را بفروشید، تا پدرتان جلرز آبرومندی به آرمگاه ابدی خود برده شود.»

او این چند کلمه را در پاکت گذاشت و از دربان خواست که آن را به ترز بدهد و او به خانمش برساند. ولی دربان آنرا به دست آقای بارون داد و او هم

آن رامیان آتش انداخت. پس از آن که اوژن همه مقدمات کار را انجام داد، نزدیک ساعت سه به پانسیون برگشت. و وقتی که در مقابل در کوچک پانسیون، در آن کوچه خلوت، تابوت گوریو را که به زحمت با يك قطعه ماهوت سیاه پوشیده شده بود روی دو صندلی دید، نتوانست از گریه خودداری کند. يك ظرف مسی با روکش نقره پر از آب مقدس آنجا نهاده بود که به آب پاش مخصوص آن هنوز کسی دست نزده بود. سرد پانسیون را هم با پارچه سیاه نبوشانده بودند. در واقع عزای قهرمانه‌ای بود که نه تشریفاتی داشت، و نه تشیع کننده و دوست و خویشاوندی دیده میشد. بیانشون مجبور شده بود به بیمارستان خود برود، بهمین جهت چند کلمه‌ای روی کاغذ برای راستینیاك نوشته بود و او را از اقدامات خود در کلیسا مطلع کرده بود. به قراری که میگفت نماز در کلیسا بسیار پر خرج بود و می‌بایست به يك دعای عصرانه که ارزانتر تمام میشد اکتفا کرد. و نیز خبر میداد که کریستف را به سراغ بنگاه مخصوص کفن و دفن فرستاده است. در آشنائی که اوژن از خواندن نوشته بیانشون فارغ شد، حقه كوچك طلائی را که موهای دختر-های گوریو در آن بود در دست مادام و و کردید. گفت:

- چطور جرأت کردید آنرا بردارید؟

سیلوی جواب داد:

- پس چی؟ طلاست مگر می‌بایست آنرا با او دفن کرد؟

- البته! بگذار تنها چیزی را که یادگار دخترانش هست با خودش ببرد. وقتیکه کالسکه نش‌کش آمد، اوژن دستور داد تابوت را بالا ببرند. آن وقت آن را باز کرد، و تصویر آن زمانی را که دلفین و آناستازی جوان و دوشیزه و پاك بودند، و هم چنان که پدرشان در میان فریادهای احتضار میگفت هنوز حسابگری را نمیدانستند، در نهایت حرمت روی سینه پیرمرد گذاشت.

راستینیاك و کریستف تنها کسانی بودند که به اتفاق دو مرده خور همراه ارباب رفتند و جسد پیرمرد بیچاره را به کلیسای سنت ائین دومون، که در همان نزدیکی کوچه سنت ژنویو قرار دارد، رساندند. آنجا نش را در يك نمازخانه كوچك که سقف کوتاهی داشت نهادند. و اوژن هر چه به اطراف نگاه کرد دختران بابا گوریو و شوهرانشان را در آنجا ندید. تنها او بود و کریستف، که خود را مجبور میدید آخرین احترامات را نسبت به کسی که باعث میشد انعام‌های خوبی بگیرد بجا آورد. قبل از آن که دو کپش و کودک سرود خوان و فراش کلیسا بیایند، راستینیاك دست کریستف را فکرت، اما نتوانست يك کلمه بر زبان آورد. کریستف گفت:

- بله، آقای اوژن، مرد خوب و درستکاری بود. هرگز صدایش را بلند

نمیکرد، ضرری به کس نمیرساند و هیچ وقت هم بدی در حق کسی نکرد. دو کشیش و بیجه سرودخوان و فراش کلیسا آمدند، و در عصری که مذهب آنقدر غنی نیست که برایگان دعا کند، به اندازه همان هفتاد فرانکی که گرفته بودند کار کردند. کشیشان يك مناجات و يك دعا و يك سرود مردگان را خواندند. و این همه بیست دقیقه طول کشید. برای رفتن به گورستان تنها يك کالسکه سوگواری بود که يك کشیش و کودک سرودخوان در آن نشستند و موافقت نمودند که اوژن و کریستف را پهلوی خود بنشانند. کشیش گفت:

— چون تشییع کننده ای نیست، برای آن که دیر نشود می توانیم تندتر برویم؛ ساعت پنج و نیم است.

با اینهمه هنگامی که جسد را در نمش کش گذاشتند، دو کالسکه مزین به نشانهای اشرافی، ولی هر دو خالی آمدند: یکی کالسکه کنت دورستو بود و دیگری کالسکه بارون دونوسینگن، و آنها تا قبرستان پرلاش از دنبال نمش—کش روان بودند. در ساعت شش جسد بابا گوریو در گور گذاشته شد. نوکران دخترانش در اطراف قبر بودند، و همین که دعای کوتاهی که در مقابل پول دو دانشجو نثار روح پیرمرد گردیده بود به پایان رسید، آنها هم به اتفاق کشیش ناپدید شدند. گورکنان، پس از آن که چند پارو خاک روی تابوت ریختند و آنرا از نظر پوشاندند، سر راست کردند و یکی از آندو رو به راستینیاك نمود و انعام خواست. اوژن دست در جیب برد، ولی چیزی پیدا نکرد، و مجبور شد يك فرانك از کریستف قرض بخواند. این امر که بخودی خود بیارایی اهمیت بود، اوژن را بطرز وحشتناکی افسرده نمود. روز به آخر میرسید. شفق نمناك اعصاب را فرسوده میکرد. اوژن نگاهی بر قبر افکند و آخرین قطره اشك جوانی خود را در آن مدفون ساخت. این اشك که از تأثرات مقدس يك قلب پاک سرچشمه گرفته بود، یکی از آن اشكهایی بود که همین که بر زمین فرو ریزد تا آسمانها برمیجهد اوژن دستها را بیرگذاشت و به ابرها چشم دوخت. کریستف وقتی که او را بدین حال دید ویرا ترك نمود.

راستینیاك تنها ماند و چند قدمی به طرف قسمت مرتفع قبرستان برداشت و پاریس را بانثش پرپیچ و خم خود در دو طرف رودخانه سن گسترده دید. چراغهای شهر تازه روشن میشدند، دید گانش تقریباً با حرس و ولع به فضای بی ستون میدان و اندوم Vendôme و گنبدا نوالید Invalides، به محوطه ای که قشر بالای مردم پاریس در آن زندگی می کرد و او خواسته بود به محافل آنان راه یابد، دوخته

شد. او بر این کندوی پر مشغله نگاهی که گوئی می خواست از پیش عمل آنرا بیکد افکند، و این کلمات پر شکوه بر زبانش گذشت:

— اینک من وتو!

و به عنوان اولین پرده اعلام نبردی که جامعه را بدان میخواند، راستینیاك برای شام نزد مادام دو نویسنکن رفت.

